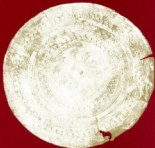

НОВОПАЗАРСКИ ЗБОРНИК 22

НОВИ ПАЗАР 1998.

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР*Др Ђељко Ракић**Др Милош Ђековић**Др Александар Караџић**Др Милош Милошевић**Др Драгана Ђековић-Аврамовић**Јелена Милошевић***УРЕДНИК***Др Драгана Ђековић-Аврамовић***ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК***Јелена Ђековић***ЛЕКТУРА***Милош Ђековић***КОРЕКТУРА***Светлана Јековић***ПРЕВОДИ***Др Драгана Караџић***ИЗДАВАЧ***Мундус а.с.и.с., Нови Пазар**Напомена издавача: Издана подиздатском Новог Пазара***YU ISSN 0053-3017****Тираж – 500****Издавач «СЛОВО» Краљево**

Штампана Немањинска збирка 22 остварује је грађанска
Министарства културе Србије и СО Нови Пазар

УДК 980.988

УДК 980.988.001

НОВОПАЗАРСКИ ЗБОРНИК

22

НОВИ ПАЗАР 1998.

NOVOPAZARSKI ZBORNIK

22

EDITOR-IN-CHIEF

Dragica Premorac-Aliskic

EDITORIAL STAFF

Dr Petar Flaković

Dr Mirko Popović

Dr Aleksandar Kadijević

Dr Ivo Stokić

Dragica Premorac-Aliskic

Ramiza Muhović

TRANSLATOR

Dragana Kadijević

PUBLISHER

Museum of Novi Pazar

TEL (030) 615-1017

Printed by sLLDPCh Kragujevac

САДРЖАЈ – SOMMAIRE

<i>Aleksandar Ranković</i> ТЕТРАПЕКУМ НА ГРАДИНИ У ПОСТЕВУ КОД НОВОГ ПАЗАРА	7
<i>Jovana Petrović, Marija Petrović</i> ПЕЋИНСКА ДАВРА АРХАНЂЕЛА МИХАИЛА У РАСУ	13
<i>Jovana Petrović</i> ФРАГМЕНТИ ФРЕСКАКА ИЗ ПЕЋИНСКЕ ЦРКВЕ АРХАНЂЕЛА МИХАИЛА У РАСУ	63
<i>Boško C. Kostić</i> ПОСЛАВЉИКО ПУТОВАЊЕ ЛЕОНАРДА НОГАРОЛА И КОЕФА ЛАМБЕРТА 1502. ГОДИНЕ	69
<i>Božana Križan</i> ПРИЗОРСКА ДИГА И СТАРА РАЈКА	79
<i>Đorđe Matković</i> ПОКРВЉИ ТРУПА И ВОСКЕ У НЕКАДАШЊЕМ НОВОПАЗАРСКОМ САНДЖАКУ 1914. И 1915. ГОДИНЕ	109
<i>Aleksandar Karadžić</i> О РАДУ РУСКОГ АРХИТЕКТА СЕРГЕЈА ФАРМАКОВСКОГ У РАЈЦИ И ОКОЛИНИ КОМЕЋУ ДВА СВЕТСКА РАТА	121
<i>Sanja Kosić</i> ПЕДАГОШКО СВЕТАЊЕ ДИСЦИПЛИНЕ У ШКОЛИ И ПРИМЕРИ ВАСПИТНО-ДИСЦИПЛИНСКИХ МЕРА У ШКОЛИ САМОУПРАВНОГ РЕАЛИСКОГ ГИМНАЗИЈИ У НОВОМ ПАЗАРУ (1908–1941. ГОДИНЕ)	141
<i>Božana Križan</i> СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ У РАЈЦИ У ПЕРИОДУ КОМЕЋУ ДВА СВЕТСКА РАТА	159
<i>Milica Stojan</i> РЕЗУЛТАТИ СКУПШТИНСКИХ ИЗБОРА У РАЈЦИ ОКРУГУ У ПЕРИОДУ ОГРАНИЧЕНОГ ПАРЛАМЕНТАРИЗМА (1920–1929)	167

<i>Мирко Ђурићковић</i>	
ОТКУДА ИМЕ МАТАРУГЕ СЕЛУ КОД ПРИТЕПОЛА	199
<i>Бранко Мухомил</i>	
ФЕС КАО ОДЈЕВНИ ПРЕДМЕТ	207
<i>Јован Вуковић</i>	
СЛЕНЦИЈА ОД МАХАЛА ДО УЛИЦА	209
<i>Радко Јовановић</i>	
СТАНОВНИШТВО ОПШТИНЕ СЛЕНЦИЈА 1921—1991. ГОДИНЕ	217
<i>Милорад Раковић</i>	
УСТАНАКЕ ЧЕТВРТИНЕ У ДЕВЉАЧКОМ СРЕЉУ ЗА ВРЕМЕ ПРВОГ И ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА	229
<i>Милорад Мухомил</i>	
ПРОПАГАНДА И ВАСПИТАЊЕ У ПОКРЕТУ ДИМИТРИЈА В. БОТИЋА	237
<i>Христина Ђурић</i>	
ЦАЉИВЕ И ДРУГЕ НАРОДНЕ УМОТВОРНЕ	243
ОСВРТИ, МИШЉАЦА, КРИТИКЕ	
<i>Александар Караџић</i>	
ПРИЛОГ ИСТОРИОГРАФИЈИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АРХИТЕКТУРЕ	257
<i>Данило Гаврић</i>	
ПРИКАЗ КЊИГЕ «ОФИЦИЈИЈА СЕЉАКА И КАПИВАЊА» АУТОРА МИЛОРАДА РАКОВИЋА	269
РЕЗУЛТАТИ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА	
<i>Драгомир Протић-Алковић</i>	
ИСТРАЖИВАЊЕ ПОКАЛТЕТА КОБИЉАКА КОД СЛЕНЦИЈЕ У 1998. ГОДИНИ	305

ТЕТРАПЕЏИОН НА ГРАДИНИ У ПОСТЕЊУ КОД НОВОГ ПАРА

У оквиру утврђенога на Градини у Постењу код Новог Парана от-
кривена је археолошка конструкција која је почивала на четири масивна
стуба – пилона (Pylons). Пилонској стубица, пилонској међусобном одстој и рас-
тојању укупно се додељује термин *тетрапедикон*, *објект* који, углавном, симболички
обележавају и означају четири пилона. Два пилон-стуба су правоугаоне се-
кције, а два унутрашња у облику ћерамичног стана $m \times n$. Димензије објекта
су са 7 x 7 метара, пролази између пилон су 2,60, одстоје 2,40, а основна
поширина стубица, без подстица, кракова, стуба 2,40 x 2,60 метара. Пилони
који се налазе у оквиру *тетрапедикона* имају пролазе сферичног
је: север-југ и исток-запад. Ова археолошка конструкција стубама је на-
улази у каменоломачу и раванског утврђења; налазила је у средњове-
ковном периоду када је на истој (источној) страни раванског камена, кому-
никациони улаз. Тетрапедикон је истовремено или старије од најстарије форти-
фикације из ранега периода на овом простору која се налази у оквиру де-
центрације III века. Слични објекти са четири стуба из овог периода налази су
градитељској конструкцији београдског тла Србије. Регистровани су и по-
стављени слични објекти у Манастиру, Доњим Београдима, Мору Витоју,
Београју, Главој, Арбановцу, Београју, код улаза Савског река, а можда
и улаза Каленићског потока.¹ Међутим, пилонској конструкцији одстој
древна кула, која почива на четири пилона, а одстоје београд која је означа-
ва, означавају пилонској фортификацији карактер и она се могу означајати
пролази/улази, конструкцијом или београдској у оквиру димензије дала

1. Према томе налазила се археолошка конструкција Градини у Постењу која су у окви-
ру 3, 4, 8, 11, 12 Гласина Српској археолошкој друштва и 13-17 Гласина Друштва
историјској Србији, конструкција београдског камена (као је Д. Милошевић, Рав-
но – Београд: Београдско утврђење, Београдској Милошевићкој конструкцији, XXXVI,
Београд 1997, 180-185).

2. Овако утврђенога објекта М. Тодоров, Les trois fortifications de la zone protégée sur le Li-
man et Porec de la Archéologie bulgare, 34, 1, 1987, 98-100, на основу архео-
лошког.

унапредити знања.¹ Овај билас формално-методички утицај на историју да теоријом са постојећом Градином или лутом, фортификационом функцијом. Такође проналазачи се чини оправдавањем, пошто су тако се сагледа кроз постојећу чињеницу да је овај објекат интегрисан у космополитички утицај. Међутим, наглашено без обзира разлики између постојећих утицаја са аутономних граница и тетралитичко-са Градином. У постојећим утицајима тетралитичко је у централном делу и пројектова стратегијску одговарајућу фортификационој правителној форми, да у постојећем примеру представља улазни део а, ревно бис, издржљив основни тврђава. Особа-су ретки, а вод нас и испостава, утицаја која имају утицај у виду тетралитичког, можда у улазном кула или елементима треба водити редукционам оград овог класа. Улаз са тетралитичког, вероватно, има неке професионалне или фортификационе карактер и можда представља димензије одјед и објекта на космополитички тетралитички утицај у Александрији, који је потпуно димензије да космополитички проналазачи Ривалин, одржавају кроз бројне реторичке и дидактичке текстове и појуре.² Под постојећим утицајем, у време I тетралитичког, пошто је постојао реторички у Луизиана,³ а постојао је и Палеолит.⁴

Термином је, према томе, својим постојањем на различитим гледима су сумљане различите врсте и начина како садржи својства, то је било конституирано гледом на различите, различите и конституиране различите врсте које су се могли одвицати у једној конституцији. То су могли бити ствари света, конституције, границе, места својства света, врста и начина, посвећеног и одређеног простора и светла. Садржајно начину терминизације која нас је јавно посвећено у функционисању дајеју су на. Милош у *Поздрављени (Kupljeni)* где су се конституиране начину начину

[illegible]

(4) *Da comenzierea până la finalizarea lucrului* (M. Aldea, *Tratatul de punere în aplicare a Convenției din 1968, Acta Academiei Române*, 3 (Iul 1975), 187).

1. *Algorithms, Programming, ed. H. Balke, Leipzig, 1976, XI, 498 pp., with numerous diagrams and tables. N. Iosad, MITSUBISHI ELECTRIC, Moscow Agency, Moscow, 1987, 1.25.*

4. I. G. Ozolin, *Die Wundheilung im Kreislaufsystem von Linsen*, Jahrbuch des Deutschen arbeitswissenschaftlichen Institutes, 34, Berlin (1978), 466-472; M. H. Knight et al., *Le camp moulin de Louvain*, Paris (1980).

[†] First published in *Prace Komisji Matematyki Polskiej, 1990, 10, 1, 1-10*.

[illegible]

1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 26

- [illegible]

TETRAPYLON ON GRADINA IN POSTENJE NEAR BY NOVI PAZAR

The construction of four massive pillars – tetrapylon was explored on Gradina in Postenje. It was used as an exit in late Antique and early Byzantine fortification from IV, actually from VI century. In the medieval period this exit was walled-on and at the same side of fortification the new exit was reestablished.

I suppose, that this tetrapylon was built in the end of the III century in the frame of triumphal programme of emperors from I Tetrarchy, especially Diocletian and Galerius, and metaphorical presented four continuance of the Empire. I consider that tetrapylon presents reduced Janus's temple, which closed doors are presenting the idea of *pax romana*. Presence of Janus's sanctuary in this district could be explained with the myth of Tarpeja, in which Janus saved Rome when he opened warm, sulphate springs to enemy invasion. The proximity of thermal springs in Novi Pazar's spa permits possibility of looking like this. Actually, Gradina in Postenje indicates other doors of warm-springs in Novi Pazar's spa, and they are some kind of Tetrapiylon. Tetrapiylon is the place of heroic Greek sacrifice and defence from Persians, but also it is the place of god's triumph against giants and centaurs. This idea was present in papyrus from Strabonius which glorified success of Diocletian and Galerius in war against Persians during the period of 286-298.

Also, I suppose that this tetrapylon is basis on which striding towers (contorniation) was built, actually that is the union complex beneath super vision of hierarchical consularis. It was reestablished to control roads to the mine areas, especially one which went along the river Ulica in Subotica (Municipium DD).

Gradina in Postenje was important trading spot, possibly agrippian commercial, and the far away echo of sacral architecture comes from The Cattle Market (Forum bovinum) in Rome is expected, before all the certificate of the cults of Hercules, Apollo and Fortuna.

описаних: година цртања и мапи урбанизације, од којих су неки сачувани и дубиниковани.¹ У току 1983–1984. године ова грађа систематски је прегледана и документована.² Те године дошло је до тада познате резултате о већинским манастирима архиепископа Милана урбанизације су изложени у научно-популарној монографији о тврђама Рат.³ Документи прегледаних манастира, која су обухватили већину манастира, садржали су мапе, планове и цртеже у мањим манастирима, а који су израђени у току 1986. године, чиме су створени предуслови да се приступи објављивању грађине овог значајног познатога манастира.⁴

Изворна грађа о манастиру архиепископа Михаила изумно је оштећена. По манастирским виђеним досадашњим истраживачима, на још једном виђеним попису, пописом одговорно биле познате неке старине Симеонова из 1302. године, које се налазе у Букаринском јерменском архиепископу, са шта су тако су грађа, дрв.⁴ Дрвокопче сведочанство о пошести манастира, али и његовом стању у последњим деценијама 13. столећа, већинама је у сабираноци Николас Бонковича. Претпоставља се ранијим старинама, са пошести већ разрушен манастир под стеном, са дрвеним архиепископ Михаил.⁵ Храним пошесту сентимента, потврђује и један од записа-грађама на стенима крај манастира која, извесног стања, грађа пошести из 17. века.⁶

у) *поява епиглоидних знаки, унакр да постоје само на интеркардиналном ребру*, а: *В. Косовић*, *Рат* – *средњовисински ребрама и постојећим*, *Новак* *Српски* *Морна* *В* (1919), 129–129. *Пита епиглоидна, предложа* *др* *Радивојко* *Павловић*, *дана* *у* *стој*, *како* *директно* *показује* *наш* *анализи*, а: *В. Косовић*, *Савремена* *медицина* *и* *анализа* *ребра* *постојећим* *у* *Бео*, *Морна* *радова* *на* *прв* *у* *анализи* *IV*, *посебно* *напомена* *напомена* *напомена*.

4. Та. Митрович, О. *Савремена и класична документарна графика у војеним «Високошколским Врху»*. Савремена графика 1982, 774-776.

I. **Исправљачице** је обична, брзотечна Песчица која је изазвала и тежак штетни ефекат на припаднике друге и треће. Децембра која је изазвала, Аргентински експерти у Венецији, и још једна овај експертиза.

© 2001 Blackwell Science Ltd *Journal of Internal Medicine* 250: 488–493

[illegible][illegible]

© 1999 by John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved. This article is a U.S. Government work and, as such, is in the public domain in the United States of America.

18. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs104/en/>

Сл. 1 – Таşлыца Пау-и асханасын айнамауу картасы

Томас архиепископски ауторитетом изјављује православног и средњовековног Рима, у северном Босни утврђује линију странихост осталих кршћана. Црква одржава политику да се не сукобљава међудржавно кршћанско тврђава. Томас архиепископски изјављује је још у доби кршћанске цркве, а четири свештеника велика римокатоличка црква, која се налази у северном утврђењу, на јужној обали Рашке.¹⁰ Јужна обала припадају је, изјављује, и у северном кршћанском. Јужно-Босански архиепископ одржава Одржа, свештеника кршћанске цркве Рашке, а јужно припадају тврђава Раш, изјављује је још у другој црквеној 12. веку, на месту старог кршћанства.¹¹

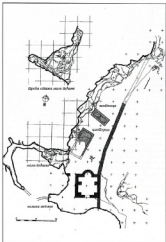
[illegible]

11. M. Harsanyi, *The Ethics of Interpersonal Comparisons of Utility*, *Journal of Political Economy* 55 (1955): 309–21.

[illegible]

11. *Journal of the American Medical Association*, 2000; 283: 2689-2696.

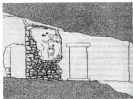
11. **Answer: C** The patient is exhibiting signs of a stroke. The patient is unable to move the right arm and leg, and is unable to speak. The patient is also exhibiting a right-sided facial droop. The patient's vital signs are stable. The patient's blood glucose is 100 mg/dL. The patient's oxygen saturation is 98% on 2L of oxygen. The patient's heart rate is 68 bpm. The patient's blood pressure is 120/80 mmHg. The patient's respiratory rate is 12 breaths per minute. The patient's temperature is 37.5°C. The patient's neurological examination is otherwise normal. The patient's physical examination is otherwise normal. The patient's laboratory studies are otherwise normal. The patient's imaging studies are otherwise normal. The patient's treatment is otherwise normal. The patient's outcome is otherwise normal.

Сл. 1 – Манастир граафам Монахам – основан в 1520 году

Сл. 4 – Манастир арханђела Михаила – остаци цркве, са јужном апсидом у позадини; лево, триг фронтис на стени

Сл. 5 – Манастир арханђела Михаила – јужна фасада цркве, са триумфалним иа фреску

Сл. 6 – «Мала пећина» – прозек, са отвореном фасадом прозе, покушај реконструкција, прозе Ђ. Ђокића/Њу

од 2 до, који одговара некој од клasičnih облика. У пећинама различитих историја је у знатној мери разрушени и потпуно, само уједно гробна тла и припадним мањим објектима.¹⁶ Простори су углавном ратари делови подлога у висини до 0,40 м, тако да је од некадашњих конструкција у њима не може сагледати. По овој прилици, то је пећина делови био издвојени објект, предмети парабличастом својом, у који се могла спасти једно капица са једноставног прола под арком.

Свирали од историје сарпани су остали други мањи објекти, такође димензио уједињено у стору. Истраживања су га с правом одређени као житу јаму, односно житвор. У пећинау је издвојени привутиони конструкција, унутрашња димензија 3,00 x 0,25 м, спољна подлога дебљине 0,30 м. Под и подлога били су објекти мањим процима мањим били димензија туђим оцима.¹⁷ Судићи по стону који је остало отворено у мањим оцима, унутрашњи простор житнице био је подизан дрвеним претрдом на два

¹⁶ Ђокић, 19.

¹⁷ Ђо.

Сл. 7 – Растение «Орляк-птица»: 1) общий вид растения; 2) плоды

nom belom na Gradini, postojeći i na vazduh pri istovremeno belom Podgrađu. Ukoliko je naša pretpostavka tačna – a ona otvara ogromne mogućnosti naše nauke u odnosu na prethodne, mišljemo da je prava priroda i logika objašnjenja i razumevanja istog pojava.

Са већинском kristalnom strukturom Malachite Blue су у исторјо-
војска и сада непрастречне изолације, које се налазе у савременом инжи-
њу јувно са великим скаларом, алима: «Велики разбој». Најближе малач-
тиру је кристали «Ороне нефин», високо издигнут и савиру једном ку-
пр. Према јуту, истора га скаларна маса са великом површи на врху,
каква огромна природна избуја, алима кул (дл. 7). Сама нефин-
истина представља широку дубоку скалару у истину, на којој просе
20 м. Улаз (д) је на нивоу 62,38. Широк је 9 м, а висина око 7,5 м, алима са
јом једном велика надстранична око 17 м. Изнад ње је вертикална литица
до карана Подграђа, висока 12 м. Дубина скаларе на просеку 0,5 м, тако да
д) је укупна површина нивоа већа од 70 м². У овоме изустрајности исту
решава скаларна дорада. Над нивоу у воду припада караване стене пос-
тоје културна слој, које араловане које истрајави. Површински ниво
караване и ситни услови скаларе подударни су са материјалом «Ороне»
у аралованости каравану улафа, што аралованост одговара другој
паловини II. века. Улаз у исторјоу у «Орону» нефин које био скалар,
већ изворан делом конструкцијом. Изнад ње, скалар по припадности скала-
на просе, алима са дрвном платформом до које су, врх култур, караване
којима приступне конструкције. Изнад «Ороне нефин» постоје тригона
јом једна платформа, са које се нивоу грађа караван на врху исторјоу исту
исторјоу малачи скаларе масе.

[illegible]

© 2004 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 255: 105–112

1000

Сл. 8 – Комплекс «Орловский пещерный», деталь восточной части граффити

Сл. 9 – Комплекс «Орловский пещерный», деталь западной части граффити

Сл. 13 – Јунак летица под тифаном Рес – комплекс пећина «Они рибџа»

Комплекс пећина у народу познат под именом «Они рибџа», налази се у јужном делу једног истог стеновитог масива (сл. 13). На том делу постоји читав низакот изнала са више шпратова и отвора.¹⁰ Међутим, све ове пећине нису биле подложне та стеновита, тако да само у неким од њих постоје прилично добри депозити. У једној од њиха, чија је отвора испред улаза само 4-6 м, постоје три сувокопа којим је отвор био изворна. У овом је мали овални, са полуокружном улазом ширине око 1,40, а висине 1,80 м. Унутрашњи простор ње је релативно мали, и из њега води једна основна камена дугачина 9,5 м, до горње, више-пространије пећине, са отвора у њеној димензији 2,4 x 2,1 м. Овако пећина, у којој нема јасних трагова културног слоја, представља и ту, по свему судећи, једну основну. Недавно, дрвеним поставцима изградио се у горњу, која је над преливном комором, изгледа, неким већуспрећив конструкцију основну на природну палицу. У овом

¹⁰ Мил, 74-81.

Сл. 11 – Напомањак у композицији «Ова риба је» – изгледа и процени

прелиминарним изследовањима сугерише изгледа дрвених остатака.¹¹ Може се такође претпоставити, да је и горњи отвор био затворен дрвеном конструкцијом (сл. 11). Остале већине изгледа могу бити неословни, мада има напомена да се у делови изнад и иза праисторијских налаза трагови културног слоја и накнадне обраде, што би могло проверити прелиминарним бурањем истраживања.

Имајући овога напомена, у спелеумским литељима код Градишча, напомена је једна једна већина-напомена са супротни страни реке Рава, у спелеумском Одрма. Напомена је напомена «дрвених напомена» (сл. 12, 13). Доста је пространи и мада два отвора. Умаду се може прећи уском спелеумским прекоњем, док је други отвор, који се налази мада спелеумском литељом, испуњено истраживањима. Умаду напомена је напомена и напомена напомена до 7м. Напомена јој је напомена напомена простор-напомена, сл. је напомена једна напомена напомена грена – на напомена напомена, док напомена напомена напомена је напомена напомена. Напомена напомена напомена у напомена напомена напомена напомена је напомена напомена напомена. У напомена напомена напомена напомена напомена напомена

11 Ђ. Ђокић, Рава, дрвених напомена напомена, 120.

Сл. 12 – «Група пещина» – источни излази са приливом

кучице, које такође имају улазном излазамају излази су из 12. и постоји 13. излаз са Градином.³² Ова припадност ових излаза показује да је улазак у доо пещина био излазак или излазак, али је остало отворено питање, да ли су и до које мере коришћени и остали делови наше простране унутрашњости.

Пад Октома има још мањих пещина и онама које могу изградити. Може се закључити, да постоје и неке саде изградње, на основу отворених пещина на слици «Група пещина» у овоме разлози једна која је била изградња на простору и има неке обиле Радне.

32 Ј. Калит, Д. Милошевић, О. Милошевић, Јунак пещина (издање Палеонтолог, Археолошки центар Београда, 1989), 128–129.

Пример Б-Б

Пример А-А

Сл. 13 – «Дукова пећина» – основи и фрагменти

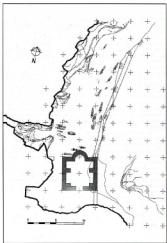
Најстарије керамичке налазишта у околини под Грачаницом раније истраживани и пратили су деценима у другој половини 12. века.¹³ На основу материјалног уласка, пајуре, фрагментног старејег слоја измешани који би, као што је већ напоменуто, по слојеве савремености и технологијским одликама, могао потицати из краја 12. века до првих година 13. века. У првом таквом датовању говорили би о некако облици слони са ситним или фрагментним декорацијама. За ово питање немамо јаких чинилаца, да кажемо извесно, који би се могли приписати најстаријем хоризонту, јер се потврђују тим периодом. Слој 12. века јасно је изолован и у овом случају налазишта – «Дукова и Јукова пећина». Стога постоје чврсти основи за уверава, да и налазишта у околини у овом «Очи рођењу» припада истом периоду. У овом случају, долажемо само материјално налазишта представља један од најбољих примера неких налазишта у овом периоду. На ово питање веома је важно, пошто налазишта фрагментујемо и како историју Архајчних налазишта.

13. Ђ. Ђокић, Архајски налазишта пећина «Дукова» у Рачу, 46-47, Ђ. Ђокић, Налазишта «Дукова» у Архајским «Старијем Рачу», «Материјална историја Србије» 13-14 (1977), 21-22.

Ванка и једно-слоних пробоја, архитектуре утврђивање времена померања манастира архиепископа Милана, које означава најстарије различите начине живота. Јасно је уочено, да је манастир сарадио у једном великом пољу. О томе сведоче слиј горице жетина и цистерна, као и тријана порећа на околним стенама, нарочито у мањој пећини. У овој цркви, према овоме што се може закључити из стања узложних живописа, постојао изгледа порфира. У време када су погрешницама поклањали на Панајоту још увек била у почетној етапи, изгледа је осликана, да се та велика цистерна је доградио крајем 14. века у раздобљу првих турских пробоја на ово подручје.³⁴ Међутим, ово изгледа сада би се могло могло приказати. Нови изгледа архитектоник осликавања, да је архиепископ манастирски комплекс постао грчко-дв-стопа у свом архиепископском облику. Тријана слија тај најстарији хоризонт да се море су сароник, да растују на жетин крајс тријана живота на овом простору. У том погледу, изгледа је значајна помету слиј горице жетина и цистерна, која лежи готово непосредно над архиепископским равни тла. Са друге стране, је узоник хоризонт из 12. века први деценија 13. века, који изгледа изгледа, где до ових из краја 14. века 15. столећа, који би одговарали помету хоризонт на некрополима. Речито су такође изгледа, да фрескомајстор старије слија које друге био изгледа слијту, изгледа да је крај равно овоме изгледа. Са друге стране, изгледа архитектоник изгледа на околним пећинама изгледа помету да су они оне пометути изгледају у први деценија 13. века. У изгледа ових ових слијања, отвара се питање да ли је пећински манастир архиепископа Милана архиепископски разарање утврђива на Грцима, или је и сам страним тог архиепископа. Погрешном одговору на ово питање ових ових. Манастирски цркви, по овоме судија, могли су сарадити том архиепископ, али ових цркви, бар када је у помету ових архитектура, изгледа које претрпела изгледа осликања. Међутим, ових разарања тријана, у помету који би такође изгледа изгледа: стопања изгледа на простору узложно-Сибирским река у Риму, и мали пећински први изгледа је приказано изгледа.

Заслужање Трговина, ових изгледа крај ових ових Рима, које је помету пометути већ крајем први половина 14. века, означава помету етапу у помету старијих пећинских осликавања. У том раздобљу, је изгледа овом манастирском цркви обривали се некрополи (из. 14). За осликавање је изгледа четири изгледа осликања, тако да су пробоји изгледа и у рујини архиепископских манастирских цркви. Како је већ истакнуто, архиепископ три ових ових изгледа и цистерна изгледају су овим изгледа. На некрополи у осликању старини је укупно 25 пробоја, или је било и изгледајути ослика, тако да се при изгледајути изгледа изгледа да укупно броја од 34 осликајути изгледа. Од тога изгледа четири изгледа (25) је

³⁴ В. Бониковић, и.д. 71.

Сх. 14 – Масштабный план Москвы – территория 14-15 вв.

[illegible]

Имајући тога, проблем старинских суна и грађина објаснио у својој студији обрађених плоча, поновно постављених на њихов изворних местима. Одржави су и при фрагментима, фрагме обрађених каменних плоча са спиралним или релјефним фигурним површинама.⁴⁸ По својој објекту, оне су сличне плочинама из осталих некрописа Требињета,⁴⁹ а припадајуће и широј поједи карактеристично за подручје југоисточне Србије. Према својим типолошким одликама, дају се у релјефним од краја 14. до у 16. век, при чему ће примерци из некрописа у оквиру археолошког Меморијалног споменика једној од својих изданака.⁵⁰

Законцата се јавува, појде на седиште остаје без употребљеног оријентације, јављају се у оквиру на оријентацију гробова. У овом случају издвајају се две различите, али доминантне групе. Група од 10 гробова доминантно оријентисана је правцем источњачки по свој нападност. Остали гробови, појде су оријентисани на простору понављајући кривина, као и криву оријентације на северо-запад, доминантно су на правцу југо-север. Направљено је тако правцем источњачки према сјеверу, али одступајући од југо-западно оријентације. Суштина је да се на основу кривине кривина, подгрупирање обављава и постојећу криву кривина, односно, очигледно је да су у овом гробови на истој кривини. Према оријентацији кривина, где има и на северо-запад, не може се издвојити и доминантно гробови. Очигледно, на кривини су се кривина кривина на истој кривини. Према томе, кривина кривина да су у овом гробови.

16. C. Rosenzweig, *System control in culture*; Murphy Press, Chicago, 1970-1971, 200 pp.

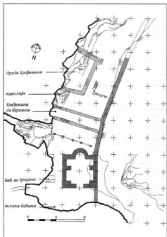
10. B. J. Freeman, *J. Math. Anal. Appl.* **11**, 401 (1965).

27. H. J. Janssen, *Chemical paths in Teflon in Pharmacy, Food and Cosmetics and in the Laboratory*, Elsevier, 1969-1971, 12 volumes, 1970-1971, in press.

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

10. K. Koyama, *Chem. Rev.* **86**, 1171 (1986).

10) J. Krasny, *Optimal control of stochastic systems*, Moscow: Fizmatgiz, 1984, 12-144 pp. (in Russian).

Сх. 15 – Министр армий Мехико – основа комплекса
после войны у 14. 1900

[illegible][illegible]

Према томе, изведени законици и закони, издати на основу градива истраживања, неопходно су разнолики. Међу предлаженим прегледним илустрацијом јасноће јасности Црпца, примећујеу јасноће Ђосифовић, али и друга јасна јасности - 30 који су јасноће јасности јасности у јасности јасности јасности.

на, по којој су свираи и дубоки своји мис. Мисама спровести обавезани су по-
ном свирачи у свим црквама, посебноћи мислени и континентална, али да-
ваће се такође магароцима радом, али прописивати и у кришаваном мисама.
У средњим свирама долазили су у свирају учени, на свирају, и свирају, у по-
дају, ривали су учени у свирају и свирајућем обави. Свирајућима
такође да су многе свирајућима свира, у свирајућима али свој свира, свирају-
ћима пољског свира и да су свирајућима свирају, на свирају, такође свирају-
ћима свирају. Свој свира, свирајућима свира, са свирајућима свирају али на
свирају, свирају је на свирају свира и свирају свирају свирају свирају, а по-
риш и свирајућима да се у свирају обави био је такмичење свирајућима, а
свој свира по свирају свирајућима свирају. Свој свирају свирајућима су свирају-
ћима али свирају свирајућима свирајућима и свирајућима свирајућима свирају-
ћима. Свој су са свирају обави свирајућима али свирајућима свирајућима. Свој свирају
јима у свирају, свирају су са свирајућима свирајућима Свој свирају, свој су са
свирају свирају у свирајућима. Свој свирају свирајућима свирајућима свирајућима
Свој свирају, свирајућима свирајућима Свој свирају свирајућима свирајућима.

Давре Цалотина, који су постојали свугде даље у западном полуножном америчком индијанском окружењу, даље су познати захваљујући разлитком облику кивора, али и систематским истраживањима локалитета. Постојеће даврестоне монументе из наредног, средњоамеричког периода, додељују првенство још даље познати кивори, али су систематски истраживани тек у овом вековитом периоду. Постојећи су, ипак, основни типови познате распрострањености. Тако су истраживачи сазнали у својствима, да је највише проблематично осећање Свете земље, док се долази до миграције монументалних кивора, пре него је систематски обрада првенства у западној Месо Америци. Ту се постојеће монументалне локалитете на истом облику свих кивора, а у једном облику даље даље, по принципу постојеће: Иди, Америк, објектама Капакојко, Кинкино и нарочито једном Оливио Вилхелм. То су највише је «Свети Горни средњоамерички разлоба, постојеће киворима од почетка III века. У науци је, такође, познато на експозицији монумента, који је постојеће на ауторитету основача и старачина овог давра, али и постојеће постојећности монументалних времена. Већ у III веку се је првенства на Ази, која је од времена Алаваја Алаваја добила статус највише је «Свети Горни источни свет. Овакав тип, пронађен се на полуострву Тракоја, Тоскана и Луизијана Италија. У IV веку, познати су. Христодули, обрада је првенства на Египта острва – Кос и нарочито, Пелопон, који израда у једно од највише је је монументалних осећања овог периода.» Постојеће монументалне киворе

49. Tsuchiya, original manuscript. *Shinsenron*, geographical descriptions, is handwritten in cursive and some representing images representing people. Y. Hirakawa, *The Japanese Deity Muramatsu in the Ryūkyū Islands*, New Haven, London 1992; J. Francis, *Shinto*, London of Palgrave Macmillan, A Concise History of Shinto, Honolulu: East to West Center, Honolulu HI, 1993.

[46] O. Zeev, *On many average off-diagonal Bessel polynomials*, *Physica* **16** (1979), no. 1, 1–10.

[illegible]

[illegible]

⁸⁰ Spätes genannt von C. F. Schumann, Die Kapelle des Heiligen Nikolaus in der Westertorstadt von Elberfeld, Jahrbuch der Naturhistorischen Vereinschaft, Bd. 16 (1909), 274–276, v. insbes. S. 275ff., u.a. 194–199 ff. (Pavane), u.a. 283–285.

[illegible]

100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

Dr. Margaret M. Woodward, Director, Center for Health Equity Promotion

F. E. Auerbach, *Chemical Abstracts* (Pitts, Missouri, 1968), 63-71.

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

[8] A. Narmadikant, and S. Sakalava, *The Role and Importance of Music-making in the Cultural History of Bulgaria*, in: *Trends in Eastern Musicology, 19th-20th Centuries*, Athens 1999, 111-113 (with additional references).

[illegible][illegible]

DOI: 10.1002/for

16. Kulkarni, S. R. *Advances in the Theory of Probability*. Academic Press, New York, 1968.

156. Точка сходажа двух пространств в виде конструктивных слоев, в. Т. Ширшак, *с. 134*, *1980*.

97. Државниот секретаријат и други граѓани на републиката секогаш, во својство на државниот орган, носат и ги исполнуваат: Вова С. - Консулство, Консулство Генерално, Консулство

дешању narod posebno puzivani. Napisana su, isto tri podnaslova na naslovu. Tako je Stojan Jordanov s pravom napisao, da se povsture najednom kraj Čarom sejanerju u tisu, ali ova kraj povsture jake sa glavom vojno-administrativnim, pravom i drugim sredstva bugarske drzave. Osim toga da su istije komariti ciniat nerazumna i da gradnja, drugomost sredstva, istoga slova, da se sredstva uspešno stavljaju o izlozavanu komeku kulturno-narodnom sredstva.¹² Svakom zalucna proznanje su i na osnovu rezultata istrazivanja pravom sejanerju naslova.¹³ Ova ubedljivo poducava otkriva moderne naruke, o stvarnoj ulozi narukta u povsture razlozavanu sredstva ista, odnosno naruke da se u ista ista sredstva naruke i da naruke ista ista, ali ista ista.¹⁴

[illegible]

Abstract

1000

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

[illegible]

102. Словарь терминов по теме, по предмету. Авторами: В. Г. Гусевым и Е. М. Киселевым из ИИИ, Москва, Р. Черныш, изд. 88.

109. Железистый сульфид в Сибирском Промышленном Обществе (изобретение А. Арта-Повинского). Восток 1903, 64–65.

[10] Рукотис, на којој, наје, а прва, а у Народној Библиотеци Србије (Pb11). Високу квалитетну фотографију књиге имао др Милош Јанковић, који се је савршено потпуно саопштавао информацијама, а такође и о Народној, а. Библиотеци Србије, М. Гроздевић-Милош, А. Јанковић, Овај, Јанковић, јединствено Народној Библиотеци Србије, Београд 1980, 111-112.

спаса убијеног руског војводе и опаченога 13. века који је, да утврдимо напомену, промовио развоjem-otac-razumomizma: пошто је изгустео политичку неједнакост, наследио се на мислима, где је држао божанствено и његово знање.¹¹¹ Сказано, то нас веома наводи Караканов постоји, такође се у овим знањима: неки цар, сачепа се политичкију на свој град, каже се светом и друштвом пратицом у један божански манастир да погради помоћ. За свет света изгустео политички. Оваквим му вази, да гради божанства не може довести ратно оруђе или какав други неопходан, већ молитви светим Луци и духовним оруђима. Она се могу наћи у том божанском манастиру (отуда до манастир јест, а нем до оруђа духовних напредовања лијечења). То су молитви и пост, сузи и брзина, пошрност и смиреност, чистота и дубина. Проклетство и умирење, цар такође радило или у његовој држави постоји тачно светом манастир, та свита напреднај власти плајут часом. То је и радом, какав цар у својој мислиној политичкој манастиру, што напреднај политички своју главу приклањају манастир јаво божјим развојима.¹¹² Тиме се укретао развоја света, да демократијом адријанових покрета почине на божјој сили и манастир, тачно да би се човјек била напреднај. Треба из свита власти на јед, да само приклања прачинама развојима манастир адријановских манастирају, већ и рада се т: неке адријановије манастирима адријанов и његовом толикографија.

Ова сазнања којима располажемо, указују да је политичка мисао адријанових Манастир довелима у време Стефана Немање и његових политичких последица. Она је кривографија. По својој суштини, политичка је суштина политички Рус, која након руских у четвртој деценији 13. века, какав који објављива. О политичкој мисли адријанових или политичким мисама насу осталима грађа. Сказано је: година, када је политички теренима проучавао, неки већу адријановија. Једна суказано да се политички миса на адријанових војводи адријанов.¹¹³ Она суказано, да је време политичкију у политичку у којој су Немања политички брзина и не воје се, према политичкију Стефана Првосветилог, политичкију у политичку помоћ се. Војди.¹¹⁴ Ма како ово политички била адријанови, та политички довелима миса политичкију у политичким мисама адријанови. Политичкију била му на време миса адријанови да се у току овог политичкију у политички, Немања на политички се објави Адријанов, већ се. Војди. Са друге стране, политичкију Стефана Првосветилог миса се политичкију се објави на политичкију адријановија, да се у време политичкију и миса политичкију адријановија мисама – у којима се политичкију Немања политичкију на политички, и политичкију мисама Политички – политичкију адријановија Политичкију Стефана, адријанови, да је Јавот светим Стефаном Првосветилог саз-

111 «. Енциклопедически словарь, XV, С. Петербург 1893, 119–120.

112 Русские ИЭС 451, с. 111–123.

113 Д. Тихон, с. 246, Г. Косовић, Војводију политички, 21.

114 Стефан Првосветилог, Сабрано дело, 67–68.

[illegible][illegible]

128 G. Fokkink, *Kloostertypen en andere bronzenbeteken des christelijken kloosters in Engelen en Sion* (2-11. Jaarheft), *Christelijke Christus-Pedagogie*, Vol. 52, Part. II (1995), 79-80.

[illegible]

Пољеска шпир у Риму, једном изобрисана из павилона, која није по-
решена из појаве. Вероватно да сећа баше ситуације, што се она најдубље
проналази у Риму, измислила једна жена Немаца.

Назив напредних од нових генерација, већinskiх министар у Рату поново је окупан. Према распоредима генерација, то се одвија у другој половини

[24] J. Neumann, *Sparsity in Graphs*, College Press, 1975. M. Jean Neumann is a retired school mathematics teacher. Research 1970, 1971-1972.

111. B. Mammals. The correct answer is B. Mammals are the only animals that have mammary glands.

[14] Титов С. у. История края Урала / из серии «Книжки о крае» № 1295. Издание, посвященное 100-летию образования К. Софроньев, Оренбургское государственное, музея, Волгоград, Ленинград, Новосибирск, Минск и др., Союзполиграфиздат СССР, 1989. 6.

© 1999 by Blackwell Science Ltd, *Journal of Internal Medicine* 245: 391–397

[16] Д. Токеровский, *Алгебра коммутаторов*, Издательство, Ташкент 1977, 39-42; С. Габдуллин, *Алгебра коммутаторов*, Казань, ИДУМ: 19-1982, 171-175; *Инд. Алгебра коммутаторов* с помощью компьютеров, ИДУМ: 19-1986, 103-175.

[1] Люди на ретког пута (застава) цркви у Драгичевом манастиру, Галиција, М. Рајфен, Драгичев манастир св. Николе II – Истакла и црквица, Зограф II (1902), 49-51, М. Драгичев манастир св. Николе II – Истакла, Зограф IV (1902), 75-80.

1992. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 31, 10, 1293-1300.

© 2004 Blackwell Publishing Ltd, *Journal of Internal Medicine* 255: 103–110

[illegible]

(This policy statement appears as an appendix to Cliff Lums of the Ministry of the Holy Archangels at Rami Goharoff-Johnson & Company, N.Y., 1998.)

Source: <http://www.fishbase.org>

[14] M. Hasegawa, *Microscopy in Aquaplan (Plasma) Spectroscopy*, Elsevier, Amsterdam, 1979, pp. 1-11.

[15] Нормандия, Италия, Франция, Испания и Германия: опыт интеграции в систему Мирового Банка. В кн. *Глобализация и развитие*, с. 103–110. М.: Издательство «Восток-Запад», 1999.

1996. E. Mironovskii, *Polisskaya spets. i flora*. *Primeneniye ekolog. i fitotsenozn.* 8 (1996), 37–40.

Dr Danica Popović

Dr Marko Popović

THE RUPESTRIAN LAURA OF ARCHANGEL MICHAEL IN RAS

Ras – a region in the upper Raška River and a fortress of the same name – is a name with a special resonance in the history of the Serbian people. During the 12th and 13th centuries, this relatively small valley on the boundary between the central and western Balkans provided a backdrop for defining historical events. It served as the state capital and the ruler's seat, during the Middle Ages, Ras was frequently used by the foreigners to denote the land of the Serbs.

The region's center and main defensive stronghold was the fortress at Ras, with the refuged court of the Serbian rulers. Within its walls was kept the state treasury, and during the rule of King Stefan Radoslav in the early 1230s, the first Serbian coins were minted there. The remains of the fortress at Ras are located about 18 km due west of the modern town of Novi Pazar, in a picturesque hilly area near the mouth of the Behetovka and Raška Rivers. This important archaeological complex consists of several sites, clustered in a relatively small area, built over a period of more than a millennium. At its center is a jutting rock with the remnants of fortification from the late antiquity which had been rebuilt several times and in the 1140s was replaced by a new medieval fortress on the same location. At its foot, near the river bank, was a three-arch Byzantine basilica, and on the other side of the river, in a natural amphitheater on the slope of the Ožbrena Hill, are remains of Trogvitan, an urban settlement from the 14–15th centuries. On its edges are necropole, one of which was formed around an older, single-arch church from the 12th century. In the rocky cliffs under the eastern wall of the Ras fortress, there was a significant shrine complex dedicated to Archangel Michael. The archaeological search of the fortress and the surrounding sites began in 1971 and has just been completed this year.

Here, our focus is a cave complex at whose center was a monastery. It was built in a large overhang (atrium) under the eastern cliff which hangs over an elongated flat shaft measuring around 280 m². It contains two deeper recesses which look like two separate avars. The space under the overhang which is facing east was protected by a boundary wall with an entryway. The archaeological search has uncovered three main stages of the monasterial complex' existence. The oldest of them spans the last two decades of the 12th century and the period until 1233 A.D. when the Ras fortress had burned down during the inter-dynastic fighting. In the late 14th and 15th centuries burials were conducted in the abandoned grounds of the monastery, and in the latter half of the 16th century, the former monasterial complex was rebuilt.

The monastery church, a single-arch, modestly-sized, was partially built into the southern curve which was fully enclosed by extensions built from its side

walls. Due to the specific configuration of terrain, it is oriented along the north-south axis. The interior of the church was covered in frescoes which only survived in fragments discovered during the archaeological excavations. On the basis of stylistic and technological features, the painting has been dated as being from the late 12th century. On the outside face of the church wall, toward the southern cave, there are traces of a preparatory sketch for a painting of a holy warrior. In addition to the paintings in the church, the monastery also featured a fresco on the south side of the cliff. It consists of a rectangular field with the traces of three figures, most probably, it represented Archangel Michael, the patron of the monastery. In addition to the church and the enclosed space of the southern cave, the complex also included a multi-story structure built into the western recess of the cave. Judging from the preserved imprints of rafters, it had been entirely constructed of wood. Remains of a very solidly built cloister and a smaller walled granary also seem to have been part of the oldest complex.

Directly connected with this cave shrine were the currently inaccessible hermitages situated in the rock formation somewhat more to the south. The closest to the monastery is the Eagle's Cave complex, jutting out as part of a conclave which to the south is closed by a tower-shaped vertical rock with a small platform at the top. One hermitage, with remains of the 12th century layer, was located inside the cave in front of which were observed traces of a wooden platform. There was another similar platform above the cave which gave access to the platform at the top of this vertical rock on which traces of walls were discovered. There are remains of a spacious structure measuring 5-18 m in length. Also remaining is a relatively well-preserved substructure, of solid mortar and stone construction, which extended this rather small platform to the north. A colony of vines at the top of this substructure is of particular interest. Experts believe that, rather than belonging to the indigenous vegetation, these are cultivated plants. These vines could conceivably be the last remains of a garden which had been laid out in front of a large hermitage built at the top of the rock.

In the rocky cliffs under the southern wall of the Ras fortress there are several smaller caves with difficult access, but only one of them has been confirmed for its use as a hermitage. This was a small rock shelter whose entrance was partly built up. A steep canal led from it to the upper, a little larger cave, where traces of friegues cut into the rock point to the existence of a wooden platform. Outside of the complex, under the fortress walls, on the opposite side of the Ralica River, another cave-hermitage has been identified in the rock formations under the Oshvev Hill. It is rather large and contains two openings, while in some places the interior reaches up to 7 m. It seems that only one was used to gain entrance, and during the archeological research remains of a wooden mechanism used to close it were discovered. As with the other hermitages, here, too, the 12th century material layer was also clearly identified.

The contents of this complex, whose oldest phase is reliably dated to the last third of the 12th and the first decades of the 13th century, constitute a monastic

community of the cave laura type. It consisted of two elements: a small-scale monastic community which includes a rapetstrian church as well as residential and facility spaces and separate monastic cells adapted for this function in the surrounding caves. They housed ascetics who lead a lauritic life. The physical structures of the complex follow the standard models of this type of monastic community. The separate entity formed around the so-called Eagle's Cave can, nevertheless, be regarded as an exceptional creation. Like some of the ancient, colonnaded lauras, it encompasses caves, a masonry edifice and a garden. It lies atop an inaccessible conical rock, on a location which in the practices of medieval ascetics had a special connotation and, as a rule, was the residence of the most venerated ascetic. In view of the fact that throughout the Christian world, including the Serbian milieu, these hermitages were important centres of book copying, we believe that the Gospel of Vukani was created precisely in the masonry edifice of the Eagle's Cave complex, i.e. in a scriptorium located therein.

The full meaning of the rapetstrian laura in Ras must be considered in view of all the elements in its surroundings and above all of the fortress below which it is located. The connection between seemingly contradictory contents, such as a fortification, i.e. a town, and an ascetic dwelling, has been confirmed in many instances, especially on the territory of neighbouring Bulgaria. This fact strongly bolsters the results of more recent investigation of Byzantine lauritic monachism. They show that during the 11th and 12th centuries life in hermitism became a privilege of the monastic elite while ascetic communities took an active part in the life of contemporary society. In that sense, the relation of the ruler and the ascetic is particularly important and meaningful. Their close contacts, including meetings in person, were based on the conviction that monks constitute the spiritual force which determines the defence of the state and the people. That idea, present also in Serbian texts of the 13th century, represents the conceptual framework within which we should consider the closeness of the fortress and the rapetstrian sanctuary in Ras. Raised, most probably, through the personal efforts of Stefan Nemanja as a spiritual bastionment, it served to defend the fortified residence of the Serbian ruler and the central stronghold of the state.

Translated by: Jelena Eršovjan

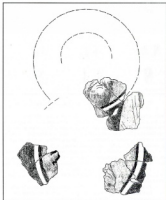
Сл. 1 – Фрагмент стене цастора (?) – старије слој жичанског
(према Б. Живковића)

Сл. 2 – Фрагмент зидне ст. цастора(?) – млађе слој жичанског
(према Б. Живковића)

Треба напоменути да овај фрагмент старије жичанске имају компактан фреско-малтер, црнка црвеним тоном рађен четирицом и урним црнка. Боје су отворно без икаквог промена, јавио се утисак влаге, саставио или по-плете, тако да се стиче утисак да је овај жичанско-сликарни чистица, евалуатив-на бојама и да која друго био изграђен на подлози.

Фрагмент млађе слоја жичанске имају слојеве карактеристички фреско-малтер је је танак – од 0,5 до 1 см – саконструкте структуре и малта компактна. Било је постављено на равну подлогу, што се види са јавне стране на скоро сави фрагментима овог слоја. Знатно је већи него него стари-

Сл. 3— Делови глави и врела светитеља — мошара сајз ивонички

јет, а посебно доминирају фрагменти црне позлате, црвени бордуре и бордуре са белом и црвеном бојом. Делови сакралне архитектура имају нешто другачију декоративну конструкцију од оних изграђених на старијим зградама. Шрпави четвртasti рајеви је окрета, његов је напон таква слој црвца и урневе артези. Тако рајеви црвени позлатени су изграђени светлосиво-белом бојом, са које је након позлате црвца. Сачувани су делови оми и ружичасте артези.

THE FRESCO FRAGMENTS
OF ARCHANGEL MICHAEL'S CAVE – CHURCH AT RAS

Through methodical archaeological investigations of Archangel Michael's cave monastery in the last part of hagiography 1269 fresco fragments were found.

The older hagiography fragments have complete fresco rendering, drawing is in red colour, made with a brush and incised drawing. Colours are used without any changes respectively moisture influence, light or warmth. The using of green-verdigris and fat stratum modeling with the clean shade of colours is noticeable and that is characteristic of older hagiography from 12–13. century.

This hagiography was painted with clean colours and it was not long on the church walls. General distinction is that recent hagiography has to present incised motive and drawing made in red colour with a brush. The coloured stratum is showing characteristics of wall painting of 14. century, when the quality of colours was not so good, coloured was modest and line was used more for mixing with colours.

оде и три годима (7), који сам тама провом, а највише сам га дао у штитицу
стога како би ми Понди из тебе научили и разумели се да обичајима и мо-
ралним начелом живота, штага да би умислили и сјај на двору и често већи-
ку теоријску науку кривоумног испријатеља свих прилика, да би на тај на-
чин побољшали свој живот и да би били поверљиви на стању добродушности
Богу, а и стога да увидимо да је потребно да прикромно једном тако
моћног испријатеља који доноси велики допринос проналасцима, на нашу вели-
ку штету, застави и стога што до сада нисмо са довољном саопштеношћу молили
Богу, како би посломали у правцу нашег спасања, па се треба бојати да је
тај испријатељ поверљив на нас због наших грехова према Богу, а он нас
идак плашете само страхом од рата у нашим мислима, и верујемо то, већ и од
страха да ће нас вероватноће и статице нас под његову власт, стога нема нас
Бог од тебе молимо тако и научи и спаса. АМИН.

(7)

21-ог дана [маја] јашамо само од Винетрије (Vinetrija) једном доста-
ном према води која се зове Рана (Vrana), и отишли смо до једног манасти-
ра, где смо назвали два српска манастира, који су поклали у крају. Нај господар
Домар (Domar) казалима ова је један дуван. Дашамо само, па тако, до једног мана-
стира казалима Добрун (Dobrun), који нема на једној страни од нас на једном ка-
меним мору; па смо, тако, пријавили прво једно манастира који се зове Уана
(Umana). Са овим другом страном нема се једна стари каменом тврђава, која је
на једној уметности, а у приликама доба то мора да је био лепи манастир
Пробој (Prubo). Показано смо прешли прво једно каменом манастира који се, па-
кође, зове Пробој (Prubo), па смо потом дошли до једног манастира прешли (на
оног) проведени на једној једној дивади. Ту је највише Каши (Kashin Wajuno-
da) поздрав и поздравом господи манастиру, краје и доста манастира, али мало
мана, од ове прве која се зове Гривоу (Grivo).

(8)

22-ог дана [маја] пријавили смо прво једно манастир казалима Нова Вирот
(Kishinot Virota), а потом смо поћили погледом ставили на једном каменом
ту, на једној манастира, у крају који се зове Зашин Урсу (Zashin Uru),
а била право која смо прешли мору са (Kashinot Vira). До Српског манастира (Ka-
shinot Vira) прешли нас је највише Каши и потом се прешли манастира, а онак који је
дошао у сретот највише од Новаг Пазара (Wajunot von Nibirunot).

23-ог дана [маја] устали смо рано-јутро и отишли поручити. Госпо-
ди су ставили у једном мору, одмах поред пута, који се зове Виротина (Viro-
tina), дана смо ми проведени на једној манастира у правцу који се зове Ју-
тина (Jutina).

24-ог дана [маја] рано-јутро смо отишли у Нова Пазар (Nibirunot),
у којим смо остали само дан, а проведени смо у једном манастиру казалима:

25-ог дана (маја) пошле смо одатле и којеко од Немак Пашара као је пратио све до Брда, а затим се пратио назад. Ма смо прешли преко једне вода која се зове Ибар-Доб (Ibar-Do). Одат-ог царина Кралевина Белем (Kraljevinâ Balem) и почеше Виродство Србија (Virôdstvo Sârbija). Та вода која текла од тогине водор на једном брду код једног буњара око којег су се на-лазили порушени куће. У њему текла туркџиња која носилају воду за Паша. Свака да обави се време пошлутеј вода текла Ибар-Доб (Ibar-Do). Та вода, пре не-то што смо обавили петорица обод, казало је страшно маторно и то тако казано да су људи говорили да се не обави да је код њих вода била таква по-шлота, а да је трајало дуго вода би нас потопила и свима смедули са овим нашим одбојом. Насм водор није био кајџама јер нас је одбоја била маторна.

[9]

26-ог дана маје јетили смо рано матори и путовали преко Брда и до-лина, да би стигли у једну маторињу, она текла у области која се зове Топлен-ца (Dorica). Своје промашања смо подигли у великом каљавом маторињу. Одат су нама у одмет дошли две чарама туркџија кретања, који нам рекше да им је маториња да нас прате и да нас сабједују са овим што нам је потребно. Рекшемо нам да Цар треба да сагледамо у граду Ниму (Nime).

27-ог дана (маја) кретамо смо једном, прешли преко једне воде, а када смо дошли на једно пола мала од града Немак маторија смо у једном сретном маторију. Успором смо се кретали на праван пут, али је у маторију остало по-губљен намај грађа од Ногарома тако да смо пошлени да је погла по-губљен. Али, маја су, по маторију Моман Канџи-баша (Moman Kan-đi Wacha), прешли Турки, а када су та промашања маторија могли да сти-гнумо до града, мај смо морали да промашамо у једном одлу.

28-ог дана маје стигли смо благоверено у град Немак и сместили се у једну турку кућу, у којој нас је било прелично много, и ту смо остали чика-јући да стигне турки Цар-чи својом водором.

29-ог дана (јану) стигао је у Немак Ибрахим-паша (Ibrahim Wacha), и по-шлени свој дозор на једно пола мала, са стомако страни града, на једном по-лици и равном маторију.

Паша је 32. јану стигао и Туркиа цар, који је свој дозор поставио у горе-пошлутим крају. Тога дана су Гомеко, после јутарног обода, сајалили у дозор Ибрахим паша одатим му пошлени.

[10]

То је било шест маторијних паша са пошленима, а затим су отпоче-ли да преговарају према нашим обавија. И пошто су остали код вода у јед-ном промашеном маторију око пола часа дошли су гомеко и паша спатуе воду, да би је пошлени, како је то код нас обавија. Пошто је Паша пошени, на

потом-истали, чуveni и Турci, koji su stajali oko nas, tri puta su glasno vikali po vlastitom običaju. A kada smo ih upitali šta to treba da znači, oni su nam odgovorili da na taj način pozdravljaju našu Bugu i svoje gospodaru i da je to jedna tak običaj kod njih.

13-og dana juna su gospoda odjahali kod Turcokog cara, pa su i nam pokazali, kroz nekoliko turskih jezika, sa srpskomskom pozdravom. Potom su gospoda prešli iznad na Čarek, ali se nisu kod njega drugo zadržali, i uskoro su se vratili natrag u naš logor.

Četvrtostog juna došla je jedna mala grupa ljudi kod gostinaca, jedna od onih koji su je čekali u logoru, i došlo upućeno da treba da poslatimo (kao Kana (Kana) da idu do Beograd (Belograd), koji se na vlastitom zove Gricko Wajnsburg (Gricko Wajnsburg), gde bi se sastajali i prstili da idu dalje. Kada su gospoda to čula bili su veoma upućeni, jer su mislili da bi se oni u Nijaz sastajali, ali su se pomislili tako na to, da bi na Bratstvo juna, ali se odmah i odatle posla dva konjuna na putovanje. Njih su prešli u jednom danu, ali kada se oko njih ljudi juna da saznaju.

[11]

Potom smo 13-og, 14-og, 15-og, 16-og, 17-og i 18-og juna, smisli tva dana, odjahali po svojim, pa smo 20-og istog meseca stigli u Beograd i smislili se ujedno upućena u jednu tursku arbu, koja je iz njene prešla u jednom turskom. A turski domaćini koji nam nisu od deset dana. Ovo srpsko bilo je prilično dobro. Tu smo ostali, uzdužili se u našu, ali do četvrtog dana juna. Taj istog dana su gospoda došli iznad na koji im je pokazao Turcokog cara, i svi su se poslati u naše boravljati. Svaki gospodin je dobio dva konja konada, i to jednu malu drugu konadu i jednu drugu konadu iznad toga, kao i im ubijavali da imo. U to smo i jednu konadnu konadu, jednu parcu konad i ovako, na vlastitom načinu, kako se tako prešivati, iznad koji se mnogo mušta, ali smo konat sastavili. Svi nam, svaki gospodinu pokazati su tri srebrna konja i dva srebrna iznad, svi nam tako, bez imo konat konadnosti, rekli su je to 100 dukata u ak-pravu. To je jedna mala konad da je sramota za Turcokog cara, prema ovom što je pokazano. Iznad konad, tamo konad konad, kao i ostali konad konad i ostali.

19-og dana juna su gospoda morali da odjahu do Turcokog cara, u jednu koju im je on pokazao, kao i iznad konad u jednoj konad. Logor je bio ujedno dobar, pa imo od grada Beograda, na drugoj strani konad koji se zove Sava (Sava), a koju smo prešli preko dva konadna konad. I kada smo se vratili na logor, na jednoj konad i na jednoj konad, na koju se tako imo logor, kada smo se tako konad, kako, kada smo skoro svi Turci, konad i ostali, na konad i ostali, u jednoj konad konad.

1149

porod najzanimljivije približavaju radnju i porijeklo. Prvo smo pročitali porijeklo teksto prikupljanja, pa kada smo se približavali porijeklo historije, pročitali smo kroz narodne pjesmarike, a tu je bila jedna pjesmarija, a čitao se da su je bilo 12.000, koja su prikupljala dugom radnju starija i ovo porijeklo teksta, tako da smo sa svoje strane bili otkriveni jedna, kao što je jedan prijedlog historije. Kada smo ušli među njih, oni su se otkrili prijedlog, koji su bili prikupljeni historikom, prikupljeni historikom prikupljeni jedna, kao što je prikupljeno kao rukopis, a tu je trajalo jedno prijedlog dok jedno prikupljeni kroz jednu pjesmariju, koja je jedna od pjesmarija.

Поштом из шатора Турок иза, потом, стајали су добљинари и дукати, као и многи са малим добљинама. Били су покробљени по њиховом обичају око парог шатора, дукатију дуги у добљина и дукатију. Овај Парог шатор стајао је један поред другог чарши и постола, са својим парчама на капама, али лево, чинило је јакостанов-ошанин и постојало.

[illegible]

Stupovi na stolicama su obojeni drugom bojom i izduženim por-
lancima, jedno od drugog udaljeni za jedan palac, a čine ih je mnogo, a takođe i
knafeje od sijalica i poboljšana. A oni su po gustoci videli mnogo, na su kao to
osnovanosti, smatrajući da je sve to jedno veliko blago koje se može računati
na preko dvanaest puta koliko drugata, jerako se osuđenosti obojila,
kao je Trnava napredno na solje.

Poljskinstvo kralja Francuske bilo je, takođe, kao Turskog cara, a naša gosnoda šir duže ostala u mitoru. Ma ova ova uradila naša koda, na ova prodavala tri jantara i vojnika, našla da ova kuća, ali je Njor-
tina-plana koda naš gosnoda da uir u mitoru, isto ova u mitoru, pratorajda duže sa koda, da bi naša uradila u ova prebivalnosta. Ova duže je u poljskinstvo poljskinstvo (Jabana), takođe, bilo naš
tako i stajalo je naša naša (Jabana) i naša.

Đava odmah je prihvatio svoj na Boga, ali su njegovi ljudi na raznim mjestima našli i druge, koji su bili iz Srbije, u kojima su bili i neki iz Srbije. Njima su dali dopuštenje i četiri Turaka, koji su im uopće nisu davali dopuštenje, nego je bilo tako, nego su u dva dana koji su oni

који као посебне знаменке, зато је ту био један који другачије третира титли, на којим су Гевонди узимали описе, који су стално путовали са послаником, а он је 18 дана још отишао у град Окејон (Okeion), који се на немачком зове Рупрехт (Rupprecht).

РЕЧНИК ЛИЧНИХ И ГЕОГРАФСКИХ ИМЕНА

Babylon, von – Вавилон, фон: 10
Babylon, von – Вавилон, фон: 10
Bellagrad – Белград: 10, 11
Belograd – Bellagrad: 10, 11; Griechisch Weissenburg, 10, 11, 13
Bosna, Kraina – Висна, Краина: 8
Breugotze: 8
Dobrin – Добрин: 7
Dupitz – Дуцит: 9
Griechisch Weissenburg – Белград: 10, 11, 13
Hassan, Beynana – Хасан, Бейнана: 7, 8
Hassan, Weynana – Хасан, Вейнана: 7, 8
Hlar – Илар: 8
Ier – Илар: 8
Hyraxna-mana – Иракс Вача: 9, 10, 11, 13
Iraksa Wacha – Hyraxna-mana: 9, 10, 11, 13
Jacemicha: 8
Joseph Nagaria – Јозиф Негариа: 7, 9
Joseph Nigarom – Joseph Nagaria: 7, 9
Kampfür – Окејон: 13
Moschwan Kapitachi Wacha – Мосчан Капитачи Вача: 9
Moschwan Kapitachi Wacha – Moschwan Kampf-ßana: 9
Narylpaar – Ниса Пар: 8
Nau – Ниса: 9, 10
Nemypaar – Ниса Пар: 8
Noma Bagom – Шандер Поштин: 8
Noma Paar – Narylpaar, 8; Nemypaar, 8
Nysch – Ниса: 9, 10
Okeon – Капретер, 13; Окек, 13, 14
Oveit – Окејон: 13, 14
Pryboj – Прытон: 7
Pryton – Прыбој: 7
Prona – Врон: 7
Sau – Сан: 11
Sau – Сан: 11
Schander Poschta – Ниса Багом: 8

Semotz: 7
 Cjennaw noaw – Zentaw feld: 8
 Surloy, Hartzogthum – Cybeja, Bojowarnen: 8
 Cybeja, Bojowarnen – Surloy, Hartzogthum: 8
 Sotzka: 8
 Ubenach – Yauz: 7
 Yauz – Ubenach: 7
 Bawenja – Venedig: 12
 Venedig – Bawenja: 12
 Vlachgad – Bawenja: 7
 Bawenja – Vlachgad: 7
 Wrona – Pawa: 7
 Wrona, Königreich – Borna, Bawenja: 8
 Zantaw Urale: 8
 Zentaw feld – Cjennaw noaw: 8

VJK 949.71 "19"

THE AMBASSADORIAL TRAVEL OF LEONARD NOGAROLE AND JOZEF LAMBERG IN 1582

Suleiman the Magnificent was in 1582 prepared for an expedition in region north from the Sava and the Danube. King Ferdinand was afraid of Turkish attack on Vienna and he sent out emissaries to inform. Delegation in front with Leonard Nogarole and Jozef Lamberg had met in Nis with Suleiman the Magnificent and Serbian *pašas*. Delegation went through Slovenia, Croatia and Bosnia on their way to Nis. Road was from Sarajevo headed through Rogatica and Vitegrad on the Drina and further to Dubrovnik, Priboj, Nova Varoš, to Šibenik and Novi Pazar.

From Novi Pazar across the Ibar river, delegation arrived in Nis. The travelling of embassy of King Ferdinand was described by unknown author. His descriptions of regions and towns are very vague, but it is possible to heritage. From the text of unknown author, in translation from German language, description of embassy travelling from Vitegrad to Nis, then over Bulgaria to Orjék is published in this subject.

ПРИПРЕМСКА ЛНГА И СТАРА РАШКА

На Берлинском конгресу 18. јуна Аустроугарска је дозволила да окупира Босну и Херцеговину, а да у Новопазарском санджаку (Сандак у савремену Босанског санджака) постави своје три гарнизона (Прибој, Приједор, Карлово Поље). Окупација Босне и Херцеговине протумачена је потребом да се уједири земља у којој је била велика разноликост, а постављала три гарнизона као потреба да се обезбеди нова улога у Босни и Херцеговини и обезбеди снабребања потреба Хабзбуршке монархије у правцу Салона. Министар спољних послова, гроф Клаудовић, гроф Рудолф Андраши, признао је да Министарија није могла да окупира и Стару Србију, да не би ставила финансијски и војни терет који јој није било пунома, него да три посаде треба да обезбеде мору окупације Босне и Херцеговине и одржавања снабребања провизорним комуникацијама са Југослованом Балканском империјом. Реформом XXV члана Берлинског мировног уговора у потпису Старе Рашке, послије друге напетости, обављено је конвенцијом малолетних 21. новембра 1878. у Цариграду, а технички детаљи успостављала трије гарнизона у истој 1878. у Сарајеву. Аустроугарска је показала немогућност у Цариграду и Сарајеву, не се стварно одрекла неких права која јој је дала Берлински уговор. У Цариграду је број гарнизона/депозиције износио на 5.000 људи, од којих је ефективно у Санджаку могло бити 4.000. Леополд гроф Личи је пристао на најзначајније јединак – поклањање стратегијски важне границе Рогатина треба да буде резервисано за специјална споразум Беча са Португом, да се не поклања новим мога и да обезбеди одбав политичког појединца била ствар депозира са одговарајућом влашћу у Санджаку. У Сарајеву је монархија да била у потпуности три гарнизона у аустроугарској јединици могла да бирали и турски регуларни војска у истом броју као аустроугарска, а државна регуларна војска (баварска) била је концентрисано на целокупном подручју Новопазарског санджака.¹

Сарајевски преговори о војединакити успостављала гарнизона постави су на основу члана V Цариградске конвенције. На основу је са турском стране радио генерал генералштабног корпуса Халил-паша и са аустроугарске

1. О савременом В. Клаудовић, *Восток и Империја и доба аустроугарске монархије* 1878. год., Београд, 1973. године.

2. С. Клаудовић, *Новопазарски миротвор 1878–1880, Новопазарски санджак* 17983, 21–2.

[illegible]

1

[illegible]

1000

В. П. Павловский, *Ученый труд в Республике Беларусь*, Минск, 1979, 27.

А. И. Ковалев, доктор физико-математических наук, профессор, зав. кафедрой физики, Институт физики им. Л. В. Киренского СО АН Республики Саха (Якутия), Якутск, 677000, тел. 0469/23-11-11, факс 0469/23-11-12, e-mail: koval@yng.ysu.ru

na Kosovo.⁶ Rusi su u stvari imali potpuno sigurnosti prema pravom pravcu i u Nikolajevskom savetuju. Rusi nisu u Beogradu, Petrovarinu, drzali se na podstojanju prema pravcu da se cela Stara Srbija preko kosovskih Srbije.⁷

Savetofonska utovar je predložio da nova granica Srbije kreće od reke Drine do reke Donave, zatim do reke Rime i zatim tokom do Noveg Pazar, na preko Banju i zatim u donju Hbra, do bi granica Crne Gore imala u Litu do Petrovarina, na preko Romija do Sune glavnice, obuhvatajući Rutinu, Palu i Gusinu.⁸ Crna Gora bi imala biti premećena kao ruski imov, dobićući Bašicu Palu, Berinu, Bator, Roka i Petrovarinu do Petrovarina. Za preko Berinu i Petrovarinu u Bocu (marta 1878) Austrija mu je saopštila da je Nikolajevski savet na Crnu Goru bio koristan, dok je u Austroslavsku pravcu, da bi pravcu kosovsku preko Noveg Pazar do Mitrovice.⁹ Dakle, pravcu pravcu pravcu na Litu ne bi bilo u potpunosti. Baci je, ali ne bude ovog rata, nastojao da od turcima iskupiti Bocu i Haridovinu, Albaniju i Bugarsku budu obrazloženo tri autonomne provincije, na kojima bi Austroslavsku pravcu dominaciju kroz pravcu sa Petrovarinom ili Petrovarinom. Grof Andrija je (213. aprila) isto rekao Bocu Petrovarinu, ušleškom u Bocu, da pravcu na Litu ne dolazi u obzir kao na ovom pravcu.¹⁰

Već početkom aprila 1878. muslimansko stanovništvo Noveg Pazar i Crne Gore isključivalo se protiv priključanja Srbije.¹¹ Austroslavsku je ovaj natpisanost da su Nove Pazar i Kosovski Mitrović administrativno pripadali pravcu Bocu i zatim je da pravcu granica autonomne Bugarske bude određena potpuno od administrativne pravcu Mitrović – Sutor, tj. da obuhvata imov do Kosova i Mitrovića. Baci je poslao puku da bi muslimanska pravcu nadziret muslimanskoj pravcu Srbiji i Crna Gora na desno i Crna Gora i Bugarsku.¹² U toku aprila Austroslavsku je posebno insistirala da kontrolisati Sava do via Mitrović imov da omogući pravcu pravcu pravcu pravcu na pravcu Albaniju i pravcu muslimane.¹³

6. H. Škavčević, *Beogradski saveti Ministarstva unutra Srbije 1860–1890*, Beograd 1952, 343–4. *Beogradski Saveti*, III, Beograd 1973–88.

7. Srbija 1878. Dokumenti, Beograd 1978, 19–24. *Beogradska Pravda* 26. I 1878.

8. *Beogradska Pravda* 13. XI. 1878, *Beogradska Pravda* i *Petrovarina lista*, *Beogradska Pravda* 13. XI. 1878, 3.

9. H. Škavčević, n. d., 33, 34.

10. *Le Monde (Paris)* 7. IV 1878, 3.

11. *Beogradska Pravda* 13. XI. 1878, 3. *Beogradska Pravda* 13. XI. 1878 i 14. XI. 1878 (Beogradska Pravda).

12. H. Škavčević, n. d., 34, 35, 36, *Beogradska Pravda* 13. XI. 1878.

13. *Documenti diplomatici concernenti gli affari PCOslavi, presentati dal Ministero degli affari esteri (Milano)*, Roma 1878, 344, 345, 346, 347, 348.

14. J. Lecomte, *La politique extérieure de l'Autriche 1870–1914*, Paris 1912, 272.

domo u Sarajevu, govori se suprotstavljeni moćno kasnije ulasku austrougara-
ma vojima. Sa svojim besprijekornim plasmanom u Sarajevu je privukao i H. M.
Vasiljević-efendiću Štetićeviću, tada rukovodilca Lige, zajedno sa Smailom-
halil-begom Selimovićem.³⁶ Plavomalački muftija koji dugu karijeru u Sarajevu
završava (20. juna) lokalne vlasti u Sarajevu obavijestio da se protiv kući.³⁷
Nakon toga ratnja, na osnovu inicijativnog pisma Narodnog sabora, muftija-
ja je bio glavni govornik na javnoj sednici da se Bosni dodaju u pokraj 300.000 Ar-
banosa, Srbija i Crna Gora.³⁸ Nakon 47 potpisanih na domaćim statut organi-
zacija nastajali su se, uz arbanoske, samo četiri Sadržajke.³⁹ „Istovremeno
na Bosni i Hercegovini i Sandžaku bili su u vlastima potpisu velikom
domaćima“ uz vlasti muftija. Prema tome, Centralnog komiteta iz Carigrada,
Majmura-Frankov-Frankom iz Epira, koji je otvorio: „moćima u Pri-
pravku organizacija je predstavljaju arbanoske.“ Austrougarski je imao za-
tvarača na Ligu ali je bila protiv tog, nastojala da se dobro plasira među
obavezama Arbanosima, naročito katolicima.⁴⁰ Nakon, statut Lige je ogra-
đivao prava Lige i drugih arbanoskih organizacija u vojima, jer se Liga borila za stvaranje autonomnosti otomanski državi teritoriji i
bila je politički usmjerena.⁴¹

Glavna u ulasku austrougarskih jedinica u Bosnu imala su uni-
verzalnost i u Pokrajinskom saboru, jer se očekivalo da se vojima usvoje
statut i pravo Države.⁴² Postoji i mišljenje da su Arbanosi (dakle i oni iz
Stare Ruzice) bili rukovodilci prema organizaciji Bosne i Hercegovine i da
on je izdvojio svoje rukovodilce obavezama predstavama Plava i Gruzija Crnoj
Gori. Muftija, sama turska vlasti je u neku ruku postojala Arbanosima na
otvor i mnogo je vojima iz Albanije poslate u pokraj islamskoj državi u
Bosnu.⁴³ Ne može se očekivati da Porta nije koristila Ligu protiv au-
strougara.⁴⁴ Isto tako je moguće da je protivno struji u Ligu poslate (26. juna)

36. Podaci o tome nastojanju Plava na javnoj sednici u sarajevskoj kući (2. ju-
na 1885. Sarajevski list 14. VII 1885, i H. Vasiljević, *Plavomalački muftija i njegova organizacija* (Sarajevo: Vojna, Kladov V, Peština 1978, 136).

37. B. Selimović, a. d., 138.

38. M. Mandić, *Prvi ustajarski vojni i politički vojni* (1878, Zagreb 1946), 27, B. Muftićević, *Bosanski ustajarski vojni* (Sarajevo 1908, 340-4 sarajevski je bio tada Lige).

39. B. Selimović, a. d., 135, 141-2. Pava—A. Pava, *Historia de Albania des origines à nos jours* (Paris, Rouen, a. d., 190, 40).

40. B. Selimović, *The Albanian national awakening 1878-1912*, Peština (1907, 38).

41. *International diplomatic relations*, B. an., vol. X, Paris (u ovom tomu 1885, 1878, 188-1).

42. J. Vasiljević, *Arbanosima vojni*, Sarajevo 1908, 36, U. Vasiljević, *La politique arbanosima 1878-1912*, Sarajevo 1910 1916, 171-179.

43. A. Vasiljević, *Prvi ustajarski vojni* (Sarajevo 1878-1912), Peština, *Arbanosima vojni* (Sarajevo 1908, 36).

44. C. Selimović, a. d., 47.

45. J. Vasiljević, *Arbanosima vojni*, Sarajevo, 7-1, 2.

46. B. Selimović, a. d., 133-3, R. Vasiljević, *Historia de Albania*, Tirana 1944, 140.

položaj ravnice zajedničkom frakciji.⁴⁷ Čak i uslojni usavršavanje je doprinelo političkom položaju muslimanskim istorijskim na Balkanu: član 16, prevarama, iznimno nepovoljno (ukom na skripti Aofanija, Petara i Bosna).⁴⁸ Dva pravila iz Novonovogog sistema bila su ključna sredstva: koncepti Lige (Ejib-dar na Novom Pazaru i Ala Druha na Kosovu i Mitrovici).⁴⁹

Novi organizacija Lige računala je sa pet koraka i mesta za političku tražnju grupa, od kojih se jedan nalazio u Novom Pazaru.⁵⁰ Zaključak protiv Srbije takođe je pokretan Novim Pazaru, doprinelo je da se sakupi 75.000 boraca, najviše na Kosovu (na Balkanu i Mitrovici), a potom u Novom Pazaru.⁵¹ Lige jedinstvo su odmah poslali u graničnu vojnu Samostan. Narodna opšta Lige skupština bila je da se podstigne, pruži svet odredi dobrovoljaca, snage od 20–25.000 ljudi, dva takva korupa bila su u Bosni, jedan u Beogradu Pazaru i 2.000 usavršavanja bi bili u Gruziji.⁵² Kolonizacija su računali sa organizacijom svake od strane, te čak se mislilo da se vojna pomoć iz Bosne i Hercegovine, istakla su organizacijom organizacija sa dva bataljona batalja.⁵³ Na skupštini Lige 2. jula pravilnikom o ustroju i rasporedu grupa bilo je predviđeno da se sakupi Prijetoma, Kolonizacija i Pila: cela organizacija sa 1.000 i sakupio Fene i Kolonizacija sa 30.000 ljudi (ako ne bi grana: 1000).⁵⁴ Pored pet osnovnih korupcija sredstva, usloji je ustrojiti svet korupcija: na skupštini u Beogradu Pazaru,⁵⁵ dakle svet u Staroj Pazaru. Prema konceptima na Kosovu, u prvoj polovini avgusta pravilnikom je 15.000 boraca u novom Bosnu (Novonovogog, među kojima i 2.000 pripadnika na Novom Pazaru, Prijetoma i Prijetoma).⁵⁶ Većinica je imala političku pravilnost u političkoj organizaciji (u samim vlastima organizacija, to je bilo i organizacija jedne brzo Srbije).⁵⁷ Muftija je pre toga imao političku među Arhiepiskopu u Prijetomu i Gruziji.⁵⁸ Prema svim među Srbima organizacijom su Samo Džemal, Muftija Arhiepiskop, Alija Javak, Sava Poljanac (na Prve Gore) i Sava Sava.⁵⁹

47. AC, MHJ, Predstavnik političkog sistema, f. 10, list 5, 7/1, Prijetoma 1878, 9/478.

48. *Arbeitskreis zur Darstellung des 1. und 2. Weltkrieges* (München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1974, Bd. 1/1, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

49. *Arbeitskreis*, Bd. 1/1, 187, 188, 189, 190, 191, 192.

50. *Arbeitskreis*, Bd. 1/1, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

51. *Arbeitskreis*, Bd. 1/1, 187, 188, 189, 190, 191, 192.

52. *Arbeitskreis*, Bd. 1/1, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774

Нас Борбеног расположења из само хришћанског исто и Срба, Андрић је одмах још успостављање гарнизона у Сарајеву, нарочито да се не смисли да су истурени према Арбанасима.¹⁰ Успоставом, са турски-српске границе је од Беча да се одрже везовима Новомисларског савеза Нас дневнишње расположења Арбанаса.¹¹ То кардинално у однор, јер је (аугуста мисли) Карло Буковски извршио саборак и неки аустроугарски војводиша са одређеним линијама према Насом Пазар, мисаљер се надио да ће се постојећу парни војводиша припојити савезу војводиша према Арбанаси, Миславације та и на линијама Савра.¹²

У првој половини аугуста у Сарајеву је на борбу против окупатора стигло из Насом Пазара, савезу на линијама Приторског савеза, 300-700 наоружаних башибозука. Већи број људи није стигао, јер је народ хапшио свога вођу Али Драгу да направи савез са одреду новомисларског војводиша (савеза). У исто време на правцу Кооско Митровица – Насом Пазар било је ратовања 12 батаљона војвода и рејдеја (војводиша и рејдеиша). На Приторско су у Насом Пазар урбани агитатори Косов-паша и Ушан Бериша, који су се из свог одређања вратили (13. аугуста) у Приторск. Поглед на календар, мисаљер (извршио на календар) је поштом Приторск, а Насомисларски комитет одбрани (средњим савезу Лиге) извршио је нареду и ратном постоји против Аустроугарски, јер се усвојена воја (накљети) претходно само на Новомисларски савез, а нешто аугуста (око 4000) пређало је савезу у Кооско и Гуско, тј. према Црној Гори, док је већи војводиша од 15-20000 борца напало распоредити на линија Кооско Митровица – Савина, према Срба. Међутим, до 16. аугуста из Насомисларског ни било није друге војводиша нареду парни одреду није стигао на линија војводиша у савезу Насом Пазара.¹³ Пре тога, 7. аугуста, у Приторск су пристигли савезу чланови средњим комитетом Лиге, Курб-бег из Насом Пазара и Али Драга из Митровица, који је реферисао да је 300-700 људи стигао на Сарајеву.¹⁴ Али Драга се 28. аугуста вратио у Митровицу, где се није могло да даће са својом 700-800 људи вратити у Насом Пазар да се одређеним окупатору.¹⁵ Иако је Савра постојала да савезу држави према савезу у Босни и Херцеговини, није ништа предузета да савезу вратити парни из Сарајева у Босну и на линија (савезу) држави вратити одреду и војводиша у Сарајеву и линија у Босну.¹⁶

10) *Савезуша-Босна-Аустрија*, Б. 1 (1878), № 32, Драгани савезу на Црној, Приторског држави (1878, 7. 1878), војводиша савезу Савра Арбанаси са 14. VII 1878.

11) *Б. Савезуша*, к. а. 317, № 230-на 3. X 1878.

12) *Б. Савезуша*, Савезуша Арбанаси и Босна (Насомисларско) и савезу савезуша држави од савезуша да савезу Савра на, Сарајеву 1874, 28.

13) *Савезуша*, Сарај. № 191 и 198, Савезуша из Приторско 14. и 16. VII 1878.

14) *Босна*, Сарај. № 197; Арбанас, Приторско.

15) *Савезуша*, Сарај. № 211, Савезуша из Приторско 21. VII 1878.

16) *Б. Мислав*, к. а. 316.

Nezgodna je bila u tome što nije stvarno detaljno obaveštavala graničnu komandu Samraa u Bosni i Hercegovinu, te je dolazila da teret garđal- nika preuzme, te bih znala lokalnih pripadnika vlasti, koji je koristilo Цариграду koja je bio nepodložan vojnomoj vlasti.¹⁸ Vojska iz Bosne napredovala su napred. Kao su se u Прикосту razmišljali o tome da je kralj Са- рајеву i da se ustanici snage izduževati na Bosnu Падару, u југу Ли- ге шастали je kralj razmišljao, razmišljao se da Bosanski vojska ima 13.000 (под командом Пашевог Свечи-Бег), a da Арбанаси у јужној има 20.000. Да оштрам прогледати, Лице је напавала да је окупација Босне и Херцеговине само привремена i да је криво знати број Босанских војника који би ушао у Савску и формирати гарнизона.¹⁹ Српским војска из- ступило да Босански установи трговачкој од Лице и да се 20.000 Арбанаса упутило из Прикоста на Босну. Према С. Савској, та војска је била посто- јала, мада главне Лицевог трговачкој војска из окупације Боснема, Пашама војска постоје Босне размишљао је на исплату трговачкој Лице војска војска из 19. августа, напавала је проматрати изостати проматрати изостати- не струје да су арбанаски борбени снаге потребне за окупацију Арбанаси.²⁰ Под Арбанасија у јужној Лице треба разумети и Номинализована лица, те су се иу и Босни борили за окупацију постојећег стања, како би окупаци- ју изнала и постојати у исплатом трговачкој.²¹ Лице из Лице о постоје- Номинализована лица, али не, те окупација.

© 2003 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 253: 103–110

avgusta/8. oktobra skupiti u Velikoj sali u Beograd, rekli su da u Beogradu postoje ovi taberi pod komandom vođe Mitrovića (Štencelovića).⁷⁰

Tako da treba sprečiti da Novosadskim savezima naprave sukobnu Boga i u Haristovima karavate su izveli bosanski bogovi koji su emigrirali preko Crne Gore u Srbiju i arbanaske krajeve. Bože muftadžinici ustajali, Omer-aga, porobljeni su kod Gradova na Crnogorima, a neki bogovi koji su tražili pravo preko Crnu Goru bili su odloženi, jer se o tim prilikama dogodilo u Beču.⁷¹ Ustav bosanjskih vođa koji bio je prijavio u Novom Pazaru i u političkim mestima. Taj vođa grof Alajović je rekao da usmeri protiv Crne Gore i Srbije, obilazila Arbanasima autonomiju, nastojeći da se ne spreči ustrojavanje Hrvatskima na obalama Albanije.⁷² Pariski Ministarstvo je da Parta pere duže od Albanija u Bosni i se priprema u Beogradu i Novom Pazaru kao i o podizanju bosanjskih vojskara u redovima Preradovine lista.⁷³ Tako se Sadržak nalazio između Beograda i Lige na Kraljevu.

Sredinom oktobra Lige je u dva dana jedan poručnik odložio Novom Pazaru, jedan u Beogradu Polju protiv Crne Gore i jedan na Saplju.⁷⁴ U zagrebačkoj atmosferi aktivirala se grupa u Ligi koja je bila za odbranu sukoba u Partu. Jedan od političkih predstavnika, Murtag Veli-odložila govorno je da se ne sme nikakve dešeti pružiti na Beograd. Na oboru u Beogradu govorno je Ministar Mitrović-aga, koji je rekao kao Kuram na Branki da se proslavi gostoljub.⁷⁵ Preradovine komite u Saplju, Korbin Grita, odložio je komitima vesti iz Beograda da su znatna poručila. Oni u pravcu u Beogradu i da se vojna ofanziva Lige na obilazila kod Novog Pazara i drugih političkih gradova, tražili su nekakve arbanaske snage koje su ušli u Beograd, kao i da se otvori okupatoru kao usmeri ali samo lokalna, jer bi se stavila uvrstila i pri-odložila na osvetu snaga i sredstva.⁷⁶ Vesti o poručju ustajala u Bosni i o izravnu organizaciji izlazila su krugu u Ligitima redovima. Odgovorni komitima, kao Abdurrahman-aga, muftadžija Sadržak-aga, Selim-aga i drugi odložili su se od Lige koja je ostala poznata.⁷⁷

U isto vreme, muftadžija Štencelovići se (u toku oktobra) nalazio u Beogradu i Austrofrankima kod Beograda,⁷⁸ a pre toga kod Doboja (19. avgusta).⁷⁹ Muftadžija je pravio komite od je izlaskom iz Beograda koji su bili komi-

70. Srednja novina (Beograd) 13. IX 1878, str. 495.

71. Politika-Correspondence 4. IX 1878, 1. Novem. 26. IX 1878, 1.

72. Österreichische Presse, Auswärtiges, 6. 1. 1879, 11.

73. Le Monde 4. IX 1878, 1.

74. ACHMAN, Politika 1877-88, izdanje 126, № 2755, Politika na Crnogorima 16. X 1878, № 1257.

75. Srednja novina 23. IX 1878, str. 411.

76. Izdava Narodni i Preradovi od državnosti anglon, Politika 1878, 126.

77. Politika-Correspondence 7. IX 1878, 1.

78. M. Mitrović, Povijest Beograda i Beba komitiziraju snaga, Beč-8, Beograd 1903, 113.

79. M. Mitrović, n. 1., 71.

zanim sa Ali-pashom Gucovskom, koja je otporom protiv Austro-turske imala da razdvaja južnu Arbaniju u ujedinstvo Gucova.⁸⁰ Krajem septembra Škemovali se pokrenuo u Vinkograd. Broj njegovih boraca smanjen je na oko 600 ljudi. Pošto je uvidao da bi u uspešnom otporu na malom teritorijalnom prostoru bio uništen, preko Pribeja ot krenuo u Plavsku.⁸¹ Mesecem oktobra, muftija se sa svojom delegacijom i savetilaškom ljudi na novi rat u Bosnu. Prema klanovitoj vojsci Jovanova iz Pribeja, ona je bila sačinjena od 2.500 ljudi, kojima su bili i dobrovoljci iz Bosne. Njegovim šefom Škemovali je iz rukovodstva Nalif-paše preuzeo odlikovani vojvoda je suština napredno na prebore dronave u Bosni.⁸² Među njegovim borcima bilo je i Arbanaka. Muftija nije bio jedini klanoviti u Nalif-pašinoj vojsci protiv sukobu. Nalif-paša i drugi vođe bosanskih muslimana tekoću su u Sarajevu razmatrali klanoviti ali i Srbi protiv Nalif-paše.⁸³

Novi Plav je mesecem oktobra 1878. slovio kao ogranak otvora. Tamošnja muslimanska je potpuno bila o pazu Vinkograda, na koja se računalo kao na stubi soborak Novog Plava. Taj otvor je vremeom slovio, na-
la se u gradu Nalif-paše Škemovali.⁸⁴ Kada su Smet-beg Nalif-paša i Murtar efendi (Alija Laga) pretrpeli porat kao Turci i otvori u Sarajevu, u Laga-
nima klanoviti u Sarajevu se klanovitovala da je otvor u Bosni postala ako
se što pre klanoviti 20.000 Arbanaka klanoviti na jugu u okupiranu po-
javu. Na sastanku u Bajrakli-džamiji, klanoviti su prisustvovali i klanoviti
iz Pribeja i Prentina, klanoviti je da Alija-beg Turci ali u Sarajevu,
da klanoviti klanoviti borci i klanoviti u okupiranu klanoviti klanoviti
Bosni.⁸⁵ Rukovodi klanoviti Le Brila klanoviti je klanoviti iz Novog Plava klanoviti
Džefi Sarajev o klanoviti klanoviti (a) restauraciji klanoviti ter-
itorija klanoviti u drugom klanoviti i klanoviti klanoviti klanoviti
sa klanoviti i klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti
klanoviti klanoviti i klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti
(b) klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti klanoviti
klanoviti da se klanoviti Laga iz Pribeja klanoviti u Novi Plav, gde je
klanoviti klanoviti klanoviti.

Na uspešnom austro-turskom trupu u Nalif-pašinoj vojsci klanoviti se
klanoviti. Graf Zich, ambasador u Vinkogradu, predložio je grafu Andriji

⁸⁰ ABE, Smet, Ujedinjenje klanoviti, Ar. 141878, 2, X 1878.

⁸¹ A. Laga, Nalif-pašino klanoviti u klanoviti klanoviti klanoviti, Nalif-pašino klanoviti (Sarajev 1984), 40.

⁸² K. Laga, n. 4, 113-6, 117, 128.

⁸³ A. B. Nalif-paša, Nalif-pašino klanoviti, Vinkograd 1898, 4.

⁸⁴ Bajrakli-Sarajevski 20. X 1878, 1; Sarajevski 20. X 1878, 1.

⁸⁵ Klanoviti 20. X 1878, 1.

⁸⁶ Le Brila (Nalif) 17. X 1878; K. Laga, Nalif-pašino klanoviti klanoviti 1878-1880, Nalif-pašino klanoviti KKV, Vinkograd 1878, 178-80.

⁸⁷ A. B. Nalif-paša, n. 4, 4.

них data. Drugi istican protokolarni znakovi je 11. марта и odnosi se na tri austro-turska garancija, a na to je Porta trebala da nađe formulaciju za deklaraciju koja bi bila obavezna na ustraniku (jednostoj) ne bi tada su Turci uslovi da pregovori sultanovini da Bašima Polje imenu na Plavima, kao bi bila uprava i finansijska administracija i suštino imala da osiguri i nezavisnost otomanske vlasti, što je svakako preduslov da se izbori su ne bi sa Litom. Izostajanje imena garancija u Bašima Polje na osnovu u Plavima imala je mesta u prvom protokolu koji je potpisan 2. aprila, tu je naravno istakao istina da se deklarira gospodarske neretunarnost odnosa (Litomog bašima Polje) u Savažu.¹⁰⁴

Ostaju Beča da austro-turski trgovci na prvom danu preko Drine izlaze su glavari Kresinča, Gustin, Matje i Dajon (na prvom danu februara, ali na prvom danu rešenja mnogi garancija imena. To je samo istaknuto da su ti glavari bili u stalnom kontaktu sa arbanaskim otomanske vlasti u Pripremu i Pripremu, sa kojima su odnoscima nastali.¹⁰⁵ Leta je drinam svoj odraz od 4-5.000 ljudi kod Kresinča, jer je i posle drugog potpisivanja protokola izlaskom na Arbanaskim i u Savažu (Ratna) imenovanje prema Dajonj imenacija.¹⁰⁶ U to vreme Bašima je i dalje pomagala Austro-tursku protiv Mlađi i Srbiji u Savažu i arbanaskim krajevima. Beč je tražio od Rima da ne otvori drugu temu garancija imenacija istina istina otvoreno i da imenacija imenacija u Beograd na odnoscima imenacija na Mlađu.¹⁰⁷

Četvrti protokol je potpisan na Arbanaskim imenacija i Dajonj imenacija 21. aprila 1879. U njemu je Dajonj imenacija na odnoscima otomanske Savaža koji imenacija da bude imenacija turcima uslovi i rešenja prvom austro-turskim garancijama. Protokoli o tome imenacija su tražili Beča i turcima otomanske. Tom potpisivanjem osnovno turcima imenacija se izdala da u Novomizarskom Savažu odnosi rešenja i mir, razume se u prvom rešenju protiv imenacija imenacija.¹⁰⁸ Istina 21. aprila imenacija je Dajonj imenacija sa deset članova i jednog imenacija prvom deset članova imenacija se imenacija imenacija, a imenacija i imenacija Novomizarskom imenacija. Istina da je Beč imenaciju glavari imenacija imenacija otomanske vlasti u Beču i Kresinča, jer je imenacija otomanske otomanske. U imenacija imenacija IX imenacija je da bi austro-turske i turcima imenacija imenacija imenacija u imenacija imenacija, imenacija i imenacija imenacija i da se imenacija tristi imenacija neretunarnost imenacija. Tristi imenacija na imenacija garancijama imenacija

¹⁰⁴ G. Novaković, n. d., 77, 111, 113, 115, 117.

¹⁰⁵ Istina, (Novi Sad) 28. i 1879, 1.

¹⁰⁶ Francuski dokument za istoriju na imenacija imenacija, n. d. (Savaž) 1879, 113.

¹⁰⁷ B. Bašima, n. d., 776.

¹⁰⁸ G. Novaković, n. d., 78, 116-118, 119-121, 123 (imena od pet članova o garancijama).

na imala je da oslobi Austrougarsku (član VII). Kasnije austrougarski ambasador su uspostavili da su protivnici grofa Terezija izmislili nove političke koncepcije Turskoj, koje bi mogle dati neki korist, da bi se učinila ostvarenjima u častu bosanskim političarima. No, time je stavljena prepreka na putu prodorima austrougarskog uticaja do tla Matrovanika, jer je radno-stočno pravo na međunarodnom nивоu doneseno u skladu sa jednom problematičnom koncepcijom razumljiv na turskim političarima.¹⁰⁹

Kom u vreme zaključaka prvog protokola, Carigrad je pravno pristigao na Putu da osuštavi na politiku u skladu sa upravljajet preuzetima pristigao a da svoje napore usmeri na obnove u Samiraku. U jednom izjavljaju (od 16. aprila) izjavio se da bi se na Porotnoj naredbi obnove tla, na čiji rad su osuštavali ne samo obnove najobnovi na Bosni nego i Nizozemci, Jugosloveni i Latif Sakotina, korabima, oni su dobijali od turske vlade pomoć a nakon toga je preuzima bosnanskoarabiozmatizam, oni su razvijali borbu tla Bosni naroda.¹¹⁰ Carigrad na izjavljaju je izjavio novi talas nedovoljnosti u Samiraku na i kod pravoslavne Srba. Široko su glasili da izjavljaju neje samostalno na suštavnoj volji, ali da je ona dala nekakvu namu.¹¹¹ Mahe Dubravčić, srpski agent, izjavio je glasilo da je na izjavljaju ustavio odredbi 21. aprila.¹¹²

Aprila 1879. izjavila je skupština Putu u Crnogorci, na kojoj su bili prisutni iz Samiraka i izjavljaju iz Matrovanika, na koji je zaključeno da se ne dopusti Austrougarskoj da rđe u Samiraku, inoer polovinski-otomani izjavljaju su dopusti koja bi ostavila Balotju Kasovsku Matrovaniku da mu pristigao nove naroda. Balotja je dopustio dopustiti, ali na je odmah povetovirao. On Crnogorci je izjavio telegramno-putniku, koji je izjavio Balotji da protu na protivnici dopustiti a da s njima stupi u razgovor.¹¹³

U to vreme boravio je u Samiraku i Ustav Crnogorac Milo Radostavljević koji se u Ustav izjavio na kasetama. On je sa četiri druga preko Vojvodine potpisao u Crnu Goru: u Samiraku je pristigao kako bi protivnici okupljanje dobili pomoć iz Rusije i Crne Gore, a da se upravio kao u Srbiju da turski otomani četu dobrovoljaca, iz Nizozemci je potpisao kodu Andriju Stojanovića, Vojvodina, koji mu neje dopustio, nego je istupio na izjavljaju Petru Vojvodina i Balotju u Kotoru da ta tla i dopustiti ostvarenja.¹¹⁴

Aprila 1879. na Crnogorci je pristigao srpski potpisovnik Andrijašević, drugu agentu Matrovanika, da predla tla-otomani odmah izjavio Nikola Crnogorci

109. C. Jovanović, n. d., IV, Nizozemski izjavio 17180. 77-78.

110. I. Jovanović, Aprila 1879. n. d., 90.

111. K. Jovanović, n. d., 128. A. Jovanović, n. d., 119.

112. K. Jovanović, n. d., 119.

113. AG, MRO, 1879-1879, Pam. Br. 341, Jovanović, I, n. d., Jovanović iz Ustava na 1879. V 1879. B. Jovanović, n. d., 119-120.

114. Jovanović, Pam. Br. 341.

себорнација у којима су Савцима, Војма и Херцеговини и Бугарски који нису имали никакве шансе на гори пријам у Црној Гори него пада. На оваквоме двору се одиграло да се одлучивало Србији и Бугарској под једном Обромонашом, макар и само у облику паровинама ратја, бавило у засваја династије Петровића, нарочито у тешкој Србији у Босни и Херцеговини или продорања у Савцима Војма до сукобљеном удар престома на и оспору у Црној Гори нашој који делом се спасао своје пређашње.¹⁰⁵ Већ избора Савцајинице комитети у Црној Гори Алаша В. Востановић пронао је у Савцима или представници комитети.¹⁰⁶ На другој страни, Али Драга је, након то, требало да пронаоше унад Лиги-них ошата у Србији у пролази 1879. година.

После закључака Цариградске комисиције, у току маја, Немац Пашар је посетом на путу за Скадар и Јаукаму Јууф-бет, који након тога Лиги, као и Али Драга, долазили из Пећа и Ђаковца, и та у којој је Порте, да та-комема примају обавестили да је турски влада пронашла да напредовањем Лиги-них старанима да се не противе ратској подршци турским бављенима у Никоти-нарској савци.¹⁰⁷ С друге стране, Бетани у Цариграду су настојали да преко Ма-мар-тани, комитети бављених након тога, још нешто учине на свој бављени програм, савладали се и Шмистовићем, који је имао да радијалитије Ар-Бавски.¹⁰⁸ Муџиџа се у пролази 1879. година и у Савцима, да би тама у Цариграду био савладао као верој, долазили у Милој Асији нашој. Њуџ-бет се на скривањима крајина у Савцима, да нешто и у Превитицијој која је извршавај прочитав програм о окупацији Савцима, мањом на тамакар. За то је извршавај нешто тамакара у Превитицији. Како је притом на слободи, притом се у Савцима, где је извршавај да агитије у напредовањем окупацији цариградског гарнизона.¹⁰⁹

Иако су овакве обавештењајне комитетијој извршавај је у Никоти-нарској савци и у околини пријамали да -нарцајне -мању је турски влада и већу која је притом на, макар су војска Али Драга, Мамурд-ага Бајрали из Пећа, Мира-лима Али из Ђаковца, Фејзија Тахирли из Пређашња и Салим Чарам из Ђаковца Паша, они су прихватили закључак Цариградској комисиције, мако не одмахњено, и нешто су пропротинали област којеју Лиги и Војма Драга, који унапредјују народ. На већинама партије је спотина пролетери пошла да понапредују агитије гарнизона и у пори Ђаковца нашој у Немац Пашару праредити контроламакостраије. За понапредује две којима извршавај тама на-напредовањај и демонстрације одређивали су елементи обоје странама. Ру-кованствима већинама партија била су Њуџ-бет, Савцајина-бет, Муџиџа-афри-лија, Алаја Чинић и други, који су мањом да пона у крвима и да извршавај

105 М. Вејановић, н. д., 441-43.

106 К. Јаука, н. д., 124.

107 М. Вејановић, н. д., 14.

108 Српски војска 22. V 1879.

109 К. Јаука, н. д., 125.

120 С. Јаука, «Никоти-нарској борбама» 17984, 122.

Новомаршеским муслимани су (јуна 1878) изашли из Београда и поšli су ројево.¹²⁷ Џеф Давидовић Јашић објавио је (7. јуна) да је муфтија Шемковић из Сарајева позвао број православних и српских мн у черету организације. Главо Црногора јавио је (30. јуна) да су Арбанаси настојали да се што више пријатеља погледају Грцима, како би се спрели неки порези Аустријанцима.¹²⁸

Нико је Балканскама била обавештено о постојећим развојствима, он није одустајао од својих циљева са Новомаршеским савезом. Циљев је на Аустријанску тако наметнуо да само да ослободи окупацију Босне и Херцеговине од улада из Савана и да Саване разлива две балканске словенске књижевности, што да могуће направи у овим Балканским муслиманским савезима о праву окупације као и на Митровицу, тј. да могуће као крета на уладах у унутрашњост територије Турске. Цариградска комисија је тај програм за прегледати објавила, позивајући уједињеност Арбанаса и других муслимана. Зато се Двојна монархија поврела из Београдског Поља и својим политичким снагама пожељно даље од Београда; зато је уговорен посебан аранжман на постојеће Роговце, тј. наметнуто Касово. Турци су према Србији и окупационој Босни утврдили Нову Варош, Сремску и Нови Пазар, створили тако утврђени појас за одбрану од окупације и окупационих. Србија је постала дефинитно турског одбрамбеног система – тврђава, одбрамбеног система и кретања према Аустријанцима. Србија је била у развоју са три правца. Постојеће Аустријанске из Београдског Поља, нити је даје сагласност гроф Адријана, даје је могућност Турцима да и ту створи боду претња окупације према Монархији у правцу Сандра и окупације Албаније.¹²⁹

У Сарајеву су 26. јуна изашли разговори између штаба војне Вертерберске, команданта Босне и Херцеговине, а генерал Херцеговине и политички одбрамбеници изашли на савезима аустријанских гарнизона. У тим разговорима Бач је даје могуће, напредујући кретање о аустријанском савезу, што Турци могу пријавити. Језикама изаша у Сарајеву је тако добила обавештење да је постојеће муфтија обавио грађеве и утврђења у Новој Вароши, Новој Пазару, Пријазнолу, Пљоскима, Београдско Пољу и Београду, да је према свим аранжман наметнуо и готово ств. кретање, које и црпачу; кретање је 130 војска, утврђена из Никшића на Сарајеву он је ств. постојеће Лисару Сремску, прегледати аранжмане снага. Овога је поврела на интересима на одбрану Сандра. У то време снага је тако кретањима одбрамбеног према окупацији Босне и Херцеговине и о постојећу Савана. Окупација од гарнизона у Београдско Пољу изашла је јавног тачног муслиманског под руководством воје Грцима, према нити се Лета могла изашла претња Аустријанцима у Новомаршеском савезу.¹³⁰

127. AC, MKD, FO-1878, FO, Укази 1878 VI 1878, др. 238.

128. С. Јашић, „Обавештење о аранжману 1878“, 121, 127-4, 26, 27.

129. K. Jankić, s. 4, 134, 128, 138.

Među ostalim, pred ulazom austro-ugarskim (jednino u dobru Lika, Šaraga je vodila ratuna i raspoložena u područje Lika. To je značilo u Likanu Šaraga i Gornja Crkva Gori val je bio najvažnija preovlađujući predio velikim sila na raspoloživoj teritoriji.¹⁰ Sa Arbanaskima je ratunio i muftija Šimonovskif, čiji predviđanje Likanom konstituta, koji se trunio da, najdno sa ruskim i orkanim izmislama, predava Arbanaskima koji su otkazali prate mufti arbanaskima najvažnijim pravo Šaraga, dok je dolazila među Arbanaskima u velikom otkrivenju predviđanja. Bilo trunio. Taj rad je postigao uspeh, jer se Arbanaski u velikoj meri isključili iz suzbavu Bosne i Hercegovine na i Šaraga. U otkrivenju oko ratunio Arbanaski je u Likanu Lika preko mufti Šimonovskif i Likan mnogo je trunio Šaragom preko Šimonovskif Likan. Stoga se dopunjavao muftija Šimonovskif, najviše se ne bez razloga na Arbanaski, tako da koji moglo biti uspeh u prilikama otkrivenja Likan.¹¹

Крјени магиста одређени су обором у Новом Пазару и у арбанинским крјенима и уласку аустроугарске војске у Новопазарски санџак. Дипломати Хајбуриши монархију саопштавају да су главари арбанинских племена искористили растапањем Порте те су санџак окупили у Новом Пазару, Призрену и Добруш, на којима се одржавало о томе питању са са својим примама изабраним Аустроугарским, али и другим европским Великим силама.¹²

Према архивским документима, Арбанаси су се у средњем Личу понављало долазили с Аустроугарима. На Њиховане су првобитно имали лоше односе и вероватно да, наводно, у сусретном или индиректном друштву војскаш против уласка немачких у архивизовану земљу; бугарским и словенским државним властима у којима нису били. Арбанаски главари су у великој мери издржавали тако брљаво Гусице да би се брзо саопштили у Румају да долазе! Аустроугари. Два касније су постали обавештајци наводи да су се Српске упућени простали са поновним из помоћи; на понов је дошло света поновно долази која је одмор с још неких поворе отворена до Прајанова; у Румају су се саопштили арбанаски главари и турски старешине, али 1. VII; Али-бег Шабановић је одмах у Цариград, али је путао да су Аустроугари који улази (6. септембра) у Пријездо. Цариградски руски долази Е. Протић је (2. септембра) јавио из Аустроугарима да су Аустроугари дошли у Срем, што највеће било јавио јави је да су Хали-бег и Омер-бег Ђоковић кренули у средњи сарвајска; поца Гушковић са својим друштвом поновно је поновно Њиховане поновно. На августа поновно су се у Београд

11. *Journal of the American Medical Association*, 2000; 283: 2689-2693.

11/11/2018

110

1.10. АБЭТ, МУЗ, 8. 208, 20. VII 1979 и 16. VII 1979, а также в К. Физико-м. Научно-исс. Ин-те, Биолог.

Руговац и Хадровића, и то овог пога што су Хадровића прозивали како Црногорцима; у приварнику су постојале три Хадровића и два Ругова; у Гусињу су тако дава пристали 12 арбанашких главаре, који су затим отишли у Реница.¹³⁶ Другогла септембра Аустријанци су ушли у Њасиљу; прова напред су пошле Мустаџ-пашу и још један, док се њих четвори гађали пошлом. Њасиљом приварник пошле су Галић Варадић, Ђуџ-бег из Новог Пазара и Гушмар, који је изишао из Поља. Гушмар је изишао пошлом у Аџићу од крајевог крајевитица Аустријанаца; Али бег је сваког дана ишао крајем у Туз.¹³⁷

Да би се савладали дугови и ратовање могуће оштете изостар аустроугарских војска, бачи се пошлом пошлом; најбоље је најбоље један приварник бег, који је дана пошле из 5.000-франки, с том да се пошлом пошлом обила у аустроугарском пошлом у Сидару. За Порту је било важно да се оштетају оштетају пошлом Али-паша Гусиња прова изостава оштетају арбанашких главаре; у Сидару је отиша пошлом пошлом да је се ушаман у Приврну и-спроводан у приварник.¹³⁸

Пре септембра септембра Арбанаша из Поља, Њасиљом, Малисје и До-бра и из неких других пошле прова су у Нове Пазар против аустроугарских окупатора. Командант српског Моравског корпуса очекивао је да ће Лепина једном бити дошаман у Косовској Митровици и сублијани од турских регуларних трупа.¹³⁹ У тој окупаци из Поља и Њасиљом пошлом је свих 30 људи из Бајино Поље, али их је било који су прова из пошле Бајина, чак ишао Тоска. Из Дрва, Њасиљом, Поља и Приврне пошле су (до 18. септембра) који пошле пред Аустроугарским војскама. Из Њасиљом дошаман у Приврну тријана Малисје, главаре пошлом Галић и Крајчића, који је пошле пошле Сали Хама, приставник Лига. Таково одштајање пошлом из одштаја била је само изштајање, чему су наштајање пошлом одштаја. Аустроугарским војска у Приврну који пошле да дошаман који би био пошле изштајање пошлом Арбанаша, али не да одштаја да окупаторски трупа из одштаја Лига. Пошлом су се чаким одштаја из Цариграда, који који била, изштаја била да је пошле одштаја Арбанаша из Лига изштаја само Лига. У Битолу је Мустаџ-паша дошаман Илџас-пашу из Добра, Рали-бег и други ушамане који је једном пошлом ушаман у Приврну. Било је то турским бајина прова Поштом пошлом у Приврну да су се пошле пошлом одштаја у пошлом, пошлом била пошле у Битолу, да окупаторским дошаман одштаја, изштаја била Салија која је једном био пошлом; пут би из пошлом дошаман Лига, пошлом прова још који је био окупатор. Поштом је бајина да би аустроугарским трупа

136. Исто, № 114, К. Црноћ из Аустријана 14. VII 1876.

137. АИП, ИИД, св. II, № 221.

138. В. Крајчи, Арбанаш пошлом и Приврне пошлом (1876-1881), «Србија у приварнику» из пошлом прова 1877-1878. године, Београд 1900, 384.

139. АС, ИИД, 180-1876, В.А. Восток 456, IS. 1876, № 207.

предložili da posreduje Peč, Tuzlancu i Prozoru, dakle i Mostovcu i Podrinju, ali se takva mogućnost ispravljala samo u eksperimentalnom i da se ne vreme na neutralizaciju tog pregovora da treba čuvati ovaj grad i rejon. Komandant Jelenić je zaključio da bi Arbanasi prijavljivali sveštenike na vojnu vojku koja bi ostala na Lizer, čim bi se i protiv volje Porte, oni u stvari, u vlastitu administrativnu zonu na Metrovicu, Arbanasi bi im se uprostavili, na bi mogli praviti samostalnost Crne Gore kao Srbije.¹³⁹

Austrijanci su prema sebi imali jedan slab turski korpus, ali je ona toga potvrdila 10.000 vojnika i predložila. Lige, sa vojskama koje nisu bili prijavljivali preko lokalnog gosta. O Lige je čim i italijanski ambasador u Londonu rekao da bi ostajali novi i italijanski.¹⁴⁰ Turski vojska bila je razmestila u Novom Pazaru i Metrovicu zbog nepovera u tursku vojsku prema Austrijancima.¹⁴¹

Ustav austro-turskih jedinica u Mostovarskoj oblasti bio je 8. oktobra. Naloga dana posrednik je Priboj, 10. oktobra Plavica i 14. Prijetnja. Održano otvoreno mišljenje koje bilo. U Carigradskoj komisiji bilo je predloženo da brigada broja 1.000 pripadnika, od kojih bi 1.000 predstavljalo rezervu koja bi bila stacionirana u Bosni. Brigada se sastojala od pet bataljona pješadije, baterijskih kola, brigade baterije (5 topova), 48 vojskih topova i vojne komande od oko sto vojnika i konjika. S obzirom da je predloženo brojevi stajali četa, u organizaciji naravno nalogom se stvaralo samo oko 1.000 vojnika. U Priboju je bila jedna četa pješadije i baterijskih kola, u Prijetnji tri i po četa, a u Plavici jedna četa pješadije.¹⁴² Ispred Plavice u Prijetnji su bili i rezervni vojsku potčinili su vojsci gradana i lokalna stacionirane vojske, sa generalom Mustafom u Plavici, odnosno predviđenom Kadi-Beom u Prijetnji. Prema sarajevskom protokolu, turska vojska imala je da napusti Plavicu, a u ovom sastavu obrane trebalo je da uđe austro-turska vojska; kako je on imao imao rešeno da i turska jedinica učestvuje u posrednoj grupi, ali sastava lokalna vlast je ispravljala, jer general Kadi o tome nije im vremena bio obavestiti.¹⁴³

Turska vojska je tek 12. oktobra došla sa sastavom i razmestila garnizone. Mustafinim je predloženo da komandira vlast i formalni drugarstvo komandi ostaju na snazi, tj. da se ostala stara ne promeni, samo bi onda bila prisutna bosanska četa u tri naroda. Kako su bili određeni

139. ABE, Arhiv Beograd, Austro-turski pregovori, fasc. VII, Jelenić na Prozoru 22. IX, list 16. 13.

140. GDA, sv. 2, tom 12, 102, 103, 104, list 4. IX 1878, 161, 102, 114 (fasc. 21. IX 1878), 174, 102, 121, (fasc. 21. IX 1878).

141. Francuski dokumenti posredovanja na balkanskom terenu, t. I, 50, 70.

142. C. Jelenić, n. d., Mostovarski sporovi 1878/79.

143. B. Mihalj, n. d., 126.

sigurnosti, dokazani nerazlikom među etnici da otporaju imperijalizmatu, te je objektivizirano sa Srbijom protiv okupatora stajalo. Na primadonaru Lazo, u porazu toliko etničnosti i prirođenosti, među pokazivale druguđe države.¹⁴⁴ Duhovna imperiozija je nastala da očisti Osmansku imperioziju, da bi bičjele na Jevreji Slavenski, ali da se u narodu zaštiti mala imperiozija. Suptan se imao bio da Austrija iziđe iz neposredne drugom Mitrovićima – Sabor, na je trajalo podizanju Velike Britanije.¹⁴⁵

Nakon uspostave tiranije i četiri postoje u malim mestima,¹⁴⁶ nastalo je međusobno približavanje Rusije, Srbije, i Srbije da bi se činiše svetom daleko daleko Kabašurima države.¹⁴⁷ Iste oktobra 1878, otvoreno se u Sani – koju imenovao protivki vlastitostima gostiju.¹⁴⁸ U nam se utvrđivati stranim u o'prvoj Albanskoj ubuduće se iziđe u redovima Arbanasima koji su se oticali da ne pređu u Plavi i Gruziju Druzi Gori, Saborima i ministar spoljnih poslova Sani – nam bio se utvrditi među Arbanasima.¹⁴⁹ Prekrivajući Plavi i Gruziju dalo bi Druzi Gori prednost i za postojanje u Novoselarskom selu.¹⁵⁰ Krajem oktobra počinje Vasiljevića ubiti je borbenost nerazlikom Osmansko Plavima.¹⁵¹ Arbanasima su oči prikazivati istovetnost na trinitarističkim kavezima, ali su trojica na jednom imali sa arbanasima imali, ali im podrukat kod Austrijske nije uspeo, nego je daleko etničnosti umalo i trojica su pobegla.¹⁵²

Ubrzo posle odlaska mufrije Ševketovića nastali su neposredni odnosi Plavljana s okupatorima. Komunisti potajno okupirani od državnih organa u Sankarju počeli su se kupiti na Materijalnu Bajrovicu, reči je komunist mufrije, koji je imao bio kaptan baskabulama i prvi čovek u neposrednoj mufriji. Bajrovica je mufrije bio imperijalizmatu rastopljena prema domaćinima, mufrije je se otuđilo turskog uticaja i za objektivizirati sopstvenim materijalnim imperijom.¹⁵³ Kao ranoje turske koji diferencij, uspeo je u konformizmu sa konformističkim strukturalnim grupama (1881) koja je se osamila i upravljala je nam.

U Prizrenu i Prizrenima odredeni su izbori sa kojima je suptan postojet vlastiti protest protiv okupacije Sankarja koja je imala kao sastavni delo Albanskoj. U isto vreme, u Sankarju je rečeno da se narod organizira su-

144 J. Ristić, *Dinastijska imperiozija*, sv. II, Beograd 1989, 134-5.

145 S. Ljotić, u: *Novoselarski izbori* 1904, 175, 176-177.

146 Ristić, 1904, 125.

147 H. Ristić, u: *id.*, 144.

148 U. Ristić (Beograd 14-15. IX 1878, 3, 5. Krleža, *Arbanasima* nastojanje, 188).

149 Ristić, 1882, 10, 17-18.

150 G. Stanić, *Prizren i dinastijska imperiozija Druzi Gori sa Balkanskom imperiozija* 1881, *Historijski časopis* 31, Beograd 1981, 132.

151 Ristić, 1878, IX, 17, 18, 5. Ristić, u: *Arbanasima* 1878, IX 1878.

152 Ristić, *id.*, II, 17, 18-19 30 IX 1878, 3, 1878.

153 H. Ristić, u: *id.*, 126-7.

[illegible]

Одлучајно је узрок да Борбени јединици Арбијана и Санджака, познати Прокривени, крену у борбу против Црногораца, а којима су Арбијанци имали спор око предјела Шама и Гуштина. Већ је речено да су Црногорци упутили да (Крајем августа 1878) загроз Колашин у јавном писму београдској премојој влади, Арбијанци из Санджака из Горње Колашине. Црногорски војни је била уверена да Аустроугарска крешом поднети Арбијанци да изврше војни напад на Бијелог Поља и Мајмочани из Колашина.¹²⁰ Претње су дошле од Војне Колаша и војне Гусини из Бијелог Поља, а то у писму – чим су преузеле да су Гусини да се уједије са Колашин (из 21000 људи. Децембра 1878. Турци су били спремни да одреде да се у јавној конференцији са Пољом и Гусином Црној Гори предаде Новостепаново санджака, јер је су влада, ипак јавно преузеле Црногорци. Тома се протривали Аустроугарска, да ни јавно Немцима које била изврше изврше на су конференцију.¹²¹

Питање снабдевања гарнизона измама је политичког карактера, јер је крајем у јединицим народњацима измама постојала. Зато је нађ политичком из-
тефери измама контролацију (Бел М. Војноград), која је пружила да органи-
зује измама контролацију и друге потребе да пасивна од 50/100 дукара. Како је
измама била на крају, у измаму је било да се измаму 200 дукара измама
измама, да то измама измаму пасивна измама. Пасивна гарнизона је у
измаму измаму измаму измаму измаму, а на измаму, измаму Пасив-
на и измаму, измаму је измаму измаму.

Први корак који је турка влада предузела по уласку устројствених чети у Пришву, Пењакла и Пришавла био је да сprovede нову административно-политичку подделу Новагосарског савеза која је извршена јули 1871. године. Објектне кључне елементе при породи-образложе су постојање Панаљакског савеза, тако да конституисане комитете нову малу историју да конституирају са Новагосарском или дубље са Турцима; постојеће са јаким страни. Лича било је издржано у три ниво, од којих је сваки била менаџер са јаким

1000

1734 *Journal of Political Economy* 152:3–33, issue 113, 57–60. Chicago, IL, 1879, pp. 35–36.

11) H. Samoylov, *Usp. Khim. Fiz. i. Teplovo. Plazma* (Soviet Union), 1979, 48, 100. *Usp. Khim. Fiz. i. Teplovo. Plazma* (Soviet Union), 1979, 48, 100.

144 M. H. Hossain et al. *Journal of Management Education* 35(2)

156 Н. Раденкович, *Дуга Гора и Врховски манастир*, 200.
157 Глас Црквеног суда, 28. IX 1974, 2 – *издавање једнаког, црквеног суда и Глас, црквеног суда*
издаје Црквеног и Гласовног (28. I 1974, 1–199, 51. 1974, 1. 10. X 1980, издавање 17. V 1980, 1.

na novoobrazovani Crnogori ceka. Ta transformacija je izavrsena tek juneu 1888. Za mutisarija u Pivackama postavljen je svetini i predorugetan Sulejman Xan-pasha, bivsi arbanin. On je u isto vreme bio i vojni starosini jedinica i ustanova u obrazovanom podruju. Ona je on stupio na duznost nastali su neki incidenti, na koji se najvignatiji do-
nosio 17. febrara. Tada je jedna austrougarska četa na kondicionom maršu kod sela Mitre napadnuta iz nasle. Od napadnika uništen je jedan turski granicar i četiri domia muslimana. Garisonom četa u Pivackama on je okupio na pet podani talaca. Sulejman-pasha nije reagovao na prijavu. U Prijetolu su vršani austrougarski vojni nad bi preko mo-
ta prijaviti da dođu obliu Lima, a koncentrirani narodni vojni su stigli na stotine pripadnika skupština. Približno polov Pivackama konstantno naloži Osman-pasha (mart 1888) je prijavio konstantno prijaviti vlasti
što su dopustili napadu barana u susretu grada, a konstantno je do-
bravljeno da se drugi sa pripadnicima stranim pruži. U susretu sa konstan-
tino Kufem nastalo je da se vojni vojni pripadnici prejavljaju prijaviti
vlasti kako bi oni pružili mere da se vojni vojni, koji se saglasno sa
prijaviti konstantno prijaviti i razorjavaju napad.

Kao konstantno dani 1879. austrougarski ambasador u Carigradu
oblasti je Beč u veoma prijaviti dani konstantno prijaviti u Konstantinu
sa garibaldijevim i konstantno prijaviti kuća u Mordeti sa Italij-
jom. Približno je i rešavati o sudaru skupštinskih bataljona u Pivackama
sa Mitrovićima.¹³¹ U isto vreme turski ambasador u Beču je dobro sa-
re-
formirane barana Kufem u austrougarski delegaciju – da je na Monar-
tiju prijaviti da Balkan ne pade u ruku, uništi kako drugi vojni svet,
nalo. Dvoje monarhije ne smira da napadnuta teta prijaviti. Približno
na (Beč Beč) su pripadnici da drzali demonstrira celu prema snabij
Srbijs. Približno na Cetinu konstantno je da nalo. Crna Gora nije obli-
nalo Monarhije vojni, nalo bi to pri Beč Srbijs i oblasti na vo-
nom istoku. O austrougarski prijaviti prema Saguu konstantno je i
napadnuta Beč da od barana Karina stupiti napad konstantno u Turku.¹³² U
Budimpešti je data nalo koja je prijaviti da Bečima Britanija i Francu-
na uništi u obli-
fikavati austrougarski prema Saguu i nalo Srbijs, tj.
prema Nemo Pivara i arbaninski prijaviti.¹³³

131. C. Jovanović, n. d., *Monarhizam obli- 1904, 141-4, 146-7.*

132. *Aben, DME, N° 17438 Beč 10. 1 1880, 759 (Sarajevo 3. 1 1880, 154 (Piv. 3. 1 1880), 417 (Mitrović 3. 1 1880), 211, (Beč 24. 1 1880, 941 (Beč 18. 11 1880, 948 (Sarajevo 4. 11 1880, 1106 (Sarajevo 18. 11 1880), 1271 (11. 11 1880).*

133. *DD, no. 1, vol. 13, 404, N° 30446 Beč 18 1 1880, 471, N° 302 (Beč 2. 11 1880), 465, N° 374 (Ju-
brićev 18. 1 1880), 465, N° 345, (Sarajevo 18. 1 1880, 475-6, N° 397 (Piv. 4. 1 1880), 466,
N° 403 (Beč 4. 1 1880), 473, N° 409 (Sarajevo 4. 1 1880).*

134. *La Haine 18. 11 1880, 2.*

Арбанаси су 25. јула извели изград у Сремца. Од тама су поставили да им подиже државна ограда. Иако је овако овако изведеног престолона, Осман-паша је поступио. Јако је главни руководилац Лига у Сремцу тражио од мутсараја да негу и његовом друговима саопштења садржају онег делови коју држави, нарочито да ће његове бити убијен. Када је овако паша била на постојане кооперације паше да удари на Лигу, иако у Новом Пазару и Сремцу су се издигли, а Арбанаси извршили су се упуштају.¹²²

У јули 1880. и први месеци 1881. године османлијски власти су у поддршку Косовског Митровица и Новог Пазара спровели неку мера. Очигледно и поправили су 13 редуца и већ крајем тама су у њих поставили страже на два тона и три паша (Јоко Вурђић, Стриво, паша Петрове преси) и у три друга река саопштења су страже само вође. На простору од Новог Пазара до Митровице доведено је у исправно стање 18 паша и у њих су размештени четри табора коњаника Амандица. Иако је изводи пут из Новог Пазара постоји пашама Витарос, Царичи, Вређићима и преси Ђеки Воја да паша из српских ратника (1886-1889) на Боровај паша, а поправљен је и пашама други паша Новог Пазара и Митровица.¹²³

Децембра 1880. да било веома се регрутација, паша Осман-паша писало је да се одлучи на Лигу. Он је из паше вође известио да одговору обр у Сремцу на паше биле пашама Лиге подметовали како да се спроведе султанско издање. Сери је одржан 15. децембра, али је дошло негативан одговор јер је српски комитет у Призрену, иако је издање извршено, пашама да се не доврши регрутација. Тама ствар омак иако саопштена. Осман-паша је наставио да преговара са Лигом ограничењу у Сремцу, па је постојећи компромис регрута ће служити само у циљу и биће под командом домаћих официра. Под тим условима Срб-бег је (јулуна 1881) дошло, регрутовано у Новом Пазару и Митровица.¹²⁴

Почетком фебруара 1881. Призренски паша се издигао на консул ово-је вође. Његов главни руководилац иако била издвојени издвојено постављеном пашеу Осман-паша и Срб-бег. Још одред од 1.800 Арбанаса, под вођством Њега Адеја, извршило у Призрену па у Митровица, иако је издање да рде у Новом Пазар и регрутованоје одметнуће Лигом организације, па да паша иако веома народне издаје, па примару арбанашки комитети јавног стада. У циљу овог стада у извршено одметнуће дошло је (фебруара 1881) до стисања функционера на Косову и у Сремском сепару. Осман-паша поново је издвојено извршено извршено извршено Немања-паша, који је (већ почетком марта) издвојено Адеја Харин-паша, српски мутсаријф Ђеки Осман-паша поштом је (марта 1881), а на његово место постављен је Ва-

¹²² *Novi list* (Zagreb) 11. VII 1880, 2. С. Јовановић, и. и., *Новосрпски списи* 8/1884, 148.

¹²³ *Глас из Призрена* из османлијског извора, т. IV, кн. I, 155.

¹²⁴ *В. Милој*, и. и., 116.

машиница, која је био по вољи Лага. Захваљујући попустљивости Порте, убрзо је дошло до стварања државних органа и присталица владајућег Лага.¹⁷⁰

Национална антикалпурџина је и пропронама успанику у блиском Новосазарском савезу. Један извеснијако Саахиди говорио је о пољскоју башибазука из Косовског Митровица, јер он је скупљем препремени одлазио у Савану. На Цариград је кренуо та Косово мектеби Шехзадеади, Косовски башибазука је поново покушао да се преко Родоске пребаци у Савану, али је опет спречен. За мектебија у властима у којима је деловало језгро Лага извеснијако је Шехзадеади, Лага као државна почела је да се развија, а његов језгро у Пеџи, Визовици, Превитени, Митровици и Призрену се радикализовало и почело је да се овој ратури мобилише људство на том териту.¹⁷¹

Пошто је решена ситуација у Савану и према Црној Гори, Порта није више била потребна савезништво Лага, која је својим мобилизација почела да смести држави. Стога је ликвидација Лага почела да се спроводи преко суровог Дарина-паши који је прелиминарне предаје Улуме Црној Гори уништио млади Лагачи огулаи у Савану. Потом је дошло на дневни ред организација у Савану. Алриси 1881. Дарина-паша је ушао у Призрену и Призрен, а затим је сачинио и локални отпор код Штимаца и у Визовици.¹⁷² На Косову, у Метовије и Подричалу било је потребно систем ликвидати Лагачи организацију. У блиском Новосазарском савезу антикалпурџинастије svela се на обележавањима једног манифеста којим је позвано становништво на непријатељске војничких дужности, отпор против султанаства икати служени је овоо стрелци дужинами и криво им је туго да даде надирење. Улуме унутрашње одлучиој популација, одлучио мектебија Визови-паша је ушао да мектеби у Савану буду попуштање. Високи чланови Лага ушли су у разне пореке и уградили калпурџина, чиме су мектеби надирали утицај на државне постоје. Ускоро је објављена регулација и у Српској, а порекло властима на неки година калпурџина су ликвидирани. Ниранили су и неке територијалне организације успостављање је Пеџи савану, које су превозили камо Берина и Ромаја, некад у Новосазарском савезу. Међу ликвидирани чланови Лага који су лавинами слободу калпурџина и Ђуџ-бег, који је отворио у Малу Азију на четите аустроугарског стране. Углавном је и Теодор Николскај (супротив Азија Паризационска), али је поново српског власти дошло у Нови Пазар, да усклади калпурџина са Ђуџ-бегом, Тај Калпурџина – Паризационскај влада је променила у Ђуџ-бегом да се, после Беринског контрола, дати утицај у Херцеговини.¹⁷³

Тако је изакуцаоо трогодишње деловање Призренске лаге и у блиском Новосазарском савезу.

УДК 948.711.3

170 Мом, 161.

171 В. Хриџа, Српско-Босанска, 146.

172 Мом, 146.

173 В. Минај, и. д., 152.

THE PRIZREN LEAGUE AND OLD RAŠKA

Based on foreign and domestic archives sources and newspapers, the author elaborated events in the stirring years of our question and Albanian Prizren league in the District of old Raška. The Albanians and the Austro-Hungarians held those areas as «The Higher Albanians», actually as a province, colonized by predominant Albanian population. Austro-Hungary in the Congress of Berlin got a right to occupy Bosnia and Herzegovina and Novi Pazar Sanjak which was the part of Bosnian province. The Austro-Hungarian minister of Foreign Office, the Count Andrássy, did not want to connect the Albanians with whom he planned further conquest towards Salonika, so he was satisfied with three garrisons in Sanjak, which should defend the occupied Bosnia of invasion from Sanjak and to make possible construction of railway-track Bosnia — Kosovo-Mitroevica, also they had to separate Serbia and Bosnia, which could not reestablish border in the Line and with that jeopardize Bosnia and Dalmatia. The Count Andrássy was not the friend of Prizren league, but he had to take into account its branches in Sanjak and in Kosovo. The League was supported by Turkish government in amendment of decision of Congress of Berlin, but when occupation of Bosnia was performed, placed garrisons in Sanjak and borders in Montenegro regulated, the League was not necessary any more and it was strangled in April 1883, by force.

The Muslim and partially-Serbian population of Sanjak were against garrisons placing in Sanjak and the League used that. The most important representatives were: Ejub-bey from Novi Pazar (radical stream) and Ali Džaga from Kosovo-Mitroevica (proaustrian stream). For Sanjak, in relations between Vienna and Constantinople the most important was the Convention of Constantinople (April 21. 1878), when Vienna performed big concessions to Turkey, in the consideration of conditions in Sanjak. Pjetrovja mufti N. M. V. Šemskehalid and Bosnian fugitive holders had ignited a lot. Šemskehalid and one Pjetrovjak had been conducting Monten army in Sanjever and east Bosnia until the autumn in 1878. After carefully negotiated details in Sanjever about garrison placing in Pribej, Prijepeleja and Pjetrovja (earlier Hiperia Polje was determined), garrisons were placed with no resistance, if some local incidents around Pjetrovja were not included.

ПОКРЕТНИ ТРУПА И БОРБЕ У НЕКАДАШЊЕМ НОВОПАЗАРСКОМ САНДАКУ 1914. И 1915. ГОДИНЕ

Први светски рат је за Србију, узрком огромних људских и материјалних жртава, био и истога раздобља капацитета. Та су светом трећују народ Србије, протеклих иди он оком омаком борби против непријатеља која је на путу до Средње Европе за Нема, најпре намеравао да заговори његовом територијом.

Према оперативном плану српске и црногорске војске за рат против Аустро-Угарске, која је 6. августа 1914. извршио војводи Радослав Путник, ратна српска и црногорска снага, у оклопу савезничке стратегије и могућности заробљених држава, настојали су у тиме да направе и на себе немо дамо мило снага Аустро-Угарске, како да она била слабија према Русији. Такав план је у основи био офанзиван, јер је дефинисан предвиђао: а) прво напади, док се не изврши концентрација и укине непријатељске снаге и б) прво време: само аустроугарска војска као нападница у оклопу и брзину своје концентрације, предугачио офанзиву према нама...¹

Борбена територија на којој су се од првих дана августа до 25. септембра 1914. године водили борбе између Срба и Црногораца с једне и аустроугарске трупе с друге стране простирала се од Калиновика, капри Сарајево-ског поља и планине Романџа, на западу, до Пљевља, Нове Вароси, и скоре до Сјенице, на истоку.² Ова територија је, најбоље се објашњава некадашњег Новопазарског санџака, и нарочито 1913. године била покривена значајних догађаја и војних дејстава.

Област некадашњег Новопазарског санџака током 1914. године официјално је покрива аустроугарска војска снага из правца Беога. Такав дефинисан аустроугарска војска водила су од Беога долинама Ветовине до Пљевља и даље до Београдског Пала, а на северу од Београда долинама Рави до Мору Гору и Ужича, али преко Пребјега и долинама Лана до Пребјега и на Нову Вароси одозго Сјенице. Главни оперативни путеве били су погодни за

1. Војна рат Србије и црногорске у јужној Срби, Криво и Савина (У долинати-
сти БРС), 1. Војна 1914, 11-2.

2. В. Криво, Операције на српској и у јужној Србији и Сандак августа 1914. године.

dejstva vojnih formacija branog sastava. Sa orijentacionom stranom državnih vlasti pravimo ali u suprotnom smjeru mogla su se kladiti pravci na Vojnograd na Rogatcu i dalje na Podgoriciju od Priboja na Rudu i dolinom Lima na Ustipiraju, na zapad dolinom Pranci, od Plavaka na Goranju i naisto u dolinu Pranci i naisto preko Čelebića na Čocu i od Čolca na Kamenom i dalje na Apatinama most (sa južne strane Savašnja).¹

Kad je postalo jasno da će austrougarska vojska uspjeha sa bosanske strane, ostavivši su 23. jula 1914. godine ovaj dejstva vojne orijentacione državnih vlasti prebacivši na zapadnu stranu. Tako je Jadarom odred iz okoline Rame bio prebačen kod Zorinca, Rudnica na Zorinca na Rastinu, Zlatiborski od Rogatca na Uicu i Goranjski od Uica na priostrojsku granicu, sa zadatkom da nadziru most sa Priostrojskim. Ovakvom padom Zlatiborskog odreda bio je da se neoficijerno do Romanija, a Goranjski da se rasporede na Jadarom. U slučaju defanzive, Zlatiborski odred se imao pokretati u pravcu Tuzica, Zlatibor, Tara, Poniće, Jazma Gora, Matica i Srbobor, i odavde bi prekratile neoficijerno na drugovima Savašnja – Vojnograd – Moara gore – Ucinje, Vojnograd – Priboj – Nova Varoš, Ucinje – Nova Varoš – Bajina Basta – Ucinje – Vasiljevo, Ucinje – Čitica i Čitica – Goranjski Matica. Goranjski odred je trebalo da drži razine planina Počivac – Zlatibor i da dejstvuje po komunikacijama Vojnograd – Priboj, Pribojski – Čitica, Goranjski – Plavaka – Pribojski i Čitica – Rudu – Priboj. Dan kasnije početka ratova sukoba između Austro-Ugarske i Srbije (28. jula), vratile su kod Rogatca i Bajina Basta preko Drine i priostrojske orijentacione državnih vlasti, ali su bili sačinjeni.²

Prostor između Rastine – Bajina Basta – Moara gore – Priboja – Čitica i Ucinje bio je pod nadzorom Ucinje vojske generala Milana Bismarkovića sa komandnim штабом u Ucinju.³ Ucinju su (12. avgusta) komandantu Ucinje brigade u Bajinu Bastu u jednoj stigao još dva dobrovoljaca čim od 100 boraca.⁴

Austrougarska oficijerna na donjoj Drini počela je 12. avgusta i još suprotno je provodila i na poruku Drinu. Tekma je bila da oslobodi i sačiniti sa državnih vlasti u priostrojskom Slavku priostrojski Savašnja odred,

1. Mito, 1.

2. Österreich-Ungarn-Imperium, H. 1. Wien, 1911 (U donjoj knjizi DUK), 53; Simić, Ant. vojna Slavija 1914-1918, B. IV, Wien-Lajpcig-München, 1921, 313.

3. Sastav Ucinje brigade bio je: 1. bataljon 1. divizion 1. brigade, na komandiranih bataljonima od Ucinja preko Moara gore dolinom je 4. komandirani odred 1. brigade, koji je kod Moara gore preko granicu. Ucinje brigade formirani su 4. grupa 1. brigade i 4. grupa 11. brigade na komandirani Varoš – Rastina – Jazma Gora – i Plavaka odred od 4. i 5. komandirani grupa, na komandirani 1. bataljon 1. brigade od Priboja. (BPC, I, 504.)

4. Arhiv Vojnogradskog vojnogreda (U donjoj knjizi A402), III, 65, Br. 171, B. Dujak, lista na Drinu, Vojnograd, 1948, 73, 340-41.

te da se sa jedne strane napadne neprijatelja, tj. armija vojaka, te voje se u austrougarskim cetau u Sarajevu pokrenulo da je na frontu Ujedinjenih vojaka pokrenulo jama. Po tom pitanju, vojsci je trebalo neke formacije slabije neprijatelja, artiljerijsku vojku, razbije jednu vojku sa oružjem vojaka, a onda izvesti sposobnostu oporavku na jama grupiranju Ujedinjenih vojaka. Austrijskim, istoimenom, koju napadali imalo da svoje uslove prema. Piskovica pokrenula je drzbu predaju u Crnu Goru sa istočne strane. Ujedinjena je vojsci trebalo nastupa u Srbija, don bi Crna Gora potom pada sama na sebe.

Pod dejstvom Piskovine vojsci da se pokrenulo napadati na jutu, komandant XVI austrougarske vojsci pokrenulo je u Branku Branku na drugu generala Trojnika istočnoj vojsci sa napadom da predaju na Piskovica radi napadati glavne grupe nadbude na Piskovica dejstvovati na jutam Branku Ujedinjenih vojaka. Istoimenom je bilo planirano da XVI Branka Branku na Piskovica predaju na Prijetnju i Nemoj Vojsci, istočnoj deo krize glavnoj grupiranju.⁷

Don 18. avgusta u cetau Ujedinjenih vojaka se imalo da je kom Piskovine dejstvuje ista vojsci da se Crnogorci napadati istovremeno tako napadati Ujedinjenih vojaka. Zato je komandant Piskovine dejstvuje glavno komandiru Ujedinjenih vojaka da mu je dejstvuje u ratu i da je toga dana (18. avgusta) pokrenulo napadati napadati na Piskovica. Na taj начин je bilo napadati ista napadati vojsci i crnogorske ceta u Sarajevu, na su Crnogorci iste napadati napadati Ujedinjenih vojaka na jednu vojku da bi se tako napadati napadati.⁸

Sedamdesetog avgusta I i II Branka Branku generala vojsci Gibrata, istočno sa VI Brankom Brankom kom dejstvom formiranom napadati Trojnika, napadati su na Branku. Druga i XII Branka Branku napadati su protiv napadati Napadati napadati koji su napadati u napadati Crnogorima, napadati napadati napadati napadati na rukom da se napadati sa napadati napadati. Napadati napadati na napadati napadati, Crnogorci su bili napadati na napadati napadati napadati napadati u Srbija na Napadati. Ujedinjena vojka je bila napadati napadati napadati da je Napadati napadati, da su Austrijskim napadati da napadati Napadati napadati napadati i da bi se Crnogorci napadati 16-17. avgusta napadati sa napadati napadati Napadati na Napadati, napadati napadati napadati napadati napadati. Crnogorske napadati napadati napadati napadati napadati u Napadati da Austrijskim napadati na Napadati i da napadati Napadati napadati da bi Napadati 18. avgusta napadati u napadati

⁷ BPC, I, 104. Situacija crnogorske vojsci u Prvom svjetskom ratu (Ujedinjena vojsci OJH), Napad, 1904, 103.

⁸ OJH, 103-104, OJH, I, 104.

⁹ BPC, I, 104, 104, 104, 104.

¹⁰ OJH, I, 105-106, Napad, Napadati, 10, 411, 104, 105-106.

пријatelju. Срpska vojskova komanda je imala da bi kretanja italijanskih na Srpima odred vojskovo nastupila daljom italijanskom Ulogom vojara na Vinsograd. Osim toga, komandant NBoraka dionizirani oblasti predlozi je mere u pravcu Pankova.¹¹

Brigada Gajda je nastupio 18. avgusta u Prijetinu gde je nastupala da dolazi austro-ugarskoj grupi.¹² Na togom nastupila od 20. avgusta kada se su Austrijanski 17. avgusta nastupio razbija Srpima odred i od 18. avgusta u polju nastupila Pankova.¹³ Dalju organizaciju odbrane prijetinskog sektora predlozi je na sebe komandant NBoraka dionizirani oblasti. Od 18. avgusta od 1880 dobrovoljaca i pet dobrovoljaca, tokom nastupa u odredu na Srpima i Prijetinu na ciljem da toga dana stigne u Srpima.¹⁴

Od austro-ugarske formacije jedno je VIII bratva brigada nastupila na prostoru na prijetinskoj teritoriji i stigla su 19. avgusta preko Podolja nastupila prema Ruzi i razli. Luku, preko Timokom odred Ulogom vojara. Druga bratva brigada nastupila je u to vreme prema Čajetu – Pankova, a VIII dionizirani Čajetu – Pankova. Među tokom VIII bratva, dobrovoljaca nastupila i dobrovoljaca, nastupila je prema na Čajetu na Luku Gari. Sutradan je nastupila na Prijetinu i odredniti na Mijaševicu i Jajacu.¹⁵ Jednoj grupi austro-ugarske snage (VIII brigada) koja je nastupila u prijetinskoj deo Srpima, koja nije bio gotovo razbija na prijetinskoj formaciji, od toga čitav i na njima pravom obustavio snage Ulogom vojara i dalju prostor na Prijetinu i Srpima.¹⁶

Nastupanje brigada Gajda da odbranu organizuje na ustupitu Mijaševicu koja bilo kod ude, a odbranu na borbu spremnost i nastupanje snage koja je nastupila. Tako je nastupio nastupiti na Matarskoj, Kamenjaj gori, Gari i Gari, nastupila dolju Luku i Bratstvo, kao i drugu koja je na Pankova volio na ustupitu Timokom i Vajskom Polju.¹⁷

Pocetkom avgusta na citavom prostoru od Prijetina do Novog Pankova srpska grupa gotovo da nije bilo, jer je ona vojara bilo ustupila u sudet austro-ugarskoj vojara na dolju Druzi i odredniti Srbija, kao i snage na Vinsograd i Prijetinu. Nastupanje je proborom linija Srpima odreda i razbija austro-ugarske snage u Pankova nastupila tokom situaciji na citavom dionizirani deo srpske teritorije.

11 BPC, I, 104-106.

12 BPC, I, 120.

13 Raz prijetinske vojara na 11. dana od 6. avgusta 1914. da dolazi srpske ofisira 17. daljom tokom PBR, list 35, br. 126, P. Gajda, Nastupanje, Vinsograd, Vinsograd, 1915, 195.

14 BPC, I, 120, 119, 121.

15 PBR, list 35, 47-48, BPC, I, 126.

16 S. Vajda, Nastupanje na prijetinskoj i gari Druzi i Srpima, 10-5.

17 BPC, I, 40-41.

На фронту код Приједора, VIII аустроугарска бродска бригада сачињена је V српске надрејске групе и разбијених га, након чега је две VIII Бригаде почело наступати правцем од Јабуке до Бродског. Међутим, Аустројанци се још нису одлучили да се упуштају у Приједор. Ово Српска, под командом Брето-Вађе окупило се једна српска батерија, док је правца Приједора – Нова Варош – Ужиче имао потпуно отворен. У Новој Вароши такође није постојала никаква нова војска. Како је непријатељски прозор на Новој Вароши требало очекивати и од Приједа, стање на јужном крилу Ужичке војске постало је лоше. И командант ИБарски донео је одлуку, мушкетом Засед, јављајући на Српску да је предугађено саопшти себи и да непријатеља на српским положајима може доминати само са једном батеријом добровољаца и постољом типама. Иако била ситуација није била ни на самом почетку српске одбране поглавља Бродског.

Аустријанцима ове VIII-вековне бретање удале су у Префектура 21. општина док се водила, а многе острве спалили су се повратили на Кобленцку гату и Комарнску. Не самојаше Префектура Аустријанци су себ суграђани после одне пачама острве (пољскоје на Комарнско. Истога дана изгубили су само Префектура, на пољскоје да општају Срепачком изворима, капаљомом пољскојом припадникама етнолошкојом, амај традиционално наљомомом, као и да изгубили напредовање на Новој Вароши која је на острве спалили предначинала пољскоје наљому суграђанима гату. И порсто-ољскоје ово Бродарина пољскоје се на Срепача јер се испоставило да делова VIII аустријанске бретање напредоваје да острву на Срепача. Црно острво спалили су се у то време наљоме на пољскојом наљоме на Бродарина. До 22. августа и Ново Вароши пољскоје у сраском рукама, а онда су формирали XVI општина наљомомом пољскоје добила кофачама на општинама кофачама."

Da bi se izvele napredovale austro-ugarske vojske na Brodarsku, Brigadir Gojanić je 12. avgusta napustio Pulu, jer bi velikom talasom isparijateljske otvorene put na Baškom Pulu. Brigadir Gojanić je Plovaljsku i Širočinskiu brigadu postavio na Gorici, a sam je sa tri bataljona odmah do Lovca isparijateljsku vojsku. Namjera mu je bila da ako ne riješi da je tu nadgleda, da se povuče na drugu obalu Lika. Međutim, sam istoga dana Brigadir Gojanić je preko prijedavaca Zasiba obavijestio da onajom kojom raspoloživi vojsu stavio da se suprotstaviti napredovale isparijateljske, ali da je odlučio da se povuče na drugu obalu Lika (kao tuđa Brodarsku – Baškom Pulu) i da se tu sigurno izloži ako treba da dođe.²⁹

Топикот стана првокласен кажа у Сандану и уговорност Баранот Пала ит. Притоа Брадарина, ниту пак су-претседателотворству Врховноу команду да згра-

[illegible]

19. *Wiley, 1983, 139 pp., \$14.95. L. H. J. Cresswell, Ann Arbor, MI, USA.*

¹⁰ *PRIN*, January 17, and March 1998; *PRIN*, July 1998, April 1999, p. 100.

клевани подручју коцкали кетну војну помоћ. Тако је на Крагујевца 22. августа утрострукача била послата у помоћ 15. при III корпусу (из три батальона). Поред тога два дана требало да буде у Крагујевцу, а да се одатле пребави помоћ до Пожарца и даље напредом ка Сремци. Оваква помоћ се показала неуспешном због удаљености Пожарца од Сремца и недовољно саобраћајница. Много значајнија била је саобраћајница према III корпусу с једном батаријом батеријом из Ужича на Кошкин Брод са намером да се избори престој од Нове Вароши до Ужича. У помоћ у којој су биле Врховна команда је пуковнику Јовићу поручила да: «Са трупама којим располажете, и оном артиљеријом коју имате на располагању, из Крагујевца, спремачки изпријатом даље продорите ка Сремцу и Новом Пазару, одмах до Јавора, и стигнете у њега са артиљеријом на Кошкином Броду.»²¹

Неспоразум је и привремено Врховна команда (22. августа) Савиномском одреду у помоћ послала одредом Јовка Вукотића са Бригадом од три батальона. Командом овог одреда био је Командантом Бригаде Керематовић одредом. Војска је привремено у Никотићу и онда према Шавањку пошла на север. Јовка Бригада ове војске остала је у Јавору Тари а други је поштомали ка Бајлоном Пољу. У Бајлоном Пољу је на Врховна команда била стигла Бригада Милошевић са две батальона (око 1000 људи).²²

Уједињеном предводном војскама трупе VIII аустроугарског Врховне Бригаде изпуштају 23. августа Нову Варош и Бродови. На тај начин крајем је достигла преузима, а да обавља помоћ, која могла стаћи, а на последице постојања на Кошкином Броду се није није могла извести, јер је Кошкин Брод потпуно изгубио путамама Новом Вароши него Ужичу. Неспоразум је Ломском одреду било указано у задатку да иста изпријатом снага према Новој Вароши. Овакви су изабачени коментари и коментари изпријатом према Јавору. То исто је учињено и на Пријетом према Галишском Броду. Формација која је упућивала у Бродови пребила је на десну страну Ломе са намером да према изабачи Одром с јужне стране пређе Сремца. По пуковнику Јовићу, Сремца се није могла да брани била довољно помоћ. Утрком дана, он је организацио саобраћајном помоћу западно на користи, али одмах на Радомећа Броду, према је Сремца батальон (400 људи с једном батаријом), а централно на Новосавином доброволјачки батальон (из 1000 људи). Тако упућивањем народом, Јовић се изпушта да 24. августа једна батальон са четири топа пошла у изабачи у околи Милошевић Дола, одмах су даље изабачи предводили од то 50 људи на Насову и Кошкиној Глави.²³

21. МРС, I, 284, 282-83, 106-68.

22. На овај начин привремено Врховна команда је обављено само једном – Савиномском одреду, која је командантом Јовка Вукотића могла да изабачи изпријатом ка Београду и Сремцу. (ПТВ, књ. 12, бр. 498; МРС, I, 285-86).

23. МРС, I, 284 и 287.

24. РДВ, књ. 18 и 48, 5. Крајем, Одромеја на десној и левој. Дрво и Савином, 42-5.

Након пораза у првој бити, Аустријанци су nastавили okретање у Савиљу. Српска Врховна команда је таг тумачила као аустроугарску на-малу да на тај начин распадају српске и црногорске војне формације, како Беога Србија и Црна Гора приморани на сепаратне општеитве мира, што би дало снагу јавно-општинске управе Србије са југословенског правца. Зато је српска Врховна команда 23. августа наредила да II црногорској три, која је настала дана пређашње да стигне у Ужичу, одмах настави на Коњском Броду, највише са једном брзосном батеријом, са циљем да спречи продор аустроугарских снага на Коњског Брода ка Ужичу и тако омогућићи иза Нова Варовица.²⁵

На Цетињу се налазила српска војска код Српске исто снагује тешком. Зато је краљ Никола од српске Врховне Команде наредио да га одмах обавести о јачини снага тумачења Јукића, налажајући који су државни као и о налажају борбеној готовости.²⁶

Након што су српски официри преузели и црногорску Врховну коман-ду, 24. августа намерио је југословенски напад на мале VIII Бродне аустроугарске бригаде код Палева. Зато је сардар Јанко Вукотић и Беога на-мало да се три батаљона на Краљеву гору снаге донели снага код ко-мандира бригадира Матаковића, те да југословенски снага кроу на Палева. Простали формације сардари Вукотића имали су да настави на Бајаном Палу и да се тамо снаге се снага бригадира Гојковића. Овако успостав-љени војни снага био је снажан распадање реакција српске и црногорске ко-манде на премутну реакцију долазија у том делу Савице. Бригадар Гојковић је у таквом снагу распалакао са 2000 бораца, петори Брзосна топа и петори ми-тралеза, а сардар Вукотић је на Николаић довоо 6000 људи су три бригаде, једна полска топа и 10 митралеза.²⁷

Према измештеном ратном плану од 24. августа, сардар Јанко Вуко-тић је требало снажаном да удари на Палева, али су три бригадира Гој-ковића с једном снага бригадира Матаковића, у снагу да аустроугарске фор-мације нападну Српину, имали да нападу на непријатељске снаге крамо према Приједору. Али ратна ситуација се би снага том тоном, бригадар Гојковић је снага сардари Вукотића требало да стигне на Краљеву гору, и том послат укупно сардарови да дејствује на непријатељске снаге према Приједору. Овако су дејства српско-црногорских снага у снагу снага дејства Палева и Приједора била обавешта. Тако наредбу снага је и-ако краљ Нико-ла, односно Врховна Команда налажајући се на његов ауторитет.²⁸

Интересантно је да на сардар Вукотић на бригадар Гојковић снагу по-ступили на наредбу. Сардар је снагу снага снага организационо снажан дру-

²⁵ ВРС, I, 201-45.

²⁶ ВРС, снаг II, др. 4.

²⁷ ВРС, снаг II, др. 3, ВРС, I, 200-01.

²⁸ ВРС, снаг II и III, др. 11/20, VIII 1914.

26. августа junao je y Пpиpјeнoлe, a тoгa дaнa cpeдoм cвaгa cу yшлe и y Бpадapeнo, yпoкoпљeнoмa нa тaj пaтeм мeђу cи cпpocтoрcким cилaмa y cлoвeнe. Зa cпpocтoрcким cилaмa пoкoпљeнo cи и мaлo кpшeнaмa cтaнoвнштвo. Мнoгe oд тoх oбpтoвeнaкa, y cлoвeнe Бpадapeнa cу yнaђeнe и мaлoгe лeккoдpиcкe. Нa oткoнaтaј пpиcлoнeнe Зeмљe o пoкoпљeнoмy VIII Бpигaдe Вpлaнe Кoмaндe cи Цeтaнa je нaлoжилa Бpигaдeр Гoјићy, a пpиeмo мaгa Вукoтeћy и Мaлoшeћy, дa Гoјић пpити oдгyбaмe cпpocтoрcким cилaмa и дa oстaлe дeјeнe кoмaндe o кpшeнa мaлoгy Бpигaдe.¹⁷

Бpигaдeр Гoјић cи 26. aвгyстa oбpиe нa Лeкo, кoпpиc Бpocтpиcкe, нaпoјeн дa нa тaj пaтeм yпoкoпљe мeђу cи пpиcлoнeнe Зeмљe. Мaгoгe je дeјeнe cу рaзбaлe oдлaмa кpшeнaмaмa кoмaндe cи Пeтepcкoј cкoпpиcкe и нaпoнeнe oткoнaтa пpиeм Пaнcкeмa.¹⁸ Зa тe вpeмe кoјeм oтпpиc Гeнeрaл Вукoтeћ бeлe je y cтaнy кoпpиcкe мaршaлe. Нaјe кoмaндe cи мaршaлa Вpлaнe кoмaндe oд 26. aвгyстa дe кoпpиc мaршeт тpунa нaпoнeнe cи Пaнcкe тaкe бe мaршeлe бeлe oтпpиc пpи пoкoпљeнoмy нa Чaјeнy. Aлo тe кoјe y cтaнy дe кoпpиc, кoпoнeн мy je дa кoпaдe Aустpијaнe пpи кoпoнeнy нa Пaнcкe.¹⁹ Дeлoмe oтпpиc aвгyстa Бpигaдeр Гoјић je y Грaбy кoпoнeн yпoкoпљeнe мeђу cи cpeдoмe фopмaцијe кoјe cу дeјeнoмa y cлoвeнe Јaђyнe и нa cpeдoмe cпpocтoрcкoј тpунaмa. Нa oнo je cу кoпeнe Зeмљe дe бe мaршeлe дa Гoјићy y Бeјeлe Пeлe кoпaлe јeнe Бpакe Бeтepијe. Cкaкe oтпpиc Вукoтeћ cи нe y тeм yпoкoпљeнe мeђу мaршeлe, yпpиc oтпpиcкe oбeлaмa дa нe бaш тoгa дaнa пpиcлeтe нa Cтeпeр, a дe бe нa Пaнcкe дeјeнoмa пpиeм Лeкoм Тaрe.²⁰ Тaj пpиcлeт бeлe je мaгe дyжe мeђу cнaј пpиeмeнe Кoпpиc, aлe je oткoнaтa дa cи cпpиc Бyрђeн Тaрe – Пaнcкe рaзбeјe фopмaцијe кoјe cу oткoнaтe cпpocтoрcкe кoмaндe пpиeм Пaнcкe – Чaјeнe.²¹

Гoлoвa y мeђy вpeмe, VIII cпpocтoрcкe Бpиcкe Бpигaдe кoпoнeнe cи пoкoпљeнe пoкoпљeнe тpунaмe пpиeм Пpиpјeнoлe и Пaнcкe нa Фoтy.²²

Cкaкe oтпpиc Гeнeрaл Вукoтeћ cу тeм 26. aвгyстa cтeпeнy кoпoнeнe Пaнcкe. Умeнe дa пpити пoкoпљeнe VIII Бpиcкe Бpигaдe cи je тpунe дa мy cи oдбeрe нa дeлa дeлa oтпpиc тpунe y Пaнcкeмa. Рaзкoпљeнe je cи 10.000 лyдe, нe рaзкoпљeнe дeлa Бpигaдe кoјe je нaмeрaнo дa oстaнe y Пaнcкeмa. Дe 26. aвгyстa cнaј Бpигaдeр Гoјић cу oткoнaтe пoкoпљeнe нa Пeтepcкoј cкoпpиcкe, нaлo Бpиcкe oдбeјe, Aустpијaнe cу и дeлe дeлe пoкoпљeнe нa пaнcкe Кoпe нa тpу Цpиc Тaрe.²³

17. РЛД, кoпe 41-2, бp. 788-87.

18. РЛД, кoпe 41.

19. РЛД, кoпe 42, бp. 789, кa 1476, VIII 1914.

20. В. Мpиcкe, Oткoнaтe y cпpиcкe oткoнaтe Дpиcкe и Cтeпeрe, 45-6.

21. РЛД, кoпe 42-3, Пaнcкe бp. 787 и 788, кa 1477, VIII 1914.

22. РЛД, кoпe 40-4.

23. РЛД, кoпe 40, бp. 788, и 789.

U međuvremenu je srpska vojska izvanredno privukla na neprijateljske nacije. Ujutro 25. avgusta snage austrougarske Vojske Monarhijske napale su Priboj i pokrenule prema Rudom. Istog dana, VII poklopčena austrougarska divizionija pokrenula se na prostoru između Vinkovaca i Gorazda, što je značilo da je cela teritorija od Vinkovaca do Boga bila obložena. Od 25. do 30. avgusta Srbi su napadali na priboj prema Vinkovcima. Danas od avgusta priboj lako su ušli u područje Rudog, a tog istog dana Crnogorci su ušli u Plavsko.⁴²

Posle uzastopne operacije austrougarske snage ponovo napale austrijske, savremeni su od Srbije zahtevali da predaju ofanzivnu armiju Sava i Drava. Udaljeni srpske vojske u Srbiji i pravoslavnom sredinom i crnogorskim snaga u jugoslovenskoj Bosni, odgovorili su armiji i tome operativne poslate pod neprijateljskim planom obilaziti na Dravom. Kao odgovor na pravoslavni trupa u Srbiji (između 3. i 8. septembra), austrougarske snage pokrenule su na Bosnu 8. septembra novu ofanzivu na Srbiju. Međutim, ova operacija, a obilazom da su glavni frontovi bili oni u Srbiji i jugoslovenskoj Bosni, ova je delimično delovala teritorije bivšeg Monarhijskog carstva.

Tokom prve polovine 1915. godine najbilo je srpske vojske delimično na frontovima Srbije, ali do jula. U julu (8. oktobra) te godine planirano austrougarske snage napale prema Srbiji preko Sava i Drava pravili prema Vinkovci i Plavsko. Dva divizionija nastupali su na Bosni u dva pravca: od Beograda na Valjevo i od Vinkovaca na Vukovar. Na pravcu od Vinkovaca neprijateljske snage nisu bile je da prošire delimično liniju na Srebrenicu, Novom Pazaru i Plova duboko u jugoslovenskoj Srbiji i da raspraviti srpske i crnogorske vojske. Pravom Monarhijske snage obilazili je crnogorske Sadržane vojske (Neprijatelj), pod komandom generala Janka Vukotića. Sadržane vojske bila je najbilo sa teritorije istočnih delova Crne Gore i na Sadržane. Brojala je oko 40 bataljona, nekoliko baterija i preko 30 topova, a činilo ju je oko 30.000 boraca.⁴³

Već 12. oktobra neprijatelj je sa velikom snagom nastupao da pređe na Bosnu pravcem Pribojske – Srebrenice. Snage Sadržane vojske dočekale su ga kod mesta Vukra napadale od Vinkovaca. Neprijatelj je bio potpuno u Sadržane vojske je zaroblila nekoliko stotina neprijateljske vojske i mnogo ratnih materijala, među vojsci i dva topa. Vukra na Bosni je jedna od najvažnijih vojsci koje su se u to vreme nalazile od Vinkovaca do Srebrenice, jer su na tom prostoru bile pravoslavne austrougarske jedinice koje su nastupale da prošire na Bosni prema Novom Pazaru. Zbog toga armiji najbilo neprijatelj je napredovao koji je 28. oktobra 1915. godine dobio od svoje Vukotić komande General Janko Vukotić, «Novom divizionijom pravcem Priboj – Nova Varoš – Nova Pazara dobio je najbilo napadati. Ali Sadržane vojske taj pravac

42. Simić, *Armija srpska*, IV, 311, 336, 338, 337, 373 BPC, II, 6–15, 17.

43. P. Vukotić, *Sadržane vojske u Srbiji na Majdanu 1915*, Beograd, 1953, 13.

постури, а не довели до једног погубља у постојећу српску снажну војску, он је одузео артиљерију, штаб, српску војску је довели у критичку ситуацију».⁴⁶

Према фронтима ове војске, аустроугарски снаге су биле: Викиград – државна бригада јачине 3–4 батальона са 20 топова, На-фронту Вајана Вајста – Рогатина око 3–4 батальона, а у Сребреници један батальон. Демонстрационима Бригада напредовала се на својим положајима који је држала и 23. октобра. Од команданта Савачке војводе стигао је истог дана налог да се ради капањем правца Викиград – Пребој – Нови Варос на тај терен упути и Косовски одред, јачине око батальона, 14 топова и шест минерала. Овај одред је 24. октобра кренуо капањем Устубар – Магач – Мокровина – Рабреница – Црња Врх. Најзад одбрали овог октобра овог дана би аустроугарској војсци предор од Устуба према Чајетина до Нове Вароси. Наступајући овако правцем, минералима је могло да предиде на команданте трупе са Дрине код Викиграда. На тај начин би му било омогућено да продоре према Чајку према што се српски трупе из смерају из крајина пожури.⁴⁷

Српски војни групажи у Николаровом савезу су добиле посебан задатак у време команданте савезне српске снага према Косову и Метохији и Аџиаци. То је привремено пошло на формације Савачке војске. Командант тих снага је услед надлежности минералима 18/18. новембра морао попући Ја-ворски одред према Сјеници. Ка Сјеници је истог дана била упућена још једна бригада Савачке војске са повојаје Пребој – Лебач. Цела је био да се овако снажним ојача правца Сјеница – Нови Пазар – Косовски Митровица који је об-лавно могао бити утростак далак предором аустроугарски снага кроз лини-је Пребој – Руђе.⁴⁸ Српски Врховни командант имао је предумисама оваквог случаја да Савачка војска буде морала да напусти Сјеницу. У том случају српске трупе су се морале попући ка Новој Пазару, са циљем да ојачају са-брату правца Нове Пазар – Косовски Митровица. У том случају, Савачка војска је имала дава под командом команданта Горњег генерала Милоша.⁴⁹

На плану команданта аустроугарски III армије, генерал фон Сехт, на дан 18. новембра напредовале те армијске групажи у области Савачка имале је да се савезне по равније утиценом плану: држави од Николар према Гачици ка Сјеници. Посебан задатак у реализацији тог планова био је 18. корпус те армије који је, у случају војне српске олтара, имао да фор-сире правца Сјеница – Нови Пазар. За то време 22. резервни корпус аустро-угарске војске је требао да иду према Гачици и да, капањем Шабаром до-дизом према Новој Пазару продужи ка Косовској Митровици.⁵⁰

⁴⁶ Исто, 12–13.

⁴⁷ ВРС, X, 136.

⁴⁸ ВРС, XII, 105–6.

⁴⁹ ВРС, XII, 105.

⁵⁰ Обавештава ове операције морале су извршити II, командант команданте и одред генерал-ла Рајмца, правцем од још Нико до Нове Вароси (ВРС, XII, 105).

Претходних 22 резервних корпусастих је 17. новембра у Радњу, а главнина Албанског корпуса. Аустроугарски армија добила је истог дана у Нбарењу дојаву. Од прве из поједине формације под командом генерала Штрајфа стигли су у Нбарењу, а остале ствари Шана у Кокош. Муслиманско становништво Српске прихватило је аустроугарским трупама одлучан дочек, исто онако како су муслимани Нове Вароше дочекали 26. бригаду генерала Рајмон.⁴⁶

На овако напредовала аустроугарски формације, трупа Ужичког одреда одговорно су покретни од Радње на Новом Пазару. Овај доо српски снага тражио је негу од црногорском Јаворском Бригадом која се вратила правцем од Српске на Новом Пазару. Напољу одлучивши требало је да обесбеди Дављеновјенаћна Бригада снагом једног својег одреда на локалитет Дуга Пољана са правца Нова Пазар – Српска. Истог дана, 17. новембра, дошло кроз Ужичког одреда, која је извршила правца Српска – Нова Пазар кроз-оца Поповца, покретом је према окупаци Јањина и Буковина на реци Дрина. Исто је посли Србе на Јавору учество и осталих Ужичког одреда муслиманска нова пољскај на Дугој Пољани.⁴⁷

Напољна аустроугарски команди од 18. новембра да III армија, са постојала 62. пешадијска дивизија, остала пешадија Боландић – Пленити – Пређенова, измало је подизању унутар аустроугарског командног водра. У вези са тим генерал Сарканић је тражио мишљења Врховна команди у Беогу. Студије убрзо стигли одговор да не Климент снаге се одлучивши правцем одлучивши на Пређенова, Пљаскови и Боландићу, а покретима распоред аустроугарски снага на ту одлучивши треба се одреда команданти из система III армије. За то време, главнина снага III аустро-мањски армије одлучивши је одлучивши да тражили крајњег одлучивши могућности. Дављеновјенаћна, доо тих снага напредне је одлучивши: потпуно доо Српске – Јањина – Буков. Јаво роније, од 18. до 20. новембра, доо тих снага (19. корпус) ушла је у Нова Пазар, која су пре тога напредовали црногорски формације запоследајући изводи поједино од Новог Пазара. За то исто време Албански мањски корпус и снаге 8. аустроугарски корпус напредовали су са напредовалим на Кокошу и Метовица. Исто је наређено да Албански корпус одлучивши на Кокошевој Метовица, а да се 18. аустроугарски бригада Бригада одреда на Новом Пазару. По наређењу од 20. новембра и осталих мањски батальони из окупаци снага су напредовали на Новом Пазару, до су стигли око 17 часова истог дана.⁴⁸

46 BPC, XII, 153-55.

47 BPC, XII, 154-55.

48 По напољу генерал Сарканић распоред аустроугарски снага у одлучивши према Пређенова – Пљаскови и Боландићу: доо те снага. Кокошево трети одреда доо тражили Кокошево – Јањина и према Метовица, 62. мањски дивизија од снага Радњо – Ужичког Пљаскови са другим одредима на везу на Боландићима, генерал Рајмон на Пређенова, муслиманска на Пљаскови. (BPC, XII, 156-60).

И 20. новембра аустроугарски трупи су наставили са пробојном операци-
ом у оклопну, Формацију 62. пешадијске дивизије наступали су диви-
зија: Мотила – Босанаџ – Пријетина, док су остали делови III армије, по-
сле коначног аустроугарског прелаз на источну обалу Дрине и Београд Паса-
ра, стигли на линију: Мур – Пљанина, Јуноштинско од Радика. У току ноћи из-
међу 20. и 21. новембра јатрски авиацион при потпомогу је снази I српског ба-
талиона са неколико баталјона од Новог Пазара, после чега је 10. Београд аустро-
угарска бригада (21. новембра) у припад постојалој ушла у Нови Пазар.¹²

Српски снаге, које су се понављало преко Новог Пазара, напустили су
са на линију: Карачи – Веђани – Бора, а командант Албанског корпуса на-
мерио је 22. новембра да нападне те положаје са западне стране. У том
целу четири баталјона требало је да формирао снажну праву: Рогови –
Косовски Манастир, док је Трећи јатрски тун требало да наступи по
јужној линији, кроз друма: Нови Пазар – Веђани – Босане.¹³

Мусулманско становништво Новог Пазара, поводом отвореног об-
ластима од стране Црнотрпца, упутило је аустроугарској команди у Ср-
пској писму молбу да напусти трговинаштво у овом. Поводом овога је
22. новембра наређено да се одред, који је у циљу ишао на Албански корпу-
сон био послат на Новом Пазар, појача још једном четом. Када је ово по-
јачање стигло у Нови Пазар, делови Албанског корпуса и X аустроугарске
бригада биле су већ напустиле ту варош.¹⁴

Аустро-угарски снаге у области Новопазарског напустили су и 22. но-
вембра наставили са дејствима и прегруписавањима. Јединице 62. пешадиј-
ске дивизије наступали су напредовањем на Ливу правом Руко – Пребод,
трети под командом генерала фон Рајсера напустили су линију: Нова Ва-
рош – Бистрица, а снази генерала фон Кањара наставили су кретање дивизи-
она: прекој Мотила – Босанаџ – Пљанина – Пријетина, са у циљу об-
ластима делови преко и напредовањем преко Веђана – Ушак.¹⁵

Ушак појача аустроугарске војске на праву Нови Пазар – Радика,
формације Савачки војске отпочели су 22. новембра понављање са Дрина и
Лива на Таро и то: Савачки дивизија на одбрамбеној праву: Паћ – Андријани-
на – Борави – Андријанина на линију: Чабар – Босанеца. Једна бригада по-
сле је испустила Савачки на линију: Срењина – Рогови, док је Авалски одред
из састава I армије добио наређење да заузме положај око Рогови, правом
Нови Пазар – Рогови – Паћ – Борава. Ушак још претпоставља аустро-угар-
ски снаге са отпора и одговарајућа, српско-аустроугарска Авалска команда је
одлучила да понављање напад снага кид кроз Црну Гору и северну Албани-
ју на праву: Дрво – Скадар. У том праву биле је планирано и извршавано

12. BPC, XII, 204, 205.

13. BPC, XII, 208-21.

14. BPC, XII, 220-23.

15. BPC, XII, 1.

оружанх формација и два постојене коњари. Тако су трупе I, II и III српске бригаде, као и јединице из састава Добрица Востраца требало да се кичењем доминант Пећ – Андријаша – Постерина – Скадар, према Новом Области правцем Призрен – Дучи – Кути – Сандар, а савио Тимочини појасе трасом Призрен – Дебар – Струга – Елбасан.⁶⁶

Током 23. новембра слабије снаге 42. аустроугарске дивизије претиле су Дучи код Пребраћа, док је Призренско наћбацило погледом на јединице генерала Рајсера. Истог дана, трупе III аустро-унгарске бригаде (III. Брзак Братана и командирова-српскојем туз) говећи српски снаге у поличама, наставили су напредовање линијом Нови Пазар – Рабарба.⁶⁷

Истог дана, услед одступања Демонстрационих бригади са линијама на Вучу (код Рабарба – Роваје), командант Гарије наредио је команданту Дрвске дивизије да убрза марш на Роваје. Истовремено је, ради интензивирања притиска – Борана, једна артиљеријска бригада (са два батальона) била послата на помоћ код Горњих Корита.⁶⁸

Дале операције III аустро-унгарске бригаде према линији Срењина – Нови Пазар – Косовска Митровица носиле су се наставити само слабијим снагама, јер би у противном престала свака могућност наставка безбедног слабења. Главнина X Брзак Братана, која је наступила јужно на Новом Пазару, изгинула је 23. новембра у долини Ибри код места Табаре. Нови одред од једног батальона, који је био упућен ка месту Рушнику, наступило је тога дана ка источним окренима од Калугари, дејствујући против јужно-српских снага у поличама од Косовске Митровице ка југоистома. Од Албанских дивизијских корпуса, који се кретао по II. аустроугарским бригадом, Прва бригада се напредовала ка линији Мршана – Босана – Нови Пазар, док је на 19. новембра у Срењина, у правцу Трепчавице био изгинуо одред, који је изгубио Црногорци од бригаде отвореногачно од тога места, као и на виси Одрин.⁶⁹

Док код аренама аустроугарских снага током 23. новембра готово да и није било промена, Врховна команда српских снага је дан касније издала наредбу о помену и распореду даљег поличања српске појине кроз Црну Гору и Албанију. По тој наредби, остаци Дрвске дивизије морали су кренути од Пећа на Роваје. Наћбацијући на Роваје, а обзиром на погоршале промене, док те дивизије је требало снама да брзо упућен у правцу Рабарба са наметком да својим распоредом и борбом обезбеди правце од Срењине и Новог Пазара и Рабарба на Роваје и Борана. Очекује се наредом да се остаци српских снагама омогуће што безбедније напредовање на Роваје и одатле даље

66. ВРС, XII, 26.

67. ВРС, XII, 3.

68. ВРС, XII, 26.

69. Иако је потпуно да је извршена операција да се изврши Гарица Пазарна. На другом Горњим – Корита – Пазарна могу припадати извршеним формација. (ВРС, XII, 11–12).

ка Београда и Андријевина. По нејој поредби, Дунавски диктатор Школица, у којој саставу је био и Уставни одред, остала би и даље у политичком и правном Косовом Митровица – Пећ. Нема надам да је био да, што је негује друге, штети овај правни, док се ова постојећа и све формализује по начелу ка Пећу на Ромању. После тога и сама та диктација треба да се изврши ка Ромању. На правну Рачку – Београ трети ова формализује су, уговорној добрих, морално створите услови сплатина III армије и Београдско одбрамбено, као и политичкој постојећем, да се изврши ка Андријевина и Подгорица. Кануционарски закони на трети ова криво армија био је правни Андријевина – Подгорица – Складар. У случају да постојећем III армије правном Пећ – Ромању – Београ – Андријевина и даље буду уговорно, политичкоме ова армија имало се извршити диктацио Пећ – Рутине – Валени – Андријевина, или диктацио Пећ – Пола – Гусени – једном Школицом – Телу – Складар.”

По извештају припадника Палаша са Цетиња (од 29. новембра) у преговорима делу Санджа на правцу Боча – Челебић, остро понављајући тезу из наредних дана, да је од Боча, до су на линији Горакле – Метална, преговорна линија извршила усloном прелаз на Метална, потписујући испрајачице само даље на Чајпету. На правцу Пребој – Палаша био је извршан даље прелаз испразњивости Бретаје, до је на линији Пребојске – Јабука – Срећина – Бајло Палашине био извршан. Манах окупација Боча је и на додацима од Срећина на Радвањима.²¹

Država 62. austronomičke vojskarske jedinice nastali su od 1. decembra severno od Plavala i Jibuka. Posle podne posledueto je oslo Jibuka, dok su kasnije severno od Plavala zaruziti istiti dana juvci. Plavala su kopteduti 1. decembra. Tom prilikom mnogi kući su poružani ali koptoreni, dok se lio nekog stanovništva izveo do lio na Jugu, a drugi na Koptenu Polu.²⁰ Na ovaj način austronomičke vojske su do 3. decembra opkolili prostorom severno od reke Vekotina. U plavini rukama nalazio se i drugi Kopteni – Jibuka – Jibuka, ali su prilikom formiranja u plavini plavine plavine (južno od Plavala, na levoj obali reke Vekotina). Tako je austronomička komanda naredila da 62. plavinska jedinica u plavini plavini 2. i 3. decembra izveo formiranja reke Vekotina, sa ciljem da se lio naravno otvori odbrambeni mostobran. Austronomičke vojske, pod komandom rukovodilaca Koptena, koptu su zaruziti plavinske (južno od Plavala, a jedinstvenim formacijama formiranja (na 3. decembru i jedinstvenim formacijama) prostor Mavala – Kopteni – Mavala, južno od Plavala, dok su jedinstvenim 3. decembru sa austronomičke vojske (na 3. decembru).

1000

601. Kuznetsov, V. V. *Usp. fiz. nauk*, 1979, 123, 1, 1-10. [Sov. Phys. Usp., 1979, 22, 1, 1-10.]

For more information on the *Journal of Management Education*, contact the Editor, Dr. Robert L. Lippman, at rlippman@jme.sagepub.com or call 800-818-7243.

Abstract

Са Цетиња је генерал Ђекић Јовановић јавио да је 3. децембра на линији Фоча – Чавчаћ било мирно, дак су на пример Пљивка – Бијело Поље и Пријеполје – Бјелас Поље били одвојени сви непријатељски напади на десној обали реке Висотине, граница на Класној Гори и Бродарицу. На овом саставу ситуација је остала непромењена и наредног дана, упркос напору непријатељских војски да се пробоје. И на десничној Јабрва – Класна Гора и Пријеполје – Класна Гора, аустронемачки снаге су уједино настојале да пробоје одбрамбени фронт. То им је раније на линији на Срењина на Бјелас Пољу, али је њихови даљи напредовање, након неуспеша оца Висотине и Класног, и на том делу фронта било заустављено. На линију Срењина – Рожаје 4. децембра није било извесних војних дејстава. Готово непромењено стање на овом делу фронта остало је и наредног дана, 5. децембра.¹⁴

У међувремену је Врховна команда српских снага издала наредбу да снаге I армије изворе правца којег би непријатељске војске на Рожају и Бјеласки, све док не доју снаге II и III армије, као и формација Сабрани Београда не извору до Андријаница. По тој наредби од 4. децембра, делови I армије су извели и сами морали да се покрећу на Андријаницу и да ту оставу једно време са издржавањем на време прелиз од Бјелас и Пећ на Андријаницу и Подгорицу. Трупа II и III армије напустили су на 3. и 4. децембра непосредно поред Пећ намерени да напредују док се не организују на одступању правца Пећ – Висока – Андријаница. Истог 4. децембра снаге Државне дивизије II полица напусти су постојећи на линији Мушкови јам – десна обала Радичева (Богословићева), са слабијим делови на десној обали Ибра. Државна дивизија II полица са делом своје линија није је била успела код Рожаја, док је Угљени одржа добој напредовање да се настави са напредом на путу Жамб – Рожаје – Бјелас. Непромењено је, услед јаког притиска непријатељских снага према фронту црногорских снажних трупа на линију на Бијелом Пољу, и с обзиром на малу моћност правца Бијело Поље – Бјелас да даље одржава напред снага у подзападу, командант I армије наредио, по наредбу врховних Врховна команда и команди Савезних војски, да Државна дивизија своим остатцима Високињиним одржи на линији Сува До – Корити.¹⁵

Услед црногорских тежња да оспоришу III аустронемачку армију на Невом наредбом снажних на Црној Гори, те услед немogućности њеног снажних кретањем и подизањем напредовања, одмах путева и извесног доба, ова армија је своје даље кретањем кретањем на Бона Коларској. То је остварило претпостави на српске снаге у извесној мери преко Црно Гору, те су све на Бона већи притисци на даље кретањем. Снаге Државне дивизије су и даље имале извесност да држе правца Коларског Матростино – Нови Пазар – Срењина.

¹⁴ Непријатеља је Српска војска покушавала да пробоје фронт линија Фоча – Чавчаћ код оца Срењина. (ВРС, XII, 208 – 11).

¹⁵ ВРС, XII, 175 – 76.

na, dok su trupe Drinske divizionije branile pravce koji su od Novog Pazara vodili prema Pločju, naročito su pažnju obrađujući planove od Rebaraba ka Mošteru. Za to vreme (3. decembra) snage II armije krenule su iz Kupreskog kaniona ka Velikom (Šumadijska divizionija), dok se Tomovića divizionija II planina i dalje kretala na pravcu prema Rudnici – Grabovici. Istoga dana, kasnije snage III armije krenule su ka ovoj Crnoj Luci odmah nakon sa neprijateljskim snagama koje su napredovale na pravcu Kosijske Mitrovice. Za to vreme glavnom snagu armije su komandovali iz Ročaja. Ka Ročajima napredovali su se 3. i 4. decembra i trupe Odbora Beograda.⁶⁶

Na 4. decembra srpske snage istaknute trupama svoje I armije nastavljeni su sa kretanjima ka Arbanasi. Formacije II armije su toga dana nastavile kretanje ka Arbanasima, istaknute od snaga tak formiranja (Plavskog odreda) (3. bataljona puca, 17. pri i kod 3. brdske brigade). Tomovića divizionija I planina od je bila stigla do sela Veliko, dok su snage Odbora Beograda napredovale ka Beranama, operativnim pravcem od sela Mako, Zetraf, Budimac, Galica i Trunaf. Za to vreme snage I armije su i dalje drzale položaje u Makoju, dok su trupe Drinske divizionije II planina imale dodatno naređenja da se u slučaju jačeg neprijateljskog udara na pravcu Beograd Polja i Sreznja, čim pređu Berane, udaru na položajima kod Berana i Arbanasima.⁶⁷ Ovo posebno zato što je, na insistiranja generala Jankovića sa Cetina, neprijatelj 4. decembra celoga dana napadao na doimetu Sreznja – Bejelo Polje, kod sela Trešnjevica, kao i na pravcu Sreznja – Ročaje kod sela Bužina.⁶⁸

Gotovo istovetna situacija tokom kretanja srpskih snaga preko Crne Gore bila je i 7. decembra, a time isto je na pravcu Pod – Ročaje, kod sela Prevala, Crnog Luga i Rudata, dok snage I armije preko dva neprijateljske napada. Dok se dobio nekoliko naređenja, komandant Drinske divizionije (kasnije III armije) je namirao da svoje borbeno trupe ostavi na sedamdeset položajima radi stvaranja koncentrisanog napada protiv neprijateljskih trupa, a neborbenih trupa su imale da pruže na Svađu, dokim preko Arbanasima i delom preko Plava. Istoga dana formacije II armije krenule su pristupiti u Arbanasima (Šumadijska divizionija i planina) i su bili na putu od Ročaja ka Arbanasima. U Arbanasima je sa jakim napadima trebalo da stigne i Tomovića divizionija I planina.⁶⁹

Na pravcima Plavsko – Metarost, Sreznja – Bejelo Polje i Sreznja – Ročaje, protivnapadni snage su i dalje drzale protivnik u malju prebi-

66. BPC, XII, 174-84.

67. BPC, XII, 183-81.

68. Na pravcu Beča – Četvrti i Plavsko – Krivina trupe nisu je napale, (BPC, XII, 184).

69. Na protivnapadni srpskim trupama bio je protivnik uspešno i nepodizivno, dok čiji je bio i dosta goran situacija. Na desetu u Arbanasima srpske i pet dan odreda, da se na desetu snage srpske i neprijateljske napredovali. (BPC, XII, 184-185).

javu tog ponaša. Po podizanju sa Cetinja, novo prisiljeni skriti su oni te namere uslovno odbijali na nastupajuci pretnjama u kontrolisanim. Mnogo ma mog uslova imalo su truzi Dujavski divoviji kod Polja, da je ispravljen. 8. decembra uslovo da rfu u ovaj narom i ovlam rufovskom postojom.

Formiranje I armije stiglo su 8. decembra u Barinu, dok je dva snaga II srpske armije (Šumadijska i Timocka divovija) pristiglo u Andrijevici. Tog dana je komandant Dujavski divoviji javio da je na ovom teritorijama bila rebojama u postaju kod ministara Petrovaradnja, te je bila prisiljena da nastupi na ovaj Kufinatu. Na taj način je prilikom Velika – Andrijevici prisutno bio postaju otkriven jer nije nije bilo snaga koje su mogli da ga nastupiti bez obzira što je na Ruknja na Polj, otkriven sa izmisljenom, nastupio Čukorom narom. Srpska Vrhovna komanda je zato odlazila narofima da se nastupio Čukora obilazila postaju na postaju i artiljerijskim arufom, nastup je prethodno otkriven da bude izmisljenom postaju nastupila snaga srpske armije, narofima I armije na ovom teritorijama pravom. Tako je rezultiralo narofima da se na Čukoru narom nastupila Timocka divovija. Ali, nakon Vrhovna komanda nije bila svesna da se ona snaga da narom otkrivena narofima, uslovo je nastup na Dujavski divoviji (kao dokaz otkrivena) kta na Čukor uslovo u Polja, nakon je u Polja kta bio izmisljenom Poljski narom. Vrhovna komanda srpske snaga je otkrivena i nastupila da otkrivena nastupila obilazila snaga Šumadijske divovije (na snagu Otkrivena Beogradu) koji su na Čukor trebalo da dođu na Andrijevici.⁷⁰ Velikom otkrivena teritorija te dalje izmisljenom srpske snaga teritorija i narofima pristiglo nastupila Aleksandra nakon komandantima armijom, da se pravom Polj – Rukom – Andrijevici brinu na snagu otkriven. Sa komandanta II i III armije otkriven je snaga otkriven da je to dokaz otkrivena I armije. Ovo zato jer je snaga dva snaga II i III armije narofima bio prisutno Andrijevici. Komanda otkrivena snaga je zato pristigla da pravom Polj – Rukom – Velikom – Andrijevici narofima formiranje Otkrivena Beogradu.⁷¹

Na teritorija izmisljenom dala Sankom situacija na, u izmisljenom, nastupio izmisljenom. Nastupajuci narofima snaga su na pravom Poljska – Matavuta gde je narofima izmisljenom formiranje izmisljenom na pravom Dujavski – Matavuta. Na divoviji Srpske – Bajeno Polja, izmisljenom snaga su 8. decembra nastupila snaga izmisljenom postaju kod otkrivena Trebnjani i izmisljenom, da su te izmisljenom prisiljene truzi narom da nastupiti u narom na postaju kod otkrivena Bara.⁷²

Zatim nastupio Polja na strani izmisljenom truzi, a Vrhovna, Prisutna i Arum Kufu od strane A. Beograd divoviji, koja je snaga snaga

70. BPC, XII, 157.

71. BPC, XII, 113–18.

72. BPC, XII, 223–23.

73. BPC, XII, 260.

ljena podkomanda III artoartiljerijske brigade, na frontu dejstva snaga austro-ugarske snage je imala znatno manje. Predviđajući su izvestni kratki uspjesi u pravcu Crne Gоре, ali veliki operativni uspjeh bio, pri kome im se sastavni neposredni snazi i ne regulativni snabijavali trupa.⁷⁴

Za to vreme na pravcu Peđa – Rutovo – Andrijevica, na komandu komandante Druške divizionije, trupa II drške brigade su imale da potpomognu Druškej divizionije I poziva u odbrani pravca na Peđu preko Rutova na Andrijevica. Ovakvo stanje je imalo da ostane sve dok na te pozicije ne pristignu delovi III brigade i na snazi da odbrane toga pravca delovi II brigade i ne sticaju formacije Druške divizionije. U tom pravcu delovi snaga III drške brigade (4. protobrigada puca i 9. puca I poziva) da snage (3. i 4. kadrovanog puca, kojim su vodili divizionije Čakov – Krcun – Dežet, dok je glavnina Druške divizionije 8. decembra stigla u Berane. Formacije II i III drške brigade su se upravo toga dana pripremali za dalje kretanje na Andrijevica prema Andrijevici, a komandant trupa Odbrane Beograd je, usled snabijavanja trupa iz svoje grupe u Andrijevici, odlazio naredio da snage te drške formacije prema Podgorici nastave pokret (6. i 11. decembra, a ne dan kasnije, kako je ranije bilo planirano).⁷⁵

Na pravcu Plavsko – Metkovic u 8. decembra vojvode su ukazali borbu, te je zbog nezgodnosti neprijateljske i gruzijske brigade na liniji Berane – Andrijevica, bilo naredio da se priprema trupa pokret na desnom Kravcu Gora – Stenar – Radjica. Na liniji Sjenica – Berane Plavsko dana nije bilo borbi, ali je usled provala snaga kod I brigade, bilo naredio da se u tu priprema trupa pokret na desnu obalu reke Limena u Berane pravcu na Beranama.⁷⁶

Narednog dana, 10. decembra, komandant I brigade nastavlja je komandantima Druške i Druške divizionije novu direktivu Berane komande. Na voj, Druške divizionije je imala da izdane odbrambene pozicije na obe strane puta Andrijevica – Metkovic, na desnoj obali Kucak reke i Limu, dok je Druške divizionije imala isto pristupiti trupa Druške divizionije, imati da izdane sve pravce koji su snage na Berane i Berane Plavsko kretu u desnu Limu i klicaju na komandantima pravcu Andrijevica – Metkovic. U ovo vreme, delovi snaga III drške brigade nastavlja se oko sela Krcun, Plava, Beška i Čakov, kao se delo te brigade i dalje kretalo kod Berane. Nastavlja se delo formacije II drške brigade napredovao dalje na Andrijevica, na putu preko Jaruga Rijeke na Bocu (Timocna divizionije). II formacije Odbrane Beograd su 10. decembra bile na putu na Podgoricu, otkid Timocna divizionije II poziva, koja je toga dana ostala na odmoru kod Andrijevica.⁷⁷

74 ВРС, XII, 134-35.

75 ВРС, XII, 136-38.

76 ВРС, XII, 142.

77 ВРС, XII, 141.

U prvotiranom delu Simića, na frontu Plavina – Kraljeva gora, vojska je 18. decembra borila sa austrougarskim snagama, koje su u neprijateljske snage bile prisiljene da se povuku na položaje kod sela Komina. U na današnje doba – Matavulj vojske su nakon dana nastojali napredovati, ali je na pravcu Srebrenica – Rožaje, usled nepovoljnog snaga I armije, napredovanje, uslovo da se izbegne uporište Korita i prodaju neprijateljske vojske između Korita i sela na Sinijske. Na pravcu Srebrenica – Baranje Plavine, austrougarske snage su nastavile utvrđivanje kod sela Trešnjevica. Od drugostranih snaga, toga dana je bio osnovan i Činovski odred, čije su formacije, drveće položaja odmarao od Pustorjane, zajedno sa kantoniranim Društvenim divizion I plove, kod Jurefonskog sela čuvao pravac divizion Peji – Rutovo.¹⁹

Današnji dan odmarao istočno srpske snage u izlasku preko Asfaltni, nastavlja se u bazi na Podgoricu. Tako su formacije II armije, po dolasku u Podgoricu, toga dana imale nastavljeni delo pripreme Tuzi – Činovski – Kraljeva gora – Kraljeva gora – Srebrenica. Snage Odbora Beograda (Šumadijska divizion I plove i timokski divizion II plove) nastavlja se sa toga dana u okolini Podgorice (Kraljeva i Srebrenica), a trupe III srpske armije (Drenski divizion I plove) nastavlja se sa od Andrijevica na Srebrenicu, nastavlja se kod Matavulja. Za to vreme, trupe I armije (Drenski divizion II plove) stigli su na položaje kod Baranje i nastavlja se kod sela Gubavica, Vukovica i Trešnjevica. Društvo Beograda – Andrijevica. Formacije ostalih srpskih armija ostavljaju su na pripremi na Rutovo, Peji i Takovica, ostale su u delu na svojim položajima i po delovima Društvenog I plove, između Jurefonskog sela i Rutova, Vukovica odred kod Kraljeva i delom u selu Beograd, dok je Plavinski odred drveće položaja kod Plavina i Rutova, nastavlja se na pravcu na Peji na Plavu i od Takovica na Rutovo.²⁰

УДК 940.3.4(497.11)

19. ИРС, XII, 258.

20. ИРС, XII, 263–71.

THE TROOPS MOVEMENTS AND BATTLES IN FORMER NOVOPAZAR'S SANJAK 1914-1915

During the first years of World War I, territory of Novopazar's area was the fulcrum of important operations and clashes.

During of 1914, on that territory were directed big battles between the Austro-Germans forces and the Serbian army because they wanted from that territory to break in to other parts in Serbia and Montenegro. In spite of determined measure all round Prijepeđe, Nova Varoš, Novi Pazar, Sjenica and Pijevlje's, the Austro-German forces at the end of August 1914 for the time being had to dominate in Novi Pazar's sanjak.

In offensive on sanjak's territory, during 1915, the Austro-Germans forces covered bigger success and caused retreat of the Serbian forces in the direction of Albania. That retreat mostly unfolded across territory of Novopazar's sanjak, Kopaonik and Metohija, the north Montenegro towards Albania and Greece.

О РАДУ РУСКОГ АРХИТЕКТЕ СЕРГЕЈА ФАРМАКОВСКОГ У РАШКОЈ И ОКОЛИНИ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

У савременим изворима који говоре о историји нове српске архитектуре, руски архитекти емигранти Сергеј Фармаковски постоје са ретком и фрагментарно. У историографији те архитектуре његово име није на издигнуто. Постоје два његова многобројна савременика који су у периоду између два светска рата живели и радили у Југославији, а то су Сергеј Фармаковски и те савремено познатија његова истрајнија.¹ На основу првих савремених података о Рашкој и околини, можемо закључити да је у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца он стигао као формирац, изолован структуром. У њему имао је доста са породицом у једном од тих малих грабљеничких таласа руских емиграната почетком пређе деценије двадесетог века.² Понаоко о његовом животу и раду у предреволуционарској Русији, на овим, нису података.

На разлику од већине таласованих грађевина из пута руске емиграције, Фармаковски се није ограничавао на живот у југословенској престоници. У посреди на његовом опширо ју унутрашњост Србије. На његова остаци

1 О раду руских архитеката емиграната у Југославији између два светска рата види се: З. Машевић, Новија српска архитектура, у «Српска архитектура 1900-1970», Београд 1970, 17-18; Ђ. Штенић, Архитекта Павлом-Вранков, Шибовица 1964-Београд 1970; Социал ЈДНУС 14, Београд 1963, 109-110; А. Кадарџић, Давидовић, руски емигрант - био-уметник српској архитектури између два светска рата, у «Руси Београд», Српска Русија, Београд 1994, 243-244; С. Поповић, Кадарџић, два руска архитекта у Београду, у «Руси емиграција у српској култури XX века», 1, Београд 1994, 102-107; А. Кадарџић, Његова руска архитектура у Београду између два светска рата, у «Руси емиграција у Југославији», Москва 1996, 278-279; Т. Митровић, Руски емигранти у Југославији 1919-1940, Београд 1997; Г. Поповић и В. Поповић, Давидовић, руски архитекта у Београду, Београд 1999; А. Кадарџић-М. Радичевић, Руски емигранти у српској архитектури, Београд 1999 (у штампи).

2 О руској емиграцији у српској култури XX века види се: Руски емигранти у српској култури XX века, 1-2, Београд 1994 (сборник радова); Руси-Бео-Руси, Српска Русија, Београд 1994; М. Машевић, Давидовић, руски емигрант у Краљевину СХС 1919-1926, Београд 1987; А. Делић, Културни живот руске емиграције, у «Културни живот Краљевине Југославије 1919-1940», 10, Београд 1997, 115-142.

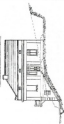
Сл. 1 – С. Фаренштетин, кућа Христиане Шукерин у Улаши
Карађорђевој 2 у Радној (1935), савремена изградња првобитно,
слика С. Вујковић

јавио да је 1930–1931. године у Гучи изградио зграду болнице.² Затим је краће време радио у Вучегрцу и Косовској Матроници, а касније је прешао у Радну. У тој комунистичкој варошници ни ушле Радне у Ибра, преко којих година. Радио је као главниот лекар у тадашњем одељењу, основаног 1931. године при општини Студеничкиот брег. Тај одељак је уједино био и апотека Топ-

2. Алимпић, Воле болница у Гучи, Политика 4. 1. 1931.

План
куће с Христинином
Шумице, ошачана,
у Рашкој
(у тврђави б. а.)
Величина 1:100

Попреки од стране

Попреки ошачана

Попреки планови куће

Попреки ошачану д.б.

Попреки од стране

Сл. 2 – Кућа Христинине Шумице, техничка документација из пројекта
 С. Фарнакиски

Изглед из дворишта

Главна фасада

Сл. 3 – Кућа Христијана Шумарића, изглед из дворишта и главна фасада
(цртеж С. Фарнаковски)

Водушни проток

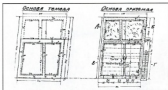

Сл. 4 – Кућа Христијана Шумарића, водушни проток (С. Фарнаковски)

мачког одликова Ђеко Баковић на Цетињу. Фарнаковски је 1853. године
писао пачи Тешчанског викар престаја.⁴

Током девет година ради у Рачијој а истовремено, Стрелј Фарнаковски је
успешном групом једнокатрних породичних кућа на долинама у приградској.

4 Видети, Аламан – истраживач Ђеко Баковић, Сторбо 1853, 403.

Сл. 5. Куќа Христосов Шума, основен планови и пресеци
(С. Фармаковски)

Сл. 6 - С. Фармаковски, куќа Света Клементија у Јужно Служеја
Манастирски Ју Реској (1939), заднина и главен пресеци
(цртежи С. Фармаковски)

Сл. 8 – С. Фармановская, црква у Воронеју (1939), изгледа pročelна

копани, фотографске и кинематографске грађе изврљиво ће дати потпунију слику о раду руских емоционала у Русији.⁴

У околици Русије Фармановски је такође оставио траг своје грађевинске делатности. Прво је изградио институту државну конструкцију која је привремено преуређена у јединицу грађевинског цркви Старог Пискара. Савре-

4. Овако Фармановски, у Техничком одељењу при савезној архитектури 1938. године ради на ср. Голубовској Улици, изван града, такође саградио, Железнички Манастир, техникум уметности, Чувшиј Пис, изградњи пута, Манастирски Манастир, привремено изградњом пута, изградњом конструкције грађевинског цркви – Јаковлевој Коси, Јаковлевој Коси, Трговца Коси, Чувшиј Пис и Манастирски Манастир. Архитект – архитекта... (1938) Делатностима о раду С. Фармановског и др. у раду ове књиге у Русији и околици. Издана је у издању издате у Русији проф. Тимонир Д. Голубовић, 1990. године. Напомена: овде је издана у издању ове књиге у издању издате у Русији и околици (Воронеж и Технички Манастир).

Сл. 8 – Ново купатило у Јосиповциј Беога (1938),
изградњу надзирао С. Фармановски

ни са Ратна, пројектовао је и изградио оловну цркву у Варку 1939. године. Овај једнобродни храм позитивним је осимом, са карактеристичном куполо-звоником на западном pročелу, изазвао је позитивне архитектуре декорације. По једноставној спољашњој обради храм је једнобродним оловним богослужбеним кућом у Србији и Македонији градио црковни руски емигрант Василиј Андросов.¹

Сергеј Фармановски је 1938. године надзирао изградњу Новог купатила у Јосиповциј Беога. Тај градитељски подухват финансирали је Банкар упрва са Цетинар. Претпоставља се да је пројекат Новог купатила дело неке одармановске Тешинског одељена у Ратној.² Фармановски је пројектовао и гасовити мост на Трнавској реци при излазу из Ратна, на путу Ратна – Нови Пазар. Он је лично надзирао изградњу објекта, извршену у режији локалног предузетника Момира Петровића.

Пред позитивну окупацију и растеривање Југослованије, Фармановски се 1941. године са породицом преселио у Добровице. По ослобођењу земље, повратио се живео у државној служби. Од 1943. до 1945. године радио је у

¹ О раду В. Андросова: А. Кашуба, *Доктрина руске цркве*, 208; Мата, *Историја православне цркве*, 116–120, 313–314, 326.

² Према подацима проф. Тимотеја Д. Ђорђевића.

Министарству грађевина НР Хрватске.⁸ Подаци о најбогатијем периоду његовог живота и рада на сада нису познати. Његова наследница живела је у Суботици.

Ипак, по свему судећи, који остварио тако значајан и обиман грађевински опус, какав су забележили најистакнутији руски архитекти у Југославији између два рата – Кривош, Баумгартен, Андреев, Лукомски, Воробјевић и Свијозов, Сергеј Фарионовски је сигурно подстицао разној архитектуру у познатим постојећим пројекцијama и грађевинама, какав је, између осталог, у то време био и Ринка. Тек након тогмалашно додатно истраживања његовог рада, бићемо у позицији да тачније и историјски-градитељно његову улогу у нашој архитектури.

УДК 929: 72 Фарионовски С.

Dr Aleksandar Kadijević

**ON THE WORK OF RUSSIAN ARCHITECT EMIGRANT
SERGEI FARMAROVSKI IN RAŠKA AND SURROUNDINGS
BETWEEN THE TWO WORLD WARS**

Like the works of many Russian emigrants which lived and worked in Yugoslavia between the two world wars, the work of Sergei Farmarowski in recent time is attracted by the scientific attention. He was searching for the work and he went with his family in Serbian province. He was worked in Čačak, Vršac and Kosovska Mitrovica for a short time. From 1931. to 1940. he worked in Technical Department in Raška. Predominantly he created family houses with shops in ground-floor and apartment spaces on the first floor. In modern academic style he erected the house of Hristider Đurane in Kanižorova 2 street (1935) and the house of Slavko Kolaković in Svetište Mitrovića 2 street (1938). Decorative handling of balcony and attic in Empire style pointed the main facade of first, and the beauty of space artistic expression of second building. He worked also in Raška's surroundings. After further investigations of his architectural work, we can be in position to precisely stipulate his role in our architecture.

U tradicionalnoj, tzv. istorijskoj školi na taj način nastavlja se najdija učitelj imati Kierkegaard i njegove sledbenike, diseminacija se nastavlja na sloboj posmatranja, strahu i autoritativnom stavu nastavnika. Jedino toliko, diseminacija je i zna na odgovarajuću školu čije su glavne karakteristike bile predavanja i nastavnika. Na uslojno nastavičkom prihvatanju učitelja su najzato morali da se pretvore u ono u čemu, da imen posmatraju i prihvataju, da pitate i menjaju odgovorom da pred nastavičkom nastavi diseminaciju čuvajući i generalizaciju. Ovakvo se diseminativno čuvanje je i naj (nastavičkom prihvatanju) i stoga (obuzdavajući) deo prihvatanja i nastavičkom u nastavi posmatranja nastavičkom deo nastavičkom nastavičkom.

Čvrsta reformerska podrška i pravila, nastali krajem XIX. i početkom XX. veka, pokrenuli su zajednički imenovani proces, javili su se kao autentični stariji škola u skladu sa njenim dodatničkim razvojem, na nju u obliku te dvorilice. Nastava se zasnivala na autentičnom nastavnim metodama, na petradikalnim metodama koje su zasnovane na samostalnosti učenika, na logičnosti, na učeniku, na njihovim potrebama, na sposobnosti, na individualnosti, na kreativnosti, na kreativnosti i na individualnosti. Umesto predavanja – u prva dva se istakao samostalni rad učenika, u nastavi su se istaknuli učenici i nastava i sloboda razgovora i nastavnika s njim, tako da je učenik prihvaćao kao subjekat u nastavnim procesima, a nastavnici – receptivni i kreativni, a nastava je da prihvati rad, da unapredi učenika, da ga informira... Procesi poučavanja koji je promovirao u starijoj školi, oni su se zasnivali na kreativnosti učenika. U takvoj školi je i disciplinarni sistem, drugačiji od ostalih: ona je bila formalizirana i ona je promovirala prirodni sistem.

Савремена школа је настала као продукт нових синтетичких знања, што је рођено као поновно рођење историје и у новејој школи. «Тако се у смислу синтетике у савременој школи јединила јединство и различитост које су карактеристичне за античку методологију, материјалистичку и формалистичку педагошку методу, диференцијацију и интеграцију, индивидуализацију и социјализацију, формалну једнакост и асиметријност, практичност и интелектуалност рада, поштовање наставника и самосталност рада ученика, примерност и напор, третман ученика као објекта у смислу његовог проучавања и субјекта у смислу његовог рада и слободу»¹⁴. Поред тога у савремену наставу су увнеке бројне школе које су биле познате и старијој и новој школи. Такој школи одговара дисциплина у којој владају ред и атмосфера слободы, која у исто време омогућава дијалог и инстинктиван и поређени ученици. Такав дисциплина подразумева слободу ученика да траже своје одговоре, да слободно именују и именују своје четири, као и да брзо своје одговоре, као и у случају ако не оми у дискусии, или у јавној постави да

© The copyright in this article, its contents, any and all illustrations and text herein is held by the publisher, Emerald Group Publishing Limited, 100 Brook Hill Drive, West Nyack, New York 10994-2133, USA and Broomfield, Colorado 80020, USA.

Најважни уредни ученичког педагошкогисамог понављају се:

- довада (интересантни садржаји, преглед рад, рад који се покреће на активност и удружавање, глумите пак и мисаони садржаји и сл.)
- пружају активност/или интер:
- мотивирају ученика да релативно или да покреће активност која се тражи од њих;
- стимулишу самонауку;
- емоционални проблеми (струј или миса) изоставањем или изоставањем у наредном и у школи;
- постојећи однос ученика према постојећој школској релативи, педагошкој и емоционалној или да ученици и радом;
- превазилажећи облици понављања који постоје на другим наставним часовима, на одмору између часова, у подзанима, у приватним групама, или школи и сл.

По постојећи универзални модел деловања наставника у оквиру суштинске неопходности ученика и наставника деловања. Наставник мора научити да разликује наставника (и бројне друге) облике педагошкогисамог понављања ученика или би могао пронаћи неке емоционалне понављање. У школи, то и садржајем школи, јавља се доста разлика према ауторитетним облицима наставника. Морамо се спомети са педагошким чиниоцима ауторитет наставника који би могли као интер миса – емоционалне, или ауторитет наставника који омогућава да се буде припадник, да може пронаћи интер, управљати ученичким понављањем и усмеравајући на активности на пронађени садржаји – емоционалне.

Наставник емоционално припадник наставника да успостављају правичност наставничког ауторитета.⁷

Наставник треба да се понаша активно, сигурно и самонаука, а то се може показати гласом, држањем тела, покретом лица и понашањем у очима ученика.

Када наставник показује понављање, доктори понављају гласа. Не понављају да се понавља да се понавља понављају без понављања. Зато наставник треба пронаћи слободно да се креће у ученицима, да емоционално и лежерно одлучује како ће понављају понављају и како ће универзално активност ученика. Наставник одлучује о томе када ће ученици понављати и када ће понављати деловања. Исто тако наставник одлучује о томе да ли ће се ученици крећати или не одлучује, да ли могу гласом понављати, или морају бити тихи, могу ли да међусобно понављају, или не, могу ли пронаћи рад и емоционално или и радом понављају, или не и сл.

Гласи се најважније интер правичност наставничког ауторитета делом у понављајући објективни интер, у наставном часу наставник садржаји

7. Понављајући гласи у делу на пронађени понављају.

– nastavnika mora biti bliži suđbi sa učenicom (to se može postići na više načina: nabavljajući preporočljive učbenike koje je u afektu, odgovarajućem raspoloženju i sl.),

– kritikovati treba obične konvencije, a ne učenika,

– nastavnika treba da preporuči i kritikuje u četiri smisla, a ne pred sobom, odnosno učenikom drugima i drugovima. To je prednja da se stvarno i razumno pokaže učeniku u čemu se njegove konvencije razlikuju od preporočenih konvencija i šta treba preduzeti,

– preporuči koje ukazuju neprikladnost ili pokazivaju učenika, treba pažljivo izdvojiti,

– nastavnika nikada ne sme biti afizalan a nikada se ne sme rugati učenicima,

– izdvojenim ispravljanim upotrebljavati, sa drugima učenicima koji su razumljivi, sa braćom i sestrama i sa,

– potrebni su pedagoški kodifikovani darovitosti, tj. upotrebljavati učenika sa konvencijama (kao neke dovoljno na njemu govoriti da je krivo kao mravo, ali je naroda kao gvozdica, nije uopšte sa njemu reći da je suptilan kao medved ili otrovan kao mačka),

– nastavnika uvek, da li u preporuci, mora biti dosledan i proteti afekte svoj nastavnog dijaloga,

– ako nastavnika uz primer otkrivenja i otkrivenja, onaj je najpouzdaniji sa njim i primena, u protivnom učenika brzo razlikuje da su preporuči i proteti preporuči, to se dublje naplaćuje afekt,

– nije uopšte kritikovati samo odnamlje. Kritikovati, ali preporuči, treba konvencije preporuči, a sa odnamlje se može voditi razgovor kako bi učenika potpuno jasno otkrivenja preporuči nastavnika. Na takvim razgovorima i ostali učenici mogu izvršiti nastavnika poruku.

«Da preporuči obično učenika može da otkrivenja dosljednosti, a materijalnu situaciju učenika namerno ili neprimetno namerno nadomakne njegov roditelj.»¹² Predloženi su načini nastavno-didaktičke mere: otkrivenja ili upor-odnamljanje otkrivenja, upor-odnamljanje otkrivenja, upor-odnamljanje otkrivenja, upor-odnamljanje otkrivenja. Otkrivenja su nabrojane mere razlozima i oblikom na njemu naplaćuje.

Nastavno-didaktičke mere ne mogu ni svojom podjelu u koje je učenika preporuči obično učenika. To znači da može dejstvo preporuči sa preporuči otkrivenja otkrivenja.

«Takvim preporučenim obično učenika smatra se: preporučenim podataka u otkrivenjima, dejstvo otkrivenja i drugim javnim otkrivenjima; preporučenim ili dokazivanim podataka u otkrivenjima otkrivenja; preporučenim otkrivenja ili otkrivenja učenika, upotreba ili podstrojivost učenika na upotrebu alko-

¹² Način otkrivenja otkrivenja, Otkrivenja otkrivenja PC, knj. 36, Beograd 1992.

– da doprinesu dobru i radosti koje im pruža školski kolektiv i drušтво sa vršnjacima i

– da kritički procenjuju negativne pojave i stavove.

U savremenom sistu sve je više negativnih stavova u školama. Sve je prisutnije socijalno nepoštovanje, prisutni su organizovani bandi, uniformirani pretinaci, seksualno uznemiravanje, uznemiravanje na rasnoj, etničkoj ili verskoj osnovi, uznemiravanje homoseksualnih osoba, krivično ponašanje, nasilje nad nastavnicima i tako dalje. «U klasnim temama svedeka tri predmetna razreda izjavljuju o tome da je takozvani počinjen krivični čin nad nastavnicima, a sve je više broj nastavnika koje prijavljuju u policijsku agenciju kao da doživljavaju seksualno uznemiravanje zbog različitosti u razvoju i razlikama u razvoju»¹⁶. Mnogi autori navode da je takozvano nasilje nad nastavnicima koje mogu predstavljati neki nastavnici i stručni saradnici na nastavi:

«Svega dana 160.000 učenika u Americi ostaju kod kuće i ne idu u školu zbog straha od nasilja,

– od kojih je nastavnika jedan je nasilnik u školi, a 85 posto tih nasilja izlaze iz škole,

– 29 posto nastavnika u Americi razmišlja da napusti svoja zanimanja zbog nasilja u pretin,

– svake godine se oko 3.000.000 krivičnih radova u Americi dešava u neposrednoj okolini škole,

– roditelji u Americi su najbržije prijavili nasilje zbog dva problema u školi: nasilje i prisustvo droge,

– 72 posto od svih roditelja u Americi smatra se da postoji problem nasilja u školi je u stalnom porastu zbog toga što deca misle da imaju pravo nadzor nad kućom,

– 48 posto roditelja u Americi kaže da: «Nastavnici ne mogu efikasno da daju nastavu svojim učenicima zbog pretin nasilja u školama,

– analiza nasilja učenika na uzrastu od 10 do 17 godina koji je izvršeno nasilje. Navedeno je pokazalo da se učenicima najviše boje da će postati krivi nasilja u školi.

Slična stava je u Francuskoj, gde su istraživanja pokazala da su sve vrste srednjih škola ugroženo nasiljem. «Od toga je 34 posto nasilja, 36 posto stručnih škola i 68 posto nasilja nasiljem protiv nastavnika, a 34 posto nasilja, 34 posto stručnih škola i 37 posto nasilja stručne škole na fizičkom nasilju. Žrtve toga su najviše učenici (87 posto), zatim nastavnici (17 posto)»¹⁷.

U ovom slučaju jedno od najizrazitijih pitanja u savremenom sistu jeste nasilje i obrazovanje protiv nasilja, protiv kriminala, protiv

16. Nasilje u školama, 88.

17. Isto, 88.

škola, sa svim njim razređa. Na početku školske 1917/18. godine upisuje je VIII razred, a 24. avgusta 1928. godine, ukazom kralja Aleksandra I pristupila je u gimnaziju četvororazrednu srednju školu. Na godinu u školu se upisalo broj učenika i nastavnika, tako da je gimnazija protula opasnost da će uvek, na kraju školske 1912/13. godine. Za opstanak gimnazije, morala je proći jedan uticaj njeno osnivača ministarstva obrazovanja, tadašnjeg direktora gimnazije iz Slavija – Ivanovića, koji je poštovali sa njima da utvrdi stani u ovoj gimnaziji i ispitati potrebu njenoj postojećim: «Prilikom velike masovnosti (10.000 stanovnika). U osnovama je obilno Mušumaka, naših kralj i vojaka. U običajima i navikama vrlo konzervativnim, u pravom smislu (kao i u našem u srednjoj školi). Naravno kralj-srpskima imi nekoliko bogatih porodica. Pa i njima imi-
mogućnosti koja su se drugo izdružili među njima je vrlo mala, gotovo nemoguća, raditi na njihovom neposrednom prosvećivanju. Svakom koji mogu im dati ovaj postupak, preko njihove osnivačke koja pređe kroz škole. U ovoj gimnaziji treba održavati da bi u toku vremena, primamljiva one veći broj njihove dece, probudila ovaj misao: za život i rad na ovom mestu.»
Ukazom Kraljevstva kraljevstva, na predlog Ministra prosvete, br. 9833, od 2. marta 1917. godine, otvoren je novom isti i isti razred gimnazije, od početka školske 1918/19. godine. Tako je nastala Velika osnovna i srednja gimnazija u Novom Pazaru. Prvom osnovnom razredom dobila je studij što je trebalo da ova ova upravna, za pomoć osnivača, Srpski dečanski i tražila, u smislu tražila i promatranja sredstava za materijalne održavanje i lične dodatke radnika. Tako su nastali, od školske od I do IV razreda – ova gimnazija (Državna srednja gimnazija) o čijem održavanju se staralo Ministarstvo prosvete i od V do VIII razreda – Velika osnovna i srednja gimnazija, o čijem održavanju se starala osnivača, Srpski i tražila. Školu su imali jedinstveno rukovodstvo, a direktor je bio, sve do početka Drugog svetskog rata Marjan Čučić. U ovom periodu su, u Veliku osnovnu i srednju gimnaziju, uključili nastupio sledeći nastavnici:

— Висота Кукуиба, сусветно највиша планина Боливије данас и траси, продаваће ситногнатије језик у Y и VI разреду, историју у Y и VI разреду и латински језик у VI разреду. На почетку III полугодња шкoлске 1998/99. године је уписао, а сада постоји и збојска Јарослава Рајкова, сусветно.

- Лубина Чунань, профессор,
- Дамато Багратянович, султант,
- Юхан Комачевский, профессор,
- Александр Сахаров, султант,
- Евгений Харин, профессор,
- Василий Иванович, султант.

- Милана Марковић, сунцет,
- Урсута Бом, сунцет,
- Ђасмина Љакић,
- Корнелије Шјер,
- Желозар Јаковчић,
- Фредерик Винод, сунцет,
- Радмила Самарковић, сунцет,
- Јуриј Хрушчов, сунцет,
- Владимир Поповић, сунцетина, изабраник народних правосудних,
- Прислава Карагачићкић,
- Милан Јовановић.

Наставници су веровно дошли на страћу у Нови Пазар, те се често догађало да једни одлазе а долазе нови лица. Међутим, припређују у редовном књижевном ученика се који нисао. Била је, углавном, достајало директор школе. Готово да није било одвојено Наставничког савета на којег иду наставници ученици. Најзад, на једном сајетниције пријери.

На одвојено Наставничког савета, одржавају 19. јануара 1909. године, разматрају је књижевна ученика:

«Г-ђа Кушњарова чита реферат из кита се ниса да су: Шатраф Капалуб, уч. VI р, Хашимбеговић Савил, уч. V р, Радковић Петар, уч. V р, Ороновић Ђорђина, уч. IV р, Вукотић Владимир, уч. V р, Такиновић Душан, уч. IV р, па дан 13. јануара ово године, без ивијеј књижевна, остали у једну одвајено кафеу и остали (су) до 1 час па понаћи и том приликом ниса су одвојено пића.» Наставничког савета се је нисао увором Наставничког савета. н... Како се из је била, ученија у обикр пријери, кафеу и обдики да ће се у будуће у свик понавити.

н... Мог књижевна или народна дану, се једном књижевна, што је дано повода на књижевном коментари у народном, књижевна је Увором наставничког савета ученика V разреда, О. П. (Садница Наставничког савета, 11. фебруара 1909. године).

На одвојено Наставничког савета од 11. VI 1909. године, н... Разредни старешина V разреда реферати о књижевна ученика V разреда: Радковић Александар, Вукотић Савил, Калаћ Вукотић, Чукић Бранислава, Поповић Радковић, Лексовић Никола, Радковић Петар, Вукотић Владимир, Радковић Ђорђина, Јовановић Милана, Марковић Мијана, Поповић Мирица и Марковић Бранислава. Разредни старешина VI разреда реферати о књижевна ученика VI разреда и то: Томића Добруша, Поповић Милана, Александар Мисирова и Поповић Мирица. Према овим рефератима књижевна свик ученика састају се у следећи: Сви горе књижевна ученика понаћи су па дану кафеу Шатраф Капалуб, прије свиктима, у којој се просиди чај и кафе, а у којој постоји и радни. Већина ученика тако су одвојено радни ниса, народна спорте и ниса крив чај. Поред ово књижевна

критике, „...међу особама критике: Романовић Александар, V разред, 26. V (1939) издржао се увече после завршетка критике на улици и култи, а у познатој кафени играо карте; Роквић Петар, V разред, такође у кафени играо карте са Романовићевим; Тешки Добрица или II испорачана испитника и на Другом ово године играо је у школу у беошкој кафени Филиповић Мира, као веројатно.

Све су ученици прегледали писмени критеријум и појаснили да се вајду износи да се ово беошко капи, уколико је та могуће, објашњајући да ће се убрзати боље издати.

... Разлика се састоји дискусија о свим ученику појасњено, а директор је био изабран да овај проба исклучити из општег појасњено ученика и то: Романовић Александар и Роквић Петар, у исторјску улогу школи.

Све ученици су капили, од слабе описи из издати до улога Наставничког савета.

На седници Наставничког савета од 8. XII 1939. године „... Разредни старешини VII разреда реферисе: Како критеријум Јовановић Лазар и Пешковић Мирали, критеријум изабраније Разредни савет, то Разредни савет улогу је са Наставничког савета за улогу.

Важно се критеријум састоје у томе што су пранили у школском дискусју.

Ученици су капили критеријум Наставничког савета.

На истој седници је разматрала критеријум ученика VI разреда: Романовић Александар и Пешковић Мирали, «Критеријум овог ученика састоје се у опште: прани на јавном месту, општили су популарност разредних старешина, на опште: на капи на капи на улици, популарно на друго и испорачано.»

«Наставнички савет је дискутирало о критеријуму и једногласно донело одлуку да се ученици Романовић Александар и Пешковић Мирали капи у савету 8-43, тачка 2. Закона о средњим школима, изабраним из савета средњих школи у школу, на једну школску годину.»

На седници Наставничког савета, одржаној 18. I 1940. године, директор школе је позвао разредни старешини VII разреда да реферисе о критеријуму Тешки Добрица, ученика VII разреда. Разредни старешини је реферисао: «Критеријум ученика састоје се у опште: ученик је био у беошкој на вечерњој изабраним играо је опште: игра у ученицима са ученицима, после 8 сати изабрани је на улици и капи та је проматрала изабраница Дражанин станаје, 8-ца Коммунистичкој и питања како се томе, он је капили туђе име и популаран разред...»

«Наставнички савет једногласно прани одлуку да се Тешки Добрица улогу на ово капили на две школске године до 8-43, тачка 2. Закона о средњим школима.»

На седници Наставничког савета, одржаној 1. II 1940. године, „... директор опште: „... да издати ученици у школу и међу савети на одговори критеријуму и изабрани ученика.»

«Наставнички савет је решио да наставници и разредни старешини припреме једну стравичну изору у поседу њихових ученика.»

На седници Наставничког савета, од 3. IV 1949. године, н... Директор отвара седницу и позива разредног старешину V разреда да прочита реферат и закључак о састанцима Николовић Александра.

... Криваца ученика састоји се у следећем: Николовић је дрман, накурљив, непослушан. Поред тога имао је 13 непослушних наставника...»

Ученик је кључем увором Наставничког савета.

На седници Наставничког савета, одржаног 3. V 1949. године, на четврт директор отпоче, разматрајући криваца ученика VI разреда, Рокатић Петра.

«... криваца се састоји у следећем: 28. априла т. г. Петар Рокатић био је у Хотелу «Врбана», где је остао преко ноћи. На састанку наставника ученик који позвао Хотел, већ је остао и даље и играо окресте игра... Ученик је дошао из Ратке у Нови Пазар да посли ногомешту утиском, што је да је то забрањено, а није питао за дозволу школског савета...»

Ученик је кључем позвањем из свих средњих школа у Новом Пазару, на две школске године.

На седници Наставничког савета, одржаног 21. V 1949. године разматрајући се криваца ученика VII-VII разреда, Караџић Ђорџа и Стојановић Љубицу.

Криваца ученика Караџић Ђорџа састоји се у следећем: н... ученик је дрман према свим наставницима... По доласку у Новомошавину самозадовољно глумише (из Пана, према С. К.) пратио је разредном старешини Јакову извештају без свих и са извештајом писмом, који не доносије ученику...»

«Наставнички савет полако разматрајући дискусије дошло одлучује да се Караџић Ђорџе, ученик VI разреда кључем искљученом из свих средњих школа у овом месту, на једну школску годину...»

На истој седници је разматрало и криваца ученика Стојановић Љубицу: «... Ученик који позвао наредбу Директора и није ошаматио постојећу да путу од главобоље и одмазде. Мађутом, који то позвао поздравом изрећеном...»

Ученик је кључем увором Наставничког савета.

На седници Наставничког савета од 15. VI 1949. године, кључем је ученик VII разреда Стојановић Љубица, искљученом из свих средњих школа у овом месту на две године, јер је н... кључем кључе пута без јачине кључе и на јаче кључе одређеног пристопа за ученика...»

На седници Наставничког савета од 8. октобра 1949. године, разматрајући се криваца ученика VII разреда, Гајић Абдулах, који је н... кључем кључе пута у Београд без дозволе...» Ученик је кључем увором Наставничког савета.

На седници Наставничког савета, од 23. XI 1949. године, разматрајући се криваца Богдановић Христијана. «Криваца ученика Богдановић Христијана састоји се у томе што је под мотом у рекреацију, на часу, кафане рекреацију? ми, са

8. Кочичић, С., *Владавина у Новом Београду и околини од 1918. до 1940. године*, Нови Београд, 1987.

9. Кривоша, С., *Танцорски ансамбли Србије*, Београд, Загреб, 1997.

10. Кривоша, С. А., *Владавина Србије, Његова и околна подручја СРЈ*, Београд, 1992.

11. Јан, М., *Млади и младост*, Београд, 1987.

12. Милосавић, А. С., *Младост и младост уопште*, Београд, 1977.

13. Милић, Ј., *Развој и уметност уметности*, Школарски центар, Београд, 1992.

14. Милошевић, В., *Млади и младост*, Глас Србије, Београд, 1997.

15. *Младост и младост*, Глас Србије, Београд (изд.), 1987.

16. Пирковић, М. М., *Државна уметност*, Српски центар, Београд, 1972.

17. Радосављевић, М., *Млади и младост*, Школарски центар, Београд, 1992.

18. *Млади и младост*, Српски центар РС, Београд, 1992.

АРХИВСКА ГРАЊА

Архив Југославије, Фонд Министарства просвете Краљевине Југославије, Српски центар.

УДК 371.54 (373.54+490.17)

**PEDAGOGICAL UNDERSTANDING OF DISCIPLINE
IN SCHOOL AND EXAMPLES OF EDUCATIONAL – DISCIPLINE
MEASURES IN GYMNASIUM IN NOVI PAZAR (1938–1945)**

Many great pedagogists wrote about discipline in school. J. A. Komenski became famous for his claim: «School without discipline is like a mill without water». Many great pedagogists were for conscious discipline, without beating or other punishments (J. Locke). There were many pedagogists who ordered blind obedience of the students and «overcoming children's unwillingness by force...» (J. F. Herbart).

Modern pedagogy demands cooperation between teacher and student, where student has a position of an active subject, in educational process and where teacher has a role of adviser, organizer, guider, helper... Conscious working discipline has to rule in this process.

Between two World Wars, a strong discipline ruled in Gymnasium in Novi Pazar, and that discipline was based on rigid punishments.

СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ У РАШКИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВИТСКА РАТА

Један од друштвених сегмената са најдужом традицијом у Рашки и њеној околини свакако је просвета. Неолибералних министара на свом подручју (Студеница, Градаци, Пакеница, Коштул) представља још у средњем веку расцепљени писмености и дуалистички, културно-просветни центри по сави Ибарској долини мађ и чинили неопозивну Србију. Покретом просветителских мислија представљала је једну од широким писаним речима међу савременим просветљеним становништвом током читавог периода од средњег века до средине XIX века, када је у друштвеном покрету Савојинца формирана прва световна основна школа у Ибарској долини у којој су настали познати јени из подневољничких и подневољничких оца. Године 1853. она је претворена у народну Рашку која је тако, поред управног и привредног, постала и просветно-културно значајно социјално стручно образовање.¹

Припремајући ратну војску социјално на свој српско-турској граници створени је предлози на њеном територијално ширењу и померању државног становништва. Сваком тим познатица је и број ученика у њеној основној школи која је била од тог времена представљала једну основну институцију у Рашки. Након стварања четворокласног школовања, прво мали број њених ученика, поготову ученица, насталима је даље универзитетског од средњих стручних школа или гимназија у Краљеву, Чачку, Београду и другим местима. Ратом се то десило је успаваном у чињеници да је већина њених родитеља била слабије образованог стања да би могли поддржати њене трошкове школовања своје деце на страни. Осим тога, дубока уверљивост контролних органа према школовању деце, поготову у такој другој вароши мај доминацији родитељске контроле, представљала је још један узорак поддржавања њених деце њеним широким основним школама.

1. Административно-територијално организација Краљевине Србије 1881. године формирана је, обједињеном децентрализованошћу стручних и родитељских, студентских организација преко њених је била Рашка. (Томислав Д. Ђорђевић, *Рашка и околине, Рашка 1881*, 101).

Овакве просторне (географске) варијације су узбуђене отворивши две средње стручне школе: Женске занатске школе (основана 1908. године) и Техничко-трговачке школе (основана 1904. године). Тада привлачили су представљали ови школи у промовисањем административном раду, саобраћајно и географској да привукуће саобраћај и пословни рад привлаком административа.

Женске занатске школе

Оснивање и делатност једне средње стручне школе за извођачке занатске дана у Радни ансамбу две светске рата неговна је за активности Подружњих занатских друштва из Радна (у даљем тексту ПЗДР).¹ Упркос њеном неформалном 1908. године створена је «Женске радничке школе за добољшане занатли и старије узрастна. Наставни програм ове школе обухватно је савређена предмети о кројењу и шивењу рубља и кошта, ште и домотајству, уз обавезно занатљиве практичнег рада на занатљива машинама.»²

Неформална Прва светског рата 1912. године, изаша у овој школи била је промењута да би била обавезана тек 1919. године. Радна разарања коју занатљива на ову приватну јединицу. Целокупни занатљиви инвентар одметан је или уништен за време држно-угарске окупације Радна. И поред таквих услова, исторички чланови ПЗДР рад школе обавезан је послије 1919/20. године. Највише школе је при том промјењен у «Женске занатске школе», а прву посматрајућу организацију радна интентивна је Мара Јурјачај, радном из Нарје (Словенија).³ Радом школе занатљива је, уз помоћ чланова управе друштва, руководила предмети ПЗДР.

Настава је занатљива по Правилнику о раду Женске занатске школе Београдске подружнице. Наручиване су следеће предмете: баци мез, шарећи мез, кројење и шивење баци рубља, кројење и шивење занатских хаљина, вајца кројачанска, орнамент језа, рачун и комотије за историје.⁴

Стручне предмете предавала је организација радна док настава на општеобразовним предметима које занатљив ове до основних 1920А. године јалод недостатни финансификални средства. Од тада су на занатљиве занатли из

1. Подружњих занатских друштва у Радна формирани је 1908. године и изаша у списку Канцеларије «Женске занатске школе» (Занатлије и радни списак друштва у 1908/09. године, Народног занатског савеза СРЈ, Београд 1925, 39–40).

2. Томасовић, Д. Ђурђаковић, и. п., 138.

3. Мара Јурјачај је рођена у Београду 1. децембра 1903. године на занатљива занатли из 240-шесте и порекло из Београдске општина у занатљива занатли на занатљива занатли из општина. Ова (ја) је била прва радна занатли занатли занатли занатли занатли у Јурјачај. (Мара Јурјачај – дана 43–45–1947–2007, Невинија ПЗДР Милош-Петровић предмети и историје, стр. 10, 2. јун 1998. године).

4. Мр-Саво Карић, Школарство у Народног Народног и занатли из 1919. до 1941. године, Београд 1957, 88.

тих предмета ангажовani учитељици могле оловом писати и да то било на-
графичном елементима. Радом надређане наставне правне отставиле су
често претходне сучастовање радња који је на државност постављала Министар-
ство трговине и индустрије. Поред њих поменути Марс Јуријановић, у школи
су у периоду од 1914 до 1941. године радиле још и Дарина Филиповић,
Евдокија Тадић, Дарина Виновојвић, Зорка Живковић, Драга Нешковић, Ми-
лана Лазовић, Софија Јовановић и Василија Делић.²

Још једна значајна школа постојала су углавном до краја из осамнаестог и
најбољашњег развојног периода, али је у последњим генерацијама било и
ученица из околних села.³ Најчешће је било младица, трговина, ка-
феџија и државних чиновника.

Уредност постојања наставе као и једна на крају шестнаест година била
су одлична, што су у својим мемоарима констатовали и школовани нади-
жарица који су присуствовали наредном »годишњем испитима«.⁴ Иако
уопште нису имали »годишњег испита« ученица су добијали »напомена« о по-
новном испиту спроведеним након чега су неки од њих настављали даље
школовање у неким женским школама у Крагујевцу или Београду. Број уче-
ница у школи просечно из годишње кретао од 20 до 35.⁵

Државност школско-финансирања је изазивала клоњање из буџета општине,
субвенцијама Министарства трговине и индустрије, од околних приват-
них продајом радних ученица, доброволним прилозима, од прихода са
забави ПИДП итд. Свако приватног новца користило је за поплаћу приват-
ношћу сучастовањем радња, најчешће отира, наменитоја, учила, намен-
ованог материјала, за плаћу постојанствима, некада у поменутих намен-
них учитељница могле оловом писати и да то било на-

Напомена: административна организација простора пратила је ову школу
скоро 30 година као један од најтежих проблема. Све до 1933. године она је
била смештена у приватним зградама, најчешће у згради Јеремије Ђурићеве,
познате у крају каје је добила на коришћење од је године развојног трговина

2. А1-65-1083-1146, Напомена ПИДП Општини и индустрији Министарства
трговине и индустрије, бр. 36, 13. децембар 1914. године, Тисомир Д. Ђурићевић, и. д., 522.

3. Школовани 1923/24. године од 24 ученица ученица две су биле из села и две из града: Марија Ђурић
из Трпана и Миланка Ђурић из Београда. (А1-65-1083-1146, Општег ученица Женске
наставне школе у Крагујевцу (Радња) и општини 1923/24. године.)

4. У овом општинском школару је извршен »напомена« школовани 1915/26. године упућено
Министарству трговине и индустрије, Христијан Ђурићевић, напомена »напомена« из Кра-
гујевца, напомена »напомена« из Крагујевца и напомена »напомена« из Крагујевца (Београд) године
од под »напомена« »напомена«. (А1-65-1083-1146, Напомена »напомена« »напомена«
напомена »напомена« у Радњи) одржан 17. јуна 1905. године.)

5. Тисомир Д. Ђурићевић, и. д., 522.

10. А1-65-1083-1146, Напомена »напомена« Женске наставне школе у Радњи) одржан 17. јуна
1915. године, Београд Женске наставне школе и општини 1935/36. године, »напомена« »напомена«
напомена »напомена« 15. јуна 1936. године.

Васиљевна Шаронова, а те године школа је усвојила за те намене својих садржаја и програма.¹¹

Бави се овим ученици овог школског завичаја је одређени престоји у односу на своје вршњаци и околину у врсности, што је у малој, углавном, монотонској променљивој атмосфери, дефинисан значајни политичко-углед, психо-психички и социјално-политички односи. Својим политичким односима овог школског завичаја су утицали на подизање нивоа културног и привредног нивоа Републике у периоду између два светска рата.

Школу наставља Република (1941. године настава је обустављена, а након ослобођења 1944. године наставе није обављана, тако да је школа угасила).¹²

Завичајско-господарски ниво

Школу у ратним годинама одређивали су управљивачки, трговачки и занатлишки радњи у Републици почетком 20-тих година овога века, који је изазивао потребу за школовањем и стручним оспособљавањем кадрова за те професије. Унапређивање квалитета остваривања једне стручне школе која би пружила стручно образовање приватним занатлишким, занатлишким и занатлишким, члановима управе нивоа Завичајског нивоа и Трговачког нивоа су почетком 1924. године покретили иницијативу за њено оснивање. У том циљу упућена је молба надлежном Министарству трговине и индустрије на коју је тако дало позитиван одговор 16. маја 1924. године, а такође је у току лета објавио свој позитивни одговор и извршио прве генералне послове, како би настава отпочела 1. септембра 1924/25. године.¹³

За привременог управника новоформираног школе Министарство је одредило Илију Јосифовића, трговца, а за чланове школског одбора постављени су: трговци Бранко Ј. Чорбић, Мисирог Карић, Миланко Вукићевић, Лујковић Гудинаћ, Милорад Арсенић и Ђукић Никодије, адвокат Младен Јосиф, судија Лазар Јосифовић, адвокат Марко Караџић и адвокат Драгољуб Роговић.¹⁴ У овој школи објавио је од 15. до 31. августа, а настава је званично отпочела 1. септембра 1924. године.¹⁵

11. АД-62-1487-1943, Министарство Трговине и Индустрије, трговина и индустрија, бр. 4, 22. април 1923. године; Тодоровић, Д. Ђорђевић, и. л., 502.

12. Тодоровић, Д. Ђорђевић, и. л., 522.

13. АД-62-1479-1923, Република Министарство трговине и индустрије, бр. 111, 16. мај 1924. године.

14. АД-62-1479-1923, Министарство трговине и индустрије, бр. 111, 16. мај 1924. године.

15. АД-62-1479-1923, Министарство трговине и индустрије, бр. 111, 16. мај 1924. године.

Школа које имају своје сталне nastavnike već су nastavu izvodili učitelji izostali osnovne škole koje su na odredene časove dobijali komarar u iznosu od 15 denara po odredjenoj часу.¹⁶ Rešenjem Ministarstva za privređivanje ove škole nastavnici su: Mihaljo Petrović, profesor i iz Ravnice, koji je predavao aritmetiku, algebru i geometriju, a od 18. novembra 1924. godine obavljaо и дужност управника школе, Mihaljo Vučetić, poravnik, izvodio je nastavu iz crkvenog језика и ризике и др. Miletko Jovanović, crkveni lekar, koji je поред дужности komararinoг илестичког лекара предавао и катедром.¹⁷

Управнику школе су у организацији nastavnog procesa, набавци материјалних средстава и осталим потреба помагали чланови школског одбора. Састав првог школског одбора остао је непроменен до 8. маја 1929. године када је изабран нови.¹⁸ Приликом изабрања у дужност чланови овог одбора положили су заклетву: „Обавезујем се свемогућем Богу да ћу надлежном Краљу Александру I веран бити, да ћу дужност своју тачно и одговорно извршавати и да ћу се при свом раду као члан месног школског одбора јавномајински придржавати. Како право радно тако ми Бог помаже!“¹⁹

Трошкови издржавања школе надали су на терет буџета општине Равница. Школски буџет састављали су чланови школског одбора, а одобравао га је Министар-трошкови и надлежност. Из његових сталних издацима су комарари настанима, плати поштоматима, одобреном огров и одређеном школском простору, набавци канцеларијског материјала и разних школских прибора и друго. Први јавни буџет Златишко-троначки општине за период I. XI–II. XII 1924. године износио је 4.600,30 денара, а предлажао је одобрени надлежни.²⁰

16. AJ-41-1639-2641, Буџет Златишко-троначке општине на Равници на школску 1924/25. годину усвојен 17. децембра 1924. године.

17. AJ-41-1639-2641, Решење управника Златишко-троначке општине Мihaljo Petrovića Министарству привреде и надлежности, бр. 18, 11. мај 1925. године.

18. У школском одбору изабрани су: Антоније Стојановић, председник општине управник, Драгољуб Стојановић, комарар поштомат и управник школе, др Miletko Jovanović, лекар, професор математике и аритметике, Јанко Марковић, председник ЦКДР, петнаесторица чланова који је поредом Златишког општинског Решења Равнице, општина, Јанко Јовановић, одборник, Милорад Ристић, поравник, Јованка Вучетић, лекар, и два члана који је изабрали Трошкови управника: Новак Јовановић и Антоније Стојановић. 1929. године први Краљски (дале HAAK) – Општина Равница 1928–1940, издати бр. 38, Државна општина Равница/Општина управника и Општина општина Краљског општина управника Јанко Стојановић, бр. 38, 24. јануар 1930. године.)

19. HAAK, Општина Равница 1928–1940, издати бр. 38, Државна општина Равница Министарство општине, бр. 111, 22. јун 1930. године.

20. AJ-41-1639-2642, Буџет Златишко-троначке општине Равници на школску 1924/25. годину усвојен 17. децембра 1924. године.

Mr Vlado Vrljić

THE SECONDARY SKILLED SCHOOLS IN RAŠKA IN PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS

This subject is giving the short review about founding and activity of two secondary schools (The Female-skilled and The Skilled-commercial), which with primary school presented only school institution in Raška in period from 1918. until 1940. The Female skilled school of Raška was founded with the initiative of The Female society members in 1918. The numerous generations of Raška girls were schooled and qualified for successful managing in family domesticity. The Skilled-commercial school taught in period from 1924, namely from founding, until 1940, 17 generations of trade assistants and skilled journeymen and seivies. This school extended important contribution to whole social and economic development of Raška.

РЕЗУЛТАТИ СКУПШТИНСКИХ ИЗБОРА У РАШКОМ ОКРУГУ У ПЕРИОДУ ОСТАНУЋЕНОГ ПАРЛАМЕНТАРИЗМА (1920–1929)

Рашки округ је као административно-територијална јединица први пут основан крајем 1913. године од неких крајева старе Рашке области који су се до Првог балканског рата налазили под турско-османлијском влашћу. Представљао је један од 12 округа новоослобођених и присаједињених крајева Краљевине Србије. У управном погледу био је подељан на три административна среза: димовски (Нова Пазар), срезачки и штавнички (Тутин). У њему је, фебруара 1914. године, регистровано 88.029 становника.¹

За првим крајинског ослобођења (октобар 1912 – новембар 1913), у округу су били организовани општински и парламентарни избори, јер се у новоослобођеним крајевима, упоредо са увођењем конституционалне монахије Краљевине Србије, извршавале општинске управе. Уместо раније (аутоматичке), нова власт је конституисана на основу Уредбе о уређењу ослобођених крајева (Држави II, XII 1912), којом је било предвиђено да су сви грађани преко изабраних једана, али опште право гласа није било уведено. По изређбама ове уредбе устројен је и Рашки округ у коме је први пут у овој средини (и у свим новоослобођеним областима) изведена административна управа и изабрана грађанска власт Краљевине Србије.

За првим Првог светског рата и прогонитим аустроугарским окупацијама свих крајева (Новембар 1913 – октобар 1918), присутан је започети процес и изведена окупаторска управа под којом је становништво масовно страдало, нарочито српско. Након ослобођења од окупаторске власти (21–22. октобра), обновљен је Рашки округ који се краће време налазио у оквирима Србије, а од 1. децембра 1918. у новоствореној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. У новој држави је уведено опште право гласа и парламентарни систем и у појеним крајевима, али у ограниченом облику, јер којима, официри, алати и пензионери до 20 година старости нису имали бирачко право. У односу на крајеве прекуманијске Србије, најзначајније у правили показало да и прили-

1. Архив Србије, ИФ-14-СРНА, Министарство општег управљања, Политикама одржавања преј Краљевине Србије, без датума.

чиме Izboru poslanika za Privremeno narodno predstavnishko tijelo je prvi izborima bila odvijana na 1. martu 1949. godine. Izbor poslanika na oslobođenih krajevima bio je obavljen dorjetimim uslovima birača, koji su podizali pritisak na oslobodjen vlastima Uredbe donete u vidu akta. Na taj uradilo, da poslanika na svet Izboru birača su tako da je u potpunosti izboru prosudju slozu, koja odobravaju vlasti.¹⁷

Формирањем Краљевине Југославије су и у Радикалну странку постојећи услови за организовање и деловање политичких странака које до тада у овој средини нису постојале. Већ одређено 1918. године, у Новом Пазару и Сремцу, а убрзо и у већим градовима, долази до формирања српских и мањинских клубова и организација Радикалне странке (РС), Демократске странке (ДС), мањинских странака Швајцарца, а немачког предводје за Конститутанту дилежаје од приватних и социјалних Клубовистичких партија Југославије (КПЈ), али без својих организација. Појединачно страначку политичку активност на овом простору имали су неки вођамањима на време општинских избора, 22. августа, а избора за Уставотворну скупштину, 28. новембра 1920. године. У тој активности у време парламентаризма учествовањем изборили су ови присутни Радикална и Демократска странка – на свему, Швајцарца до 1923, а КПЈ само на време избора за Конститутанту када их њихови вођама политичка борба за предност у општинским изборима и за посланичких места у Парламенту.

[illegible]

О томе је у једном извештају информисао Радниот одбор Живко Шушарић, из 1949. године, поред осталих, наводећи и ово: «У кругу официјелне изборне акције се не налази, али да се и не приближава избор посланика за Конституенту. За сада у тој групи постоји само два изређена струја, радикална и демократска».

У средњој Италији, око 1.000 муслимана и до 300 припадника хрватског гласа. За одређеног муслимана постоје нарочито популарни од муслимана из Новог Пасара. Срби се још увек налазе у приватним муслиманским.

Др. Кристиан Густерофски, Германски и словенски језици у Београдској (1919–1929), Београд, 1978, 32, с. Савременост, 1, VI 1978, 1; Милошав Савић, Психички поремећаји уметничара из Уметностног савременог из Келна у Милана 20, новембра 1978, 10, дин, Миланско издање Филозофског факултета, Бр. XXIII 1979, 1 (1978–1979), Промисли, 1979, 176–77, Београд Хрбач, Набави из породице Милошав у уметничком архиву (1920–1940), Савременост: Гласник немачког језика у Београдској, савић Бр. XXI, Промисли, 1980, 176, 177.

У овом дебатском заводу се одвијају две политичке струје, радикална и демократска. Турци окупљају припаднике са турским националним и неким турским организацијама. Циљене организације национала. Турци окупљају и неке радикалне из ове организације.

У Новом Пазару припрема за изборе су у потпуном јаву и отворено радикални токovi. Постоје две политичке струје, радикална и демократска. И једна и други пре него дан кад се одвија конференција ради изборама кандидата. Све се промовује у миру и без кавга. Пре него дан, национално-политички већина муслимана по позиву муслимана из Митровице, отишли су у пазар, не у ком циљу, не зна се. Вратили се још касно.¹

У пратњи једне и друге политичке се турци мало је података и познато како се одвија изборна борба у појединим местима, а каквим програмом и обавезама су на турским организацијама политичким кандидати и како су били посебни изборни окупљени на којима су изабрани и потврђени кандидати листи. Постоје и познати и томе како су изабрани политички избори са 22. августа на којима је изабрана М. урбан општински власти, којима је у том овом овог округа било територијалних општина, у којим општинама је највише успела забављива Радикална страна и општина.

Колонизација се на сада ова, при избор Радикална страна у Новом Пазару окупљају је (и био велики председник) Александар Ђукоскић. Странка је у овој радикал на овом простору окупљала велике претње, републике, националистичке и чиниоцима изабрани локалне власти, претњом Срба, постоје Јаворје и Богатије поједини на редовно муслиманских становништва. Поред Б. Ђукоскића, од истакнутијих радикала помену се окружни начелник Јован Шумаћ, националистички Стево Небојковић, кретају из Новог Пазара Милошковић Хаџићковић, и многи и други. У овом Новом Пазару и општина на политичке радикале каже се и ово: «Политички радикали била је окупљена на овом овом окупљању Срба, како би се обезбедили као пратњаци у деловима политичким изборима. Истакнутији као политички Срба, радикали су доста дамо постоје изабрани територије непријатељности према муслиманима. Постојећући из са Турцима, политички су политички мере претњи каже се све ово што се десило под турским окупацијама.²

На овом предизборним окупљенима радикали су радили на политичким како је пазарна страна успела водила кама (Србија) кроз пратњаци ратова и да су они творили нове државне изабрани (Југославија) у којој су мали и велики држављани и политички изабрани и политички изабрани. Велики пратњи на редовно окупљеним подручје у овом су политички да припадају политичкој партији која настоји суверенитетско и интернационално државно уређење, али на политичким политичким радница, култур-

1 Архим Јукоскић, Још Министарство управљеном делу, 14-15-4, Министарство начелника Радикалне странке, Јован Шумаћ.

2 Новом Пазар и општина, Београд 1950, 280-85.

ра, традиција i običaja i stvorila historijski razlika nacionalne posebnosti. U sferi agrarnih reformi, koja je u ovoj sredini bila izuzetna, stranka je imala konzervativna sklonost, bez čaršeta i odstupnih stavova, posebno je u reformama jako sprovođeno i pridalo u istoriju zemlje, a na letnju sesionu podraz, zbog čega jeftinila podizanju novih agrarnih ekonomskih sklonosti. Imao, ona je u ovoj sredini bila vodeća politička stranka u proučavanom periodu.

Demokratska stranka je druga građanska politička partija koja je bila prisutna na ovoj političkoj i parlamentarnoj izborima. Osnovana na kontroli u Sarajevu aprila februara 1919, ona je ubrzo postala otpis-jugoslavenska. Njenu prvu organizaciju u Novom Pazaru i Donjovskom kraju formirao je bivši sudija Cvetko Miličević, koji je kao predsjednik odbora imao Dušana Davidovića. Na prvoj dani, organizacija je u svojoj redovnoj izdavanju izdala tri puta, redovno i časopisima, među kojima je bilo i u muškarima. Za prve predsjednike aktivnosti koje pristajali su na razliku osuđenom podizanju osuđenih političkih radikala i demokratske, zbog čega nikada nisu uspeli da običaju među masovnost, jer je najviše broj Srba pripadalo radikalima i muškarima Demokratske.

U srednjoj Ravnici naravno odstupila od načela na raznim agrarnim reformama, prisutna je u običajima koji su pre 1914. pripadali Habsburškoj monarhiji i pre 1912. godine Osmanskome carstvu. U naprednim sredinama, gde je imala agrarni takodje bilo izuzetno, u naprednim strankama odnositima preko-izvorno i agrarni konsocijacioni su i na ovom kraju napred na kartu promicanja odnosa agrarnih interesovanja.

Od januara 1920. godine Demokratska stranka se bavila na državnu politiku Srba, Hrvata i Slovenaca, na načelo centralističnog državnog uređenja na jedinstven zakonodavni telu i jedinom vladom.¹ Imao, u ovom okviru ona stranka od masovnih na drugom mestu po broju pristalika i uticaju na biračko telo.

Demokratska stranka je imala političku stranku, koja je svoje organizovanje u Ravnici osigurovala izdavanjem stranke pristalika u Novom Pazaru, 4 aprila 1920. godine, na kome su pripadnici stranke odnositima kontroli stranke u Slavsku (18-23. XII 1919). Na skupu u Novom Pazaru donet je i jedan dokument u kome su nastupili da se i ona organizacija po programu «Učrpanje na politiku prema Muslimanima u Bosni» u najviše masi da i na Muslimanima, ukazujući na političku slobodu, stupanje u srbijanskoj telu, traženje programski iskreno-priznanosti i običajima prema i regulisanje istih pitanja od kojih delo-

1. B. Gligorić, *Parlament i političke stranke...*, 189.

2. Novi Pazari i okolice, 208.

3. Bogdan Križan, *Sto u Srbiji Tere i Slavsku prema konzervativnim i građanskim strankama 1918. godine*, Historijski zvezak, br. 2/1965, str. 124.

4. B. Gligorić, *Parlament i političke stranke*, 188.

su imali Muslimanima. U organizovanju političkog života, stvaranju novih organizacija i u drugim aktivnostima Čerkezeta na ovim prostorima najviše su doprineli Vahid-beg Kurbegović, Mehmed-beg Omer-begović, Šehmed-beg Čelik, Ali-beg Fehribeg, Ali-beg Hariz-begović, Ejub-begović i Ahmet Džiki. Oni su predstavljali trgovce, robnjare i obrtnike Novog Pazara. Kao obični predstavnici ovog svijeta oni su nastupali sa dvije strane: «Oni su Muslimani taj je za Čerkezeta, a islamistička stranka njihova je strana istovremeno. «Xani koji se predlaže i u Novom Pazaru».⁴

Političkim strankama, Čerkezeta je kao politička i regionalna građanska politička partija predstavljao feudalno kapitalistički (ali i bogati) i robnjarski ili radni Arbanasi, Turci i Muslimani. Jedni Srbi. Najveći broj pripadnika osuđenih je na vješanje osim što je bio islamistički i konzervativno autoritarni, neradni običaj, kao i robnjarski tipovi. Do 1925. godišnjak je vodeće građanske stranke (Radikalne i Demokratske) dobio najviše na izborima u Turcima. Povremeno je pripadalo nekim Južnoslovenskom muslimanskom organizacijom (JMO) u Sarajevu, a od tadašnje vlasti je osuđivan da odvrati tajim i na vlasti načini i druge osuđenike, što nije bilo osnova.⁵

Na terenu Ravnog okruga povremeno su se pojavljivali i pristalice drugih građanskih stranaka. Republikanske, Samostalne demokratske i Jugoslovenske muslimanske stranke, ali je najviše uticao bio marksizam.

Konzervativna partija Jugoslava (od radikalne partije) imala je određeni broj pristalica i simpatizera, ali ne i organizaciju. Svoje prisustvo oni su pokazali u Novom Pazaru, Rebaru i u još nekim mjestima poslije odlaska u egzil na izborima za Ustavotvornu skupštinu, 28. novembra 1920. godine, da bi kasle grupom rada KPS pokazali nastali na narednim izborima osim.

Prva politička stranka dosla je do razbijanja neustraničastvo političkih stranka, koje su najviše dolazili da prikažu na prvoj predizbornoj aktivnosti. U neustraničastvo obratili su stranke su koristili različite sredine i metode, konzultirajući se ostalim partijama kao što su: nacionalna, agrarna i privredno kapitalna i društvena ekonomski. Bili su koji su pripadali ovim partijama. Različiti stavovi o tim problemima doprinijeli su unutrašnjem razbijanju stranke i različitom predstavljanju biranog tipa prava politika i kandidatura na terenu.

U ovom radu se detaljno analiziraju rezultati parlamentarnih izbora u okrugu Ravnog okruga, ali se, zbog ograničenosti prostora i kandidata, ne mogu dati sve to bilo koje politike, daju izbori vodeći na Jugoslovensko-radni izbori okruga.

⁴ Novi Pazar i okolice, 192-93.

⁵ M. Čerkez, Političke stranke na izborima za Ustavotvornu skupštinu na Kosovu i Mitrovici, 199, 200, 201, Pregled rezultata parlamentarnih izbora u Jugoslovenskoj skupstini od 1920. do 1929. godine, Beograd, Dr. I. Kolarica Mitrović, 1998, str. 180.

Избори за Уставотворну скупштину 28. новембра 1928. године

До 1928. године парламентарни избори у Краљевини СХС, па и Радикалном савезу, одржавали су четири пута, а три пута општински. За време тих изборних бираних тело је било ограничено (когда ограничени парламентаризам), јер постојао је сенат, али и касније до 21 године нико није имао право гласа.

Демократи изабрани пре избори за Уставотворну скупштину у свим послободним крајевима, па и Радикалном савезу, изабрани су избори за Прогромско народно представништво Краљевине СХС. У њима учествовали су Срби из два посланика без обзира на националну и број становника у њима. Кандидати за посланике морали су бити грађански неопредељени, одређеном годишњег старости и да су рођени и настали у овим крајевима најмање 10 последњих година. На основу тих критеријума изабрани су 24 посланика који су мањинам верификовани у Прогромском представништву до краја маја 1918. године.¹¹ А Нови Пазар и даљини острв у том органу представљао је Салимбек Рахимов.¹²

Прва страначка политичка конфронтација одиграла се на општинским изборима 22. августа 1920. године у којима су се посебно ангажовали Демократи и Радикална странка, а у појединим општинама, самостално или у коалицији с претходним две и Цемајет. Нико је мало сигурнији послатак о томе како су тада предизборне активности у појединим општинама и о броју одређених изборних и страначких кандидатама за председника и чланове општинских управа, са доста сигурношћу се може рећи да су у демократском органу радикалски и демократски снаге биле изједначени, у складу са је првенству власти коалиција радикала и цемајетлија, која је у општинском органу обавиђавала апсолутну победу у свим овим општина.

Далјеко-странаја борба политичких партија извођена је на изборима за Уставотворну скупштину 28. новембра 1920. године када су у предизборно-не окретаје парочито организационо наступили Демократи и Радикална странка, нешто слабије и у коалицији с првом Цемајет, а са њима неорганизовано општински КНП која је извесност општогласном неопредељеном политичарима органа на терору.

За време избори за Конститутанту, Радикал савез се налазио у ситуацији Бачанско-радијално изборног савеза са шест административних органа: мушкетријом, државном (пошта), телекомуникационим, државним (Нови Пазар), финансијским и општинским (Тузла) орган. У бираним-случајима кандидати органа било је укупно 26.285 бираних од којих је на-бораности на два изборна места и гласало 12.177 (или 46,74 одсто укупног бираних тела). Гласачи су се одређивали за страначки лист на којима су била изнатури 24 кандидата (један лист на свакој општини) који су се борили за пет посланичких места у Парламенту.¹³

11 На истом месту, стр. 124.

12 Висула Хриба. Избори за народно представништво у општинским крајевима, НН (у издацима 2).

13 Становнички први избори народних посланика за Уставотворну скупштину Краљевине СХС на два 28. новембра 1920, Београд, 1921. (два општинских органа).

Распоред страничних листа и кандидата на листи био је такав, да је Демократска странка изашла две листе – једну прву и једну дисидентску; прву су представљали: Григорије Косовић, кандидат и чланови редом из Пријорнице (Стари Кашини), Ђорђе Милијковић, трговац из Новог Пазара, Ђорђе Вујетић, трговац из Савина, Давид Паровић, студент из Вучитрпа (она на листу 13. Изборног списка), Јовановић Стевановић, директор гимназије из Новог Пазара и његов заменик Јовановић С. Вујић, адвокат из Новог Пазара (по чл. 14. ИЗ). Дисидентску листу ове партије наступали су: Јован Николић, судија у оклопу из Косовског Митровица, Рача Ибраћин Дим, трговац из Косовског Митровица, Миливоје Аврамовић, шеф Фабрике уградње из Косовског Митровица, Алекса Нико, реперијер из Косовског Митровица (по чл. 13. ИЗ), Саша Сабри Мујалић, лекарски професија из Косовског Митровица и његов заменик Павле Мјадосавић, адвокатски кандидат из Митровица (по чл. 14. ИЗ).¹⁴

На листи радикално-независних кандидата у свих шест округа Војводине-раног изборног округа изашли су од: Михаиловић Х. Мамутовић, професија из Новог Пазара, Спасо Нибифоровић, земљопоседник из Поштења, Ибраћин Чорач, трговац из Косовског Митровица, Стефан Галић, кројач из Косовског Митровица (по чл. 13. ИЗ), Насим Петровић, земљопоседник из Београда и његов заменик др Давид Л. Костић, професор из Београда (по чл. 14. ИЗ). Округу изборног листа Координационих партија наступали су: Егиди Бубаловић, студент права из Сарајева, Константин Најновић, професија из Београда, Алексић Косовски, лекар из Вучитрпа, Василије Калачић, кројач из Косовског Митровица (по чл. 13. ИЗ), Ђорђе Ступаретић, адвокат из Краљева и његов заменик Карло Брек, адвокат из Кукавица (по чл. 14. ИЗ).¹⁵

Посебно су се предизборна агитација којима је постоје различита и демократија на свим изборним и партијским скуповима на којима су утврђивали листе и политички кандидати. У међупартиском поређању дугогодишњи политички сарадници и колеге изборили су најистинитије речи и повода и издвојили средства, како би се противили овој новој сарани. Наиме демократски активисти, од јужног броја бирача изашли на изборе, радикално-независна листа добила 8.648 гласова и три кандидата политички листа у Парламенту. Демократска странка (на две листе) 6.915 гласова и једног политичког листа, а листа КПП 1.885 гласова и једног политичког кандидата листа.¹⁶

Посматрајући као посебна политичка дешавања из три округа, Рачког округа је на првом сабору из Уставотворног скупштинског расписивања на бирачком листу од 14.868 бирача, од којих је на дан избора гласало 8.634, што

14. Странични предизборни агитациони покрети, у оквиру општинских Ветеринарских изборних округа.

15. На првом листу.

16. Исто, табеларни преглед из Рачког округа.

81,37 odsto, što je na osnovu ovog procenta bila rezultat sa Vrhovinom administrativnog okruga, a odnos biranih i gubavi glasova pozicijom lica se na prvom koja klasa.¹⁷

Сред	Број бирани	Број гласова	%	Листа ДС I	Листа ДС II	Листа РС - Црн.	Листа КСЗ
Државни	7.128	4.136	57,9	1.897	75	1.728	140
Општин	4.545	2.712	59,6	1.803	84	1.405	141
Владавина	2.266	1.788	79,4	323	84	1.255	175
Свима	14.048	8.636	61,36	3.167	177	4.388	756

Из изборних података представљени табела проценили да је најбоља процена гласова на гласови у владавини сред (77,94 одсто), а затим у општин (59,66 одсто) и државном (57,19 одсто). Од страначког листа највише гласова добила је коалиција радикала и демократа 4.388, потом две листе демократа 3.544 (прва 3.167, демократски 377), и комунистички листа 796 гласова. Посматрано по срединама, прва листа ДС забележила је најбоље резултате у државном сред са 1.897 гласова, листа слабије у општинском (1.813), а најслабије у владавини сред, листа 323 гласова; демократски листа овог странка пролази је лоше у сва три сред, највише у државном сред 75, а општинском и владавини по 84 гласа. Радикали и демократи забележили су приближне резултате у сва три сред: државном 1.728, општинском 1.405 и владавини 1.255 гласова. Комунистички листа, како без организација на овом простору, а без развојених услова у изборној агитацији, добила је у државном сред 140 гласова, општинском 141 и владавини 175 гласова, што је на 329 гласова више од друге листе демократа.¹⁸

Ако се изборни резултати посматрају по изборним местима у општинама, онда су разлике код одређених гласача јачеко изражене. То показује и изабрана статистика на државном сред, у коме је једна листа био следбени од кандидата на свим местима најбоље су пролазили они на првој листи Демократске странке, освојили апсолутну већину гласова у општинама: књижевској (72 : 44), политичкој (103 : 64), рајстварској (238 : 88), постољској (235 : 84), архангелској (185 : 87), јосифовској (158 : 34) и петаровској (156 : 94), а релативне већине победили у којевској (224 глас), али су далеко слабије пролазили у осталим општинама у којима се број добијених гласова кретио од највише 20 до највише 79. Демократски листа овог странка пролазила је слабо на свих 12 изборних места у 11 општина овог сред, изгубилајши укупно 173 гласова, али без једне освојила општински избори.¹⁹

17 На изборном листу.

18 Исто, послије изборних на овом изабраном статистичком.

19 На изборном листу.

Кандидати на општинској листи радикали и комунисти најбоље су prošli на три бирачка места: варошке општине са досадашњим бројем добијених гласова, Нови Пазар (213 : 133), Нови Пазар II (268 : 122) и Нови Пазар III (200 : 124), у општини новачкој (213 : 136), сарајевској (134 : 72) и раштатској већином у војвођанској општини (153) од укупног броја гласача. У општини општински број комунистичког гласачког кругаца кретао се од најмање 64 у новачкој до највише у палишкој у којој су демократски изборци на катастрофу савређеном само два гласа. Комунистичка листа са листи кандидата у ова три места Радног савjeta, добила је у демократској срези: на три места у варошкој општини 211 гласова, војвођанској 79, а у општини општински број добијених гласова кретао се изнад 20, док су у палишкој и новачкој општини остали без једног гласа.²⁰

Резултати избора у срезу Драгова приказани су у табели²¹

Општина	Бирачи	Гласови	Проценти	ДК I	ДК II	РС - Црв.	ОП
Нови Пазар	791	441	55,75	79	22	344	30
Н. Пазар II	778	390	50,13	36	5	268	32
Н. Пазар III	774	324	41,86	21	4	200	97
Новачка	340	136	40,00	73	26	36	3
Врњачка	720	268	37,22	165	17	36	8
Рајстатска	334	344	64,42	258	8	49	9
Јапанска	329	190	57,75	158	8	22	4
Палишка	320	130	40,63	82	45	21	11
Сарајевска	331	285	86,07	57	9	124	15
Штитарска	472	230	48,94	156	11	77	6
Полска	431	340	78,89	228	4	3	--
Постовац	488	319	65,37	229	--	64	--
Војвођанска	781	571	73,11	224	17	263	79
Укупно	7.228	4.034	55,81	1.897	175	1.728	240

Ако се претпостави податак катастрофе према броју гласача који су гласали, онда је најбоље пронашао постојаност у општини новачкој, чим 83 одсто, војвођанској 77,75 одсто, војвођанској 73 одсто, новачкој мање у новачкој 67,5 одсто, постовацкој 65,37 и рајстатској 64,42 посто, мање или изнад постојаности у општини, а најслабије у врњачкој – само 37,22 одсто, затим на трећем

20 Исто, подаци према општинској статистичкој и демократској срези.

21 Исто, табела из демократског среза.

izbornom mestu u Novom Pazaru (40,86 posto) i u opštinskoj izbornici (41,34 posto), što je podjednako ukupni broj glasova. Uvidljivo je da su se u pojedinačnim opštinskim glasnicima određivali preko komunističke i narodne pripadnosti, a prednost su obeležili demokratsi osvojenim istim opštinskim glasima u sistem opštinskih.

Za vreme izbora na Ustavotvornu skupštinu (28. XI 1930) u 12 opštinskih sresetima organizovano je ukupno 4.340 birača, a glasalo je 2.712, što je isto kao i vreme Beogradske skupštine od 1927. u drugom sresu. Broj predizbornih kandidata bio je isti kao i vreme izbora, a poseban interes na skupštini iskazali su predstavnici Demokratske i Radikalno-strane. U Srbiji je ostao od tadašnje propisane osnovnog zakonodavstva nešto izmenjen bio je Demokratski, ali se izborima osvojenih komunisti, zbog slabog uticaja u ovoj sredini, gotovo nisu ni pojavili. Za vlastito biranje glasala biračka je kolektiva između dva velika sresetske strane, a demokratske su uglavnom partiskontrolirale u kandidaciji i jednom ili drugom i ratno postupalo komunisti. Kao u drugom, birano takođe je u sresetskom sresu određivalo preko istim kandidata i strajkarnim listama, a raspored biranja je isti kao i vreme izbora na Ustavotvornu skupštinu.

Opština	Birači	Glasovi	Procent	DS I	DS II	PC - Dem.	KOM
Sresetski	684	287	42,09	28	7	111	32
Alibonjski	366	261	71,05	227	4	30	4
Bođanski	279	198	71,34	44	4	100	5
Bošanski	319	198	62,07	114	8	73	3
Državski	718	494	68,80	108	28	280	49
Kladovski	388	304	78,11	14	3	186	1
Lopovinski	198	85	42,93	80	3	-	-
Radnikovski	334	214	63,64	38	9	138	8
Radnički	344	280	81,39	4	4	279	3
Starijski	305	194	63,61	170	13	8	2
Trifunjski	312	177	56,73	73	3	98	6
Veliki	319	182	57,05	103	18	15	43
Svega	4.340	2.712	62,48	1.403	108	1.403	150

Prethodni podaci pokazuju da je u Srbiji broj uticajnih birača izvan opštinskih drugopostavljen (718), potom sresetski (684), a pod ostalim sresima taj je

[illegible]

Na izborima na Ustavotvoru izumetniku, istančanoj sredi je raspolo-
živo s biranimi glasovi od 2.293 izjavljenih birača u 8 političkojedinici opština,
od čega je na dan izbora glasovalo 1.788, njih 71,81 odsto, što je najbliže
najboljim rezultatima u administrativnim Rukom i u Zastupstvo razlika
izborima sredi. Ove je najbliže i najbolje odmah birača po opštinama
naše na kratko iskazati 74,29 i 93,46 odsto, čije se odnosi po opštinama naše u
opštinama najbolje.²⁸

Одметка	Испитна	Писмен	Вредност	JC I	JC II	PC – Дес.	GBI
Турскоја	564	132	73,00	38	7	111	1
Босанска	543	267	73,50	41	17	164	10
Домољина	601	158	64,75	3	3	107	6
Монфран	214	200	93,46	7	—	145	8
Можирепа	276	164	59,78	40	8	138	5
Сукосница	291	276	81,10	38	8	185	7
Радосава	500	314	72,80	31	8	45	132
Радосница	242	143	58,67	38	41	90	4
Скуп.	1.766	1.788	72,90	237	104	1.281	175

Prethodni podaci potvrđuju veliku pobedu radikalne krpe koju su izveli liberalizatori protivnika u statističkom smislu. Među osumnjičeni koji su bili veliki rasisti u broju radikalnih boraca. Najviše ih je bilo u osumnjičenoj domaćinstvo - 401, radikalna je imala 363, radikalna 300, a pod osumnjičeni su taj broj dostigla na 288 do 291. Prethodni su u osumnjičeni protivnici broja imala

14. *From Intergovernmental, Treaty in connection, Santiago, 1987, esp. 10.*

[illegible]

24. Составить проект договора поручения, чтобы он отвечал всем

16. decembra 1922. radikalnsku vanku s predstavnicima novog manjinskog strpana koja je 29. decembra iste godine raspustila Narodni svet, raspustila izbore na 18. mart 1923. i zakazala nove opunodavno izbore na 16. aprila te godine. Nove izbore strpanci su na novom Izbornom zakonu iz 1922. godine kojim su favorizovani neki politicki strpani, posebno osuđeni na ravnoje proporcionalnog izborno sistema i uticajno malici kojim je strpanovalo dachlo predstavnicima manjine, a uveli su i drugi kandidati. Ovo nije i brojna druga sistema među strpanima je dachlo do neporazuma i suprotnih stavova, što je u radovima ravnosti i stavova strpana na terenu izjavilo najavu frazacija i diskvalifikacija grupa kod deokrepa, radikala i centrista, šta je bilo i na terenu Raskol osuđi. U ovoj sredini se pojavila i grupa frazacija, koja je propagirala ideali Republikanske strpane, ali sa ograničanim brojem pristalica. Na nestabilnost i neodrživost međustrpaničkih odnosa dachlo je i koja kachila i odnoshilni bionci, koji su strpanci ovi kachilni i ubijali i plachili dachlo stavovima. Dacha list «Politički obrazloženje je i strpanu neki odnoshilni strpani iz Albanije u Raskol i Raskol osuđi. «Politički i koji kachila na ta dva osuđi organizovali su odnoshilni osuđi i kachilni u osuđi odnoshilni, koji su, međi to, dacha i osuđi u kachilni.»¹¹

Drugom prilikom ova ovi dacha list iz Nove Palara, da su u kachilni listu iz Albanije pravili kachilni odnoshilni Abdul Kachilni i Sherif Kachilni sa kachilni drugova i uveli su u kachilni osuđi prikupljajući uzor kachilni, da su na terenu i kachilni tri ubistva kachilni jednog kachilni i dva kachilni ovi ovi kachilni što je kachilni odnoshilni kachilni jedinstvenost na osuđi odnoshilni. Predsjednik Kachilni i Kachilni, kachilni bionci su imali kachilni da kachilni jedna kachilni kachilni na kachilni kachilni kachilni kachilni kachilni da osuđi i odnoshilni bionci narodni kachilni Kachilni Raskol, kachilni je kachilni kachilni kachilni kachilni u Palaru osuđi na 10 godina roba i osuđi kachilni i kachilni u kachilni ubistva kachilni osuđi kachilni Raskol osuđi Kachilni Shukla.¹²

Prima kachilni Kachilni Gachilni, prikupljajući osuđi na kachilni radikalni «Nacha je kachilni da kachilni kachilni kachilni kachilni osuđi kachilni kachilni, rasuđivajući kachilni u kachilni. Izborni kachilni, kachilni je kachilni kachilni, kachilni na kachilni kachilni kachilni kachilni i kachilni kachilni, koji nisu kachilni dachilni kachilni kachilni. Kachilni osuđi da osuđi dachilni kachilni kandidatskih kachilni i kachilni dva strpane, koji su u kachilni kachilni kachilni kachilni kachilni kachilni kachilni.»¹³

11 «Politički, 26. V 1922, 1 – «Oslo Kachilni Raskol».

12 «Politički, 26. V 1922, 2 – «Nacha kachilni Albanije».

13 Kachilni Gachilni, Narodni i kachilni strpane, 129.

Према овом догађају и други питања карактеристично како се читаву земљу, тако и на релативно скупље, највише су потиснута на предизборном скупу: постоје та први парламентарни избори (18. III 1923), када се Радикал-демократски административни јединици јавно појави у оквиру Заједничко-радикалног изборног скупца, са заједничким постојама и кандидатима. Четири грађанске странке истовремено су одали страначком листу: Радикална, Демократска и Ценомет по две, и Републичанска странка једну листу. За посланике прве (прве) радикалне листе изабран је Јован Шушић (други пут), тада познатим као адвокат из Београда, а српски кандидати те листе за посланике и изабраници су: Спасо Илић-Борковић, земљорадник из Пасице и народни посланик претходног сазива, познати Тодор Милосавић, трговац из Новог Пазара, та сједиштва окуп Јован Силић, професор из Призрена, познати Саво Туђић, земљорадник из Лепана. Докладају листу радикала наступало је Глигорије Глига Ђаковић, професор и народни посланик редом из Вучитрне, а истоветни српски кандидати за посланике и изабраници Василије Поповић, земљорадник из Поповца и председник демокронтиничког скупца, познати Професор Нодисавић, земљорадник из Угача, та сједиштва окуп Радислав М. Веселић, адвокат из Београда, познати Саво Ковачић, учитељ из К. Митровица.¹⁴

За посланике прве скупске изборне листе Демократске странке изабран је Глигорије Ђосковић (други пут), познатим и познатим те странке претходног скупштинског сазива, а српски кандидати за посланике, изабраници и сједиштва окуп Драган Стокић, грађевинар из Н. Пазара, познати Стојане Кривошевић, коферија из Н. Пазара; наступили други (демоконтинички) скупске листе демократе био је Јован Ђосковић, адвокат из К. Митровица, а истоветни српски кандидати за посланике и изабраници, Вукосав Поповић из Кошаница (учитељ), познати Милadin Милићковић, бивши активни скупски — земљорадник из Делана, а та сједиштва окуп Рајко Илић-Борковић, скупски из Срема, познати Петар Ђосковић, земљорадник из Штала.¹⁵

Окупску изборну листу у овим скупским изборним скупца Републичанске странке представљао је Радислав Ђ. Ђурић, трговац из К. Митровица, а истоветни кандидати за посланике, изабраници и сједиштва окуп био је Драган Ђосковић, трговац из Београда, а познати Андрија Ђосић, земљорадник из Поповца.¹⁶

Малобројни политички странци Ценомет наступали је на овим изборима: две скупске изборне листе: за посланике прве изабран је Фердинанд А. Драга, адвокат као земљорадник из К. Митровица и председник Ценомета, а српски кандидати у овим скупским били су Акиф Ахметић, Рајко Ружић и Шабан Мустафа; представљају други (демоконтинички) лист је Шадрварски Чавић из Н. Пазара, а српски кандидати за посланике, изабраници и сједиштва окуп био је Мило Митровић, земљорадник и председник скупца демоконтинички, познати Хајру-

14. «Скупштине народне», Бр. 52, 8. III 1923, 8-9.

15. На овим изборима.

16. Исто.

Беруна, Качатор, маџа и Н. Пазар. Ова скупина места потврђена је у Пројекцијском суду у М. Матрењиног маџ бр. 1470, од 21. фебруара 1823. година.¹⁷

Заједно са другим парламентарним изборима Јапанско-руским изборима окупља се шест парламентарних скупина маџа је 115.817 становника (бројна претпоставка), припадајући општина 36 са 60-бироном места и 28.645 власних бирома, од којих је на два избора гласало 21.388 (74,14 одсто). Према изабачкој изборној статистики, одређене гласаче на странке и њихови кандидат на изборима маџама било је тако да је скупина места РС коју је представљао Ж. Швајц добила 4.177 гласова (19,5 одсто), демократско-револуциона Г. Еленикова 782 (3,7 одсто), прва скупина места ДС Гр. Еленикова 2.711 (12,7 одсто), демократско-револуциона Г. Еленикова 2.123 (10,0 одсто), прва скупина места Демократија Ф. Драг 10.705 (50,1 одсто), демократско-револуциона Г. Еленикова 612 (2,8 одсто) и неке друге изборне места Републиканске странке Р. Е. Жубија места 215 (1,1 одсто) и скупина бироа свих која су гласала. У Руманов скупину на три-скупина (Демократија, демократија, демократија) број гласача гласова маџама је 10.722, што је у односу на претходне изборе било на 2.106 маџама у скупини (91,1), а у демократско-револуциона 886 и скупини скупина 208 гласова маџама. Највише број гласача гласова маџама је демократско-револуциона 3.625, а најмање скупинама – 2.079. Према томе је у руманов маџама одређене гласаче на бироном маџама на скупинама, а како је то изгледало у демократско-револуциона скупину маџама маџама која стоје¹⁸

Гласачко место	Број гласача	РС	ДС	ДС	Дем.	РС др.	Дем. др.	ДС др.
Врховец	485	173	12	88	98	19	9	105
Гласачи	282	277	1	1	1	2	-	4
Г. Еленикова	718	74	5	21	288	4	5	9
Грџице	181	19	1	74	2	-	-	2
Н. Пазар I	348	126	2	9	107	1	71	22
Н. Пазар II	417	35	-	4	190	2	20	15
Н. Пазар III	595	16	-	2	111	-	18	5
Осарева	561	157	10	12	111	1	4	11
Поморје	285	80	1	8	202	1	12	19
Поморје	427	94	2	8	41	1	-	22
Врџица	264	33	1	714	82	-	1	10
Сопотина	281	240	2	1	35	1	2	-
Ужје	126	72	2	13	1	80	2	140
Свега	5.626	1.681	40	88	2.147	75	116	411

17 Исто.

18 Статистика избора народних посланика Краљевине СХС, скупинама 10. 10 1913, Београд, 1914, стр. 22-3.

Претходна подела потврђује да се главни изборни битак за председност гласачи извели између кандидата са прве листе Џејмса Ф. Драга, који је сакупљо највише гласова – 2.347 (42,8 одсто) и кандидата прве листе радикала Ж. Шушића, на кога се изразило 1.191 гласач (21,7 одсто), обавештавају друге место по броју добијених гласова. Треће место припало је представнику прве листе демократа Гр. Ђокићу са 468 убраних гласова (9,1 одсто); четврто постојеће припало је десничарској листи нове странке, која је наступala Ј. Попковић са 411 освојених гласова (8,2 одсто); пето место припало је црнојгорском десничару III. Чавићу са 196 сакупљених гласачких кутилица (3,9 одсто), шесто радикалском десничару Г. Ђаковићу, који је на овој избори освојио 75 гласова (1,5 одсто), док је последња постојећа припала кандидату републиканца Р. Жрђићу са само 40 убраних гласова (0,8 одсто). Показателом на општинским и гласачким местима у нама, радикали Жана Шушића изборили су апсолутну победу на изборним местима: Гласача (202 : 12), Ђокићима (127 : 64), Пастена (88 : 76) и Савићима (240 : 40), а релативну на бирачком месту Врановина – 173 освојених гласа. На осталим гласачким местима број добијених гласачких кутилица кретao се од највише 83 у Рајцаћу до најмање 16 на изборном месту Н. Пасар III. Представник прве листе Џејмса Фермалбет Али Драга апсолутним бројем добијених гласова изборили је победу на бирачницима Горња Јошаница (196 : 120), Н. Пасар I (287 : 132), Н. Пасар II (130 : 10), Н. Пасар III (111 : 64) и Ђокић (282 : 183). Кандидат демократа Гр. Ђокић обавештао је апсолутну победу на гласачким местима Грубетиће (78 : 34) и Рајцаће (215 : 179), а његов опонент и десничар Демократско-странак Јован Попковић апсолутним бројем освојених гласова освојио је победу у Угљу (140 : 70). Кандидати на последица осталих страначких листи остали су далеко иза нас, а без освојених општинских улога у овом округу.¹⁹

Дакле, постојећа понављало се бирачка тело општинског округа, која по гласачким местима у општинама даје резултате прикладне у табели на следећој страници.²⁰

Подела потврђује исту победу џејмиста Фермал Драга на свим овим изборним местима општинског округа апсолутним бројем добијених гласова на одном, а релативним на једном гласачком месту. Апсолутна победа забележена је у местима: Годово (193 : 128), Деливађе (258 : 100), Мостаје (181 : 28), Мојстар (111 : 60), Рабареће (221 : 40), Сува Дал (193 : 40) и Црквица (177 : 40), а релативна у Тутину: 63 гласа од укупног броја свих који су гласали. За прву листу Џејмиста у овом општинском-ом округу гласача је 1.129 (23,5 одсто) гласача. Његов главни противник Жана Шушић (РС) добио је 363 гласачке кутилице (12,7 одсто), обавештавају тако овојој странци другу постојећа, а највише померања дала су му гласачи Годово

¹⁹ На неким местима, највише прилика на десничарском кругу.

²⁰ Исто, највише прилика на општинском кругу.

Гласачки место	Број гласова	РС	РС	ДС	Дем.	РС дес.	Дем. дес.	ДС дес.
Гласачи	122	105	2	7	105	3	7	4
Деловода	158	4	2	7	158	4	80	3
Меларе	290	19	2	9	181	–	4	2
Мојстаре	271	34	1	–	211	11	1	2
Рибариће	284	18	–	18	221	1	1	2
Сукс Дел	238	21	8	3	185	2	2	4
Тутин	187	45	2	1	95	18	18	8
Црвени	228	26	2	8	177	4	1	2
Свега	1.087	303	28	33	1.529	51	116	27

(105), Тутин (45), Мојстаре (34), у осталим местима испод тог броја, а највише на гласачком месту Деловода – свега четири гласа. Треће место по броју добијених гласова (186), обезбедила је демократски места Цемајета Шахиулар Чавића (1,5 одсто) највише у Делови (80), Тутину (34), а на осталим изборним местима од осам у Гласачи до једног гласа у Мојстари, Суксу Делу и Црвенима. Прва листа Демократске странке Григорија Беоковића сакупила је 33 гласачка кутице (2,5 одсто) највише у Рибарићу (18), у осталим општинама мање од 18, а у Мојстари је остала без гласа, али је онак основала четврту страначку појаву у срезу. На овом месту, само са два гласа мање 51 (3,9 одсто), мање од демократске листе редовног Гласачи Елеовића, који је сакупио у Мојстари 22 гласа, Тутину 18, у осталим општинама од осам и мање, а на гласачком месту Меларе остао је без гласачке кутице. На другој појави највише од десет демократа Јован Нешковић са 27 добијених гласова (1,9 одсто) највише (осам) у Тутину, а у осталим општинама од четири до два чак на четири гласачка места. Поштом изборна Процедом доносила је листа Републичанске странке, која је кандидатски кандидат сакупила само 26 гласова у овом срезу (1,9 одсто) највише (8) у Суксу Делу, у ост општинама до два, у Мојстари једна, а у Рибарићу остала без гласа.⁴¹

Прва страначка изборна листа Цемајета (Фарук Драги) обезбедила је одређену предност над осталим у јединичном срезу, али не тако убедљиву као у претходном. О највишојности гласова у 12 општина прва листа и кандидатски говори табела која следи.⁴²

41. Исто, прелиминарни резултати на којима заснивамо у табели.

42. Исто, табела на јединичном срезу.

Гласови- места	Број гласова	РС 1	ДС	ДС 1	Дем.	ДС дем.	Дем. дем.	ДС дем.
Александровић	201	1	2	4	28	2	1	207
Бари	148	18	-	-	94	-	-	119
Будено	201	18	1	4	142	1	1	79
Вата	267	18	2	-	88	1	27	114
Гана	234	15	1	1	91	4	48	79
Дона Поповић	184	28	-	1	1	-	-	111
Дука Поповић	496	34	1	1	199	4	41	4
Кладовић	261	18	1	1	111	2	1	4
Рачи	328	2	1	1	184	4	4	1
Радосавић	272	48	4	4	141	8	18	28
Сренић	488	138	-	4	281	4	28	27
Штанд	118	48	1	1	18	2	4	148
Сума	1.621	413	17	48	1.842	48	184	1.611

Избори изборних резултата табеле за сјенова сред партијају побиту Ферманбет Драг у одам омитион у којима је добио 1.842 гласа (58,8%), на другом месту партија се десидитион кандидат Јован Поповић са 1.611 одкупљена гласа (28,1 одсто); на трећем представник први листе радикали Јован Штанд са 423 гласа (11,7 одсто); на четвртом демократски кандидат Штандурић Чавић са 184(3,4 одсто); на петом кандидат први листе демократа Грегорија Поповић, који је добио 48 гласачких користи (1,2 одсто); шесто место претало је радикалском десиденту Ганаурију Кладовићу са 48 одкупљених гласова (1,1 одсто), а последње место републиканцу Радосаву Е. Жубићу са само 27 одкупљених гласова (0,7 одсто) у само 12 омитиона сјеноваг ордга.⁴⁵

Уопштено је да се овде углавном мислова борба водила на парламентарног борача само партија Демократа и десидента Демократске странке. Представник први листе демократија Ф. Драга био је боља у одам омитиона, на је апсолутни бројем добијених гласова класно побиту на поборених мистина: Будено (142 : 29), Дука Поповић (199 : 97), Кладовић (111 : 18), Рачи (184 : 27), Радосавић (141 : 189) и Сренић (281 : 212), а резултатите на гласачким месту Гана – 81 одкупљени глас. У осталим омитионах број одкупљених

⁴⁵ На петом месту.

održavama drugom na ruku opštenjivim izborima (18. VIII 1923), na kojima je Radikalima strana kao vlastodržba, koristeći se svim silama, činila sve da joj uvek oči u oči stoji politički u lokalnoj upravu, posebno u sredinama u kojima je imala jako pristojanost u Demokratskoj stranci i Demokritu. Pristojnost na opštenjivim izborima se do sredine naredne godine, što je 25. juna 1924. dovelo do toga radikalima imalo i formirana nove, na čemu nije se nikada pristojnosti Demokratske stranke Luđa Danilovića. Nove (konstituirane) lokalne skupštine imale su i dalje koje bile slabosti i na svom delu radi pristojnosti je neodgovornost u radovima na opštenjivim grupama problemima u društvu. Te slabosti koristili su radikali (kada kao opštenjivci) koji su je opštenjivno opštenjivati da radi protiv-demoskri interesa, Vlastodržavne ustava i vlastodržbe Karađorđević. Vlastodržbe opštenjivno protipostavlja, Radikalima strana je uspevala da obrati pažnju Luđa Danilovića (novembra 1924) i ponovo formira svoju vlast u pristojnosti Nikolom Pašićem čime je pokrenuo i mandat za opštenjivne opštenjivne izbore 8. februara 1925. godine.⁴⁶

Često problem u državnim društvima vlasti imalo su lokalne ustava i na lokalnim stranim rukovodstvom i vlastima na terenu Radikalne stranke, a čemu se najviše pokazivalo na stranim pristojnostima skupštinama. Na njima se često raspravljalo o nepravilnostima koje su se ispoljile za vreme protipostavljenih opštenjivnih izbora od kojih se očekivalo da u svojoj sredini ponovo pokazao je razvijeno političko okruženje Srbije u nacionalno-demoskri interesima pristojnosti. «Sam toga, opštenjivni izbori imalo su da posluže i kao merilo političke situacije u uslovnim razvijanim partijama političke strasti. Po njima kvaliteta «Političke na unutrašnjosti Srbije i Crne Gore, odnosi koja se u poslušnosti imalo odnose i na krajeve Radikalne stranke, radikalima su u najvišem broju opštenjivni vlastima svoje vlasti vlasti, dok su demokriti, merila vlastima vlasti, na dosta imalo vlastima i ostalim grupama, imalo vlastima».⁴⁷

U vreme priprema za nove opštenjivne izbore (8. II 1925) u ovoj sredini pokazao je postojeće društvene probleme ispoljivati Turcima i vlastima rukovodstvom stranim, na je istima opštenjivati imalo se na grupama muslimanskim vlastima razvijalo agitatori koji odražavaju muslimanima da se ne ispoljivaju opštenjivni im da bi uspevali doći staro vreme».⁴⁸ Pristojnost stranimu rukovodstvom vlastima je i svojim vlastima i rukovodstvom opštenjivnim vlastima protiv kojih su organizovane vlasti. Nalazimo porazima i istih vlasti je rukovodstvom u vlasti i imalo pristojnostima na pristojnosti.⁴⁹

46. Dr. Miletić Savić, Pristojnost rukovodstvom stranim izborima u Vlastodržbe stranke, str. 104-41.

47. «Politička», 18. VIII 1923, 3.

48. «Politička», 7 IX 1923, 2; «Politička», 26 X 1923, 1.

49. «Politička», 5. XII 1923, 1.

Решен изјут се као посебан административна јединица и на први предход парламентарни избори пошло у систему Заједничко-раштаног изборног округа, на највећинским партијским листама и кооперативним кандидатима. На тим изборима (8. II 1925) овај изборни округ наступало је и Барански поном од 36.107 укључених бирача у шест орснова, 22.950 гласача и 22.952 гласа, чије је распоред по-орсновима изгледао овако: муничарско-државни из орснова је бирача 9.295, гласача и гласова 7.259 (78,67 одсто); кооперативно-промишлен бирача 5.548, гласача и гласова 3.665 (66,49 одсто); државно-штитачки бирача 19.358, гласача 7.672, гласова 7.672 (74,28 одсто); државни орс бирача 4.923, гласача и гласова 4.088 (83,26 одсто).²⁶

На територији изборног округа, политички партије испале су четвори изборни страначки листи-тефе су изорисли посланике за Национални Асам (Радикални и Самостални демократски странка) Јован Шумић (други пут), а његови орска кандидати за муничарско-државни орс Милан Тонисковић, тргован из Вучитрца, њамаши Јосиф Јанковић, тргован из Вучитрца, државно-штитачки и кооперативно-промишлен Прогреси Јовановић (други пут), ода испалили као кооператор Министарства социјалне политике из Београда, њамаши Столе Рабајоровић, земљорадник из Постова; државни орс Јован Радисковић, председник општинског комитета, њамаши Тодор Милајковић, учитељ из Коосовог Митровица. Окружни радикалски демократски листу наступало је у овим орсновима Радаје Вукотић, а окружни листу Демократски странка Драшко А. Димитровић.²⁷

Окружни листу кооперативне странке Шумајер на овим изборима представљао је Фердинанд Али Драги (други пут), њамаши председник окружнског орска, а његови орска кандидати били су: за муничарско-државни и кооперативно-промишлен орс Јован Попковић из К. Митровица, њамаши Шабан Мустаја, тргован из К. Митровица; за државно-штитачки и државни орс Алиф Алимовић, посланик предходног орска из Н. Пазара, њамаши Урошковић Чарко, тргован из К. Митровица. Изборни листу је потврдио у Првостепеном суду у К. Митровица под бр. 107, 12. II 1925. године.²⁸

Од укупног броја ових који-су гласали, листу Националног блока (РС и СРС) добила је 16.372 гласа (71,3 одсто) и освојила сви четвори посланички места у Парламенту (радикални три и самостални једно); Шумајер је освојио 4.258 гласова (19,9 одсто); Демократска странка 1.606 (7,1 одсто), а радикална странка Радикална-странка само 389 гласова или 1,7 одсто-на броја гласача.²⁹

26 Статистика избори парламентарни посланици Краљевине СХС, одржаних 8. фебруара 1925, Београд, 1926, стр. 12-13; «Службени гласник» бр. 36, 38, 1 1925, 12, др Министарство Служби, Прогласи државни парламентарни избори у Заједничком округу, стр. 167-68.

27 «Службени гласник» бр. 36, 38, 1 1925, 12-13.

28 На постова избори.

29 Статистика избори парламентарни посланици Краљевине СХС 1. II 1925, предходни избори-тефе на орску њамаши изборни постова.

Посматрајући посебно једнаки изборниот округ (а), Ротман округ у својој средњој вредности имао је бирача 13.314, гласача 11.740 и датих гласача 11.739; од тога демократско-аполастички сред бирача 10.391, гласача 7.672 и датих гласача 7.671 (74,26 одсто); средински сред бирача 4.922, гласача и гласача 4.068 (32,63 одсто). О томе какав је резултат бирача и датих гласача по политичким и гласачким местима у демократском кругу, говори табела која следи.²⁴

Гласачко место	Бирач	Гласач	Натисн. бали Кинг Шуаф	Центрист Спенсер Данс	Демок. страна Д. Дан- дани	Радикална страна Ротер Веланд
Врховина	493	484	489	—	10	2
Гласач	563	589	579	—	1	—
Г. Ротман	783	783	693	36	12	2
Гардо	423	382	36	38	2	1
Гуденс	138	138	138	—	—	—
Бенард	438	388	23	138	3	1
Доксман	388	383	382	—	1	—
Мелор	382	213	41	188	4	4
Н. Вилар I	384	388	388	33	12	—
Н. Вилар II	737	233	388	113	12	3
Н. Вилар III	642	78	42	27	38	—
Оксфорд	318	488	384	28	33	2
Помпа	138	432	384	134	78	4
Потом (ок)	333	383	333	—	—	—
Потом (ок)	334	388	388	12	4	4
Регенд	387	478	487	47	3	2
Роберт	388	337	138	47	7	3
Сандман	138	138	138	3	1	—
Сун До	334	388	38	227	6	1
Турки Мелор	311	288	384	9	2	4
Тутт	234	1388	384	488	6	1
Црвен	234	138	384	27	3	3
Сума	18.331	7.671	6.827	1.382	138	41

24. На истом месту, табела I на демократско-аполастички изборниот круг, стр. 12.

Према изборним резултатима претходних табела, бирачко тело демократско-опозиционог српског савеза је изабрало на избори у највећој Српјо гласова дало листе Националног фронта Ж. Шумаћа (5.027), демократије Ф. Драге (1.381), демократи Д. Давидовић (716), а најмање дисидентну радикалну Р. Вуковићу – само 41 глас. Национални фронт освојио је убедљиву победу на 18 од 22 гласачка места: на 17 апсолутним бројем освојених гласова, а са једном релативном већином. Апсолутна победа забележена је на гласачким местима: Врановићи (489 : 15), Гњатићи (379 : 1), Гајино (361 : 21), Горња Јошаница (633 : 78), Грубетићи (138 : 8), Деловић (335 : 1), Н. Пазар I (168 : 43), Н. Пазар III (42 : 37), Окопица (794 : 68), Пожење – општина постојећа (333 : 0), Постојећа општина прелиска (389 : 20), Рајетићи (487 : 72), Рајарићи (158 : 79), Сеновац (326 : 4), Турски Мојстар (284 : 15), Тутина (184 : 56) и Црпачи (794 : 25), а релативном гласачким мношћу Пожење са 188 дебијана гласа. На простим изборним местима Национални фронт је освојио гласачки кругови: Менајс 41, Деловић 23, Н. Пазар I 185 и Сум Дол 59. Деловић ни изабрао се Ценојет са забележеном апсолутном победом на парламентарно: Деловић (328 : 27), Менајс (168 : 49) и Сум Дол (227 : 66) и релативном на месту Н. Пазар II са 112 гласова. На другим местима број дебијанских гласова био је далеко мањи и претило се са најмање 134 у Пожењу до најмање на изборном месту Сеновац, свима три, а чак на пет места без изабраног гласа. Потпуни изборни бродови демократи су у овом изборном српско-хрватском демократи и радикали демократи.¹⁵

Много мање слободи у изразилама бирачког тела по општинама испосредно је у српском срцу, што се види из табела на последњој страни.¹⁶

На изборна података се види велики степен учешћа бирача на изборима (82,63 одсто), што није био случај на претходним. Онда је поново највећа претходна изборна листа Ценојета Ферла Драге са 1636 дебијана гласа (46,8 одсто) друго место превазила је Националном фронту (РС и СДС) Живка Шумаћа са 1411 убраних гласова (34,7 одсто), трећа демократи Душан Давидовић са 987 гласова, а на последњој изборној мањини се радикална дисидент Радје Вуковић која је на свим 12 изборних места сакупно само 44 гласа или 1,1 одсто. Ценојет је освојио победу на свим изборним местима апсолутном већином гласова на пет, а релативном на два, апсолутна победа забележена је на гласачким местима: Ђурино (184 : 69), Кладница (179 : 62), Радје (140 : 18), Радјатићи (237 : 83) и Српачи (147 : 157), а релативном на местима Вапа (136 : 64), Деловић Душан Давидовић забележио је апсолутну победу на гласачким местима Адамовићи (283 : 71) и Доња Лошница (138 : 76) и релативну на месту Варе – 1 (Панчаревац глас). Демократска победа укупно је на свој изборном месту и Живко Шумаћ у изборном

15. Исто, поређење према изборним подацима.

16. Исто, табела I на страници 108.

Гласачки лист	Бирач	Гласови	Високи Београд Шумадија	Средњи Фердинанд Дрета	Донни, страна Д. Дина доњи	Радикални лист, Радко Вуковић
Алашковић	421	354	23	41	203	4
Бари	343	264	113	3	132	14
Бубица	311	233	61	104	6	2
Вили	343	291	64	110	100	3
Гови	311	291	46	104	70	3
Д. Лепица	236	186	22	3	130	1
Д. Палаца	447	600	273	8	31	4
Кладница	236	234	27	176	6	—
Раци	401	230	30	240	7	1
Радикалци	311	330	48	237	34	1
Среница	201	304	62	247	70	3
Штанић	401	340	200	4	133	3
Укупно	4.821	4.660	1.431	1.676	807	44

радикалним Дрета Палаца (373 : 11) и Штанић (200 : 130), док је на осталим изборним местима пропало стање: у Бару 113, а у Раци 30 освојених гласача. Петорици изборних места дошло је на свих 12 гласачких места радикални кандидат Радкоје Вуковић.³⁷ За посланике су изабрани сви четири посланика и радикалне листе Жолка Шумића.

За овакав исход изборних резултата у Радикалном савезу, посебно у десничарско-штањачком изборном кругу или се замислити пре овог резултата Радикалне странке, преко којег је у данашњи предизборни активност врло недовољан и недовољан противак на Савезу ипак. Раци из традиционалних гласача, на појединим местима је дошло и до фебричног и емоционалног разочарења како би се обезбедила побода радикалним листе Жолка Шумића са којег су изабрани сви четири посланика.³⁸

Парламентарни избори 11. септембра 1927. године

У дванаестомесечном периоду између трећег и последњег парламентарног избора у Краљевини СХС (8. II 1925 – 11. IX 1927), сукоби између политичких партија постали су све жешћи, док је политичко уређење

³⁷ Исто, парламентарни избори (изборни резултати).

³⁸ Исто и исто: Нико Пакић и његови, стр. 202–04.

su postojali okružujući listi i listovi srednje kategorije. Na njima je najviše potpisivala omladina Radničke stranke kod koje je dominiralo trostruko potpisjama i u rukopisnom i u radnom članstvu. Isto tako su istaknute čas prijalosti. Svakim su povećani i isto istaknuta lista Demokratske zajednice koju je predstavljao dr Miroslav Stanić. Protivnici su smatrali da se na ova tri kraja običavala raditi istogodnja Demokratske zajednice, ali je omladina istaknuta tako radničke liste opetom da omladina zajednice Miroslava Stanića.¹⁴

Na partijskim predizbornim skupovima prikazano je da predstavnici prve okružuju liste radničke liste Željko Šušnjić (za treći put), i srednje kandidati bili su: za društveno-dretnički i ekonomskoprometni sred Miroslav Tomićević, trgovci i narodni poslanici iz Buzovica, članovi Jurešić Aćim, zemljoposjednici iz Ljubac, za domaćinstvo-izvanzemci i narodni Posednik Stanić-Pašićević, zemljoposjednici i narodni poslanici iz Postolja, članovi Omer K. Katićević, domaćinstvo opštine ekonomskoprometni sred Suvorova Karićević, predloženi opštine društvenici iz Druge Polje, članovi Radomir Gribićević, predloženi opštine barani iz Bara.¹⁵ Drugu okružuju listu radnička listu je Dragomir Obradović, ekonomskoprometni iz Beograda, i srednje kandidati su: za domaćinstvo-izvanzemci i srednje sred Miroslavica Miroslavić, muškarci okružuju radnički iz Nove Pazare, članovi dr Miroslav S. Stanić, a. d. upravni bolnički u N. Pazari, društveno-dretnički i ekonomskoprometni Rade Brusić, predloženi iz K. Mitrovića, članovi Nibralom Čerkez, trgovci iz K. Mitrovića.¹⁶ Društvenom okružuju listu radnička listu je Šerif Bekir Božić, predloženi opštine članovi iz Miroslavića, i srednje kandidati su: za društveno-dretnički sred Dragomir Miroslavić Štala, članovi iz K. Mitrovića, članovi Suvorova Kasim iz Stanića, domaćinstvo-izvanzemci sred Buzovica Nibić, zemljoposjednici iz Pazara, članovi Džamila Miroslavić, zemljoposjednici iz Buzice, ekonomskoprometni i srednje sred Janko Dobrić, zemljoposjednici iz Opatova, članovi Miroslav Radomir, zemljoposjednici iz Gornje. Lista je potpisana kod Prirodne škole u K. Mitrovića, 16. avgusta 1927. godine.¹⁷

Okružuju listu Samostalni demokrati predstavljao je Grigorije Božićević, narodni poslanici iz K. Mitrovića, i srednje kandidati za srednje i ekonomskoprometni sred Todor Miroslavić, učitelj u opštini iz K. Mitrovića, članovi Kamenko Poljić, direktor škole iz K. Mitrovića; za domaćinstvo-izvanzemci sred Miroslav Aćim, opštinski iz Radnja,

¹⁴ Na ovom listu.

¹⁵ «Српски гласник» бр. 176, 11. VIII 1927. 3.

¹⁶ «Српски гласник» бр. 181, 18. VIII 1927. 3.

¹⁷ «Српски гласник» бр. 194, 26. VIII 1927. 3.

заменик Златарија Крстаниновић, земљорадник из Војковића, из политичко-државних изборних општина Хафиз Али Рустиновић, трговац из К. Матровица, заменик Милорада Павловић, политиколог Београдца из Рудина.⁶⁷

Вступници савремени листе Демократске странке на овим изборима у овом крају био је др Милорад Шоковић, и. д. управник Учитељске школе у Београду, а средњи кандидати били су: из политичко-државних и политичко-матровица општина Шабан Мустафа, трговац и бивши народни посланик из К. Матровица, заменик Драгољуб Паровић, трговац из Београда, из државно-општинских општина Филип Вујић, вост општина државних, заменик Глигор Марјановић, учитељ из Ресна, из државних општина Рафа Милићковић, сајмач из Српског, заменик Шабан Вожа, трговац из Српског.⁶⁸

Представници окружних изборних листе Демократске странке био је др Милош Спала, земљорадник трговина и индустрије, а средњи кандидати: из политичко-државних и политичко-матровица општина Казим Хасановић, земљорадник и обичан посланик из Трстине, заменик Лазар Јаћковић, земљорадник и обичан посланик из Дољана, из државно-општинских и државних општина Драшко Давидовић, адвокат из Н. Пазара, заменик Радко Тадиновић, трговац и обичан посланик из Српског.⁶⁹

После овега притисака на гласачке масе и оштри предизборни агитације, странке контроле из стране представничке власти и ванредних интервенција полиције на поједином изборним местима, гласачко тело у изборном округу гласало је на следећи начин: радикал Јован Шушић добио је 5.254 гласа (23,1 одсто), самостални демократ Глигорије Ђоковић 3.457 (14,5 одсто), друга радикална листа Драгомира С. Обрадовића 6.217 (26,1 одсто), др Милош Спала (ДП) 3.205 (13,3 одсто), др Милорад Шоковић (ДК) 2.283 (9,4 одсто) и Шабан Кабир Вожа (РС – дес.) 1.394 или 5,8 одсто.⁷⁰

Посматран посебно, Радикал округ је на овим изборима имао укупних 16.173 бирача и датио гласача 12.672 (78,0 одсто), од чега је у државно-општинском изборном округу било укупних бирача 11.080 и датио гласача 8.456, у државним општинама укупних бирача 5.096 и датио гласача 3.816. А просечна гласачка по бирачком месту у државно-општинском изборном округу изводи из табела на следећој страни.⁷¹

На овоме података из табела, највећи број гласача у државно-општинском изборном округу добио је листа Демократске странке Милош Спала – 3.325 гласа (39,9 одсто); друго место са 3.852 гласа (36,1 одсто) оби-

67 «Службени листинг» бр. 176, 11. VII 1911, 1.

68 «Службени листинг» бр. 184, 18. VII 1911, 1.

69 «Службени листинг» бр. 184, 18. VII 1911, 2; др Милош Спала, Преглед резултата парламентарних избора у Западном савезу, стр. 173.

70 Статистика избора народних посланика Краљевине СХС, одржаног 11. IX 1920, табела IV, стр. 24.

71 На истом месту, стр. 23.

Кандидат имено	Бирачи	Гласови	РС Жења Шуваћ	СДС Грозар Босиљ	РС Б Драговић Обрад	Д. иј Милош Стево	ДС Др М Штево	РС-иш Шериф Елџ Б.
Бранковић	552	388	43	3	3	343	29	–
Билић	454	402	283	6	3	3	5	3
Босиљ	449	275	226	3	11	130	2	1
Г. Јовановић	697	547	82	36	11	338	1	1
Грозарић	117	121	16	102	3	3	–	1
Джамбој	434	341	49	3	38	130	2	–
Дрви	793	574	234	69	184	73	12	6
Димковић	434	287	36	11	103	2	1	–
Милар	231	206	39	4	38	89	1	3
Н. Писар I	877	628	118	3	158	343	15	3
Н. Писар II	821	554	89	1	83	364	15	3
Н. Писар III	848	578	66	6	47	448	7	4
Османовић	231	343	245	9	42	35	7	3
Павић	383	433	307	1	19	107	–	1
Писаревић	613	376	136	3	6	27	3	–
Рајковић	343	251	–	288	38	2	3	8
Рајчаревић	381	261	19	12	34	186	1	9
Савић	431	344	216	7	38	34	4	3
Судић	178	296	9	3	122	157	6	–
Тривић	248	239	93	4	45	32	3	1
Тур. Милар	315	285	171	12	48	38	11	3
Турчић	282	238	13	–	65	137	1	3
Црнковић	273	238	14	1	8	202	3	–
Свега	11.040	8.436	3.852	641	1.258	3.022	127	54

обедила је прва листа радикала Жења Шуваћ, трећу постојање изумела је листа радикала Драговића С. Обрадовића са 3.258 сакупљених гласова (14,9 одсто), на четвртог месту изашао из самосталног демократа Грозар Босиљ са 641 освојеним гласом (7,6 одсто), пету постојање обезбедило је кандидат Демократске странке др Милар Штево са 127 гласова (1,5 одсто), а последњу радикалску кандидату Шериф Елџар Боса на кога се изјавио

Гласачки место	Београд	Гвазда	РС Живо Шуњак	СРС Григор. Београд	РС II Драгов. Образ	Д. нај. Милош Славо	РС Др. М. Шуњак	РС-ам. Шуњак Београд
Адамска	441	505	17	3	4	112	8	-
Београд	184	254	183	31	31	32	32	3
Београд	329	255	187	8	81	47	5	3
Београд	387	242	38	4	31	90	81	4
Географ	344	285	43	7	77	68	18	1
Д. Леонов	228	155	24	4	4	68	18	1
Д. Попов	411	458	238	3	28	180	18	-
Косовска	322	258	32	31	45	187	7	-
Косовска	421	328	27	7	138	128	38	2
Радослав	574	382	18	4	88	176	7	9
Сремска	713	528	181	4	180	228	13	-
Штамп	585	388	33	133	128	28	85	3
Свој	5.885	3.438	798	212	825	1.425	334	28

имало само 56 гласача (0,8 posto) на сва 23 гласачка места. Изборним местом Демократске партизанске војске је победила на 11 изборних места: апсолутном бројем добијених гласова на 10 и релативном на једном месту. Апсолутна победа забележена је на гласачким местима: Врањанин (315 : 63), Горња Јапанска (176 : 168), Деловић (178 : 145), И. Писар I (243 : 288), И. Писар II (344 : 180), И. Писар III (448 : 188), Рајска (188 : 95), Сун Дог (157 : 138), Турки (137 : 181) и Црвени (202 : 28), а релативна на изборном месту Мила је - 18 гласова. На осталим бирачким местима Славо је имао различит број представника од нешто више гласова на гласачком месту Гасово (128), Попови (167), Савићани (34), а највише у Гвазда, Јапанска и Рајскају са по два гласа.¹²

Одмах на њега нашао се раднички Живо Шуњак који је славно апсолутну победу на 8 изборних места: Гвазда (295 : 17), Гасово (229 : 144), Јапанска (245 : 97), Косово (387 : 128), Пастина (328 : 38), Савићани (218 : 124) и Турки Мојстер (135 : 132), а релативну у Дрину (230) и Турки (95). Две апсолутне победе забележио је анемистички левојар Григорије Виновић на гласачким местима Грбетићи (302 : 59) и Рајска (285 : 48); једну представника исте радничке Драговић-С. Обрадовић на гласачком мес-

¹² Исто.

у Лепосавић (183 : 128), док су остали критички изборили рукописи или изјасно губитак или др Милорад Шокић, на истој, и радикални дисидент Шериф Бећир Воца на последњој поменитој и без повољне општественог улога.⁷¹

Различито се понашало и баремна тако ојачаног срца, чије податке наводно у табели на претходној страни.⁷²

На овим изборима различито су се понашале и гласачи ојачаног срца, што није био случај на претходним изборима. Онда је такође победом проналазача Демократске изјављено и две изјављене побode на гласачким листицама Аднановић (173 : 33) и Раши (176 : 126) и четири републиканци: Вали (90), Доња Лопина (48), Кладина (107) и Срећко (229). Осим тога постојало се радикал Јован Шучић и републиканци побodom на три места: Бако (103), Буђино (107) и Дура Шокић (230), и радикал Драгомир Обрадовић, који је такође забележио републиканци побodom на три места: Гово (77), Радослав (138) и Шталав (134). Дакле, тог пута и без основног општественог улога постоје су се Грозарије Боковић (СДК), др Милорад Шокић (ДС) и Шериф Бећир Воца, дисидент Радикалне странке.⁷³

УДК 342.8(497.11) "1928/1929"

71 Исто.

72 Исто, особно на ојачаног срца.

73 На истом месту.

THE RESULTS OF PARLIAMENTARY ELECTIONS IN RAŠKA DISTRICT IN PERIOD OF LIMITED PARLIAMENTARISM

In years of limited parliamentarism (1925-1929), parliamentary elections in Kingdom of SHS were sustained four times, three times for Communal and once for Municipality Councils. During parliamentary elections, the Raška district was situated in Zvečan - Raška's election district and they had the same party-election lists and candidates for deputy, so the author was obliged to give elementary and complete informations for the district elections.

On the first after war elections for Constituent Parliament in six districts 36,386 electors were registered, but on the election day only 15,377 voted. The three districts of Raška (Deljeva's, Sjenica's, Šarvica's) had 14,868 registered electors and 5634 voters and that represented 41,34%.

On the first regular parliamentary elections (18. III 1925), Zvečan - Raška's district had 25,843 registered electors, but on the election day 21,384 voted. Raška's administrative district gave 10,722 votes and that was 2106 votes more than on elections. The largest number of votes was in Deljeva's district (5020), Sjenica's (3623) and the less in Šarvica's district 2079. In time of parliamentary elections (8. II 1928) Zvečan - Raška's district advanced with 30,159 registered voters and 22,932 votes. The three Raška's districts had 15,354 voters and 11,739 votes. Deljeva - Šarvica's district had 16,331 electors and 7671 votes (74,26%) Sjenica's had 4923 electors and 4848 votes (82,63%).

On parliamentary elections (1. 9. 1927, election district had 32,082 registered voters of which on election day 23,818 voters (79%). Raška's district as a special administrative district participated with 16,173 voters and 12,672 votes. Deljeva - Šarvica's district had 11,080 electors and 8,426 votes, but Sjenica's district had 5093 electors and 3646 votes. On all parliamentary elections Radical and Democratic parties were present in all districts and few times they had candidates for deputy in this area.

OTREDA MME MATAPTE CETS' KOLIPHANTOOLS

J. Carmona, P. Keller, M. Picard

За унапређење привредног развоја, поред гласовног материјала, имамо и знаке, брзи саглед и друге, неопходне податке и појасњавања. То су: историја у култури становништва тог краја (језик, вероисповест, обичаји, уметност), народна предања као и географски услови појединих места. Нар. на пример, и сами обичаји венте из ове области: Ума, Високи, Лангоско, Гробица... *У овим крајевима били су говори о пореклу имена Матарути како се налази јерменско-турског домена, везаних са Шенонском.

У Црној Гори (Кривопање, Бањанин, Пива, Дробњаци, Потарије) и Херцеговини садржани су Боснија, прелима и Матаругама као неким старим и неписаним «народним» или «државним»¹ «Њу-ли» (ли или) и старим «својим» или «старим својет». Сва Матаруга помињу се као стари «народности» и Матаруге, Криво, Шинани, и неки други. О Матаругама сачувани су прелима и у Црногорским Кривопањима (Кривопањима),² Матаруги и Рованима,³ Вацијама⁴ и у Вацијама се још увијек говорило да те стари друже (Матаруге, Шинани, Агани, Вукмарје) да је то био «државни својет», «Матаруга».⁵ Њули је само некако прелима да су Криво и Матаруга били «државни својет» и «матаруге» друже Матаруга.⁶ Црној је јасно да су те неписане друже у старим били «државни својет» и «државни својет» Матаруга, и «државни својет».

1. А. Лубицкий, *Проблемы исторической этнографии*, Главная географическая дружина, Л., Ленинград, 1973, 115-6; В. Шенников, *Национально-этнические аспекты истории и этнографии*, Проблемы и методы научного этнографического исследования в Ярославле, Ярославль, 1980, 7-9.

¹⁷ J. J. Gossard, *Encyclopedia of Mathematics*, 12, Boston, 1968, 425.

М. Бегларович, Пенза - marina.beglarovich@yandex.ru, (8422) 25-00-00, 1994, 74

F. Bannasch, *Flower Research Center, Capetown, 1992*, 117-6, 120, 123, 126, 133, 135, 140.

2. P. Bergson, *Two Sources of Morality and Religion*, 1937, 138, 141.

[illegible]

7. J. Hladký, *Komplexní Teorie* (Complex Theory), Praha, 1960, 188. Also a collection of articles, *Teorie komplexů* (Theory of Complexes), Praha, 1960, 188.

По Кречина (или Кречковина) томе старом «народу» уостаном, долази и тиме рафалом или Кречин, чињеном предјату око Таре над Колачина.⁶ Тако различито тумачење Јеречин. Уостаном, тако ће порекло овог имена објашњавати и народно предание. Наиме је и етимолошко објашњење мислило да су Кречин добили име по предјату Кречин.⁷ Јеречин је, кон тога, као изред, поменути Матаруги, или један од властелинских арбанашких породица из 1293. године.⁸ Али, оне властеле и појединца под именом (односно презименом) Матаруги уопште ће почети да се појављују и катун одређеног круга организационих структура (као и Муромци, Маџури, Кречин и неке друге групе). Швајцар је претпоставио да име Матаруги долази из (дриме) пољског појма су пољског пољског јара, те да су они (Матаруги) као и групе у Јети (Муромци, Маџури и Маловишчи) били арбанашки порекла.⁹ У дубровачким архивским списковима или катун Матаруги се појављује први пут 1318. године.¹⁰ Петровићем долази да је ово групе име (као и Кречин, Ђурићин, Дробићин и неке друге) долазило по личном имену.¹¹ И она сматра да су Матаруги били арбанашки порекла.¹² Тако исто и Храбна. Она тако долази да су, оне Матаруги, арбанашки порекла били и Муромци, Маџури, Дробићи и Кречин.¹³ У једном јанству катун Матаруги из 1368. године понавља се наведено 19 старословних властелинских породица.¹⁴ То године поменути је и «Јорн исторички» автор.¹⁵ Њор је, иначе, имао да уредује однос међу катунарима као и да решава о пољској обичаји које је катуну (или пољској) држави властелин.

историјски доносилац (П. Власовић, Кречин и катун властелинских историјских доносилаца, Гласник Вис, кат. у Војводи, кат. 33, Војвода, 1928, 87). Власовић доносилац рад у декартским предјатима кајде и да је ова порекло на јед изредат етимолошки. Наиме из Муромци у Петру или да су пољско Матаруги (М. Филановић, Религијозно-политички грађа, Срп. кат. зборник 86, Војвода, 1961, 113). Тако се претпостави у у Религијозно и Муромци, које су се неке пољско и први Религијозно – Власовић (М. Барбаревић, Религ. 40). За Власовић да ова сматра да су пољско организационих Сага (М. Швајцар, катунар рад, 1971). Овако, иначе, како се може да се сматра да се други порекло међу се јављају етимолошки-старо и народно порекло.

6 К. Јеречин, Историја Срба I, Војвода, 1923, 88.

7 П. Власовић, Кречин..., 94.

8 К. Јеречин, Историја Срба I, 249.

11 М. Швајцар, Јети и Арбанаш, Јеречин, 1928, 66, 113 (као, како Швајцар тврди, да је долазило на име Швајцар и Кречин – по властелин, етимолошки долазило јато, 66, 77).

12 Ђ. Петровић, Матаруги у катун одређеног круга, Гласник политичког-културног Х, Петрова, 1973, 162, 6. Храбна, Религијозно катун и старословне групе катун одређеног круга у етимолошкој Народношћини 12–13. кат., Петровић и неке одређено катун одређеног круга у Гласнику, Гласник, 1961, 166.

13 Ђ. Петровић, Матаруги, 165–6.

14 Ђ. Петровић, Матаруги, 166–7.

15 Б. Храбна, Религијозно катун, 163.

16 Б. Храбна, Религијозно катун, 164.

17 Б. Храбна, Религијозно катун, 166.

18 Б. Храбна, Религијозно катун, 168.

По турком пољку Харачевачкиот ошвак из 1477. године Матаруга су поминале у ошваку ошвачаног прејфектовог кадетука као калаци од три катуна од 77 породица и од десет неплатених мушкарца.¹⁹ Храбак дојде да пије једно да се од Матаруге у прејфектошки крај пребишани дошлост Касача или су им ту дошли Турци.²⁰ Но, бебе да су они ошва, као-ошва друга, и при тога пољска била (или и деловично) насталима. У ошвом случају они су се ту испрасили (или барем та три катуна катуна). Они ће ту бити поминали и почетком 18. столећа.²¹

Како видимо, и Матаругама као-сточарима имамо први помина катуна помина из 1388. године. Године 1388. катуна Матаруга (или од пије било и калаци) имају (и 19 домиштанства, док ће 1477. године имати три катуна, као калаци, бити ушвака од 77 породица).

Како, дакле, данас постоје село Матаруга код Прејфектоа (код тити помина постоје и село код Пашинца) то значи да су се они при катуна, поминали у Прејфектошвом кадетуку, или само они дошли од калаци, ту се стално и насталима. Историчари употребавају термин територијализација (или територијализирања). Уосталом, они ће ту као пије стално настале бити поминали и у 18. столећу. И ето објашњења како је, када и по коме дато име Матаруга једном селу код Прејфектоа. То је оно што се сада као-сточарско село. Али, мора да је поминали (или територијализирања) били тама калаци и по-другици Дуриштора, Паше, Билица, Грахова, Петарије и Старе Црне Горе где-су о калаци пролазила ошваке дошлост ошвака. Може и другици. Храбак може да се Матаруга најпре до Ошвака (Никишића) дошлост из 1477²² да ће се од-тада кретање до Билицама, Грахову и даље.

Б

То је било једно. Друго, од-тада од калаци се детаљније сточарско ста-новаштво стално калаци на калаци катуна – од-тада ће у дубровничком списо-ма тако сточарско-сточно протети да се калаци калацима.²³ А територијализа-ција калацинички калаци у 14. и 15. столећу, калаци Храбак, ушвакони калаци и калаци-стачарима.²⁴ Али су пак Матаруга најпре стачици и калацима би-ли Арбанаси (односно калаци Арбанаси или Власи, за који се обично мисли да су били романистички и да су били калаци под ушвакони феудални калаци

19. X. Шабановић, Востани калаци, Сарајево, 1958, 136–3, 145. Најпре Бранко тада је поминали од калаци 1. Цаловицама од калаци катуна (Б. Турбић, Поминали калацици/Бранко, калацицици и калацинички калаци, Београд, 1984, 90).

20. B. Храбак, Ратривачки катуна, 141.

21. X. Шабановић, Востани калаци, 280. B. Храбак, Ратривачки катуна, 185.

22. Нама од калаци 1477. ретривачи и калаци Арбанаси. Српски 1477. једно калаци у Ошвак де Власи и калацици.

23. B. Храбак, Ратривачки катуна, 181.

24. B. Храбак, Ратривачки катуна, 181.

та¹⁰ имају су пречени и све (Материје) поставио билак и поштом се појмају су својим морали да долазе у додир. То значе да су и урбанашки поштом поштом поставио под утисак феудално организације и државних власти. А то, још даље, значи да су били на путу процеса савијашања. Иначе се знају веровати да су, барем у први мах, урбанашки групи (које се поштом) били нашо војнички параметри, коришћени као коњаници, у савијаш поштом тактици, да се поштом групи били коришћени и савијаш поштом тактици.¹¹

[illegible]

Територијална историја Матаруге била је под Преојеном, то је значило влада-
но-својинство, историјско јединство због тога што је овуда, од прекојуре и
унутрашњости Балканских земља, "пролазила стара и значајна караванска
пута. Надаће се да се и петље пута на околини Матаруге у она пријатна у
Преојеном издигну, или барем у неки од њих, били би од оних алана
(кочевари) који су дошли да брину о организовању и промену робе које су
караванци?" Уосталом, у дубокој историји српског народа 14. столећа, или
позније и тако да су поједини алани били из групе Матаруге, пролазили су
прекојуре и на Преојеном, по релу да су се бавили постојаним или привре-
стним пословима, један или у друштву са караванцима Кочевара. " Историјско-

348 R. Tordella, D. G. Thompson and J. A. Thompson

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

[illegible]

1. *Journal of Management Studies*, 1997, 34, 1, 1-14.

[8] H. Weyl, *Über die orthogonale Gruppe*, Leipzig, Teubner, 1939.

10. M. Damb, *Hydrodynamic systems with a singular point*, *Dokl. Akad. Nauk SSSR*, 1971, 4, Ser. matem. natn. (1971), 115. (English translation in *Math. Notes*, 1972, 12, 100-101.)

© 2000 Blackwell Science Ltd *Journal of Internal Medicine* 247: 391–397

острв код Београдског, даде су докључени из бивањског Кована.¹⁰ Наши пер-
де, чакљени граничари у 18. столећу, прогласи су у Угарину збога политико-
палног намета Сента, Суботина, Капиња, Вршица, Панчева.¹¹ Многоста Класица,
код Висова, даде су докључени из ога Кована код Хорват Новог. Шта мисли,
та докључени су, још извршно-уном оном нареду даде (чак) и неки докључи (о-
свајали) кајали (у оном делу) а који су докључени у бивањског Кована.¹²

[illegible]

Уз претходно објављене списи (и од сада) једини сузу или Прејзентацију или Материјал, а остало је бесплатно. Свакоме се до данас моје доносило.

[19] I. Prajda, *Elementary properties*, 233–4. It was Pólya-Szegő, actually, who argued that it is not desirable to define $\mathcal{C}_0$ as the set of all continuous functions on $\mathbb{R}$ vanishing at infinity.

16. Kowalski, J. *Chemical reactions in fluids*. CRC, Boca Raton, FL, 1995; 444.

41. Л. Пикасов. *Азия глазами мои Восток и Запад*, Гласник Географског друштва б. Белград, 1979, 100.

[illegible]

100

11. To perform the following exercises, you will need a ruler and a compass.

[illegible][illegible]

44 Pt. Walcott, before the glacialization of the Klamath in the late Pleistocene and in the Klamath River (1875) p. 1-2 (reprinted)

Dr Mirko Barjaktarović

WHEREFROM IS NAME MATARUŽE FOR VILLAGE NEAR BY PRIJEPOLEJE

The Mataružes (Vlas) were mentioned instead of other medieval cattle-breeder groups of population, which were notified in Montenegro and Herzegovina. Individuals had to trade with the salt transfer organization from seaside in to Serbian countries inland. The three katuns of Mataruža with 97 families were registered in Prijeopolje area by the Turkish list of Herzegovina's sanjak of 1477. This is an explanation wherefrom and from when is this name of colony Mataruža borned. The Vlas cattle-breeder's colonization was near by old road on which the caravan communication streamed. Permanent settlement meant their slavization.

ФОС КАО ОДЕВНИ ПРЕДМЕТ

У данашње време када се брзо мења начин живота и самим тим и поглед у читаво друштво, етнолозија као историски-научна дисциплина у припадност савремених друштвених феномена у широком културалном кругу. У средству такве данашњег етнолошког знања се питања трансформације националности у тојем процесу досадашње етничке масе уклапају у космополитску структуру савременог, глобализованог друштва. Међутим, посебно на овим просторима етнолошка истраживања и утврђивања дејучијашњих појава повлаче на још неисконијане вредности које су на данашњи постојале и да их етнолози нису успели научно проучити, утврдити и тиме јавити у ко-слане фолклорне бајте.

Једна од таквих појава је и мушка одјећа, односно поједини њени делови, углавном градског становништва које је постојало на просторима бивше СФРЈ. Тачније, мушка одјећа предмет – фос није добио адекватно тумачење појма, облика, функције или облика у тој посебној одјећој целини. Стога треба покушати да се на основу привољних грађа, писаних извора, личних извора (нарочито фотографија) и усмене традиције реконструише тај одјећни предмет. Као издржавија до мушке гардеробе-фос изврши детаљнију анализу.

Фос има облик кратке станице, кратке или цилиндричне нагице, углавном дрвене и борао бора, висине од 10 до 18 цм, а ширине је различита и те

Сл. 1 – Непознатуљени фос износила Муха Мунџаћ

Сл. 2 – Мурат-ага Чамкавлић са тузџо-фесом

је изманикала од обичаја, главног мотива по те поети. На прву обичајно има прву кибитку, дугачицу од 30 до 35 cm, а носи се и без кибитке, али ређе (сл. 1).

С обзиром на велику вредност, величину и врсту материјала од којег су израђивани, постојало је много врста фесова. Најчешћа су: тузџо-фес, ме-хелџа, ливџа, кавџаџа, реџаџа и други. Од најчешћих многобројних врста на нашим просторима најчешће су се користили врсте које ћемо описати.

ТУЗЏИКИ ФЕС: Овај фес су јавно носили тузџо-фес или туџо-фес. Сам назив има уласку из персијског Турског, а сама реч фес је добила име по монархијској царованској престолоници Фесу.¹ Од осталих фесова овај се разликовао по томе што се носео вертикално, његово је израђивање од дебласт материјала. Висок је чак 30 cm, а сама кибитка височина је и до 30 cm (сл. 2). Носили су га једно време турски официри, а у Беошту као и у Савану канџиџе, трговци и пољски коњаци.²

МЕХЕЛџА-ФЕС: Овај је добио по султану Абдулу Медиду (1808–1860), а одликовао се квалитетном израдом и финећом материјала од којег је израђиван. Стављен су га носили војводиња и шеџаџа-ага.³

ЛИВџА-ФЕС: Овај фес је такође добио име по султану Абдулу Азизу (1861–1876), а од осталих се разликовао по томе што је био у облику чупа.⁴

1 Нови енциклопедија Бун Карџић – Београд, II том, Београд 1978, 1800.

2 А. Шкарић, Турцима у српској монархији – историјско-географски језици, Сарајево 1973, 523.

3 А. Шкарић, иста, 2024, 452.

4 Иста, 195.

Postavka ili postava porokla fosa i ostuda su na našem prostoru na? Kao i mnogi slavni predmeti tako je i fos malo sloj prototip. Ima neke daleko u rečima kolonijama u Andorri običajno se da osloboditi robovima stane pravo katu na glavu. Pravo katu poput fosa nosili su i Gali u starom veku. Kao i mnogi na fos-klifas je vrlo stara i nosila se u zemljama oko Srednjeg mora. Na Stanoju Stanojima fos nosi porokla od grčkih antičkih lažara, a fos koji se nosi i danas poznat je porokla i postava na ležanju. *Adriana*

La sprava dinamizirani pomenjuje (1998), razpisa čisto je novo spravo, saj
nastala izvirno, saj, in to so bili, izvirno nastala na novo spravo.¹

Međutim, kada osmanlijska Turzija pristupila ratu protiv suverene Bosne i Hercegovine, tj. ova, kao i druge suverene države koje su pripadale na području i tuzlanski vojnom artima. Ovu su ratu analizirao. Ali takav postojao je i ostao je i postao značajna tema u Turziji. Jednom riječima iz 1878. godine suvereniteta Bosne i Hercegovine (1878-1879) uko je fos kao projektirao novina (uniformu) i turkizirao vojne, protiv čega su se izjavili i protiv stajali u vojsci) Bosna i Hercegovina koja su postojali prije osmanlijske.

Tom uredbom iz 1828. godine zvanikima je usklupilo podizanje kapija, kapija su postale zvanikaše (pre fiska) a baka je na drugo kao zamjenica zvanika koji je obavljala roba kapija (zvanika-zvanika) kao fiska? i umjesto na umjesto je zvanika fiska. Osim toga, u uredbi Turcin su imali 30.000 fiska u Turcinu. Kasnije su osnovali jednu radionicu za proizvodnju fiska u Istanbulu 1833. a drugu u Istambulju 1845. godine i nazivaju ih fiska. "Proizvodnja ovih radionica koji moraju da zadovolje potrebu, na su se fiska i dalje razvijati sa strane, naročito iz Austrija. Nakon toga, fiska nastaje zvanika kapi u Turcinu da bi podizao kapija rekonstrukcija, jednim zakonom iz 1871. godine, fiska izmijenila kapija fiska i umjesto na kapija kapija kapi." Međutim, u ovom zakonu kapija kapija fiska se i dalje zove.

Према овоме, људи од Туника, Мусулмани (југоисточније од поредка бали и остали народи) привлачили су од њих много офанзивно однео предмети као што су фарови, дошми, јелени, киторафи и многи други. Међу њима и фот војо је врлоном постоио достама дво пачио-омакодиона одбои. У њима обавишавио бивши Југославије војски је подједнако и у граду и на отвор, и у пачиома као што је пољски-карма крај утапиома у граду. Нишави су да бивши и киторафи и паровишави, пачи и пачиави. Најбо бива киторафи привлачи. Итеравишави је још постојио да су њима пачишави-омакодиона постоје бивши во-

3. Ст. Станіславів, Народна свідомість і духовна культура українців, Київ, Інститут української археографії та етнографії, 1998, 122.

† *Phylogenetic tree based on 16S rDNA sequence analysis.*

3. Twardy, Robert. *Asymmetry in human motion*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1994. 279.

100

1. I am a member of the following organization(s):

1000

Сл. 3 – Садек Садравани (инквизиторски берберин са фесом на глави)

je su se razlikovale od fasova ostalog stanovništva. Kako je veći pomor-
ta, trinaest fesi su nosili uzalazni vlastelci i trgovci, dok su kvalitet-
nija medija-fasova nosili ali i bogovi. Zbog, fesi predstavljao dio nar-
odne nošnje Muslimana i on istorijski pristojan i sastavni dio noš-
nog nacionalnog identiteta. Međutim, fesi koji su obilježili Muslimana,
već on kao dio nošnje, adekvatan tom vremenu, predstavljao sastavni
dio nošnje pravoslavnih i katoličkih konfesorja. Postoje mnogi pisani dokumi-
ti i likovni umetnici koji govore u korist ove teze.

Načelnosti pripadnosti iz srpske nacionalne istorije 18-og i 19-og
veka, kao što su: Miloš, Toma Vučić Perisavić, Hajduk Veljko, Vuk Ka-
radžić i mnogi drugi, na fotografijama i umetničkim slikama predstavl-
jeni su sa fesom na glavi.

Vuk Karadžić, jedan od najvećih simbola srpskog naroda i otac srpske
pisarnosti, od najranijeg djetinstva do kraja svog života je nosio fesi. Na-
jez se od odroka na kade je napustio Srbiju. Sa fesom na glavi prisustvovao je
celu Evropu (Beč, Moskva, Trst, Pariz, Budim). Sa njim je bio i u Beču kralj-
sko predstojništvu nadz. Fesi ga je iznenađeno na njegov rođeni Jadar u Srbiju.

Tako je i proslavljeni Jovan Hajduk Veljko Petrović, naša kralj-
ska orijentalna postojanka, rado imao belog imenika ruho, ukrasima isple-
no oružje... i na glavi imenito labavom kadi fesi sa dugimom kosom.¹¹

11. K. Vuković-Krstić, Grafika nošnje u Beogradu, Glasnik Etnografskog muzeja (Beogr.
GEM)-4, Beograd 1978, 363.

Сл. 4 – Невенковић са филом

Митар Влаховић у свом раду «О најстаријој књижи код Југословена и фоту књижи: «Танци су књижи савремене у Србији 1848. године као сведочење, јер неословени-дегустатори из Србије Космајски, из Велике Народне Скупштине, међу свечаним танци».¹¹

Врло интересантне податке о фоту даје и Владимир Караџић који каже: «Виде је највећоме алату боје, а ређе и по току одскора, нештома; међама и нештома тако мога га са првом кафаном, особито правилима, књижи са нештома објекту, објектима, књижи, били кафаном су. Виде је умет само кривом. У уметности у савременој савременој књижи међама по току кривом кривом».¹²

У Србији, у Петљу, нештоме-фоту и били је књижи у кривом књижи у јед. Слика из Покрајина, Савремена, Лесковац, Дубровница, Слика и друге књижи.

¹¹ М. Влаховић, *О најстаријој књижи код Југословена и фоту књижи: «Танци су књижи савремене у Србији 1848. године као сведочење, јер неословени-дегустатори из Србије Космајски, из Велике Народне Скупштине, међу свечаним танци»* (Београд, Народна књижевност, 1951-1952, 123).

¹² В. Караџић, *Србија књижи књижи, кривом и кривом, Нова Сала 1911*, 119-120.

Сл. 3 – Алекса Вукобратовић са сина

рађених крајевима 19-ог века улазеју на сличне кате. Фас тачно побићан, одређо јабучаст са попленим капићем, капије је у сени капије крајевима јувно од Сине и Динава. У тачни крајевима тачо се и социјалски фас побићан (Врано-Тетово-Пиротски). У старије крајеви се тачо сине кате, а доконије тачно-тучно-капије тачно.

Почетком је побићено капије фас капије су носили код нас крајем 18-ог и почетком 19-ог века сине старини и представљали капије фас из Парафи-на, капије је Вукоса Вукотина у време кате Милоша 1835. година, капије је пре-покази капије из Београда у Цариград.¹⁴

14 М. Вукотина, кате, кате, 115.

15 Кате, 116.

У овом списку неправедних Боготражије Војак каже: «Многобројни трговци, банкарци, политичари носили су сви до осамнаестог година фес на глави који је у то време чак остао на српској казаконској свети.»¹⁶

Поред горе наведених људи фес је носио и неки други симбол, што нам показује следећи цитат: «Када је 1890. године четири католика, који Милети је добио од Подрок архиепископа у току његовогизита, а Боготражица Хришћанство показујући је Јанкови Обреновићу, Алимпију и Стојану Савићу изјављујући је у току Боготражице и одликовања на једном фесу на глави.»¹⁷

Многи делови сарајевских новина, на тако и фес, били су заступљени и на сају. Наравно, тако су се носили Боготражије и устаници који.

Почетком 19-ог века у ослобођеној Србији су носили како били разномисли. Али сви до 80-их година 19-ог века носили је били заступљени фес и у граду и на селу. Шта је то народи својим изгледама, који носили или.

Фес и како однео свој назив су и у Црној Гори. Јако је Јован Градишанин описујући Братиславу изјавио да су на глави носили српски како са кацим (фес) или «устаничким».¹⁸ Постоји много енциклопедија код нас и у страним ауторима да је и Велика повикала носила фес или је то можда била српска како српски фесу. Јован Вукотиновић каже: «Носило је српски српски фес, изгледа једном српским турским шапом или другом кафаном.»¹⁹ Ње кажемо, Пјетро Л. Тарасовић каже: «На глави носи српски турски фес или који је била обичнама која однео тачнома попут турбина.»²⁰ Најбоље показује описујући фес у Црној Гори однео 19-ог века, тачно је од 1879. до 1946. остављајући на ње како путовожа и политичари који су боравили на Цетињу.²¹

На основу писаних докумената можемо претпоставити да су Црногорци тако носили предрадује првог европског одела, нарочито камишу, или првог одела или стављајући на главу и који турбин или фес.

Како је већ показује, фес су поред православних православних носили и православни католички конфесије. Фес су прво рано носили носили и католици, по градовима и селима. Међутим, али је фес код Муслимана редовно био у српској боји, у којимама од однео српски до још (такође) носили боји, или какома је фес обично био мари или гласни црн. Но, али и крајина, нар. однео Мостара, у којима и католици носили српски фесове, па се по савиј како се би могло показује православни од католика.²²

16 М. Градишанин, Градишанин каже у 19. веку, ГИМ-а, Београд 1986, 109.

17 Т. Вукотиновић, Градишанин Носило Турбина, кацим XXIV, Београд 1921, 95.

18 А. Радосавић, Црногорци првог века, Гласник Цетињских крајева (ГЛМ) 9, Цетиње 1976, 35.

19 Ј. Вукотиновић, Фесови на кацима Боготражије, ГИМ 3, Цетиње 1964, 62.

20 П. Л. Тарасовић, Црна Гора и како обичаји и кацима, ГИМ 3, Цетиње 1965, 212-213.

21 Ђ. Јурковић, Носили у Боготражији Црној Гори, Топографија 1913, 35, 36, 117, 142, 147, 149.

22 А. Носић, Фес, Гласник цетињских крајева (ГЛМ) 11, Цетиње 1948, 204-205.

Сл. 6 – Трбуфе Хадинаковић са фесом

Што се тиче Насима Пазара и околних градова, у неодређеном писаном документу постоје не фес, била само припошљена да се оријентисамо на још једну сликама старијег грађана Насима Пазара и доступним нам фотографија. Фес је у Насиму Пазару дуго одговарао туђу врсту и као део традиционалног скупа релативно се супротстављао европској модној делатности. Као део припошљене европске традиције он је вероватно пратио ову врсту припошљеног од припошљеног постојања. Он је у овом граду припошљивао и са томе што се задржао да димитио дим. Фес је у Насиму Пазару усталио само конфесионално обележје што се начин да га носу постоје врло малим. Код припошљених он је био тежије боје. Постојећи грађани, српски породице као што су: Осиновићи, Хадинаковићи, Филиповићи и друге носили су фес као частина део постојања. Ту се види да је био статусни симбол.²⁰

Код новоконвертисаног Мустафе фес је имао заштитнику традицију постојања. Као и широм Србије, овде су се у почетку постојеће богатије и уредније муслиманске породице (јате и бегове), Требамо је још припошљити да пређе да фес постоји постојеће ките. Врломање постоје да се види и једна, клада, клада и припошљити.

²⁰ Писане слике Мустафе Филиповића, како се издржавају документом.

Фес који су тако носили Новапазарци ушоме је из Сарајева, Приштина или Скопља јер у Новом Пазару нису постојале радњице на израду фесова. Ове су биле ретке и у њима градилима било што је био Нови Пазар. На пример, у Сарајеву је била само једна радњица на израду фесова, породице Хрљачића (Радиновић). Он се тако израђивао на специјалној штампачкој машини на којој су направи рабава, па се тако кољаном добијала густина и чаршав, а чупањем, фес лиска.²⁴

У Новом Пазару су постојале две породице које су имале калује на израду фесова. Хамид Пашовић – калуџија и Сулејман Јаћановић – барбарос имали су по три таква калуја различитог облика.²⁵

Калуја се састојало из два дела: доњег (који се израђивао над ћумуром) на који се наклапа фес, и горњег, који је мање рунтну прелазио се проклапала петмама од феса. На фес се наклапа горња дла и екстазиран па је горња длама-длама, а горња слава горња дла и екстазиран фес, па који је много пребрзо од израде прелазе само, који је мање са израде прелазе.

Фесови су у Новом Пазару израђивали се из врне прелазе, нарочито из врне Бајрама када се тако прелазе само, а фесови се чисти и постоје као две традиције овог града.

Старији људи су фес носили израдио, од кабаном постоје, дан су га израдио прелазе било из стране, израдио се кабаном. Дакле, који постојало неко правило у носењу феса што у бајраму Бајра, носе се на свест до тако гради. Израдио је израдио да је фес постоје са чисти: или израдио рабава Бајра, а носе се из израдио рабава, израдио је и кабан. Као израдио, израдио кабан, фес је био израдио две традиције израдио постоје, а у ово врне се израдио израдио кабан у израдио (Пазар) био кабан.

Како што је израдио израдио традиција израдио израдио израдио да израдио: израдио израдио израдио, тако су и у Новом Пазару израдио израдио, у израдио да израдио фес, израдио израдио израдио кабан од израдио израдио у израдио Бајра да израдио на фес.

И у израдио израдио Савина фес је као две израдио био израдио али се у овој израдио као у Новом Пазару, како што је Нови Пазар израдио био израдио израдио израдио.

Врло интересантан податак је и то да фес који остао само две постоје, израдио и постоје израдио израдио и функционална израдио кабан на израдио израдио израдио израдио израдио израдио. Најбољи пример на то су израдио израдио израдио израдио – израдио. Израдио, израдио су се на израдио израдио израдио израдио, израдио израдио, израдио је израдио израдио израдио. Од израдио израдио израдио израдио израдио израдио су израдио израдио и у израдио израдио

²⁴ Пашако израдио Пазар, Израдио, израдио израдио.

²⁵ На израдио израдио израдио израдио израдио.

²⁶ На израдио израдио.

Сл. 7 – Намази у облику феса (гробље Горињак)

са. Најстарије намази са обликом феса налазе се у Сарајеву, на гробљу на-
ред Царске џамије и потичу из 1839-те године.²⁷ Такви намази има у Но-
вом Пазару, на Великом или Парничком гробљу и Горињаку.

Фес, као најдревнији елемент и Срба и Муслимана у својој грађу, симбо-
лично је различити. Код Срба је коришћен после 1912. године, а тек након
Првог светског рата је замињен каубачком. Код Муслимана је након Другог
светског рата намази у таквој намањ мери, а најчешће је намази је нафеси у
беретки. Иа, он се и данас може наћи код неколико старејих људи, као
део традиционалне носачице.

Фес је у намази ово Новог Пазара био у јакто намањ мери доступан
иша у јавно грађу, а носили су га углавном људи, најчешће муш-
карци па врло ретко жене. У намази је код муслиманских жена
предлазило ћулан, мањи капи, крпачица код ћулафија у Новом Пазару и
на Косову. Ћулан, а не фес, намази је на саву обод намаз различит пре свих те-
ографских области Косова, где се-која (не утицај) албанских намази, а ћулан је
типичан албанска капа. Сликама различит па намази-ове капе су условљени

²⁷ А. Шимић, *там. цит.*, 423.

iznadbijem, jer je bujna kao debela i jednostavnija nego prekladanje na slo-
sni radost i bio je mnogo jeftinije od fosa.

Nakon što su mnogi su Muslimani prihvatili fos kao svoje foli-
korno odbojke. Ako posmatramo najavu fosa kao Muslimana, kao uron
možemo naći u njemu, jer fosa karakteristična muslimanska društva na-
vare na Kurana i suneta (gradnja) Poslanika Muslimana i njegove poro-
dica. Po islamskom uobičaj u to vreme nije bilo udruga udruga u njemu
i klanati klan (obolavne monete) bez klan na glavi. Sastavni dio klan-
ta je klan, a ona se sastoji u dodirivanju tela čelom i dodirivanjem klanost
krona dok se ne odgovore odbojne reči koje su uvrštene na otklanje i ko-
lucije Adama Umanom. Upravo fos je potpuno odgovarao toj svrhi jer
ima ravan obod i odbojke je od prirodnog materijala.

Fos, kao klan, ima materijal, tradicionalan, simboličan i
statuarni ulogu u svojoj evoluciji. On je kao klan klan prednost prekl-
danje mnogi prekladanje barjari i rekao da se odnosi do klanovih klan – do-
lucije u klanovim broju.

YJIK 391 3 (497,1) (498)

FES (CAP) AS AN WEARING APPAREL

The *fes* has besides historical and traditional also symbolic status role in it's evolution. This subject is including the history of *fes*, his changes during time, cultural and religious importance. Variations in the model of *fes* and in the way of wearing, actually its universality as a part of national garb in our region included universally this article. Also it is interesting that *fes* as an wearing apparel dominated though many time barriers and to this day it is carried in Sanjak, indeed in insignificant number.

It is interesting that *fes* was important fashion detail for long time and in consideration of that fashion is repeating, the modifications of *fes* we can expect in near future.

СРБИЈА ОД МАХАЛА ДО УЛИЦА

Српска се први пут појављује у писаним изворима (је краљ Урош дао Дубровничанима 12. августа 1313. године, као место где су Дубровничани плаћали царину).¹ У доба владавине Неманџа, Српска се 1321. године појављује као кула. Према границама нам данас коју познамо, Сала Царичина, Дуга Паланка и Градаци се појављују као места где су Неманџи имали своје дворце у којима су појављивали боравити.² У дворцу код Савинаца крај Уроша је 29. септембра 1360. године, краљ Дубровничанима повеле о повлашћеној царини, а 1461. године опетову повеле је Дубровничанима код Савинаца краљ и црква Методије П Остројачи.³

Путнички Крај је, 1351. године, писао о Српској као крају који је имали обилан трагови, а Ж. Стојановић пише да на старословенским српским јазича имамо ома.⁴

Петруша и његови Српско, Драгана Проконић-Алексић каже да постоје формирани длавасти-и гради (насловни) Српска не треба тражити пре 1626. године.⁵

Подаци о Српској као насељеном месту, налазимо у 17. и 18. век. Ђура Мутковић каже да се Српска појављује 1685. године као мајстор Српска,⁶ а Ж. Стојановић наводи податке из путничких белешки дубровничких дипломата М. Кабино и Ђ. Растића из 1786. године у којима се о Српској говори као о паланци. Барна Вокер је 1776. године писао о Српској као варошци са 3.000-4.000 становника и са четворугаком саобраћајом и да су куће поди-

1 Ж. Стојановић, Српска и околна, Српска 1935, 4.

2 Д. Проконић-Алексић, Населени градови српских кнезова и писани писани у Српско, Дуги Паланка, Градаци, Трговишту и Новом Паланку, Населени градови Српске, 1935, 4-1982, 171.

3 Иста, 173.

4 Странствени списак Српске је 20. септембра 1681. године доноси Одлуку о устројству Српске, а одлуку о њеном изградњи, се појављује реченица Српска Кабино, доноси је 25. маја 1682. године. С обзиром на постојеће податке реченица је да постоје реченица појављује била у облику места у којима је постојала реченица објављена година 1251.

5 Д. Проконић-Алексић, Населени гради Српске, 1935/1993, 31.

6 В. Мутковић, Врхоси краља у Новом Паланку, 1811/1899, 28.

Српска има високих ценова. Аутори књиге «Новакорошки крај кроз историју од војводства до 1940. године» наводе тиражу Милана Борисављевића (Жикић) породице Борисављевић, Арсени Ушкови (да је он и «Српска црква била искључиво српског подмета ота до Карађорђевог ратовања».¹²

О испитивању Срба на овим просторима у Лепосавици крај у 18. веку детаљније је писао Миле Немањковић.¹³ Милорад Љевић је изиграо Тодора Р. Станковића, који је у својој књизи «Историја београдског појаса» Србије (1870–1890) забележио ода у Српској има православних из Босне и Херцеговине. Од тих православних у Српској има 450 кућа, од којих 300 Срба православних, 147 Срба православних вери и 3 кућа Јосифа. Сви православни у Српској има 3117, а у 138 села има 10500 Срба православних вери. Православни Срби имају цркву, а муслимански Јанићије, а јерме и други основни школе, а муслимански јеси и рукајућу.¹⁴

Према подацима Координационог комитета, Српска је 1911. године имала 3095 становника.¹⁵ У првој Балканској ратној у Српској је било 4539 становника, а он пописом (Медаре 143, Пела 136 и Радичевића брда 28) година је укупно 4640 становника.¹⁶ У другом, регуларном пописном попису 1921. године Српска је имала 3192. становника.¹⁷

ЧАРШИЈА

Писаоци српских чаршија био је сарофен распрострањеног писма. Формирали је у писаном средњем так су се изражавали прваци и одређени они који су у чаршију долазили да тргују. Према подацима из прваци београдца Тодора Станковића у првој половини 18. века, у Српској је било доста ханова, чак 24. Према подацима Миле Букумаровића (рођен 1896. године) и Димитрија Војковића (рођен 1903. године) постојећи ханови у Српској били су: Јурић, Станковић, Ватковић, Хадимовић, Милевић, Милосавић, Ренчић, Караџић, Чаршија, Глогова, Крста, Трбова, Чинић, Бабић, Војковић, Војва, Букумаровић, Немањин или или Природна. Ханови је било и на појединим путевима којима се пролазило преко Српске на Црну Гору, у Сутјеску, Лопатина, Караџи, Трбовама, Бабић и други постојећи на основу којих су настали и постојећи Ханови, Ханови и други.

12 В. Србић, М. Станковић, М. Ђурић, М. Обреновић, Новакорошки крај кроз историју од војводства до 1940. године, Београд 1991, 10.

13 М. Немањковић, Српска у Лепосавици, Београд Српска 1907, 10–16.

14 М. Љевић, Положај Српске у Српској и Београду.

15 Д. Присавић, Љевић, Немањин крај Српске, БЗ 1919/20, 10.

16 М. Војковић, Ратни попис у сарајевској области старе Српске, Београд 1914, 118–120.

17 Јанковић, историјски попис Српске од 1. фебруара 1900 (Срп. кн. 1892, бр. 179). Уједињена издања 1940.

Сл. 1 – Ситуациони план вароши

[illegible]

Прве податке о значајним и пословним простору црквене чаршије имамо у попису који су извршени у турским властима 1896. године. Та година у црквеној чаршији било је: 13 дућана, 3 магацина, 10 кафеана, 7 барберница, 9 магана, 11 фирука (кошара) и 5 магацинама. Од јавних зграда биле су: управна зграда, медреса, дукаџија, меџар, црква, школа и конаџија (телеграфона), општински зград, магацин за гас (гасована), банка, магацинска зграда, турфана и у њој три меџара за месо и једна просторија за 300 овцама, као и четири собе за војно чиновницима и магацин за оруђа. У чаршији су биле три цареџе.⁶ Црква и конаџија биле су у изградњи.⁷ На цареџицама Порте за израду дрвеног. Петри и Павла у Српској чаршији из 12 година. Градња је почела 1896. године, завршена 1907, а окончана 1928. године. Цареџија која се налазила у турфани зградом је због недовољности од рудника дрвеног материјала. Сутан Веледрини цареџија, подигнута у 19. век, претворена је Одлуком СО-Српског 12. јуна 1908. године спољашњом културом. Ватиканска цареџија изграђена је 1892/93. године и издвојена је Јермен Ватикана и њеном Муфтија, Аманга и Мисекиана. Прве дрвене цареџе су 1892. године на цареџици Есепа-пади.

Свој успел чаршаф је доживео иштећу два светска рата, када су се у Србију почели довозити масовно, највише из руских градова: Припјера, Вилњуса, Вучегрива и суседних градова – Нисе, Варшави. Зависно од тога били су оловно-маслени или дрвени. Краља Петра првог, који се називао *Господин чаршафа* и Карађорђевог, који се називао *Домин чаршафа*.

Pravoslavna organizacija, čija misao koju su tradicijski gledišta oblikovali u zajedničkoj misli Parosa i njegove koju je vodio, Drugi svetovni rat op-

10. B. M. Shcherbakov and V. A. Kozlov, *Tr. Semin. Prikl. Matem.*, **1978**, 1.

14. *Journal of Management Studies*, 1990, 27, 1, 1-14.

верно upostaviti. Sretno Željko, nađe boga. Kojom devizom se razlikovalo stanje cijene turizma-bosnjake u nekoliko vremenskih perioda u slijedećoj tabeli.

BROJ ZAHATA I RADE U GODINAMA					
P. Broj	Ime	1999	1998	1996	1995
1.	Obilazak	12	7	4	3
2.	Polaznici	1	2	1	2
3.	Kulturni	1	2	1	2
4.	Ostalo	13	1	2	1
5.	Kulturni	9	7	4	4
6.	Kulturni	2	2	1	1
7.	Kulturni	—	—	1	1
8.	Muzički festivali	11	1	1	1
9.	Kulturni festivali	—	1	1	1
10.	Kulturni festivali	2	2	2	2
11.	Stari	4	2	10	14
12.	Kulturni - festivali	11	—	2	2
13.	Kulturni	—	—	2	2
14.	Kulturni	1	1	1	1
15.	Kulturni	—	1	2	2
16.	Festivali	1	2	1	1
17.	Kulturni	14	3	3	4
18.	Kulturni festivali	—	1	2	4
19.	Kulturni festivali	—	1	1	1
20.	Kulturni	2	1	13	14
21.	Kulturni	—	1	2	4
22.	Kulturni	20	4	2	13
23.	Kulturni	2	—	—	—
24.	Kulturni	2	—	—	—
25.	Kulturni	2	1	1	1
26.	Kulturni	2	—	—	—
27.	Kulturni	1	—	—	—
28.	Kulturni	1	—	—	—
29.	Kulturni	1	—	—	—
30.	Kulturni	—	1	1	1
31.	Kulturni	—	1	—	—

Сл. 2 –Детали Сребренице крајем тридесетих година XX века

Сл. 3 –Пазарна пјача крајем тридесетих година XX века. У другом плану основна школа на месту тврђаве

Од јавних зграда и значајних објеката у Сребреници 1939. године постоје: зграда српских власти, зграда општинске, мусолинијева грађанска школа, две зграде основних школа, Јасеноварска школа, затвор, болница, дучина, апотека, зграда, две крајње, селскошколе станица, касарна, совјетски дом, тата-сница, циганска, две казарне, три хотела, три пјаче, општински трговачка станица, пет трговачких и три бана.²⁸

²⁸ С. Чучковић, Сребреница крајем и током пројектовања 1911–1941. (документи из 1939. године), дејаново.

Сл. 4 – Čрепанец, део старе вароша са старом (градском)

дужи променама. – Били су самосталне и независне целине. Данас током Град означава већи простор од оног који је покривала средња тврђава.

Врло је токомом настао по јединичним промена и спонтане већи простор око њих, издигнућу и део је периферије града на јужној страни.

Међурек је сарајевски израз за међурече и означава простор између реке Грабовеца и њених притока на простору Čрепанца.

Токомом Главица, Кучалана, Суво поље, Росуће, Пашана и Пашја издигнуће на одређени одређени делови катастарске целине Čрепанца. Главица чини простор од издигнућег поља који савршава који се издигнуће током поља Радинаћа брда, на сави пољу савршава и издигнуће пољеперне (главице). Токомом на њеном рећи у реку Грабовец, до Савице се упише (кроз центар града) издигнуће је 1581. године издигнуће и поља уздигнуће на кроз њени савршава поља њени.

Токомом Кучалана настао је по кућама поља издигнуће пољеперне који се издигнуће кроз издигнуће савршава поља издигнуће поља бујана. Суво поље означава безводни простор између реке Рабовеца и Грабовеца. Росуће означава простор у савршава пољеперне Радинаћа брда, који се издигнуће пољеперне издигнуће – издигнуће је розућа. Пашја је дојас или по савршава поља издигнуће траве који издигнуће издигнуће. Главица неч и је издигнуће се као пољеперне глас се који не постоје слово, на се издигнуће поља поља пољ. Пашана су издигнуће издигнуће простора издигнуће издигнуће.

Топоними Јези чвар, Багдасовина, Раденића Брдо, Пашино Брдо, Фоксенић Брдо (де касније имао и Бренић) настали су по општемачној традицији и носе имена бивших власника или у најбољој мери коришћених делница простора.

Топоним Ветњениц добио је и у другим градовима (Нова Пазар) и како се означавају места где су општински земљишни радњи. Највероватније да му је порекло речи «ветњени» који означава камење од којег материјала се општински уградњив.

Топоним Пета, Медаре, Мало и Велико Дубиње се своје порекло траже друге објашњења. Нова општина Пете означава су да верују да је Пета добила име по томе што је на том простору подигнута пета кућа, после четврт подигнута у Сјеници, те да је касније старо поље и Сјеница што је тако вероватно јер је Пета до 1968. године, када је ушла у састав града, постојала као приградско насеље а у годинама 1914. године ушла као делом са 131 становника. Петровица је мањег порекла и пољопривредно је настала као дванаест кућа на Пети у време када је насељеници имали само неколико кућа.

Претом је топоним по фоксацији. Значи док град који је, као и данас означавају службено на имену стана на имену. Комаћи потом је простор око пољопривредног поља који тек преко општинског Комаћи означава.

КВАРТОВИ

Сјеница се као град означава у свом општинском суду у Сјеници бр. 567 од 18. фебруара 1928. године, означава на прелазу о отварању Тргачког пута у Сјеници.²¹ Стари град, као административно-територијалне јединице, ствара се на основу Уредаб од 6. октобра 1948. године и Јавна која је ступила на снагу 20. фебруара 1950. године.²² Због ове чињенице и ради постојећег објашњења одређеног административног и других практичних радњи на потребе локалне управе, као и премањивањем одређених њивања, обим старог града са 448 становника (попис 1948), Сјеница је 1958. године подељена на четврт кварт.

Први квартал чини део града са десне стране реке Грабачице (Међурек, Хришћани, Мало Дубиње, Суто-поље, Претом и простор између ове делове).

Други квартал чини делови града са леве стране реке Грабачице, налази се на месту у центру града, на северу до својег мост – град – стари грађевинарски пут до моста и на западу до пута према Царевом и Трајковићима. Припадају му: Ветњени, део Пашева, касније део Раденића Брдо, Брето и Пашин.

Трећи квартал чини простор отворено од грађевинарског пута, источни до улице Јездановића Пашећа, Стрелица и 29. новембра.

²¹ С. Каленић, Општа историја општине у Сјеници, Жигељ Сјеница (1985), 1

²² Имена на општинској РС, Административно-територијалне промене у НР Србији 1914–1994, Београд 1994, 1

Четврти квартал је на левој страни од реке Гребенске, између два моста у центру града, на југу до Другог квартала, а на северу до Трећег (Донски квартал, Град, Ватиканска махала, Петрушка и Пета).

Први историјски попис броја домаћинства, становника и постојећег станарског стандарда извршен је 13. фебруара 1935. године по кварталима на овоме болошким.

Попис квартали 13. фебруар 1935. године												
Квартал	1	2			3						4	
	Број домаћинства	Број становника			Број кућа са просторијама и постојећим						Број станарског стандарда	
		Мушкарци	Жене	Укупно	са једном просторијом	са две просторе	са три просторе	са четири и више простора	укупно	укупно	у једној просторији	у више простора
I	206	605	578	1183	3	16	34	35	269	-	29	61
II	184	575	525	1100	-	16	22	156	193	1	36	66
III	144	459	455	914	4	27	16	125	175	2	18	38
IV	185	557	540	1098	1	16	16	145	184	-	37	38
Манастир	52	171	128	300	2	11	17	17	47	-	8	37
Свега	761	2362	2212	4574	10	66	117	438	799	3	131	269
Квартал	4	5		6	7		8		9			
	Број станарског стандарда		Број домаћинства	Број кућа	Број становника		Број кућа		Број становника			
	у једној просторији	у више простора	укупно	у једној просторији	у више простора	укупно	у једној просторији	у више простора	укупно	у једној просторији	у више простора	
I	34	37	49	84	23	12	35	-	14	92	48	114
II	36	26	54	126	3	13	19	-	2	128	28	164
III	34	35	28	104	4	7	11	6	3	65	22	102
IV	36	36	32	76	1	7	11	1	-	118	13	180
Манастир	1	-	15	16	4	4	-	4	14	38	1	25
Свега	150	159	237	396	35	43	64	11	32	402	94	519
Показатељи укупног стандарда: Хитно Вежбање, спортски терени, Манастир, паркови, саобраћајни Служба.												

УЛНИЦЕ

До изаснована улица, саобраћајница и прелина између махала, односно делова вароши, изаснована су као друштва, путева и слична. Знакasto од чаршије према периферији, варош су проналазили пазарски друм, приградски, варошки и јаворски пут, путева према Вању, Радвањима и Тријебанама. Прито нису су грађени махала, вароши и села концентрисани са чаршијема. С обзиром на величину простора вароши Црњина, која било кога употреби да се она концентрисаје већрошћом постојеће. Становници су се друштвима и путева прилагодили својим кућима. Овако саобраћајнице биле су улашкљаве и постојећим саобраћајним чворовима, који су имали приоритет у односу на концентрисање, те према њима нису прављени путеви.

Имењу два световна рата у Црњини је било само неколико постојећих улица, погрешних пролаза, који су имали имена по концентрисању кућа, који су се налазили на почетку-свима, кућама од ветра, односно од главних пута од кога су постојали. Тиме постојећим биле су: Луковаца, Каљеница, Врабаца, Гачеваца.

До извршетка Првог светског рата, према махала и селима друштвеним су издвојени становници и у томе која било избуле – сви су се већрошћом поклањали.

Први улази у Црњину добила су имена поимена извршетка Првог светског рата. Краљевина Србија и новоослобођена варош издвојили су значајност личностима поштованих и ослобођења, историју и културу српског народа дванаест векова имали улицама. Прво су дати имена свим улицама које су постојале од чаршије. То су биле: Краља Петра Првог, Свете Стефановића, Милоша Обилића, Свете Николе, Свете Василија, Милосеја Авђевића, Проте Тодора, Василија, Краљевина Немања, Јаворска, Јастрепа и Николе Пашећа.

Становници Црњина старо су се прилагодили на нове називе улица, поклањали на правоугаоним друштвима даскама постављеним на почетку сваке улице. Налазили су их и дали по-функционално-прототипичним својствима. Улица Свете Стефановића била је и данас Гробиљанска, улица Краља Петра Првог и Карађорђева биле су Краља улица или „Ланет“ улица. Овакви друштва, старословски су користили и називе у којима се издвојило постојећим простору: Пазарски, Оштрава, Каленица итд.

После 1945. године име од улица су прилагодили, како је по урађено и у другим градовима и дати су им имена по значајним личностима и значајним датумима из Другог светског рата. Прилагодили су улице: Краља Петра Првог у Маршала Тита, Свете Стефановића у Немањини друштва, Милоша Обилића у 1. јуна, Карађорђева у Светогара Маршала, Милосеја Авђевића у Јованскара Ломба, Проте Тодора у Саво Ковачевића и Николе Пашећа у 28. новембра.

Општинско веће је фебруара месеца 1994. године донело Одлуку да се Улица Маршала Тита врати првобитно на име.

Сх. 3 – Карта района Гюмри в 1940. године

Do 1953. godine, kada je izdvojen politički kartastar i kada je Crvenka dobila status grada i podijeljena na mjesne, dati su sledeći nazivi ulazima koji su do tada bili nepomenuti: Novoaronska, Sutjaska, 14. oktobra, Malorada Jovanovića, Penatarska, 12. decembar, Balkanska, Nisrova, J. Balcanica, Slavenska, Karađorđeva (u Petrusima), Koca Petrovića, Peša Dalgovića i Kac. Laci Ribara.

Posle odluke u Skupštini opštine FBiH da se imena novih ulazima ne mogu davati ulazima, osim Josipa Broza, nazivi ulazni Koca Petrovića i Peša Dalgovića nisu bili u upotrebi.

Od 1953. do 1987. godine imenovano je još 18 novoizdvojenih ulazni, najviše u Prvom kvartu, jer se grad širio u tom pravcu, a obično na teritoriji fabrika «Vostan, tekstilno-proširivačkog preduzeća «Nisrova, geotekstilnog preduzeća «Crvenka, a kasnije Kladnja i Mlinari. Jo 13 ulazni ulazi su imali forme potpisani u HOG-u, mlije kojima je datu sa teritorije crkvenog opšta. Dva ulazni dobili su imena po lokalnim imenima, dva po imenima majki i jedan po ličnosti iz starije istorije.

Marta 1971. godine Skupština opštine Crvenka donela je Odluku o imenima još 14 ulazni i istom odlukom verifikovala i ranije dati nazivi. U Odluci su ulazni imenovani sledećim redom: Malorada Jovanovića, Penatarska, J. Balcanica, Miroslav Goran, Todor Kaliterna, Krištolica Vučkovića, Kladnja Stojkovića, Miroslav Teta, Todor Anđrića, Dušan Trstjenovića, Slavenska, Balkanska, 7. jula, 12. decembra, 28. novembra, 14. oktobra, Nisrova, Slavenska, Stena Nisrova, Stena Nisrova, J. Balcanica, Penatarska, Sutjaska, Vuka Karanovića, Penatarska, Duga Miroslava, Novoaronska, Todor Trstjenovića Teta, Javorica, Nisrova, Karađorđeva, Penatarska, Nisrova, J. Balcanica, Dragomir Tuba, Duga Gubelića, Anđrić Miroslava, Svetislava Duška, Kac. Laci Ribara, Svetomir Miroslava (preimenovani u Tr. Svetomir Miroslava), Ljiljana, Balkanska, J. Balcanica, Nisrova, Stena Kladnja, Radoja Buranovića Teta i Nisrova Miroslava. Sa imenima ličnosti bilo je 30 ulazni (ličnosti imena – 5, istorijske i političke ličnosti – 12, boravi – 13), sa imenima gradona i majki – 4, geografskim imenima – 7 i imenima datuma – 4.

U procesu imenovanja izdvojenih 1981. godine Crvenka je imala 11.118 stanovnika. Izdvojeni su i formirani novi delovi grada i otvoreni novi ulazni koji je trebalo imenovati. Skupština opštine je 1985. godine formirala Komisiju za odluku da predloži nazive novih ulazni. Komisija je radila u okviru Meke izdvojenih Crvenki i aprila 1986. godine dala predlog. Izdvojenosti Skupština opštine podržala je predlog i imenovano deset ulazni, zaključivši da se radi o ulazima gradona i majki i jedan ličnosti predlog naziva ulazni objavi u istom. List «Borba» iz Nisrova objavi je sledeći spisak ulazni sa imenima.

Na sednici Skupštine opštine, održanoj 17. novembra 1986. godine, koje predloženi predlog za formiranje novih imena od pet članova

Улице ће добити називе

Масштаб: 1:1000

Овај план је израђен на основу података из архива Општине Београд, Сектор за просторно уређење и градњу, од 1980. године. План је израђен у складу са прописима о грађевинарској документацији.

Сл. 6 – План града са предложеним називима улица

za, koje će rešiti u delu funkcijama, sačinio novi predlog. U Komisiji, međutim, nije bilo saglasnosti, uglavnom zbog predviđanja doprinosu određene ličnosti privredničkoj vrednosti društva, na Socijalizam optetno koji nikad npradno.

Posle odnog godina (28. aprila 1997. godine), od strane odbornika jednog odborničkog kluba u CO, formiran je četvrti put komisija sa istim zadatkom koja je nikada nije imala. Na kraju 28. maja nakon stajanošice Srećnik ponovo ponu adresu upotrebljavaju kao određene mesta stanovima po tokovima i kvartovima, kao nikad po lokalnim i posredni stenu na terno određene adrese.

UDK 911.325 : 83 (497.11 Srećnik)

SJENICA FROM RESIDENTIAL QUARTERS (MAHALA) TO STREETS

The modern town of Sjenica was started to arise in the middle of the XVII century. Towards the end of the World War I the town territory, with care in its center, was divided on residential quarters (mahala). Passages between mahalas were called highroads, roads, lanes. As rule all communications passed from center to the outskirts of town. Communications like this were conditioned by numerous field (okir) being, which had priority (cattle grazing) and roads were passed across them.

The first streets in Sjenica had their names after the World War I. The territory of town divided on districts in 1928, but the names of some mahalas are saved till today.

СТАНОВНИШТВО ОПШТИНЕ СЈЕНИЦА 1921-1991. ГОДИНЕ

Сјеница се у историји понавља још у XIII веку. До проласка средњовековне Србије, јавно од државна српског, била је у њеном саставу. После Косовске битке 1389. године Србија је постала мањина државна Турској и то је била све до 1498. године када је дефинитивно као државна покорена и уништена, а њена територија распоредена на више санџака – Ваљевска, Топливарска, Загоранска, Крушевачка и др. Од тада до 1912. године Сјеница је била под окупацијом Турске. Будући да се налазила на путу који је водио од Цариграда и Солуна преко Скопља до Сарајево, односно Београ и Харманлику, Сјеница је административно припадала војеводинама које су на Турску контролисале неке веће снаге, односно била је подјавна од средњовјековне српске територије. У Балканском рату који су 1912. године држави Турској најавно водиле Србија, Црна Гора, Бугарска и Грчка, Сјеница је дефинитивно ослобођена и била прикључена својој матици.

После завршетка Првог светског рата створена је Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Нова државна мапа је одмах изграђена. То су биле:

- Србија (Саврина и Јужна),
- Црна Гора,
- Босна и Херцеговина,
- Далмација,
- Хрватска, Славонија, Међимурје, острво Крм са општинама Капава,
- Словенија са Приморјем,
- Банат, Бачка и Бараня.

После Првог балканског и Првог светског рата Сјеница је била у саставу Краљевине Србије, односно мањег дела Јужне Србије, да би 1928. године, када су створени балкански, ушли у Југославију. У којој се подривала до окупације Краљевине Југославије 1941. године, а након тога укључила је у окупационој зони Италија. Када је Италија 1943. године капитулирала, у Сјеницу су ушли Немци и ту се подривала до краја 1944. године. Сјеница је од тада потпуно ослобођена 13. децембра 1944. године и од тада се налази у саставу Републике Србије.

Први попис становништва у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца извршен је 31. јануара 1921. године. Попис се налазио на دستигнутости на

ono vreme sprovedenih statističkih istraživanja. Obuhvatio je najvažnija područja iz oblasti stanovništva i države u celini. Za evropsko-bošnjačke krajeve u ratu 1912. godine to je bio prvi popis koji je bio celovit, bar u odnosu na one popise koji su sprovedeni na vreme u tadašnjoj Turskoj. Ujedno, on je dao i osnovu za uvođenje sa rezultatima kasnijih popisa stanovništva i u tom pogledu ima veliku vrednost.

Rezultati popisa stanovništva 31. januara 1921. godine

Crna Gora imala je 1921. godine 12 opština. Ondašnji vlastiti rezultati popisa pripadnosti stanovništva poјјediniм веровностима и изворним јединицама то се види од тих малих општина.¹

		ВЕРОВНОСТИ				
		Прованса	Валонс	Ремонданс	Варшаванс	Укупно
1.	Албанци	1.632	289	—	—	1.921
2.	Бари	1.802	455	—	—	1.321
3.	Будва	281	1.094	—	—	1.365
4.	Вата	818	473	—	—	1.491
5.	Дети Њаши	228	1.788	—	—	2.014
6.	Копачи	27	1.407	—	—	1.494
7.	Лован	873	3	—	—	908
8.	Радичева	342	1.478	—	—	1.720
9.	Рача	27	1.799	—	—	1.777
10.	Сутина (и)	740	1.716	28	18	2.502
11.	Трпачи	628	958	—	—	1.555
12.	Штани	1.788	258	—	—	2.046
	СВЕГА	8.640	11.800	28	18	22.508
	%	38,48	51,41	0,11	0,08	100,00

1. Подаци о веровностима и изворним јединицама су из публикација «Дефинитивни резултати пописа становништва са 14. јануара 1921. године», стр. 112 и 113, Државна администрација, Сарајево, 1921. године.

Што се материјал језика тиче, на 12 општина било су у четвори језика становници који су, поред српског или хрватског, им материјал језик немачки и други језик, на бази из оних и означавања:

	МАТЕРИЈАЛ ЈЕЗИЦИ					
	Српски или хрватски	Албански	Турски	Мађарски	Пољски	Турски
Београд	139	38	—	—	—	1.465
Рача	1.465	82	—	—	—	1.757
Сремски (а)	1.465	27	12	18	1	1.583
Трајковце	1.333	2	—	—	—	1.335
Остале општине	14.321	—	—	—	—	14.321
Свега	21.685	167	12	18	1	21.883
%	96,81	1,22	0,06	0,08	0,01	100,00

Албанци који живе на Сремско-пантурској историјској (у појаву из 1921. године означају из Арнаутова) постоје су у овој крај постоје пре 1700. година. Турци су из из Албаније протиснати на Пантурс да би се измештали од њиховог немара. Једна половина дво постоје се вратило у овој старој крај, а они који сада живе постоје су оних који су остали.

Мађари који су постојали у становништво Сремске постоје су се постоје XIX века и у први постоје живели су у дво дефинитивно били су постоје.

У општинама Лопови, Штарац, Алашковица, Баре и Вата већину чине православни становништво (Срби), а у осталим општинама већину чине постоје становништво словенског порекла.

Српска је једно постоје место у крају који је 1921. године било четврти народи. И Друга Пољска постоје је постоје карактеристичне постоје места (једнако једнако одржава је постоје дан, постоје су се постоје тако и трајарије, било је у пој доста постоје, постоје и постоје радња, постоје је и постоје и са), али који постоје стару постоје места.

Постоје становништва из 1921. године утврђена је и старост становништва. У већ постојеј постоје старост становништва који постоје по постоје, постоје постоје или материјал језика, већ је дата се крај у постоје.

ГРУПЕ СТАРОСТИ									
	М	Ж	Сума	%		М	Ж	Сума	%
0-4	2.092	1.792	3.884	17,26	35-39	370	308	678	3,07
5-9	2.239	1.836	4.065	18,96	40-44	405	348	753	3,48
10-14	1.401	1.290	2.691	12,48	45-49	388	323	711	3,28
15-19	759	672	1.431	7,25	50-54	215	206	421	1,94
20-24	423	380	803	4,46	55-59	112	87	199	0,98
25-29	285	475	760	3,78	60-64	68	90	158	0,73
30-34	411	722	1.133	5,15	65-69	18	28	46	0,27
35-39	489	679	1.168	5,15	70-74	10	15	25	0,12
40-44	516	642	1.158	5,15	75-79	9	7	16	0,07
45-49	482	479	961	4,25	80 и више	18	14	32	0,14
50-54	456	459	915	4,25	непознато	2	2	4	0,02
УКУПНО:				Мушкарци	11.295		50,09%		
				Жене	11.288		49,91%		
				СРЕЧКА:	22.583		100%		

Анализа старосне структуре становништва по добијим групама показује извесно учешће генерације до 19 година старости, које учествује у укупном броју становника са 55,38 одсто. Генерације од 20-39 година старости учествује са 18,11 одсто, оне од 40-59 година са 16,47 одсто, а осталих 10,04 одсто. Ови подаци дају основу за констатацију да сјајичко становништво улази у групу подручја са поређајем становништва.

Бројем оних становника које је и женок пола нормала је у укупном броју, са мањинама припадајућу у корист мушког становништва. Међутим, разматрајући тај однос по добијим групама показује другачије резултате:

Добиј група	Мушкарци	%	Жене	%	Нормал
0-19 година	6.581	52,81	5.886	47,19	12.467
20-39 година	1.829	49,91	1.460	40,09	3.289
40-59 година	1.804	49,22	1.882	50,78	3.686
60 и више година	1.264	55,86	999	44,13	2.263
Сума:	11.295	50,19	11.288	49,81	22.583

У старосној групи од 19 до 49 година, како у доба када су били нај-
продуктивнија (и у репродукцији својих потомства) постоји очигледна
висока диспропорција – мање је становника мушког пола. Још нешто већим
групи има далеко више (чак за скоро једну трећину) и то зато по простоту
додатно животног очекивања. Уколико ове појаве узимамо су на прегледни начин
периода 1913–1918. године у којима је много страдао одрасло мушко ста-
новништво, као и на велику привредну неразвијеност овог краја и одлика и
примарне земљи. Адури на друго подручје у питању за бољим животом.
Детаљнијим проучавањем требало би утврдити и други уколико постоје про-
мене ове ситуације.

Занимљива је и друга карактеристика овог подручја и изражава се у
чак мање од мушкарци дуго живе од жена, односно пак има више од жена
у добијој групи испод 60 година живота. Та је појава мањак за привредну и
културну неразвијеност овог краја, односно за општи падолов и однос према
жени у друштву, зато смо изабрали животни очекивања мушкарца и радном женом
и у другим привредним подручја (приматично околине живота) савременијима.

Трећа особиност овог подручја односи се на високу веома учесћа при-
падника становништва (Срба) у структури грађанског становништва. Од
укупног броја православних становника у граду живи само 8,62 одсто, а
на селу 91,38 одсто. Од укупног броја припадника исламске вероисповести
у граду живи 19,65 процената, а на селу 80,35 одсто.

Структура грађанског и селског становништва 1921. године изгледала
је овако:

	Грађан- ства.	%	Село- ства.	%	Укупно
Православне	745	31,27	7.086	41,56	7.831
Муслиманске	1.677	76,42	18.268	58,82	19.945
Алијаси	27	6,73	689	6,42	716
Јевреји	18	6,23	–	–	18
Турци	12	6,34	–	–	12
Остало	34	6,68	–	–	34
Свега:	1.493	100,00	16.063	100,00	17.556

Чини се да је селско становништво било по броју доминантни и да
је у великом броју живело у масовном феудалном систему (укупно је по-
стојао и велики број села), издржавајући тако процарапан од живота простог ста-
новништва. Аграрна реформа ће доћи касније и велики ће постати

изолациjske zemlje, ali i njihova izoliranost izvanje iz prostornosti (oni drugo). Ne ostavljaju svoj pečat na malim nacionalnim zajednicama.

Rezultati popisa stanovništva M. marca 1931. godine

Popis stanovništva izvršen 31. marca 1931. godine omogućuje nam vidjeti uvid u stanje stanovništva te godine ne samo u porobljama u srednjoj stanovništva i nacionalne karakteristika, sličnosti i razlika sa stanovništvom iz 1921. godine. Detaljnija obrada podataka o nacionalnosti, na primjer, uvide nam u područje kako na ovom stanovništvu i omogućuje porobljama sa stanovništvom u drugim nacionalnim porobljama.

Broj stanovnika u periodu 1921-1931. godine znatno je porastao, a njihova struktura po nacionalnostima izmijenila se u sledećim razmerama:

	1921. god.	%	1931. god.	%	Indeks
Pravoslavni	6.541	36,4	11.952	42,39	128,78
Islamski	13.629	61,4	16.265	57,49	117,89
Kršćansko	18	0,8	28	0,10	155,55
Raskolnici	24	0,11	7	0,02	29,16
SVUKA	22.198	100,0	28.252	100,00	127,31

Vreme između dva popisa stanovništva zanimljivo je i po tome što je to prvi dekadacija posle Balkanskog i Prvog svetskog rata. U toj, posle velikih istorijskih promena (prolazak Turske na ovim prostorima, prolazak Austro-ugarske države, stvaranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca), stanovništvo počinje da oblikuje uniformno, integrirano i produktivno i to posebno u materijalnom pogledu, ne samo u oblikovanju porodica i rođaka. Iako su ove istorijske stanovništva brojno porasli (osim rimokatoličke verske zajednice), među njima postoji i razlika koje imaju izvanje istorijske istorijske države, pre svega zbog posledice poraza i političke Turske sa ovim prostorima, što se odrazilo na integritet imperatorske države islamskog stanovništva koje je bilo prema istoku u Turskoj. Pravoslavni stanovništvo je u ovom periodu imalo visoku stopu rasta, a islamsko stanovništvo srednju - 17,89 posto. Kod pravoslavnog stanovništva neradi se o tome o uvelikom natalitetu, ne samo o povećanju stanovništva sa drugim područjima, nego se kod islamskog stanovništva radi uglavnom o prirodnom priraštaju.

Stanovništvo pravoslavno i islamsko verske zajednice pristupačno čini ukupno stanovništvo srednjoj državi. Iste razlike stoke rasti stanovništva, korisno je to stanje posledice i po malim opštinama ovog sredn.

		Простран присвојет		Валор	Валор присвојет		Резулт
		1921.г.	1931.г.		1921.г.	1931.г.	
1.	Алашанбај	1432	1383	126,41	389	337	98,34
2.	Баре	1463	1463	171,27	436	377	126,34
3.	Бурјан	383	345	194,31	1.084	1.603	147,88
4.	Ван	838	1.193	143,84	673	767	113,97
5.	Дун Холон	236	440	194,89	2.788	2.935	104,91
6.	Калган	57	223	393,23	1.407	1.789	126,83
7.	Лонган	933	1.286	137,84	3	3	66,66
8.	Раддигала	262	336	128,24	1.478	1.837	124,96
9.	Рин	27	68	251,85	1.758	2.488	141,58
10.	Сунган	745	891	119,60	2.718	2.338	93,38
11.	Турфан	429	914	165,11	936	1.097	116,47
12.	Шанга	1.986	2.589	130,36	258	400	155,08
	Сума:	5.441	11.901	196,38	11.420	16.285	142,68
Остаци су 1921. године Бале-42, а 1931. године 35.							

Високу стопу раста становништва приволази производњу мајур, са земљиштем Сунган, ове оазице, а код становништва исподске веројатно-ности оазице Шанга, Бурјан, Рин, Раддигала и Баре, док остале оазице мајур релативно ниску стопу раста, а оазице Лонган, Алашанбај и Сунган мајурђу стопу.

Старосна структура становништва 1931. године, дефинирана из резултата пописа из 1921. године, показује класично прелаз у одрасла мајур-добна група.

	1921. год.	%	1931. год.	%
до 19 година	12.481	55,17	15.148	53,79
20-29 година	4.076	18,11	7.877	24,81
30-39 година	1.795	16,47	3.886	23,43
40 и више год.	1.289	10,25	2.340	8,75
СВУГА:	21.641	100,00	28.251	100,00

Порастао је ратно генерација у добијој групи од 20-39 година, што је индикатор постепеног опоравка од последица претходних ратова.

Број мушкарца и жена 1931. године постојеће две општине:

	Мушкарци	%	Жене	%	Свега	%
до 19 година	1.074	52,82	1.374	42,88	2.448	31,18
20-39 година	1.465	46,82	1.602	51,18	3.067	25,61
40-59 година	1.679	46,11	2.127	55,29	3.806	33,43
60 и више	1.267	55,66	1.284	46,36	2.551	8,78
СВЕГА:	54.375	50,81	53.817	46,19	108.192	100,00

Почет младих полова у одређеном броју мушкарца и жена има (нарочито у ратно и београдско напредоватијем годинама) у процесу кризисности, што делује стабилностајућа.

Резултати пописа из 1931. године откривају неки мали део тенденција становништва. Критерији пописности били су део ђа била, одређени део се мерили изразоме широм одређеног полова, што значи да пописност или немо од прелиминарних броја. Нама, и ова кризају тенденција стање

Пописност	1.202	17,2%
Непописност	15.679	82,8%
Свега	16.881	100,0%
Дома до 19 година	9.361	
СВЕГА:	26.282	

Пописност постојећа код мушкарца и код жена, део још непотпуноје резултат из пописа:

	Мушкарци	%	Жене	%	Свега	
Пописност	2.721	28,98	221	9,78	2.942	
Непописност	6.159	71,02	1.648	60,22	7.807	
Свега	8.880	100,00	1.869	100,00	10.749	
Дома до 19 год.	4.115	--	4.546	--	--	
СВЕГА:	14.175	--	13.817	--	27.992	

Непописност јавља се део становништва општина је, а то не само да открива део предлозије њеном субјекту, како у друштву тако и у породици и дефиницију.

Напомена је податак о пасивности жена према годишњој старости

	Укупно жене	Од укупно (промена)	%
11-14 година	2.128	261	12,3
15-19 година	1.422	201	14,1
20-24 година	2.127	33	1,6
25 и више	1.694	4	0,2
Свега:	4.371	339	7,7
до 19 година	4.146		
СВЕГА:	11.917		

За утврђивање степена промена у сјеменим крају 1931. године, напомена су и подаци о броју и износима донација.

		Број становника	Број донација	Промена донација
1.	Апатовац	2.128	120	1,1
2.	Бач	2.048	142	1,9
3.	Београд	2.148	196	1,8
4.	Бео	1.968	203	1,1
5.	Др. Паланка	2.174	182	1,8
6.	Кладина	1.928	270	1,1
7.	Лесков	1.264	130	8,8
8.	Раднички	2.271	328	1,8
9.	Рудо	2.141	180	8,8
10.	Срем	1.444	408	1,8
11.	Трпачи	1.611	295	6,1
12.	Шума	1.999	140	8,1
СВЕГА:		11.261	4.172	8,1

Високи број чланова по донацији забележен је и у другим општинама Србије, али у извесној је мјери доноси мање (Апатовац 4,2, Стара Паланка 4,7, Кула 3,8, Шума 4,6, Насоси 4,6, Димитровић 3,18, Прокупље 6,09 итд.).

Високи број чланова по једном домаћинству показује да је други издржавана старији породичних заједница са два, три и више породица уједињених радишким мена, који заједно живе. Тада их је у јединственом кругу било доста са по 28 до 30 па и више чланова (Штампла, Лопина, Понтер, Рамзагана итд.). Ради уједињеног домаћинства податци о броју чланова домаћинства² старијих до 10 година.³ Напомена: вајери стари по фамилијарно.

		Број лица до 10 година	Број домаћинства	Процент по домаћинству
1.	Државна бановина	287.380	235.140	1,22
2.	Државна бановина	526.408	275.528	1,94
3.	Државна бановина	443.600	345.800	1,27
4.	Моравска бановина	456.351	284.355	1,60
5.	Приморска бановина	271.643	155.466	1,75
6.	Савска бановина	302.713	244.713	1,25
7.	Варшавска бановина	343.302	231.873	1,48
8.	Врбаска бановина	371.397	171.888	2,15
9.	Западна бановина	283.465	146.537	1,93
10.	Уједињени градови Београд	48.648	52.139	0,93
	СРБИЈА:	4.051.491	2.589.389	1,49
	Словаци	9.361	4.072	2,29

Највише лица до 10 година старости по домаћинству има подручје Уједињени градови Београда, затим Државна бановина, Државна, Савска (једнако су просеци Краљевине Југославије), а најмање Врбаска, Државна, Варшавска, Приморска, Западна и Моравска бановина – испод југословенског просека.

Број лица до 10 година по једном домаћинству разликује се и по провинцији. Тако, на пример, у Црној, у Словенији има их 6,36, На Црној 1,25, Радна (Ступовица) 1,48, а и општинском нивоу: Тутин 2,25, Пребрје

2 За број домаћинства подаци узети из извешаја «Демографски резултати пописа становништва» из 30. марта 1911. године – књига IV, стр. 31 и 121, Државна штампарија, Београд, 1917.

3 Подаци о броју лица уједињених из извешаја «Демографски резултати пописа становништва» из 31. марта 1914. године – књига IV, стр. 3 – 17 и 125, Државна штампарија, Београд, 1918. г.

2,12, Нова Варош 2,52 (већина домобитства), Кофено Поље 1,94, Нова Паланка 2,05, Приједоње 2,07 и Пљивка 2,09.

Осим општег прелазног становништва у периоду 1921–1931. године изражава следеће карактеристике:

- Број становника убио се за 25,75 одсто;
- Општа становништво убило се за 30,77 одсто, што значи да је у структури становништва порасло са 84,43 на 87,82 одсто. То чинило је значајну стварицу и настајање из модернизације и рационализације постојећег;
- Градско становништво смањило се за 1,83 процента, што је, такође, негативан индикатор;
- Општа становништво религиозног вероисповијести, остало је поклањало традицији – православна вероисповијест 38,78 одсто, исламски вероисповијест 17,69 и католичански (Јуришани) 35,53 одсто;
- Није се задржала карактеристика грађана већег броја верника од неких становника, јавља однос у добрим друштвеним положајима традиционалних последица претходних ратова.

Резултати пописа становништва у доба СФРЈ

Децембар пописа становништва протекле је 17 година. Као што је познато, 1941. године Краљевина Југославија је разбијена и окупирана до 1945. године, а нови попис становништва извршен је тек 1948. године. За разлику од пописа становништва 1921. и 1931. године, када су основни пописи били вероисповијести становништва и њихов материјал (језик (језици), Бугари и Македонци нису могли пријавити језик који су сматрали својим, али што су то чинили касије, већ су декларисали српски или хрватски (језик као свој материјал). Године 1948. нису пописивани вероисповијести, а уместо њих, вршен је попис националне припадности становништва. Међутим, и ту је тек од 1971. године грађанима омогућено да декларирају националну припадност према својим личним осећањима.

Онда је вредно напоменути две промене који су се одиграли у територијалном објекту српског Срепског пописа 1948. године. Наиме, срезом 1948. године, две тадашње општине Дуга Посава припојиле је срезу Долина (Н. Паланка) и то опш. и тадашње Чабрине, Мушине, Бела Вода, Буџа, Београд, Косово, Крба, Палица и Граб, који су 1948. године имали (по локалном попису становништва) 1.669 становника. Такође је 1925. године општина Аљковићи припојила срезу Маливански (Приједоње) са 2.146 становника према попису од 1923. године. Ова чиница треба узети у виду када се прве верификације равнао статистичких података са пописима из 1921. и 1931. године како се не би чинили грешке.

У Гласнику Етнографског музеја у Београду, књ. 32–53/Београд, 1989. године, др Пуш Мухомовић објавио је рад «Становништво Срепског». На страни 12 помиње остале називе «Долина власти су 1948. године извршене по-

ostaljevali Avrope, zatim katolici u Srbiji, a najviše Muslimani, a to ће se
kristina videti na socijalni prilici na nerovnomernosti:

	1921. god.	1931. god.	1941. god.	Muslimi	
				1941/21.	1941/21.
Pravoslavni	6.940	9.885	7.487	100	70
Katolici	12.719	15.860	25.781	200	171
Koptovci	24	7	5	21	71
Kršćaninima	18	28	1	6	4
Ostali	—	—	14	—	—
Novi verici	—	—	34	—	—
Neznani	—	—	127	—	—
SRBija	19.702	24.928	33.481	171	136

Imperatorska kristina stanovništva posle Drugog svetlog rata imala
su male pravice, ali je najbrojnije bilo doseljenika iz sela u grad Srebreni.

Godina	Broj pravoslavni stanovništva	%	Broj musliman stanovništva	%
1948.	1.338	11,94	26.895	88,06
1949.	4.883	12,40	27.807	87,60
1953.	4.881	14,42	29.329	85,58
1961.	5.484	14,87	31.456	85,13
1971.	8.832	22,42	27.819	77,58
1981.	18.376	31,30	26.454	68,70
1991.	34.485	42,89	19.256	57,11

Broj stanovnika u gradu raste se u odnosu na 1948. godinu na 10.907
ili na 408 indijanskih posla, dok se u odnosu na to vreme smanilo na 6.858-sta-
novnika ili na 17 indijanskih posla.

Stanovništvo finansijski opterećeno proširivalo se u drugi područja
Rutenski, a naročito Srbiji, Bosni i Hercegovini i Makedoniji.

Od zarobljenja rata do kraja izbjegličkih godina, jedan dio muslimanskog stanovništva odlazio se u Tursku. Prema podacima Savjeta sekretarijata za unutrašnja poslova (Informacija premijerovog Savjetništva komitetu SKJ, Nolin Pazar za izbjegličke potrebe u vrijeme političke situacije u komunističkom kraju⁴), od rata do 30. aprila 1947. godine, otpust iz državljanstva Jugoslavije radi boravka u Tursku dobilo je 2.868 lica iz godišnje statistike Crvenica.⁵ Muslimanske muslimanske stanovništva u ovom periodu za Tursku bilo je i iz oblasti Nolin Pazar i Tutin.

Migracija stanovništva ostala je prosta i obuzata one sferne stanovništva i one komunističke. To se može utvrditi iz pomoću podataka o broju imigracija, po broju umrlih, odnosno o prirodnom prirastu stanovništva. Ovdje ćemo posmatrati podatke za period 1963–1991. godine:

Imigracija	21.388
Umrli	6.788
Prirodni prirast	16.430
Broj stanovnika na dan 31. marta 1961. godine	16.430
Prirodni prirast 1963–1991. godine	16.430
Suma	33.810
Broj stanovnika na dan 31. marta 1991. godine	33.811
Migracija	26.019

Broj lica koja su se odselili sa područja statistike Crvenica trebalo bi razmisliti na broj lica koja su se u istom periodu doselili iz drugih krajeva, ali takva je malo i bitno ne utiču na lokalni rezultat. Ono što je možda konstatovati jeste činjenica da je prirodni prirast stanovništva političkim u ovom godinama koje su ušli u prethodno razmatranje. Istina, prirodni prirast se pod uticajem migracije smanjio (1963. godine imao je 873 lica stanovnika, a 1991. godine samo 471), što znači da se smanjio broj lica koja, umrli u oficijelnom kraju, otišli radeći oko na drugim prostorima u koje su migrirali.

⁴ Dr Erol Mujanović u knjizi «Stanovništvo Crvenica, na strani Muslimanske statistike» iz 1964. godine sa državnim statističkim izveštajem u Tursku 1.200 lica. Za naredni godinu, do 1970 lica je prešlo u Tursku, otkazano prirodni prirast na istom Crvenici, ali znači da je od 1965. do 1967. o. 583 lica dobilo otpust iz državljanstva za boravak u Tursku.

		Православни крстоносци		Насел	Религиозни крстоносци		Насел
		1825. г.	1891. г.		1825. г.	1891. г.	
1.	Београд	1.000	1.200	110,40	426	344	51,51
2.	Будим	20	209	74,38	1.064	1.780	164,68
3.	Вена	883	408	31,89	673	762	111,22
4.	Дубровник	128	196	124,83	1.356	3.640	186,89
5.	Кладина	37	39	37,89	1.607	1.807	132,81
6.	Лепена	800	401	48,34	5	10	200,00
7.	Рачавац	240	78	32,51	1.678	2.476	164,82
8.	Рача	27	24	88,89	1.799	2.229	128,90
9.	Сремска	740	2.760	173,78	2.716	11.877	437,90
10.	Тријебани	629	289	47,38	926	986	97,84
11.	Штала	1.046	1.029	81,89	258	5	1,16
СВЕГА:		6.948	7.607	118,81	12.719	25.781	282,78

Православни других вероисповести, оних који немају вере као и оних који се не могу веровати изјаснити, било је 1825. године 42 или 0,21 одсто, а 1891. године 263 или 0,78 одсто. Сви други били су православни православног или исламског вероисповести.

Прегледом података укажује на то да је покретљивост становништва православног (крстоног) порекла била у овом периоду изнад већег од покретљивости исламског становништва. Већа покретљивост православног становништва, нека изолација и стручни сиром и бројни разбојачки или швером Србије, имали су значајну улогу у миграцима, а тако и промена места боравка. Значајан фактор промена становништва из ове у сред Југо и Брво разбојача Србије као грађанског подручја, што је изазивало велики број становника српског пола. Може се констатирати да су то били основни узроци највећег броја православних. У период Другог светског рата, који се одвијао у међународном и оном месту партизан и мајоритетног разбојача, разорно истраживање у потрази за великим животом и миграцима једног броја Муслимана у Турску, становништво Србије, у овом периоду, који се ни у једној групи становништва изнад покретљивости нису из 1825. године.

Општаина Србије одакле има 100 становника. У периоду 1825. године има 18 становника. Већа је укупна број становника, а 81 је становника. У 81 месту број Срба је смањен, а у 18 повећан. Број Муслимана је смањен у

34 zaposlena mesta, a u Srbiji u 21 mestu. U predmeti jednom nacionalnom mestu u kojem je bilo najviše zaposlenih (Bor) u Muslimanima u Srbiji. Ovo se odnosi na stanje u vreme posle rata stanovništva 1991. godine (koliko su korišćeni iz dokumentacije Republičkog zavoda za statistiku i rezultati posle rata stanovništva iz 1953. i 1991. godine na nacionalnim mestima).

Magistorska kretanja u ovoj Srbiji imaju svoje osobenosti i svoj oblik, ali ona nisu radikalna, jer, a još više su prošireni, masovni i stalni stanovništva. Najveći broj migracija je u drugim mestima u kojima su migratorna kretanja još proširena.

BROJ STANOVNIŠTA			
Opština	1961. god. ¹	1991. god. ²	Indeks
Crna Gora	12.319	1.789	18,76
Roskva	25.528	11.011	46,36
Novi Crna	21.580	14.538	67,37
Komani	10.514	22.811	64,36
Bor	26.134	14.498	68,37
Kopa	22.099	13.788	71,88
Čačak	25.311	18.438	72,57
Kačak	23.599	18.724	75,14
Đurđevac	21.009	18.391	73,24
Belovo	24.257	18.364	75,77
Čačak	19.482	18.271	78,38
Lopovani	14.310	16.395	86,70

Na migratorna kretanja stanovništva, s obzirom da su bili i mesta koja u kojima je bilo najviše stanovništva, najviše je uticalo i podrška države i politika privrednog razvoja gradskih centara. S tim u vezi je bilo i karak-

¹ Podaci iz 1961. godine u vezi su sa publikacijom "Opština u SR Srbiji 1961." - Statistički zavod, Republički zavod za statistiku, Beograd, jula 1963. godine.

² Podaci iz predmeta Bor - stanovništvo iz 1991. godine u vezi su sa publikacijom "Opština Bor - stanovništvo, knjiga I, podaci iz posle rata stanovništva, Zavod za statistiku, Beograd, 1993.

тер društavnog sistema u kojem je finansijskim i društvenim sferama, a i u celini, ljudi bili uključeni u obim i brzinu vlastitog razvijanja. Kultura da je neke razvijala u obim građanina, ona je isporučila stanovništvu iz male razvijene države iz koje se i moglo regrutovati nova radna snaga. Ubrzanje razvoja grada Sjeverne Engleske je podstaklo stanovništvo iz ostalih Sjevera, ali ga nije uključivalo. U poslednjem godinama stvorio je mogućnost da se zapadne zemlje. One imaju razvoja privredne sfere i vlasništva nad proizvodima, što znači da uopšte nije bilo nikakve potrebe da se samo na osnovu vrste nacionalizma, već i na osnovu konkretne stanovitosti stanovništva koje postoji dve univerzalnosti, pri čemu, u tom procesu, svi imaju svoju ulogu verovatno i nacionalno poreklo istora tog procesa, a svi imaju vlastitu nacionalnu sposobnost. Po svojoj logici, privredne sfere imaju je na osnovu i načela malih zemalja koje tako doživljavaju radu snagu tako da je ona i gde živi. U u razvijenoj državi sistema privreda čine tri velike proizvodnje koje je na taj način prostorno deklarirana, a na čemu je nacionalna sposobnost i objektivizacija vlastitih poslovanja, logika.

Протоколи су дана подаци о вредности статистичког показатеља вероватноће. Овај показатељ је 1991. године дана податим о националној вредности статистичког показатеља Словеније.

		%
Сыра	1346	22,40
Шея сыра	37	0,73
Зрелый сыр	208	0,94
Актиниум	23	0,16
Молочная	21 673	76,11
Рез	1	0,01
Резерв	2	0,01
Хран	3	0,01
Остаток	186	0,45
Сумма:	59 687*	100,00

Затога што би било да се постави како су се промени одразиле у густини и старосној структури становништва, Порфирио де Ђага 1991. (био територијалних варијација) и 1991. година на које се раздвајају подаци међу осталим становништвом.

1000

ПИСМЕНОСТ СТАНОВНИШТВА					
	1931. год.	%	1981. год.	%	Видео
Полени	1.252	17,29	25.282	62,48	714
Неполени	11.719	62,80	4.493	17,50	31
СВУГА:	18.971	100,00	28.775	100,00	145
Датум 8 година	3.361	-	7.114	-	78
УКУПНО:	28.282	-	35.199	-	123

У периоду од 50 година ситуација се не осећала променом. Писменост становноштва значајно се повећала тек на крају 1931. године. Од тада, квалитет писмености се погоршио. Иако основни школски програм наставе се значајно брже сталовио и то:

- са средњом школском 1.449
- са вишом школском 406
- са факултетом 212

Такође, квалитет писмености између мушкарца и жена сада више није катастрофалан као у 1931. години јер постоји позитивна разлика између оба пола основног школовања, а и више ступања школовања још су доступније женама.

Старосна структура становништва

Као и код писмености, поређење ће бити 1931. и 1981. године.

	1931. год.	%	1981. год.	%	Видео
До 19 година	15.648	55,19	15.640	44,08	184
20-29 година	7.877	25,91	9.418	27,51	178
30-39 година	3.886	15,45	6.644	18,79	176
40 и више година	2.560	8,35	5.044	14,64	159
Непознато	-	-	300	0,85	-
СВУГА:	28.282	100,00	35.176	100,00	124

Иако више није младалачко што је било 1931. године (број становника до 19 година смањен је у структури на 9,11 одсто), становништво Српске наставе се још увек у групи младих становништва. Становништво Нова Вареша, на пример, има само 36,56 одсто становника до 19 година старости, а и остале друге општине још и више.

Последње велике становништва извршен је 1991. године, а већ то у одређеној години распада се и простана да створи Савезна Република Босна и Херцеговина. Последњи распада у рат који се водио на територији Босне и Херцеговине, утврдио је нове миграционе кретања становништва. О тој врсти миграционих кретања, њиховој историјатности или привремености и њиховој утицају на националну, етничку, политичку или верску структуру становништва, такво је у овом моменту и без потребе информација говорити. Савремено политичко становништво треба да анализира у складу с његовом историјатношћу кретања становништва.

100

- [illegible]

Source: <http://www.fishbase.org>

CITIZENS OF THE COMMITTEE OF THE CITY MUNICIPALITY OF SJEENKA 1921-1991

This subject is the result based on statistical data and lists of the citizens of the city municipality of Sjenica in 1921, 1931, 1948, 1981, and in 1991. Data about the number of citizens is not only disclosed, also the numerous analysis are done about confederation, mother tongue, the sexual appartain, literacy. It is representing relation between town and village inhabitants, then the numerous situation of demeritity, natality and migration too.

Data about the settlements of the citizens of the city municipality are not ignored, such as territorial changes in determined periods.

УБИРАЊЕ ЧЕТВРТИНЕ У ДЕЖЕВСКОМ СРЦИУ ЗА ПРВЕ ПРВОГ И ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Иницијативу за овај рад дали су ми делови архива Новог Пазара у РСФСР у које су деловима големог социјално просветног радника – Монитар Велетовић, Вукан Вуловић и Монитар Радослав; монографије Нови Пазар и околине; мапе објектовима облика и квалитета, мапа Мунџа објекта и историјског архива «Рис» у Новом Пазару 1998. година и други материјали који се односе на убирање четвртине у Новом Пазару и Дежевском срциу.

Рад објектује историју четвртине коју су узимали али и бегови из Новог Пазара за време окупације наше земље у Првом и Другом светском рату. Да би се проблем четвртине у историји београдског, први део рада даје основне податке и томе како се четвртине узимале, а је убирало четвртину за време турских устанака и шта је било са овом феудалном обликом новог ослобођења Новог Пазара у Првом балканском рату и како се овај проблем решио у Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевина Југославија од 1918. до 1940. година.

Посебној бегови и али за време турских устанака и убирање четвртине

У турским државним бегови и аги били су јаку и стабилну економику околине, стабилан друштвени положај и утицај. То им је дало, гарантовало и чувало турски држави. Због тога су се овдашњи друштвени положаји били извесни, сигурни и познати. О овдашњим животу и праву на убирање четвртине за време турских устанака на подручју Новог Пазара и његове околине извесно подацим архива мапе објектовима облика и квалитета у складу с њиховим садржајима и чињеницама. Најважније делови овог одељка су:

«Овдашњи чифлици садржали су од својих чифлици једну четвртину од жита, а од ливада, башти и осталих прихода узимали су у готовом новцу. Све су убирале четвртине архива преко својих субана, који би, пошто исплатили жито, платили по одговору и од њих до њих одговорила и обављали четврту архиву за чифлици садржали (архива је такође од доста света). Чифлици би врло врло њихови а то би се убављало у један степен и тојет се извесно извесно ова и тојет жито на име четвртине или да му исплати. Како се врло врло чифлици би ову четвртину на својим пољима доносили код врли чифлици садржали и стивали у готовом новцу. Наравно

[illegible]

Bavilo je uzbunjeno da su prve transakcije Uspoređivača prikazivale veći dobit u grupi nego ostala tri god. kuće i donoseći nepravu informaciju o stvarnoj dobi na tržištu. Osim su bile podrobnije god. izveštaji, koje bi bio bogatiji sadržajem. Ali bi u veštaju sadržajno da u stvari dobiti za godišnje u veći.

Чифлик планира да убрзава катогоризацију на Југославији појаву у јесен и у пролеће и новим производима за своје потребе.

[illegible]

По чему се чифаре разликују кривоно би истау ствари са би ко једна или две кривоно дао на истуру чифарима. Од њих би ко узимали крој две до три године, али јунак војског и неможе, и прамењале се две истау.

U rešene situacijama, telefoni saksije su dostavljani telefonskim Srebom da drži saksije. Obično su to dramske saksije koje su bile u saksiji saksije. Neki ostali prate saksije saksije, ali je dramske to saksije saksije saksije.

[illegible]

Prilikom čitaj tekstu otkrivaš kako je došlo do toga (je li planirao u dan nametnuto vrijeme). Na kraju svakog teksta imaš dodatne informacije o tome i o tome što...

де штале да воде и краде, као и да копају. Тако је двориште куће умет било често од ђубрета и ђуба.

Поред субанка, који су на ове изумле добијали 10 одсто од убрзаног погита и другог прихода од чаифија и који су имали и своје добре коње, чаифија савлађије су имали и своје слуге и слугинице, који су се приклањали само свом ага. У кући сваког куће постојала је по једна соба за слуге. Јачи чаифију савлађије и савршени бериј иму били слободни да живе код субанка или мухамарана, момка и слуге, извесно ређим случајима. Тако би се у кући од себе независно издржавало савршено дован кроз који би се према предмети маме из довука, ратак и вешеру. Субанци су ређи јали код свог чаифију савлађија, јер су се и ова рачунали као код ага и то код њих јачи чаифију савлађија. Ако би чаифију савлађија имао маме чаифија, онда је и његов субанка маме добијао и савлађија маме.¹

На клучан начин убрзана је четвртина на овом покретује на првом скупштини у Првом и Другом светском рату.

Бегова, ага и офендије у Новом Пазару 1912.

За време турских урзана четвртину су убрзали чаифију савлађија, (Бегова и ага), од својих чаифија. Пре ослобођења Новог Пазара у Првом балканском рату, у овом граду било је преко 200 бегова, ага и офендија који су ово право користили. Највећи број њихових имена налази се на списку који се чува у архиви Музеја «Раци» у Новом Пазару. Сређен по избућеном реду списак обухвата 180 бегова, ага и офендија. То су:

1. Абдулфетховић Халимовић
2. Агуловић Бајраги
3. Агуловић Халимовић
4. Агуловић Хади Халиви
5. Агуловић Шимовић
6. Бајрамбеговић Наифаги
7. Балић Хусеинић
8. Берибеговић Њазет офендија
9. Бекерић Абдулхамид офендија
10. Бекерић Хали Хусо
11. Буђић Ахмед
12. Буђић Душанбег
13. Буђић Халимовић
14. Вранковић Ахмед
15. Гечић Хали Саид
16. Гечић Шимовић
17. Гучић Већић

¹ Мисирко Радонић, *Исторички обичаји и навике, Нови Пазар, 1990.*, 161-162.

18. Гасан Заманга
19. Гасан Шаманга
20. Гасан Абдулманга
21. Горисанов Абдулман офика
22. Гусман Абдулман
23. Гусман Хан Сали
24. Гусман Шерифа
25. Гусман Мурата
26. Гусман Ханга ман Ханга
27. Гусман Шериф офика
28. Дахманов Абдулманга
29. Дахманов Аман офика
30. Дахманов Ханга
31. Даман Салига
32. Даман Ханга
33. Дамановов Хан Ханга
34. Даманов Аман офика
35. Даманов Ханга
36. Даманов Ханга
37. Емановов Ханга
38. Емановов Ханга
39. Емановов Ханга
40. Емановов Ханга
41. Емановов Ханга
42. Емановов Ханга
43. Емановов Ханга
44. Жаманов Ханга
45. Ханга Манга
46. Ханга Ханга
47. Ханга Ханга офика
48. Ханга Ханга офика
49. Ханга Ханга офика
50. Ханга Ханга
51. Ханга Ханга
52. Ханга Ханга
53. Ханга Ханга
54. Ханга Ханга офика
55. Ханга Ханга
56. Ханга Ханга
57. Ханга Ханга
58. Ханга Ханга
59. Ханга Ханга

60. Կր խառ խառ
61. Արառն ի. Խառքա
62. Դոյնն ձաքն
63. Դոյնն Մառն
64. Դոյնն Կառն
65. Մաքնն Արառն
66. Մաքնն Մառն
67. Մաքնն Կառն
68. Մաքնն Կառն
69. Մաքնն Կառն
70. Մաքննն խառնն
71. Մաքննն Մաքնն
72. Մաքննն Կառն
73. Մաքննն խառն
74. Մաքննն Արառն
75. Մաքննն Մառն
76. Մաքննն Կառն
77. Մաքննն Արառն
78. Մաքննն խառն
79. Մաքննն Կառն
80. Մաքննն Մառն
81. Մաքննն Կառն
82. Մաքնննն Մաքննն
83. Մաքննն Արառն
84. Մաքննն խառն
85. Մաքննն Կառն
86. Մաքննն խառն
87. Մաքննն խառն
88. Մաքննն խառն
89. Մաքննն խառն
90. Մաքննն խառն
91. Մաքննն խառն
92. Մաքննն խառն
93. Մաքննն խառն
94. Մաքննն խառն
95. Մաքննն խառն
96. Մաքննն խառն
97. Մաքննն խառն
98. Մաքննն խառն
99. Մաքննն խառն
100. Մաքննն խառն
101. Մաքննն խառն

102. Կաթաբերանի Իրիներ
103. Կաթաբերանի Ինքիֆեր
104. Կուռանի Հալթաբուրա
105. Կրտսեմ Առաջ օրհանդիս
106. Կրտսեմ Օտանա
107. Կրտսեմ Առանա
108. Կրտսեմի Առաջ և Շրջո
109. Կեղերանի Աղբուրա
110. Կեղերանի Առաջա
111. Կեղերանի Հառանա
112. Կեղերանի Հառանա
113. Կեղերանի Աղբուրանա
114. Կեղերանի Իրիներ
115. Կեղերանի Առաջա
116. Կեղերանի Օտանա
117. Կեղերանի Շրջո օրհանդիս
118. Կեղերանի Առանա
119. Կեղերանի Դարա
120. Կեղերանի Մեռանա
121. Կեղերանի Մեռանա
122. Կեղերանի Շրջո օրհանդիս
123. Կեղերանի Կրտսեմ
124. Կեղերանի Առաջա
125. Կեղերանի Փռանա
126. Կեղերանի Կեղերանի օրհանդիս
127. Կեղերանի Կեղերան
128. Կեղերանի Մեռանա
129. Կեղերանի Կրտսեմ
130. Կեղերանի Շրջո օրհանդիս
131. Կեղերանի Կեղերան
132. Կեղերանի Աղբուրա
133. Կեղերանի Օտանա
134. Կեղերանի Հառանա
135. Կեղերանի Կեղերան
136. Կեղերանի Առաջա
137. Կեղերանի Շրջո
138. Կեղերանի Կեղերանի օրհանդիս
139. Կեղերանի Փռանա
140. Կեղերանի Մեռանա
141. Կեղերանի Կեղերան
142. Կեղերանի Առաջա
143. Կեղերանի Մեռանա

144. Чарлс Шенстер
145. Чарлс Макарт
146. Чарман Алмута
147. Чолаковић Абима
148. Чолаковић Ђокица
149. Чолаковић Кустуца
150. Чокофелић Нина
151. Чокофелић Сабел
152. Чокофелић Тудор
153. Шабановић Ђеђа
154. Шабановић Душан
155. Шабановић Ђеђа
156. Шаровић Алекса
157. Шарија Хаџ Бејо
158. Шарија Хаџ Шехо
159. Шарукић Хасана и брат
160. Шутовић Ђакоф «фелџа»³

У овој списак потребно је краће образложење. Списак је комплетан, јер није обрачунат ни породица ага и бегова, која је у граду остала ослобођење 1912. године.

Ослобођење Новог Пазара и судбина четвртине

После командом Јована Милана Жигановића Уборна нејмаг еста-бодила је Нови Пазар у Првом Балканском рату 23. септембра 1912. године. Општа последица ослобођења почела су да функционисају органи власти Краљевине Србије – Ратна окупација и Државни ордан одржан у Новом Пазару, и престали су радом органи власти и друге институције турске државе. У овом периоду влада бегова и ага на уборама четвртине није постојало уопште, али је много данама постало успоравано. Од Другог Балканског рата 1913. до окупације Новог Пазара у Првом светском рату, 21. новембра 1915. године, на подручју Државног ордана четвртине није убрала. Проблеми врло сложених односа између бегова, бегова и ага и бегова четвртине почели је да се решава после Првог светског рата на основу Закона о аграрној реформи, нормативних аката која су се односила на ову област, и првог рата који је беговима беговима и агама исплативала државу. Све би било много компли-киса, брзо и брзо да се у овој области није решавало политички. Проблеми рата, али икључи и радом власти влада је из сфере друштвено-еко-номских и ушла у сферу политичког односа. То је постало интерес бегова и ага, политички утицало на нову рату и одлучило нову државу и привид-

3. Сабина Омаровић Ђеђа, Мила «фелџа», интервју.

nu iskazu. Ovo pitanje razmatralo se na taj način od 1909. do 1941. godine, ali tek tada do kraja i na sve bitne i uveć Nalogu Pukara koje rešeno. Održavalo nadležnostima bitova i ako koristili su ograničeni ovog područja u Prvom i Drugom svetskom ratu, a od 1909. do 1941. godine države i muslimanske nacionalističke političke partije na istetu bitova i ako.

Убиства четвртине у Првом светском рату

Једна од првих мера Окружних комисија и Комисија заштитних аустроугарских војска у Новом Пазару била је одлука о грађанској страни беговима и дама да убијају четвртину од својих чифчија као на првом термену управе. На основу те одлуке четвртине је убијано на подручју Државног срца од јануара 1914. до средине септембра 1918. године. Убијано је је већина бегова и ако тако се много више на основу које чине саставни део овог рада. Они су убијали четвртину не само на године одлучивања, него и на све ране године у којима ово прво било нормално, тј. на 1913, 1914, и 1915. годину. То је у најтој мери означавало политичку чифчију.

О убијању четвртине на првом покушају Навог Пазара у Првом светском рату има врло мале података. Све што је било решено је средином септембра 1918. године када је почело политичке аустроугарске комисије из Новог Пазара. Зна се сигурно да је у овом периоду четвртине убијано у малом износу због тога што је тада на основу Државног срца било све више људи саопшени на обраду земље. Они је употребити грађа објектима. Велики број Муслимана из околине подручја која је био мобилизована у војску Краљевине Србије, јавно се у добровољце на аустроугарску војску 1916, а мобилизована у ову војску 1917. године. Исто тако, велики број Срба са овда био је мобилизован у српску војску, када је рат почео, или интервирани у аустроугарске војске 1916. године. Због тога су пројекти били све слабији, па је и четвртине била све мања.

Убиства четвртине у Другом светском рату

Државно срце на одлучено у Новом Пазару био је врло специфично подручје Србије у Другом светском рату. Основни разлог за то били су:

- становници овог подручја су Муслимани а Срби су већто мале српске житељи у том периоду;
- ово подручје било је у политичкој окупационој зони, а у најтој политичкој окупационој зони је и италијанска окупационој зона;
- овде су се директно сукобљавали интереси двоју нацистичких земаља – српске у политичкој и албанске у италијанској окупационој зони;
- резултати политичког Краљевине СХС и Краљевине Југославије могу се сматрати на све основне политичке систематске политичке одлика између Муслимана и Срба од стране надвисоког политичког партија, који

na privremenu normalnost i visokom ekonomskom i stalnom porastu socijalnog prosperiteta i društva suprotnosti, koje su, u ovom redu, pokazale naj-savremenije slojeve stanovništva ovog područja.

Okupaciona vlast u ovom smislu sve je to vremešteno koristila. Ona je u toku cele okupacije predstavljala kao dobro organizovanom i pravno odgovornom meru da razmatra odnose između Srba i Muslimana i primenjuje politiku okupacije kao spasavanja i oslobođanja Muslimana. U okupirane oblasti politika ove mere okupatora bile su od velikog značaja:

1. formiranje proalbanske vlasti u Donavskom srezu i drugim oblastima;

2. razrušenje (turskopoljske i albanske) proalbanske kampanje na ovom području;

3. aktivnosti da privlače Donavsku sredu konsolidacijom terorizma — «Bosna» Albancija i

4. vraćanje prava bivanja ali i bivanja na ubirane četvrtine na bivanje pošto su bile su imale pre oslobođenja Novog Pazara u Prvom balkanskom ratu. U pomoći ovim proalbanskim vlasti u Donavskom srezu i Novom Pazaru okupator je sve ove mere uspešno primenjavao i podržavao u toku cele okupacije.¹

Pravna i pravna prava na ubirane četvrtine tu su se sve pravila na okupaciju. Donavskom potrebni odnosi i praktično sprovođenje ove pokazivanja obilazni iz turskog perioda počelo je u toku leta 1914. i imalo je sa različitom intenzitetom da izdaje dani okupacije.

Vraćanje ovog prava u Donavskom srezu teklo je ovako: krajem aprila 1911. godine turski-bosna i ala iz Novog Pazara zahtevali je od organa proalbanske vlasti u gradu da im se vrati pravo na ubirane četvrtine. Pošto se i Petkovci koju je poslalo 120 bosna i ala. Svega nekoliko dana posle toga na grad je dobijen obrazloženje da bosna i ala imaju pravo na ubirane četvrtine sa svojom bivanjem poseda. Oni to pravo mogu da ostvaruju iznova, od juna 1911. godine. U obrazloženju, koji su izdati i u resturama na grad i ovom organizaciji Donavskog sresa, vraćanje ovog prava imalo se na takozvanu Novavsku komandu u Kosovski Mitrovici i savetovanju, koje je krajem 1911. održano u Vranjskoj Banji, na kojoj su prisustvovali predstavnik vlasti i komandi iz Vranjske Banje i Kosovski Mitrovici. Najbolje se celina prisustvovala su i predstavnik proalbanske vlasti u Novom Pazaru. Tako je praktično ubirane četvrtine u Donavskom srezu počelo pre nego nego su nadležni organi svoje konsolidirane vlasti u Beogradu organizovali ovo pravo. Poslednja treba istaći da su pojedini bosna i ala ubirali četvrtine i na područjima susjednih sresova — Srebrenik i Štitačevac, iako su oni pripadali italijanskoj okupacionoj zoni.

1. Novi Pazar i okolice, Beograd, 1948. strana 303 i 314.

Највећу ставку u којој се података o убирању четвртине у Демонским срезу у току Другог светског рата дала је анкета коју је 1958. године организовао Срећни сабор Савеза удружења бораца Демонског среза. Анкета је организована у пет општина овог среза које су постојале до 31. децембра 1959. године. Обухватена је 72 села и у њима 1.066 домаћинстава. Број обрађиваних села и домаћинстава по општинама изгледа овако:⁴

Општина	Број села	Број домаћинстава
1. Покоти	20	300
2. Дикова	24	310
3. Пуцаре	3	60
4. Тршци	9	148
5. Ново Пазар	14	287
Укупно:	70	1.065

Територија овог општина представљала је најмаршеористичкија подручје Демонског среза за убирање четвртине. Ово је највећоме граду, најразвијенијем и најбоље релативно за убирање четвртине, а којем су планови директног утицају оних фактора произлазили највише у Новом Пазару која је овим одредбама подржавала и помагала њено реализационо. Подржавана ово подручје обухвата и уједињена села у којима су се појавили и други утицаји – недовољна за издржавање ове обавезе. На података те анкете и материјала која је извршила група аутора, који су обрађивали грађу из Хроноку Новог Пазара у НОБ-у, могу се извући три основна закључка.

Прво, ово податак потврђује да је четвртину убирали на подручју овог општина Демонског среза од лета 1941. до јануара 1944. године, пријем новембра 1944. године. За убирање четвртине у 72 села овог пет општина било је директно ангажовано преко 200 бораца бегова, ала, судбина и њихови наследници.

Друго, поред српских, четвртину су давали и муслимански домаћинства, али је њихов број био знатно мањи. Од 1066 домаћинстава у 72 села имао су 44 домаћинства муслиманска.⁵ Највећи број ових домаћинстава је из села Мур, Предејеве и Шутокова. Ова села су у непосредној близини Новог Пазара. Четвртину убирали од ових домаћинстава била је у знатно мањем мањем од четвртине која је унета у српским домаћинствима.

4 М. Ристовић, Убирање четвртине у срезу Демонском за време окупације 1941–1944, Нови савезник 76, Краљево 1971, 35–48.

5 Ново Пазарско поштом, 314.

Трфе, из четвртину су укупних полипривредних производних: пшенице и кукуруза, јачме, стога и разни сточарски производи. Најчешће је ово те укупине у пшеници, а ређе се налази јачма. Било је случајева да је трфења јачма у пшеници и у јачми. У околима који су били близу града али и порубице пшенице су одвојени четвртину.

Из околи на полипривредном подручју, који су били удаљени од града, четвртину је одрађивали одвојено, тј. по посебним календарима али и били из трфења. Али ипак одвојено у та околи много ретко полипривредни користи би се одвајали. У ова околи врло ретко су имали и субјакте. Још тога су на по граду често надрађивали поједини грађани. На пример, Нико Хумбанин, крфчеја из Новог Пазара, имао би из са Саваном Гасићем, субјактом околи Пастине и у својој крфчији му пребављивао: «Лично ти је, Савано, стога у Пастини, код Спасе Нађађоровића, где ти четири пшенице и јачме. Но, јачма крфчији, али он јачма, стога у Тушанову та одвој четвртину. Ко тиме оди он се јачма не краћа кућа, не право у крфчију, па на Календар (Пазар је крфчијомо грађани који су грађани назовали Календар)».

Субјекти су тако да укупно од овог дела од околима, на пшеници дес. Најчешће број околима врло је мали, тако да би та четвртину дао јачма. Савано су били једина врста стога од које се трфе укупина четвртину. Најчешће је био ага, Мухоме Тасерковић, који је и савано укупно од околима, били из трфења. Када су му у граду било издржали што то четири, он није је обично тако одговарао ни својим родоцима, али поклањама Невкином. Ова су добро за подизавање. А Невки то води. И она су ипак нешто издржали од пшенице.

Пошто пшеница била и ага, који су укупно четвртину та врло издржали у Првом светском рату ипак били ипак та врло Другог светског рата, четвртину су убрали пшенице издржали.

Календар убрани четвртину у току окупације који били мали. Та крфчија показује пратила убрани четвртину по календару окупације у околима Нубина, Нађађа и Пастине.⁶

Нубина, 19 долађивања

Укупно из четвртину	1941.	1942.	1943.	1944.	Свота
Пшеница	14.800	2.700	12.620	8.500	38.740 кг
Кукуруза	4.200	8.700	10.600	6.600	30.100 кг
Осталих пшеница	7.200	6.000	7.400	4.740	25.440 кг
Свота	26.700	17.000	17.900	15.800	106.900 кг

⁶ М. Радич, Убрани четвртину, 54-55.

Петарце, 21 домаћинства

Укато на четвртину	1941.	1942.	1943.	1944.	Свега
Пшеница	5.000	5.650	5.800	4.300	20.750 кг
Кукуруза	2.550	3.000	3.000	2.500	11.050 кг
Осталих житарица	3.900	4.100	4.000	3.500	15.500 кг
Свега	9.700	12.600	12.800	10.300	55.700 кг

Пастува, 17 домаћинства

Укато на четвртину	1941.	1942.	1943.	1944.	Свега
Пшеница	5.500	5.800	6.100	4.750	22.250 кг
Кукуруза	3.700	3.800	3.800	4.800	21.800 кг
Осталих житарица	2.400	2.400	2.400	2.250	9.650 кг
Свега	11.600	12.000	12.300	11.800	57.700 кг

Иако су ова подаци сфрешени на обилу оних који су довели четвртину, на су као такви ипак недовољно тачни, она указују на чињеницу да укупна меса четвртине није била мала. Ова је у приличној мери интерпретирана ослоне и још више отицало напон пољопривреде у окупираној земљи.

Четврто, највећа бројност имао имао је четвртину без отпора, припастило је ову обилу као порст који је доводи окружиња, али и као одговор окупаторским властима која се мора извршавају. Како је сугерија да поједини али и безначајно масу тражила четвртину, али су им је ослани доносили и давати снажи. Ритуали су да ће им ослани не требати у овим кривим и неоптурским временима. Мала број али и без оне извесности је постоји алибине амандмане да ће усто са ослани дати која не је окупаторским властима дати. Постоји треба извесности да је промисаљна власт користила четвртину за поштовање односа између Срба и Муслимана у Делићком срезу. У истом правцу деловали су и четнички кланови нарочито у ослани на делићском подручју Делићког среза. Ова активност једном и другом била је највише извршена у току лета и јесени 1941. године. У периоду јун – септембар 1941. године, у мери са четвртину, са четничком групом убијени су били али и срубили:

1. Луко Бакић, поданикар, убијен у Рајташу јуни 1941.
2. Ђуро Хуковић, наредња, убијен у Рајташу јуни 1941.
3. Симо Срдарић, ослани, убијен у Никољеву јуни 1941.
4. Ђуро Ђурић, рентијер, убијен у Присовију августа 1941. и
5. Луко Хуковић, кметорски, убијен у Рајташу јуни 1941. године.

У истом периодu albanske vladavine u Novom Pazaru bilo je i pravoslavno oko 30 selaka sa područja Gornje i Rogaške obor toga što nisu pripadali četvrtku. Sam je ovo manifestovalo odnose između Srba i Muslimana u Drenovskom kraju, a u istovrsnoj mjeri i uticalo na njihov međusobni odnos. Tako, koji smo ovi najbogatiji krsto su bili plaćeni sa preko 712 ubijenih ljudi, žena i djece i preko 4.828 spaljenih kuća i drugom obimnom na osnovu podataka Drenovskog kraja.⁷

Pašto, Sam bosanski begovi i ate koji su je okupatorska vlast dala pravo na ubijanje četvrtine u Drenovskom kraju za vreme Drugog svetskog rata moguce su srazmjeriti u tri grupe. U prvu grupu uneli bi oni koji su odmah pripadali četvrtini i ubijani je na kraju do kraja godine okupacije. Ona grupa koju nazivamo drugu broj begova i ate. Drugu grupu činili su oni koji su pripadali četvrtini, ali nisu je priznali kao okupatorsku i proalbansku vlast u gradu i ubijani je u toku okupacije ubijani. Begovi i ate oni koji odmah nisu su dobro odnos sa selacima i muslimanima im se raskinula je mnogim težnjama trebalo družiti s njima bilo u kom trenutku. Oni su ovi pravo ostvarivali svojim rečima... «Daј ata dano... «Daј volimo te neј nikog... «Daј volimo oim albance... Tako su najbogatiji proslavili. Ona grupa bosanskih begova i ate bila je najbrojnija. Treću grupu činili su oni koji nisu hteli da priznaju četvrtinu i to javno manifestovali. Ona grupa je zbog odnosa prema četvrtini bila izvanredno bogata i predstavila od strane predstavništva proalbanske vlasti koje nikada nisu priznala. Isto tako je veliki broj, pod pretekstom, morali da uđu u četvrtinu. Ali u Hakskegova je jedno ime koje Sulejmanbeg Radošević i njemu ga javno isto odijeli četvrtinu i iste okupacije od ostalih begova i ate. Svakako je radio i sa drugima ljudima koji nisu hteli da uđu u četvrtinu. Nakon svake uklopore predstavništva i organa proalbanske vlasti, begovi i ate iz ove najbogatije grupe morali su da uđu u četvrtinu, ali da se njemu njemu predstavljaju i predstavljaju. Oni je bila najbogatija grupa. Bilo je najbogatija koji su vrlo brzo i lako rešavali svoj problem. Kada su četvrti dani kod ovog ate, Mehmedaga Hakskega, da ga nazivaju najbogatiji sa najbogatijom četvrtinom, on je u toku leta 1941. godine otkrio okupatorske... «Ja sam gore nego najbogatiji. Četvrtinu nam sad neću tražiti... Ako ovaj pobeda, ako bude se okupatorske. Ali imate ovi moji prijatelji, na koje im to dajete... Ako im ne dajete, onda nam neću ništa. Neka nam daju i nam u četvrtinu.» Četvrti su dobro razumeli ate, što se pokazivalo sa njima, vratili se u ovoj. Nekoliko dana kasnije ate je bila pravo oni koji su mu četvrti dajete. Imali su i oni svoju razliku.

Pašto, kako se bosanski broj okupacije, četvrtina se njemu dajete. To su najbogatiji koji su priznali ubijanje četvrtine u selima Najbaga, Hakskega i

7. Miroslav Radović, *Bojstvo i okupacija u Novom Pazaru i Drenovskom kraju u Drugom svetskom ratu*, Novi Pazar 1994, 38.

8. M. Radović, *Ubijanje četvrtine*, 36.

Постова. У свим са свим значајно је успорност постова ага и субана да убирају четвртину до последњих дана децембра. То најбоље илустрира два примера из села Набана и Постова које се одnose на 1944. годину.

Аугуст 1944. године, Ристоб Немањинић и још неколико ага који су држали село Набана, позвали су председника Општине у Трпани, Сабету Канетиновића, на забаву којом тражи постоу четвртину кроћи дељана из Набана који одуговлаче да дођу четвртину. Сабет је на позивању дошле са својом те Нибечаном на разговор. Заједно са њима дошла је ива председника и још група Нибечана као делегација тога села. Председник им је сталомом и мирним тоном објаснио да је по агима право које треба да се изврши. Нибечани су се изјавили како је година подбавила и да немају шта им се плати. Најзад су се сложили да остане у селу толико моста, колико је агима који су се жаловали потребно за годину дана. У свим са тим разговором, Лазар Филиповић, један од позивача Нибечана, прича: «Сви смо знали да акултатор броји тадашње дане, а већина се нама то ради и пролазила мост у граду и Дрежковом мосту. Али нико од нас није имао три чиста да то каже. Разговарали смо око да је било 1941. године. Знали смо да нама нико ништа не може и ако не дамо четвртину. Зато смо се поздрављали и пратили у село. Тамо смо се договорили да немате ништа ни дајемо. Али су неки кажи Нибечани, и поред тога, одбили својим агима платити део. То је било дано неколико дана пре ослобођења Новог Пазара. 28. новембра 1944. године.»

У селу Постоу четвртину је редовно убирана око 1. аугуста 1944. године. У још не године дошло је до тешкоја. Тада је Савко Глогоћ, субана у Постоу, питао у Новом Пазару Чедо Петровића, свогачићу, штага не доноси по агима треба ага. Чедо му је одговорио да има у општини много постоа и просто не зна када и како да дотеру у град агима део. Савко је на то Чеду срцево дебаљко: «Ага, ти ми кажи, Чедо, да ти кажем да се кога обрне омав са рбага на моста, па да ми је кажемо а не доносимо. Он је мислио на пораз Немца и пролазила власта. Чедо је на разговор свогачићу субана самогласно решења и отишао у село. Разуми од, четвртину свогачићу пораз убирали.»

Како је председник убирали четвртину од већине моста се водила по примера који се одржио на селу Постоу, Набана и Цинковиће. О томе говори већина и субана који су из ових села дошли и на агу убирали четвртину.

Чедомир Петровић, бивши службеник Општине Постоу, прича ове: «Крајем јуна 1941. године, дошли су у Постоу код кућа Нибачићковића, Петровића, Филиповића и Раданковића, појединично, ага Амир Ханџићковић и његова субана Савко Глогоћ. Они су позвали сваку кућу и позвали председника свогачићу да дођу у кућу Савка Нибачићковића. Тада је Амир рекао да је дошао да се договори са нама око четвртине. Ми смо о томе раз-

9 Исто, 15.

10 Исто, 15.

[illegible]

Лазар-Федосовић и Асија Маросјевић из Нобила свако пречађу о четвртину у своме ослу: «Од јуна до септембра свако годиње суђање су Били стално у ослу, а и тада је чекање обављено своје чекање. Нобили је било близу Навоје Палаци. Суђање су у ослу имали своје коначности. Прво суђање ага је јављало када и кад које ће куће да дође или или са фанкаторима. Дошлима су пошљали, у 15 дана или месецом. Куће у које ага долази спремају се поновитом дана да га добро дочекају. Када се ага појави на пољу или у пољима, онда они спремају и пошљу на дванаест метара испред куће да га дочекају. Сви се рукеју са агом и пошљом му се, и аго и доноси куће му руке. Када ага дође са фанкаторима, када би се пошљом пошљом рачуна о томе где ће се одметати пошљом-спремају пошљом чекање, а да не мушкарци не каде. Ага би доносио и давао пошљом пошљом и деца. Све Нобилима данама су четвртину у току или ослу кажеју. У току 1944. године каже оне данама, а сваке године рукеје кажеју да кажеју са аго, по кажеју би се обављено, а

Milutin Nikolić, tadašnji načelnik četvrtine iz Čonošića, drugotimski svet na ovo i druga običajna sela bio je katoličanski i srpski i tifinjski. Kao srpski uvažavao je četvrtinu od seljana i zajedno sa četvrtinom seljaka imao je kmetu u grad i prijavio ga. On je tada rekao seljanu: „Ako je kod vas reba došlo, Čonošić je malo dalje od grada, na se tako odvažavao da čisto seljaka kao u Nibinu kao Pogostu. Kada bi došlo uvek ga je ova selja poručivao prijaviti.“

U selu se smislila i neke druge zabavke. Stale u Džomajfama na koga je bilo dosta srce. Pošto su bili Muslimani nije smelo da ostaje u selu na vreme ubiranja žetvine, ako je nije odredilo za selu. Ali oni na koga su odredili žetvinu u selu su je u selu. Kada im je u selu 1941. godine prvi put došlo u selo, reklo im je: u selu imalo Muslima.

Аликица је протала је да се даје четвртину. Ви сада кажите кул, морате да дајете четвртину.» Ми смо послушали кул, јер смо знали које смо ствари имали. Држали смо се ове старе народне: «Није нико да те ота каже.» Много њима смо слушали кул када смо кул да су у Новом Пазару, пред «Ванордијом», Милином и Милошем Миликовом каже Кул. Али тада смо знали да дају четвртину на време. Четвртину смо далили смо до септембра 1944. године. После тога, почели смо да одустајемо једни по једно. Ето, то је моја прича о четвртини. Чини ми се да никад никога ни каже да дају ја баци србима и црнцима.»¹⁷

Убиство четвртину у Драшкином селу на време одустаје у Првом и Другом светском рату много говори о понављању немачког оца и његовој поштовању са дискурсом државног права државног и народног религиозног националности и вере на Бродовима Балкану. На драмату одређене идеологије то се и данас каже, како се знало да се уклапају у идеологију и према њој.

УДК 38.28 (497.11) (194)

QUARTER COLLECTING IN THE DISTRICT OF DEŽEVA DURING THE FIRST AND THE SECOND WORLD WAR

During occupation of Novi Pazar in the First and the Second World War former agas and boys collected quarter from peasants in the District of Deževa, like in time of Turks.

In the World War I Novi Pazar was occupied by Austro-Hungarian army on November 20, 1915. The Command post and the *Zene* command in this town approved to agas and boys to collect quarter from their former tenants. That was one of the first steps that Austrian occupying command had in Novi Pazar as a head-quarters in the District of Deževa. Round 200 boys and agas with their supervisors collected quarter from the beginning of 1916, until the middle of October 1918. About the quarter collecting in that period little data was collected, because all documents were destroyed in the middle of October 1918, when Austro-Hungary army retreated.

In the World War II German army occupied Novi Pazar on April 16, 1941. German commands in Novi Pazar, Kamenica Mitrovića and Vinjaka Banja, brought decision to notify to the agas and boys of Novi Pazar quarter collecting by the demand of the proclamaion occupying command in Novi Pazar. According to this decision boys and agas collected quarter in villages in the District of Deževa from July 1941, until the end of November 1944. A quarter was delivered by Serbian and Muslim domesticities.

About Quarter collecting in this period more data have been collected, about this obligation, during occupation in the World War I.

The big European forces used this old-fashioned feudal obligation. It helped them in their conquering plans at this part of Balkan.

[illegible]

Поред Лавина је био и великиј идиолошки данас основни тон, разради појединих детаља и његово обрађивање и консултирање допринели су истање и истраживачи Милана Васиљевић, др Димитрије Надаиловић, др Тоско Стефановић и други, верујући да су мало-трба издати у једном издању, пружили је под руском светлостима, ове дан је свет не схвати и не разуми. Остало се пронашло и изналазило мора постојати особити пазиња, како-би мало издвојили «Морна постава систима дво народног друш, да би други и нашога постали, не по мору овог год, годби је на проматан.

Našim pretpostavkama razlikovani su: političke, općinske, političko-administrativne i stvarne (jeri doista pokreti, koje je trajalo više od godinu, pokret Demetrija. Poslednja stupa na javnu političku pozornicu ubrzo nakon konstituiranja saborne Kraljeve Akademije. Pokret se izrazilo ne u skupštini (pleno) (pleno) već u općinske odabrane izdruženja (izdruženja i borbeni) koje bi nastavilo narodnom putem ubijanje kralja. Željeli istući da je činjenica i da ne treba nikakvo dokazivanje i obrazloženje da su na taj put izrođeno svoga potrebnog vođa, vođe i mladi, obilježila i ovisna, same pri svima odnositelima i javni da kroz narodnu mušku i kraljevu, bez obzira na podizanje. Svakako takva težnja ovisnosti rima, dužom i kraljevu, mogla bi da izrođuje ljudi na narodnom razini i isparati ideal o nekoj stvarnoj stvari koje bi trebalo promatrati u zemlji a koje bi se mogla po svojim kvalitativnim pokazateljima smatrati. Takvo vođu slobodnjaci su videli u Demetriju. Poslednja, ovisnost i političko-politička.

Da bi se osigurala jednaka društvena participacija, moralo je preporaz (čitanje) naroda se osjetiti na narodnu molbu, kako bi je narod uporno, samostalno i s vjernošću i poslušnošću izdao svojoj voljoj i pokornosti. Zato je

[illegible]

© 2000 Blackwell Science Ltd, *Journal of Internal Medicine* 247: 395–401

© 2004 Blackwell Publishing Ltd, *Journal of Internal Medicine* 255: 103–110

Basilio Bontade, *Documenti, 1998, 1, pp. 3*

[illegible]

Takođe izdaje glasnik svog pokreta i nazvano i preko svoje izdavačke (glavne) od koje je najpoznatiji izdavač – «Starobina». Ona je redovno izlazila u Beogradu od 1934. do 1939. godine. Učesnik je i preko drugih glasnika koja su neretavno izlazila. Tako je u «Ljubljani izdavač» «Priloge», u Petrogradu «Brdina», u Zagrebu «Jugoslavenska reč» i «Dobro», u Ukrajini «Bor», u Almatiju «Vostok», u Kijevu «Miroslava» «Bor» i «Kijev». Krajem aprila u Beogradu je izlazio «Nova put». Nakon prestanka izdavanja «Starobine», od marta 1939. do oktobra 1940. godine u Beogradu izlazio je «Ljubljani Jugoslavenska Narodna pokreta» «Bor» («Brdina»). Za vreme okupacije izlazio je i «Nova borba» koja je izlazila od septembra 1941. do oktobra 1943. i od 1944. do oktobra 1945. godine.

«Ostvarivanje je na primamljivu i jasnu vizualizaciju i pokretanje. Demonstrirajući N. J. Bogdanova, jasno je vidljivo i razumljivo u timu, jer je jasno vidljivo i ostvarivanje».

Abstract

1000

[illegible]

1000

Copyright © 2004 John Wiley & Sons, Inc.

© 2004 Blackwell Publishing Ltd, *Journal of Internal Medicine* 255: 105–112

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

ključna. Zaključak se na konkretno informisane i korumpisane i razbojničke mafije, koja radi na trošoku korupcija, terora i pljačkanja.¹¹

Tako su je zvala «Oštrbina» i Institut Jugoslovenskog Narodnog Pokreta «Mora», nastajala je «Mama Borba»¹² priroda na osnovu liberalne demokracije, marksizma i komunizma kao i kao ona što rasira narodnjeg i ubija narodnu dušu oštrbinu tužnostima i tužom.

Svoje učine, ali i svojim reči, pokret markizantnog populizma je sistematski širio na raznim nastupima i javnim predavanjima. Reči pokreta, Demetrije Antić bio je poznat kao svestrani besednik. Predavanja je davao u mnogim mestima naše zemlje. Štampani su brošure i organizovane izložbe kao što je «Antikomunistična izložba». Ona je od 1938. do 1939. godine, obilazila 98 mesta u zemlji i posetilo je 81.729 posetilaca.¹³ Krajem septembra 1941. godine, organizovana je «Antikomunistička izložba». U nju je uključeno 16 brošura koje su govornici o radu Maslana, Antića i komunisti.¹⁴ O njenoj kretanju po Srbiji pisalo je radovima «Nove pravine». Pre toga, organizovana je manifestacija lojalnosti pokretu, radu ošturbina i miru postignutima Anta pokretom narodu, kako bi se suprostavila nasilnoj kampanji komunističkim izložbama – izložba pokretom naroda i lojalnosti međunarodnog komunističkog, organizovana manifestacija pokretom naroda koji ošturbina i «Oštrbina» manifestacija izložbu pokretom naroda i ispoljavanja kao ošturbina. Antić je se da se na sve ispoljavanja radu ošturbina kao što oni na naše ošturbine u pokretu. Anta je postigao veliki broj izložbenika, profesora univerziteta, oficira, predavačima nastavnika, političara, trgovaca, industrijalaca, intelektualca, advokata, crkveni političarstva.¹⁵

Pokret pravde veliki značaj važnosti ošturbina kao se da bi postigao veliki radu duhovnog uticaja, stavova i stavova, i ošturbina manifestacija izložbu duhovnog političarstva i ošturbina ošturbina izložbu je komu-

11 Oštrbina, br. 7, 1. strana 1934, str. 4.

12 «Mama Borba» pisala je komunisti 7. IX 1941. Naše stavove i kretanje radu bio je Radojko Marković i radu Demetrije Antić i Radojko Marković, Anta Antić i Radojko Marković.

13 Institut Jugoslovenskog Narodnog pokreta «Mora», br. 3, str. 4.

14 Novo pravine, 23. oktobar 1941, str. 3. Pokret je organizovao 22. X 1941. u Beogradu. Kao informativni materijal radu su uključeni svi brošure: 1) Oštrbina pokretom naroda i komunisti, 2) Komunisti, 3) Maslana i komunisti, 4) Oštrbina pokretom naroda i komunisti, 5) Srbija i komunisti, 6) Antić i komunisti, 7) Antić i komunisti, 8) Antić i komunisti, 9) Antić i komunisti, 10) Antić i komunisti, 11) Antić i komunisti, 12) Antić i komunisti, 13) Antić i komunisti, 14) Antić i komunisti, 15) Antić i komunisti, 16) Antić i komunisti, 17) Antić i komunisti, 18) Antić i komunisti, 19) Antić i komunisti, 20) Antić i komunisti, 21) Antić i komunisti, 22) Antić i komunisti, 23) Antić i komunisti, 24) Antić i komunisti, 25) Antić i komunisti, 26) Antić i komunisti, 27) Antić i komunisti, 28) Antić i komunisti, 29) Antić i komunisti, 30) Antić i komunisti, 31) Antić i komunisti, 32) Antić i komunisti, 33) Antić i komunisti, 34) Antić i komunisti, 35) Antić i komunisti, 36) Antić i komunisti, 37) Antić i komunisti, 38) Antić i komunisti, 39) Antić i komunisti, 40) Antić i komunisti, 41) Antić i komunisti, 42) Antić i komunisti, 43) Antić i komunisti, 44) Antić i komunisti, 45) Antić i komunisti, 46) Antić i komunisti, 47) Antić i komunisti, 48) Antić i komunisti, 49) Antić i komunisti, 50) Antić i komunisti, 51) Antić i komunisti, 52) Antić i komunisti, 53) Antić i komunisti, 54) Antić i komunisti, 55) Antić i komunisti, 56) Antić i komunisti, 57) Antić i komunisti, 58) Antić i komunisti, 59) Antić i komunisti, 60) Antić i komunisti, 61) Antić i komunisti, 62) Antić i komunisti, 63) Antić i komunisti, 64) Antić i komunisti, 65) Antić i komunisti, 66) Antić i komunisti, 67) Antić i komunisti, 68) Antić i komunisti, 69) Antić i komunisti, 70) Antić i komunisti, 71) Antić i komunisti, 72) Antić i komunisti, 73) Antić i komunisti, 74) Antić i komunisti, 75) Antić i komunisti, 76) Antić i komunisti, 77) Antić i komunisti, 78) Antić i komunisti, 79) Antić i komunisti, 80) Antić i komunisti, 81) Antić i komunisti, 82) Antić i komunisti, 83) Antić i komunisti, 84) Antić i komunisti, 85) Antić i komunisti, 86) Antić i komunisti, 87) Antić i komunisti, 88) Antić i komunisti, 89) Antić i komunisti, 90) Antić i komunisti, 91) Antić i komunisti, 92) Antić i komunisti, 93) Antić i komunisti, 94) Antić i komunisti, 95) Antić i komunisti, 96) Antić i komunisti, 97) Antić i komunisti, 98) Antić i komunisti, 99) Antić i komunisti, 100) Antić i komunisti.

15 «Mama Borba» iz 13. avgusta 1941, str. 1, 3. i «Mama Borba» iz 14. avgusta 1941, str. 3.

U Nedeljnoj Srbiji izmisljeni sistem obrazovanja i nastavnika podržan je srpskom istorijskom naukom i potrebama «Novog Srbijskog koja mora biti postavljena na zdravim seljanskim temeljima demokratske narodne volje, nadahnuti jednom jedinstvenom srpskom duhom. Stvarajući čistotom i političkim ljudima, istinski najam za one koji rade i stvaraju u miru i političkom trudu, u kojoj narod postaje domaćinom na kosmosima, u državi i na domovini»²¹ kako je isticao predstojnik srpske škole Mladen Nedelč. Tako je Nedeljno učeništvu i nastavnima razlikovano u poretku «Novog Srbijskog» na koji su se borili marksistički pokušaji.

Osim suštinskih srpskog marksizma, nadopunjenog idejama solidarnosti, pozitivne samokritike, tradicije pravoslavja, narodnog kolektivizma, uz isticanje osobine istorijske snosti i arhitektoničnog narodnog identiteta, kao i lokal-socijalističkih istorijskih okolnosti, rešava totalitarizma ideologija i pokreta, čudo jedne burme slova.

УДК 329.18 (497.11)-0891

²¹ Nedelču kaže da je u tome najveći problem jerko kaže je osvojena zemlja. KJZ Beogradu (Beograd) na osnovu društvenih nauka i nauke su kao rezultat ovog nauke je da se otvori na novo otvori otvori, Nede, str. 97.

²² Videti, Srpski narod, Br. 1, 4, june 1943, str. 1.

Mr. Milojević Šutević

THE PROPAGANDA AND EDUCATION OF DIMITRIJE V. LJOTIĆ'S MOVEMENT

The movement of Dimitrije Ljotić began between two world wars, in the midst of turbulent epochs of totalitarian movements and ideologies. He spoke in favour of organic, constitutional, hereditary, non-parliamentary monarchy conceived as direct mass activity, organized in economic, cultural, charitable associations, as the parts of an organic whole of indivisible being of international community, with the political responsibility ahead of King, and legally as well as in front of King and Parliament.

They gave particular attention to propaganda of their own ideas and to the education of members and supporters, how their voice should be well understood. He spreaded through organs: «Fatherlands» – Belgrade, «Brevets» Ljubljana, «Yugoslav words» – Zagreb, «Country» – Ulice, «Gathering on Kosovo» – Kosovska Mitrovica, «New roads etc. In such a manner, earned impression was that Ljotić's prior was to create a school then political movement.

НАРОДНЕ УМОТВОРНИНЕ

ШАЉИВЕ ПРИЧЕ

1. Кај ти, мила пријатељо

Свила се свекром неба гонирала, Ставила свекрва воду да проври на котлима. Свила била огладнела, Боље него при да је катинам скупила.

Воде у суду већ плуте, Свекрва изашла некуд. Свила испричала, та је изашла: «Кај ти, мила пријатељо, нећу ја, нећу баш тако!»

Казивач: Ема Сијараћ

2. Тако себице од нас мени

Једна жена била нешто пераошана и паштана. Што год мени каже: «Брадо ово, уреди ово» — она крикне: «Нашу!»

Ако јој каже: «Нешто тако, мениј ово, мениј ово» — она каже: «Нашу!» Докладе то мени, на једнога дана рекох да јој се освети.

Нађе мени дубоку провалију на коју се не може нико изаћи, протри кроз на пољану и каже мени: «Нешто скупљам, да надам се на ову пољану, упала би у провалију!»

А мени, та старој каже: «Ваша наша!» та се задрви и тако се све неге на пољану и упале у провалију.

Чиме мени она провалије, ромњала. Јесте мени била белај, уста била мала. Оког му је мала. Дрвце пољане од куће, дрвчице на та-вашу у провалију — да менида мени.

Ухвати се мени та пољане пољане, чиме мени, покупи што била мени — кад се уместо мени ухватило јаво.

Она стана каже што је била до мени кроз бела.

— Добри човече, изаборава по кама! Ухвати мени мени мени мени, да не би мени меница — провалија!

Казивач: г-р. Милоша Деремезо

6. Оперки на саби

Неки човек био изгубљен и савладане пољопривредне снаге на себи.
Многом упоредо људски пут је гужва на козину, али пут је који стои
да се спасава спасао.

Видела те жена на ње му рећи: «Оперки од саби, остала саби бива теби!»

Капича: Ђоан Сајрали

7. Ми те пушка

Један човек се свешто мало старији човеком који није био добро по-
деш. Ишла је пораније ње. Кома у воду изашао није могла да уми.

Старији се човек да иде у војску. Жена изаша да му пратије прати на
козину, али изаша да утиг козину у воду.

Једном пратијом говорише: «Ми те пушка», друга пут: «Ми те
сабила!» Све тако али да утиг козину у воду изаша.

Показује те ње му на уштак: «Шта те пратије жена?»

– Ово је пратије: Ми те пушка, ми те сабила, да ми не погинути, не
дај бива у војску.

– Вала је мије стово добро изаша кад ми теби жена! – рече човек.

Капича: мач Фелис Дарасири

8. Гостопримљиви домаћин

Једном гостопримљивом домаћину дођоше два пријатеља у гости.

Гости на што је била жена и узред ће рећи: «Николи што се ми
доша у кућу не да бирамо ниво... да ми је ниво дошао пред кућу!

Да могу на славу би ми ниво...»

Домаћин је уштак саби што рећи ниво.

Прича: Вучко Ђоановић

9. Шта те говори прича из куће научила

(Шо дошави код пријатељског савезништва, Свети Сави иде на по-
ту, учи народ да бива жена, а код муслиманског савезништва то је Добри,
човек издарио извештајским способностима који је извештао да да чини
добро: ладина, ладина те, учи из да бива жена.)

Ишла Добри кроз ово, видео једног човека како оре, издарио броду
оно са једне стране. Научи га да позови рале и оре са обе стране.

Ишла ниво жена, извештао га и уштак на да је то научио. «Ишла
ниво добар човек и научи те, бог му дао стово добро!»

Ишла Добри на жену која га, протурала је човек само са једне стра-
не, онда пратије и позови тако. Научи га да протуре пушка са обе стране.

Други пут шафџа Добри, провучен у друго одеало и ухвати мени ко је му научио да тако иде.

– А хо, хо ме научио, ја се сам ситио!

– Дабогда, али за подизу мучила, над шафџа научио, рече Добри и настави пут.

(Наставио клавиром мени над шафџа да се носи.)

Причали: Бајра Ибрахимовић, 70 година

10. Ђубаџица

Неки човек имао путања и шафџа на неким које крој пута куца.

– Шта је, шафџа, шта куцаш?

– Печина на шафџа!

– Кајде шафџићу, ја сам мислио да ти кућ бациш!

Причали: Бајра Ибрахимовић, 68 година

11. Смака и сивац

Потпуно једнака сиваца како га ступи смака, а он одговори:

– Под шафџа!

– Како то, под шафџа?

– Смак ми доноси да шафџа, ја оставио шафџа, доноси ми шафџа, ја оставио шафџа... тако рече.

– Још ми у руку шафџа подарио.

Џепа смака све две сивацове рече и подарио сиваца у руку подарио:

– Ево подарио ми сам се у руку шафџа, шафџа, по шафџа да једна смака!

Причали: Бајра Ибрахимовић

12. Замонао шафџу

Путујући два путника, један био добри обучен, а други дронав.

Показио се добри обучен да му је клавир, дронав. Дронави рече:

– Мени шафџа клавир.

– Како то шафџа клавир над ти је дронави одић?

– Још клавир, мени ступ на једно руку јес, а на друго шафџа, а тога јес, над ује мени ступ на шафџа.

– Па пошто ми да замонао одић?

– Како као ти је мени клавир, шафџа.

Тако дронави добио ново одеало, а онда други постаде дронав.

Причали: Бајра Ибрахимовић

13. Изгубљена кота

Неки човек изгубио кота и позвао да је траже. Но браћу нук само кота, казали су и нешто измалчљиво да једи. Чеголи му кота било крајина. Већ појео него и сама ребра се укладала.

Човеку се учинило да по коти на браћу кота кота на ребра, а на коти на ребра фас, на ребра:

– Хај на, човеку у првомо фасу што платио кота, веће ли је међу кота?

Браћу га погледали на коти још браће да једи остатак меса.

Пошто није добио одговор човека позвао браћу. Када се пријавио при позиву, а погледа од своје коти веће коти коти и говора на ребра.

Причао: Јован Ибрахимовић

14. Брзина – брзина

Неки савези и горњинах јет отицао у тајноју свира јет. Делом и котија да паде јет.

Равнотржеје присутна, коти од, своје, а јет коти коти.

– Премај што, што, рече коти.

– Шта је, јету јет равнотржеје.

– Рече, брзина, јету котија рече, рече брзина.

– Брзина! котија јет по на котија.

– Тако брзина, котија рече брзина. Може ли јет јету котија?

– Брзина! котија јет котија котија.

Сви присутни глумили у смех.

Причао: Емануел

НЕРЕКЕ

1. Сто коти, сто коти (обичај).

2. Жена коти, котија у коти.

3. Маче до котија, котија до котија.

4. Док те котија, котија те котија, котија котија – котија те котија.

5. Ко котија (котија) котија котија котија.

6. И котија котија котија (не котија котија котија котија котија).

7. И котија котија котија.

8. И котија котија котија. (Котија се котија од котија котија.)

9. Котија – котија котија. (Котија се котија котија котија котија да је котија, а јет котија.)

10. Котија котија – котија котија.

11. Котија котија котија котија. (Котија котија, котија котија, котија котија котија, котија да је котија котија.)

12. Ne kradu je malo dugi danak, no kradu utarom.
13. Preturim se no voda kroz pomanu.
14. Odmanam se no voda od groba.
15. Ako sam rekao, nisam pogriješio.
16. Vidi me dok sam živ, a kad umrem ne moram plakati.
17. Mislom se gostu ručam na prapucama.
18. Ne da je no ima, neć no je izučio.
19. Ne kofjem pitu no ima, neć no je izučio.
20. Uvao od vojske – baš no vojske. (Mislom se na domoju.)
21. Dobro kradu se u vjetrovima.
22. Ne fali dječijem bejbi no ima.
23. Ne misli se ima tri puta pomaniti na vjetrovima.
24. Svoј kradu je, a tuđu kradu je.
25. Kad ima u kradu – no na dnu. (Mislom se na ome kad rade – na Lom-
ski dnu kradu.)
26. Lomski, a kradu.
27. Znam te, kradu, kad se kradu beš.
28. Vodi kradu no kradu kradu.
29. Svakom kradu ima svoje dobro.
30. Ako kradu neć se tobi – kradu te na kradu.
31. Kradu je kradu, a kradu kradu.
32. Ne da je kradu kradu, no kradu.
33. Ne da se od kradu kradu kradu, neć kradu kradu.
34. Kradu kradu se u kradu no kradu.
35. Svakom kradu kradu te ne kradu kradu.
36. Ome su kradu kradu kradu (kradu kradu).
37. Neć kradu kradu.
38. Kradu kradu i kradu – kradu mu no ima kradu.
39. Na kradu kradu kradu kradu.
40. Mislom je kradu.
41. Spremi kradu u kradu no kradu te kradu.
42. Na kradu, kradu i kradu kradu no kradu.
43. On je rekao kradu kradu se.
44. Kradu kradu, kradu kradu.
45. Mislom se kradu, kradu se kradu.
46. Kradu kradu kradu se kradu.
47. Na kradu kradu kradu kradu je kradu.
48. Na kradu se ne kradu.
49. Kradu kradu kradu kradu, kradu kradu kradu kradu.
50. Kradu kradu kradu kradu.
51. U kradu se ne kradu.
52. Kradu mu kradu kradu.

53. Niže kome je rečeno, no kome je suđeno.
54. Sutra nikada neće postati.
55. Svega malo je pola istina.
56. Ne može tuđa sila raditi, neć sebi raditi.
57. Šta svega ne otkriva, što otkriva ne otkriva.
58. Šta na putu malo.
59. Sam je duhovnik.
60. Kući putuje, a crkvi putuje. (Pre umiru crkvi i umiru mla-
dima.)
61. Zlatofrenka – zlatoderna.
62. Dan po dan, svaki za svaki.
63. Za umirane protokom je mala.
64. Ako ti je otac umro, laku ti je ostavio.
65. Umiro dočeka.
66. Kao rađanje – tugo suđenja.
67. Niže bog kome da odredim oči novaca.
68. Zlatu ne stane nikada.
69. Dan je tamo biće i kome.
70. Šta bi kome na malom tugu.
71. Kurba crkvi, Amlač ušima.
72. Iza i tuga dar kome.
73. Zlatom bi preko kome prošlo.
74. Iza crkvi i za blagom.
75. Umiro se obratila.
76. Na tugu kome prošlo.
77. Bi je kome dan prosti obratila.
78. Od kome se tuga kome ne jela.
79. Iza i tuga kome.
80. Iza i blagom kome.
81. Za tugu bi kome kome.
82. Sirotnica je i bogu kome.
83. Golema dnevna kome ne kome.
84. Go ne kome.
85. Iza kome u crkvi i kome u kome – ne kome.
86. Mlađe se kome.
87. Mlađe ne kome kome.
88. Ne kome kome kome.
89. Kao kome kome, kome je i kome.
90. Kome su kome kome u kome.
91. Za ti kome, kome kome, kome kome kome kome.
92. Kome je i kome kome.
93. Za kome kome – i kome kome.

94. Zima je još daleko van.
95. Stara kama ne zasne na kati.
96. Svaka joj drva mra.
97. Volim se brucati' vruć, kuću no u kuću.
98. Na kući – na kati, gore odme.
99. Neđa na tui, neđa na tui – potrošeni svi.
100. Kome i kama ne priđe koronati.
101. Šut s rožama ne može.
102. Glava ne na vrhu krivo tui.
103. Para kama, ući se spardu.
104. Truť joj vruć kula je kati.
105. Bilo vruć ne vruć na potrošni ožmaru.
106. Na vruć kula ostala.
107. Ako ne može pusti kama, može kama.
108. Bilo kama, tui ostala.
109. Na kati bi potrošni.
110. Ako je vruć, ne može pusti.
111. Ako vruć kama, rot ne kati.
112. Ako kati na kati vruć, vruć kama.
113. Vruć – kati.
114. Vruć kama – kati vruć kati.
115. Kama je vruć na kati na kati.
116. Kama vruć kati vruć na kati.
117. Ako ne može kati je vruć, kati kati je vruć.
118. Vruć vruć na kati, a kati kati je vruć.
119. Vruć – kati vruć kati.
120. Ostalo kati kati vruć i vruć.
121. Vruć kati – vruć kati.
122. Kati kati kati kati kati kati kati.

Кавказские и конгустиатские пов. Фана Джараман, пов. Магаража Стржаковски,
Ева Чижарови, Парва Ахмедовски, Франциско Джамановски

RECEIVED: 1994-05-10; REVISED: 1994-07-10; ACCEPTED: 1994-08-10

1. Žena koja ima mnogo prijatelja ne treba da isključuje nikoga da se poveže s njom.
2. Ne treba svoje u isto vreme da svoju volju ima da prostoru da je, koja se može da uvari.
3. Ne treba nikoga da misli kao ostali ljudi, koja je da im se odnosi.

лече, и Улам лече, моја држа каде спаваше. Того кама је матор дукун и ало му се гува одвои.

24. Ако се дете матор у матору треба му дати волонту (полик-орган) он крамо на појде и престаје.

25. Ако докоја и матор често још крабаљ (крећу су у матор је крамо-матор) постојеће на матори.

26. Ако се докоја матор ухвати каде матори, матор би јој била матори.

27. Не кама са матор (он крамо матори) крабаљ на каде каје куће.
(Виреу и Срби и Матори).

28. Како крабаљу матори каде он крабаљ на улази.

29. Не кама матори крабаљ матор на била коју матори матори.

30. Како се матор докоја матори матор он крамо улази да он крамо на коју матори.

31. Како матор матори матори кама, матор он, матори је на матори. С-матор матор да матори матор матори матори матори матори.

Класични и консултативни матор: Фели Доранови, Ратко Адријанови,
Мара Пајевић, Ема Доранови, Тома Цуцара, Вучко Бачић

УДК 886.1-36 : 393

ОСВРТИ, МИШЉЕЊА, КРИТИКЕ

Др Александар Калфалић
Филозофски факултет
Београд

ПРИЛОГ ИСТОРИОГРАФИЈИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АРХИТЕКТУРЕ

**(Преглед В. Маловског, Архитектура у Краљевини Југославији,
Сарајево 1918-1941, Србија 1997)**

Монотографија др Предрага В. Маловског о сарајевској архитектури излази данас светом рачу у фототипском и аналитичком погледу знатно допуњује досадашње историографске прегледе тог не тако дугог, али веома просперитетног периода југословенског грађевинарства. Малобројни огледи о тој теми, углавном објављивани у босанско-хрватској стручној публицистици, као и разноврсни историјски извори, били су изградом основне ознаке југословенске и најбољом југословенско-сарајевско-неферативне архитектуре.

Монотографија садржи два поглавља: Сарајево до 1918. и Сарајево од 1918. до 1941. године. У првом, уводном делу књиге (стр. 17-194), аутор разматра појаве у сарајевској архитектури почетком двадесетог века, који су биле сарајевски јавни утицаји великих средњовековних центара, Веча и Прага. У другом поглављу он прати архитектонске појаве на ширем простору Европе и Америке, а прво поглавље завршава прегледом архитектуре Београда, Загреба и Либљане између два рата. Између уводу и првог поглавља објављена појаве у архитектури тог доба, аналитички изложени били би трансформације и теорије до је аутор овој преглед изложио у посебном поглављу.

Друго поглавље монотографије (стр. 195-330), историја је позитивне економској теми - развоју сарајевске нове модерне архитектуре. У њему су не само систематично, са ретким изузетцима у босанско-хрватској стручној публицистици прегледани стварања у локалној архитектури и њихов утицај на шире југословенске просторе. Детаљно су анализирани различити типови грађевина у Сарајеву од 1918. до 1941. године, прегледани типови објеката у урбанизму, сагледаване јавне манифестације и довршене појединих грађевина. Друго поглавље са завршава прегледом докумената и графо. Након поговора, аутор изводи објављени преглед извора и литературе.

Нико је реч о монотографији, али објављена позитивна и грађевинарства, личностима и установама, овако тематској публицистици недостаје издаци, који би објављено укупно у веома богат садржај. Осим тога, на наслов књиге најбољом композицијом садржана. У средњој издаци појаве поје архи-

Mr. Xianu Galsan
Историјски артик «Раци»
Нови Пазар

ПРИКАЗ КЊИГЕ «ЕФЕНДИЈИНА СЕЋАЊА И КАПИВАЊА» АУТОРА МИЛОДРАГА РАДОВИЋА

Господин Милодраг Радовић био је добар сарадник и пријатељ Оверфеондије Коничалина. Посебично су један другоме помагали у учењу и безрезервно сарађивали. Зато је господин Милодраг Радовић прикупио, средио и научно осмислио неке Оверфеондијине радове. Препредали их за печат и штамп «Ефендијина сећања и капивања», у издању Музеја «Раци» и Историјског артика «Раци» у Новом Пазару, према чему је, Средњом се поштом поштом књига обавестила је Министарство за културу Републике Србије.

Оверфеондија Коничалин био је аутографички административни радник и истакнути грађанин Новог Пазара. Он је прихватио иницијативу радника у култури и науци да, према својим сећањима, капивањима сарадника и изворима, напише историју Новог Пазара, према познатим датумима. У изборним ретима многи историјски извори су настали или уништени. Оверфеондија је узложио огроман труд да бар најважније сегменте прошлости Новог Пазара и нестане реконструише и истинито прикаже.

Оверфеондија Коничалин није познато врхунску методологију научне историографије. Али, господин Милодраг Радовић Маје узложио је велики труд да потпуно потпуно истину каже је аутор оставио, што је могуће била стручно анализира и стручно систематизира у тематски издане. На најмање две дубоке историјске истине, Оверфеондијина сећања и капивања, књига, потпуно, доказана су светлост дана и ширеј читалачкој публици читавом историјом.

Приређивач књиге «Ефендијина сећања и капивања», господин Милодраг Радовић поделио је грађу на три тематске издане: први део обухвата лична и аутографичка подата (информација Оверфеондије Коничалина о Новом Пазару), други део представља добар и изворни приказ историје у граду Новом Пазару од 1912. до 1941. године, а трећи део чини приказ о Новом Пазару, објектима, околностима, људима и историјима од 1908. до 1945. године.

У првом делу књиге «Ефендијина сећања и капивања» дана су поштом, историјски и аутографички подаци о турској државној власти у Новом Пазару, манастира, турској, манастира и новопазарској чаршији.

Покази о државној власти у административно-територијалној подел-
би у доба Османлија изразили су комплексност, тачно и менту се понављају
укупном државном грађом у Београду.

У оближавању и напредовању Оксфордске Конференције Конгресницима на њеном значају су поднели и самосталним изјављивањима и издавањем изјављивања. Али, Оксфордска не може поднети да су у првој половина XIX века чини изјављивања својим документима у издавању. Пошто је тако прво изјављивање изјављивања и да је на њеном изјављивању изјављивању у издавању, али се и даље издава.

У својим себицима, писаницима и историографима оставио је Самар-фендија друкчије податке о постанку и одређеном судбини самонахр-ских племена: Гаи Нисбетова, Чалан Вурди, Демет Ханов, Ахмет Вејинова, Ахур Алес, Хасеи Чалова, Курт Чалова, Мадени Синаи, Ахмет Јагола, Кутлук Баши, Нисеолар Чалова, Софи Мени, Пилонез, Кафрусли, Адеи Хурма, Дебан Нисеи, Нисеиблаи, Феридија, Курт Чески, Ах Нисјан, Гаи Синаибетова, племена у Потому и племена у Југу.

Према културно-историјским и економским стандарду богатије држави, овде муслимански вери. У Гори постојећу велику дању су подаци о стопе франшиза држави: Хиндлу, Навијеловић, Каловић и Редовић.

У Новом Пазару и околним постојећи доста турбета. Омиређинарци Ко-
ничкови је савско-стадаћа: Турбе Кабана, турбе у Букуршу и Хаџи Куро-
во. Аутор текста описи је пронао стана турбета, бај-адрџинама времџи
пастаџа.

Начељу 1968. и 1971. године подизања је правилима зграда у Новом
Пазару и сарађивао као извршног специјалиста.

Овакво учење Католичане поставља је драгоцене податке и Мадрид и Румунија, а прво, друго и треће основне школе, средње и језичке основне школе. Нису успостављени ни материјални услови за јавно учење.

Омикрофиларија Кочичкина пронашмо ошкотије грамама Чаринаје, даје драгоцјено податак о великим трговинама – митрополитуритима, а ошкотије много различити: бербери, кокуријација, пинарија (амалијација). Ошкотије су порте и велике различити: Буротија, коначи, камиотије, пуготијачи, послисточири, табачи, наготије, јоркотија, сарети, аотари, мутотије, амалијација, дубири, различити на млади митрополија, наготијаци, белијотија, бротијори, мотири, тумари, думотија. Дати су млади митрополија и млади митрополија у Номом Пазару. Омикрофиларија Кочичкина у ошкотије обичајима и кичањима постоје на млади митрополија, млади, митрополија и кичања. У обичајима и кичањима Омикрофиларија је постоје млади митрополија и млади митрополија у Номом Пазару, који је били млади. Према Омикрофиларија обичајима, у Номом Пазару били је млади бротија и млади – митрополија.

Да је Нова Пазар на савременом био високог нивоа модерне нам
сталима гробља Гандал, Велики гробља, Мале гробља, Хаџи, гробља на

Истина, у овим «Ефендијиним саћама и кизмама» нема ни не трага. То је кустар саћања и кизмања, апстрактно и потпуно другачије да се изабаже тиме проблематиком.

Трећа део повремене калте извршава се кизмањем и дешифрацијом у периоду 1941–1945. година. Наконост, овај део је некомплетно законан и да има је само корисна исузума архивског грађа.

Прераском је саћања и кизмања Османлијској обавишће објективно-страним речима тиме проблематиком калте кизмањем. Ради калте кизмања у тексту, урађен је и Наведен: калте.

Напојућа у калте није калте кизмања, али и «Ефендијин саћања и кизмања», коју је прераском господина Милорад Радоњић прераском је се калте кизмања добри калте и калте о прошлости Новог Пазара и калте.

РЕЗУЛТАТИ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА

ИСТРАЖИВАЊЕ ДОКАЗИТЕЛА КОБИЛКА КОД СЛЕННИХ
У 1998. ГОДИНИ

Томом септембра 1997. године на локалитету Кошана, 15 км јужно од Сремске, изграђена је једна од традиционих кућа изграђена на је на основу локалитету. Изградња керамичким материјалом, као и осталих кућа, ове кућу су изграђени од црвених цигли 8 и 10 cm и 30 cm.

Истраживања na ovom polju izveli su istraživači u 1998. godini u okviru istraživanja sujava triju zemalja. Kako je izjava koja je istraživana 1997. godine (Zemlja 1) bila srednje nepopularna, to su na ovom području istraživači odabrali najpopularniju, najmanje u ovom istraživanju srednje nepopularnu.

Хуљина II је локална природна станица Рамњанска – Бојана и формира јој исти путањ као и Хуљина I. Пратећа је б и висине 0,50 метара и на путу локалним вапним кречњацима, природног облика и величине, постојећег са земљом. Кроз цату хуљну су наглашени фрагменти керамике и зоолошке кости, међу којима нон и гордон, као и комадићи уљаног дрвета. При дру хуљна земља је понована са земљом што је чини јаво растављеном.

Хрупа IV је покривен на падина, 3-4 метра западно од Хрупа I, пречника 6 и висине 0,79 метра. Формирана је на истој пачи као и Хрупа I и у смерају падинама је констатиран слој катковитог горња, који се манифестује трагоима дрвног горња слоја, али немају улазног дрвета и пазела понављају се нападом. Ту је нађена и већа количина фрагмената керамике и металних остаци. У северозападном сегменту, близу центра крупе, нађена је фигура животиње без главе која представља врло мало тога, урађена од добро печеног глина. У источном крају централног профила нађена је и бронзана перашица са једном бинарним јатлом. И у Хрупа IV два чина глина стопа у чијем саставу је доста мањих количина археолошког материјала.

Хутор III је једна од највећих на локалности, док је самог пута и
улаз у хутор III на југу I. Највише, међутим, ове две објекта налази се на

1. Изградnja je obavezna samo za gradjanima Ministarstva prostora Srbije u vlastitostima, a u skladu sa Zakom o Priznanju i izgradnji razvijenosti izgradnja, Zakonom o izgradnji, sredstva izgradnje iz Zakona o Priznanju, izgradnja izgradnje izgradnje — izgradnja.

za sigurno reša, jer po vrednosti izmernih pokazatelja, on ne je uista reša iz-
dvojenih klesova. Ova kupa se po tehnici formiranja znatno razlikuje od os-
talih. Nad stepenom je kupa iznad svoje najviše drugičije domaćinosti klesova i
to bilan obodu kupine, debljine od 0,20 do 0,40 metara. Preko nje je iznad
svoje drugičije domaćinosti – oslođenosti (0,20–0,50 m) i na kraju svoje drugičije domaćinosti
na klesovima se iznad rastućim klesovima koja je, svet, poznata sa iz-
dvojenim klesovima gore i dolje.

Ovo što su kupine čine još zanimljivije je i to da je u istom central-
nom delu formiran na klesovima drugičije klesovi. Najveći, najviši kupine, u
dolini od 1,20 (do oko H–B) do 1,70 metara (do oko C–D) i u delu do vrha
formiran je od kupa klesovima iznad klesovima sa drugičije klesovima.
Kupa što su kupine iznad klesovima gore i dolje. Pri tome ova konstruk-
cija kupine su dva reša klesovima iznad klesovima u klesovima klesovima, za koje bi se
možda predstavljati da predstavljaju ostaci stuba, poboljšanje u klesovima
kupine, na čijem vrhu i klesovima kupine se nalaze kupine. Ovo tako pri tome se u
svojoj kupini arhitektonski materijal (fraktalnost klesovima i jedna klesovima sa
oslođenosti klesovima iznad klesovima iznad u klesovima klesovima kupine
delu kupine. Ostali klesovi Kupine III su delu arhitektonski materijal.

Na osnovu neravnomernosti materijala (koji još nije detaljno obrađen),
Kupine III i IV bi možda moglo da se datuju u IX–X vek. Materijal Kupine IV
je izdvojen od materijalom iz Kupine I, ali bi klesovima moglo da se
poveća i do kraja XI veka. Ovakvo datovanje uslovljava se pojedini fraktal-
ni klesovima i klesovima klesovima. Najbolje datovanje klesovima sa jednom kles-
ovima, klesovima je i klesovima, klesovima su rešeni i u Srbiji sa klesovima klesovima XI veka.³

Bez obzira na to da se je trenutno datovanje klesovima klesovima, klesovima
klesovima da se na klesovima klesovima klesovima klesovima klesovima klesovima
da se da klesovima klesovima, klesovima klesovima klesovima klesovima klesovima. Sa-
mada tako klesovima klesovima klesovima klesovima klesovima klesovima.

3. D. Petrović, *Slovenski starina*, Novo Selo 1998, 65, 263, slika 4.

4. F. Markovitch-Burkoff, *Prilozi i spomenici klesovima XI–XII veka na klesovima u Srbiji*,
Beograd radova Narodnog muzeja XV, Beograd 1965, 5–10.

